

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 7-8

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij-avgust

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitigelag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

TERRA.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT

SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija

Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20

Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij-avgust 1999

7-8

letnik XCIX

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Rztresen	Lastnina še buri planinske duhove	290
Franc Ekar	Čisti izviri spod Triglava	291
Andrej Brvar	Nova Bavšica	296
Stojan Saje	Everest – temelj za poznejše uspehe	297
Marjan Rztresen	Slovenski pečat argentinskih gora	298
Viki Grošelj	Trije zemeljski poli	301
Pavle Šegula	Vračanje s Pika Lenina v Pamiru	305
Miro Štebe	Vrnitev z one strani	312
Ciril Velkovrh	Na kartah manjkajo podatki	314
Vladimir Habjan	Manj znane poti slovenskih gora	316
Dušan Škodič	Zapeljivi plazijanski razgledi	320
Mire Steinbuch	V prijaznem granitu Dauphineje	323
Dušan Černič	Dvakrat v življenju v senci Treh Cim	329
Uroš Podovšovnik	Pakleniški dnevnik	330
Janez Šeme	Vidova gora na Braču	334
Arnold Lešnik	Otok Lošinj tudi za planince	337
Igor Prešern	Planinski spomini na Juša Kozaka	339
Ivan Sivec	Prvi Triglav	341
Milan Vošank	Ves svetal pogled na Triglav	343
Dušan Černič	Ponoči do lunini svečavi na Jalovec	346
Dario Cortese	Barvita srečanja na Kuželjski steni	347
Aleš Tacer	Odslej bom upošteval markacije	350
Marjan Srečnik	Spomini na Breithorn	351
Nada Kostanjevic	Doživetja priletne avtoštoparke	355
	Odmevi	357
	Iz planinske literature	358
	Društvene novice	364

Slika na naslovni strani: **Sestop z Dibone v Dauphineji**

Foto: Mire Steinbuch

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarífné številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

LASTNINA ŠE BURI PLANINSKE DUHOVE

MARJAN RAZTRESEN

Nimajo prav tisti, ki hočejo, da bi imela vsakoletna skupščina Planinske zveze Slovenije, najvišji organ osrednje slovenske planinske organizacije, še več članov, kot jih ima zdaj, da bi tako močnejša in delavnejša društva morda odločilneje krojila politiko organizacije. To je med drugim pokazala letošnja skupščina, ki je bila 29. maja v veliki dvorani Pedagoške fakultete v Mariboru. Potem ko je verifikacijska komisija, ki jo je vodil **Božo Jordan** iz PD Šempeter v Savinjski dolini, člana pa sta bila **Jože Melanšek** iz PD Velenje in **Mirjana Urbanc** iz PD Križe, ugotovila, da je od 228 planinskih društev – članov PZS prisotnih 97 ali 42,5 odstotka, zadostovala pa bi tretjina (76 članov), se je do tretje popoldanske ure število prisotnih tako osulo, da jih je ostalo le še 73 in skupščina torej ni bila več sklepčna ter je do nadaljnjega prekinila delo.

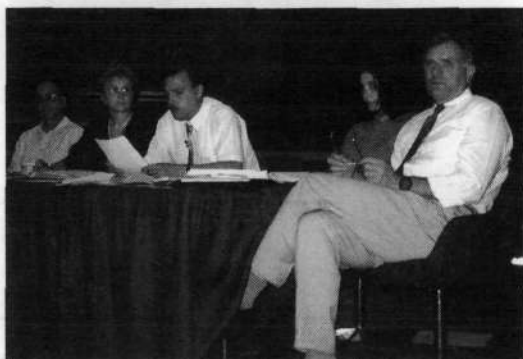
MARIBOR – ALPSKO MESTO

Kot je na tako slavnostnih priložnostih že običajno, jo je uvedel vokalni ansambel, tokrat moški oktet Certus iz Maribora, s planinsko himno Oj, Triglav, moj dom, ki jo je dvorana poslušala stoje, kot se spodobi (na praznovanju ob 20-letnici prvega slovenskega vzpona na Mount Everest v Kranju pa ne), in še nekaj planinskimi in domoljubnimi pesmimi, mariborski ljudski umetnik **Silvo Safran** je recital nekaj pesmi, operna pevka **Andreja Zakonjšek** je ob spremljavi pianistke **Lene Boljubaš** zapela nekaj pesmi, tudi iz operete Planinska roža, predsednik PD Maribor Matica **Aleš Arih** je med pozdravom delegatom povedal nekaj pikrih na račun PZS, katere predstavnik se ni udeležil letošnjega praznovanja 80-letnice tega društva, »medtem ko je imel tedanji predsednik PZS **dr. Miha Potočnik** ob društveni 50-letnici lep govor«, naposled je zborovanje pozdravil župan mestne občine Maribor **Boris Sovič**, ki je dejal, da je preteklo kar 40 let, preden je Ljubljana spet prišla v Maribor na skupščino PZS, nato povedal, da je v gorati Sloveniji pravzaprav težko biti neplaninec in pred dobrodoščico planinske delegate iz vse Slovenije seznanil z novico, da bo prihodnje leto Maribor postal alpsko mesto.

Vsaj sprva delovno predsedstvo pod predsedovanjem **Janka Kovačiča** iz PD Poljčane, ki so mu bili v pomoč člani **Edi Stepišnik** iz PD Celje, mlada **Natalija Marovt** iz PD Dobrovlje v Braslovčah, **Jože Stanonik** iz PD Škofja Loka in **Fanika Wiegele** iz PD Laško, ni imela veliko dela, le pogosto je bilo treba delegate opozarjati, naj svoje razprave omeji na predpisanih pet minut.

PREDSEDNIKOVO POROČILO O DELU

Popolnoma brez razprave so bile soglasno sprejete spremembe poslovnika o delu skupščine PZS, medtem

Delovno predsedstvo letošnje mariborske skupščine PZS: od leve proti desni Jože Stanonik, Fanika Wiegele, Janko Kovačič, Natalija Marovt in Edvard Stepišnik.

ko so se nekateri delegati med poročilom o delu Upravnega odbora PZS in njegovih organov za lansko leto nestrno presedali in si zapisovali, s čim bo potrebno to poročilo dopolniti. Predsednik PZS **Andrej Brvar** je v tem poročilu povedal:

»Po podatkih je lani obiskalo gore manj ljudi kot prejšnje leto. To velja za obiske vrhov kot tudi za obisk in nočitve v kočah. Planinska društva so v planinskih kočah iztržila manj kot leto prej; manj izpada obiska je bilo v kočah v sredogorju, več v visokogorju. Manjšemu obisku planinskih koč so botrovali nestalno vreme, nekonkurenčnost planinskih koč z drugimi turističnimi cilji in spremenjene navade obiskovalcev gora, ki vedno več izletov opravijo v enem dnevu.

Vedno bolj se utrjuje spoznanje, da se planinske kočje polnijo z ustrežno dejavnostjo planinskih društev v dolini. Pri tem jim osebe v kočah z domačim vzdušjem in strokovnostjo lahko izdatno pomaga. PZS lahko s tečajji za oskrbnike izdatno pomaga k dvigovanju te zavesti.

UO PZS ocenjuje, da spremenjene razmere v kočah omogočajo, da velik del od 40 planinskih taborov, ki jih v poletnih mesecih organizirajo planinska društva, lahko prenesemo v planinske kočje.

Čeprav UO PZS ugotavlja, da je bilo manj nesreč kot lani, pa to ni razlog za zadovoljstvo. Večina nesreč se zgodi na neorganiziranih izletih oziroma samohodcem. Zato ponovno poudarjamo, da naj se obiskovalci gorá lotevajo izletov v skladu s fizično in psihično pripravljenostjo. Vabimo tudi vse obiskovalce gorá, da se udeležujejo organiziranih izletov planinskih društev pod vodstvom prostovoljnih ali gorskih vodnikov. Iz poročil Gorske reševalne službe izhaja, da je pri gorskih nesrečah vedno več poškodb glave. Zato svetujemo obiskovalcem gorá na zahtevnih in zelo zahtevnih poteh, da uporabljajo čelado, rokavice in samovarovalni komplet.

Pregled finančne slike planinskih društev in PZS je še

svež. V pregledu nam je uspelo zajeti podatke Slovenije iz računovodskih izkazov za leto 1998 za 127, t. j. za 56 odstotkov planinskih društev in Planinske zveze. Ta društva vključujejo 57 863 članov, kar predstavlja 75 odstotkov vsega članstva v letu 1998. Planinska društva, katerih prihodki so zajeti v pregledu, upravljajo s 144 planinskimi kočami, zavetišči in bivaki od 168, kolikor jih je trenutno v uradnem seznamu planinskih koč, zavetišč in bivakov, ki ga vodi Planinska zveza Slovenije. Upošteva je celotne prihodke v letu 1998 (prihodki iz redne dejavnosti, financiranja, izredni, presežek prejšnjega leta) so planinska društva zabeležila 961 milijonov SIT, Planinska zveza Slovenije pa 442 milijonov SIT. Po številu največ (85; 67 odstotkov) planinskih društev ima skupne prihodke manjše od 5 milijonov SIT, prihodki 19 (15 %) društev preteklega leta so bili večji od 5 milijonov SIT, a manjši od 10 milijonov SIT; 12 (9 %) planinskih društev je ob koncu leta zabeležilo prihodke med 10 in 20 milijonov SIT, 9 (7 %) planinskih društev je imelo prihodke med 20 in 50 milijonov SIT; dve planinski društvi pa sta imeli prihodke nad 50 milijonov SIT. Planinska društva, ki so imela skupne prihodke nad 20 milijonov SIT, upravljajo z 43 planinskimi kočami v Julijskih Alpah, Karavankah oz. Kamniško Savinjskih Alpah.

Po izkazanem prihodku v letu 1998 je največja planinska organizacija Planinska zveza Slovenije, sledijo ji naslednja planinska društva: Ljubljana-Matica, Jesenice, Kamnik, Kranj, Nova Gorica, Dovje-Mojstrana, Bohinj-Srednja vas, PTT Ljubljana, Radovljica, Celje in Gorje.

Število članov planinskih društev se je ponovno zmanjšalo, tokrat za slabih 5 odstotkov. Po priloženih podatkih, ki so v skupščinskem gradivu, je razbrati, da se število članstva zmanjšuje od leta 1989 naprej. V tem času smo izgubili dobrih 25 odstotkov članov in pridobili 25 odstotkov novih društev. Povprečno planinsko društvo je danes številčno skromnejše kot nekdanje, kar ni v sozvočju s trendi, ki veljajo pri velikih in uglednih organizacijah. Ob zmanjševanju članstva pa se opazno staramo; če je bilo pred desetimi leti skoraj 40 odstotkov mladih v planinski organizaciji, jih je bilo lani le še 33 odstotkov od vsega članstva.

Izostrilo se je vprašanje odnosa politike do društev. Vse bolj postajamo zanimivi za politiko zaradi svoje množičnosti, organiziranosti in ugleda med ljudmi. Če se nas bo polastila katerakoli politična stranka, bomo največ zgubili mi, planinci.

Obsežno poročilo so pripravile komisije Upravnega odbora, zato ne nameravam ponavljati že zapisanih besed. Za posamezna področja pa bi izpostavil naslednje:

- Upravni odbor se je lani po volitvah najprej konstituiral, imenoval komisije in pripravljaj Poslovnik, ki ga je sprejelo tudi Predsedstvo. Pri imenovanju komisij se je pokazala kriza s kadri.
- Komisija za alpinizem je že nekaj časa v kadrovski in konceptualni krizi. Na zadnjem zboru načelnikov so končno zmogli dovolj volje, da pripravljajo korenite organizacijske spremembe. Samoupravni pristop, ki smo mu bili priča zadnja leta, je očitno pregorel in pogorel.
- Komisija za odprave v tuja gorstva je organizirala

namesto komentarja

ČISTI IZVIRI SPOD TRIGLAVA

Na marsikaterem od sestankov slovenskih planincev v širši sestavi je bilo vsaj zadnje leto zelo glasno povedano, da si Triglav in najvišjo planinsko kočjo pod njim neupravičeno lastijo samo nekateri, čeprav sta pravzaprav last vseh slovenskih planincev.

Večkrat je bilo rečeno, da je vsepovsod populariziran le Triglavski dom in da se v njem dogaja kaj na najvišji ravni celo mimo Planinske zveze Slovenije, pri čemer pa ne mislim na Vrh na vrhu, ampak, na primer, na lansko posvetovanje o ekologiji v planinskih postojankah, na katero nista bila povabljeni niti najbližja sosedja, predstavnika Planike in Staničevega doma, niti vodstvo Planinske zveze Slovenije, niti predsednik Gorenjskega meddruštvenega odbora planinskih društev.

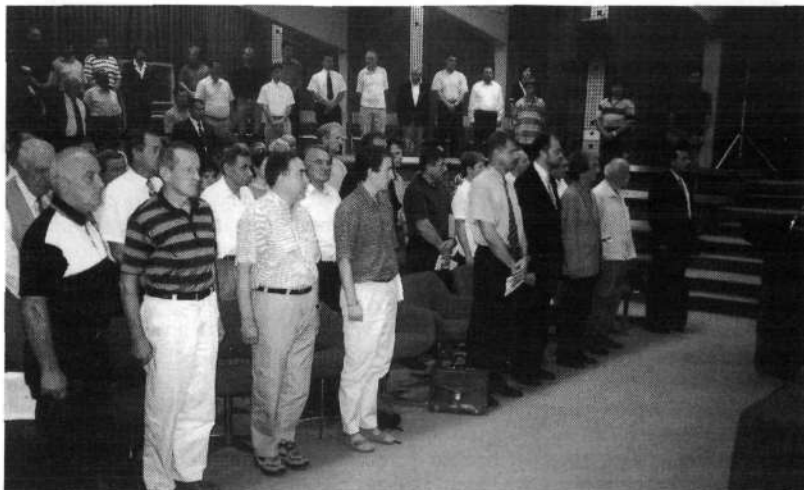
Slišati je bilo na nekaterih uradnih planinskih

srečanjih, da naj bi v najvišji slovenski planinski koči planincem odsvetovali hoditi drugam, ker da so sosednje postojanke polne, kar so ti planinski popotniki pozneje razglasili urbi et orbi. Čeprav se vsaka planinska kočja bojuje za preživetje, so taki konkurenčni triki vendarle neprimerni, saj na koncu koncev planinski kodeks zavezuje prav vsakega člana planinske organizacije.

Že več kot 220 let je minilo, kar so se dokazano kot prvi, odkar svet stoji, povzpeli na vrh Triglava štirje srčni možje, trije bohinjski lovci na gamse in rano celnik iz Stare Fužine. Prav tako je dejstvo, da ima Aljažev stolp na tej gori status nacionalnega spomenika, kar pomeni, da je last vseh državljanov Slovenije. Pa vendar nekateri z njim tržijo ter ga neupravičeno izrabljajo v pridobitniške namene. Kdo bi smel takim uporabnikom dati koncesijo za uporabo planinskega simbola za pridobitne namene – in če bi ga že kdo dobil, ali ne bi moral za to kaj prispevati za vseslovensko planinstvo, ko gre za vseslovenski simbol?

Ob vsakršnih sanacijah in očiščevanjih slovenskega gorskega sveta bi bilo morda primerno misliti tudi na takšno sanacijo – da bi bili izviri, ki tečejo izpod Triglava, čisti.

Franc Ekar

Petje planinske himne je dvorana poslušala stoje – v prvi vrsti od leve proti desni podpredsedniki PZS Adi Vidmajer, Janez Duhovnik, Franc Ekar in Borut Peršolja, predsednik PZS Andrej Brvar, mariborski župan Boris Sovič, predsednik PD Maribor Matica Aleš Arih in častni član tega društva Friderik Degen.

kadrovsko odpravo na Daulagiri. Potreben korak, čeprav kvalitetno v svetovnem merilu ne tako odmeven kot pretekli dosežki alpinistov!

- Vsako leto toliko bolj napreduje športno plezanje. Ne le v članski konkurenci, kjer imamo v moški in ženski konkurenci med prvimi desetimi na svetu svoje tekmovalce, pač pa je mlada generacija nedvomno v vrhu med vrstniki.

- Mladinci prenavljajo akciji Ciciban-planinec in Mladi planinec. Upati je, da bo to pritegnilo nove člane.

- Na vzgojnem področju štejem za največji dosežek lanskega leta, da smo pričeli graditi vzgojnoizobraževalni center v Bavšici. Novo zgrajeni center, ki bo sprejel do 40 tečajnikov, bo slovesno odprt 10. julija letos.

- Gospodarska komisija PZS že nekaj let skrbi za program ekološke sanacije planinskih koč. Poleg revnih proračunskih sredstev nam je lani uspelo s pomočjo Republike Avstrije za koč ob meji Slovenije z Avstrijo s kandidaturo v programu Phare.

- Komisija za planinska pota je v skladu s programom izpeljala devet akcij na zavarovanih planinskih poteh. Čeprav smo pričakovali, da bo tega dela iz leta v leto manj, ga je, nasprotno, vse več. Potres je lani naredil veliko škodo na poteh, pa tudi zime, revne s snegom in bogate z mrazom, pripomorejo k večjemu uničevanju poti kot sicer.

- Založniški odbor se je konstituiral po novi zamisli. Sestavljajo ga poleg predsednika še uredniki za vodnike, karte in vzgojno literaturo ter tehnični urednik. Vsekakor je Odbor bolj operativen.

- Upravni odbor je podeljeval zlate, srebrne in bronaste znake ter spominske plakete in svečane listine. Še vedno je v planinskih društvih prisoten kampanjski pristop, še večja nuja je postalo grafično preoblikovanje priznanj in podeljevanje priznanj planinskim društvom, ki praznujejo okrogle jubileje. «

NAJDALJŠA TOČKA DNEVNEGA REDA

Za njim je poročal predsednik Nadzornega odbora PZS 292 **Roman Robas**, ki je poudaril zahtevno delo tega orga-

na planinske organizacije ter omenil zaplet pri pregledu dela, kajti poročila o delu Gorske reševalne službe odbor ni prejel pravočasno, ko pa ga je, je ugotovil, da sredstva GRS niso bila porabljena negospodarno. Častno razsodišče sploh ni poročalo, ker menda ni imelo kaj, saj mu ni bilo treba lani obravnavati nobenega primera kršenja pravil planinske organizacije.

Po pričakovanju je bila najdaljša sedma točka dnevnega reda – razprava in sklepanje o poročilih. Uvedel jo je eden od podpredsednikov PZS **Adi Vidmajer**, ki je dejal, da je v zadnjem obdobju obiskal 58 planinskih društev, spoznal njihova vodstva, ugotovil, da društva dobro delajo in da je še vedno opravljenega ogromno prostovoljnega dela, največje težave pa imajo povsod društvene gospodarske komisije, ki gospodarskim problemom posvečajo bistveno večjo pozornost kot delu z mladimi in splošnemu razvoju društev.

Predsednik odbora za priznanja pri PZS **Jože Melanšek** je opozoril, da niso legalni tisti predlogi za priznanja, ki gredo mimo meddruštvenih odborov, poleg tega pa je spodbudil planinska društva, naj kar vztrajajo pri svojih predlogih za priznanja, če njihov predlog prvič ni bil sprejet. Izrazil je obžalovanje, da so za lansko leto med 444 odličji podelili samo štiri najvišja, svečane listine, da se je tudi lani najbolj zmanjšalo število mladih članov planinske organizacije, in predlagal, naj upravni odbor PZS prednostno sprejme kriterije za nagrajevanje društev in njihovih članov, ki proslavljajo okrogle obletnice.

Podpredsednik PZS **Jože Stanonik** je opozoril na to, da je organiziranih planincev v Sloveniji samo še 77.000, da se je število članov zmanjšalo skoraj za tretjino in da je treba to upadanje ustaviti z boljšo organizacijo, zanimivimi programi in primerno ponudbo v gorah. Predlagal je, naj bi društva, katerih članstvo bi se povečalo, Zvezi ne odvajala nujnega deleža članarine za novo pridobljene člane (vendar delegati tega predloga niso sprejeli), opozoril na zastarela obnavljanja licenc za planinske vodnike, predlagal zimski posvet gospodarjev planinskih koč, za katerega bi bila podlaga takšna

posvetovanja v Švici in Italiji (ta predlog so delegati sprejeli) in planinske tovariše seznanil z novico, da bodo od letošnjega poletja dalje zapore prometa iz Planice v Tamar od 8. do 18. ure – »planinci tako in tako pridejo tja na izhodišče svoje planinske ture do te ure, drugi izletniki pa naj se po dolini sprehodijo, ne pa vozijo«. Tako naj bi ukrepali tudi v drugih slovenskih alpskih dolinah.

ZNOVA NAČETO LASTNINSKO VPRAŠANJE

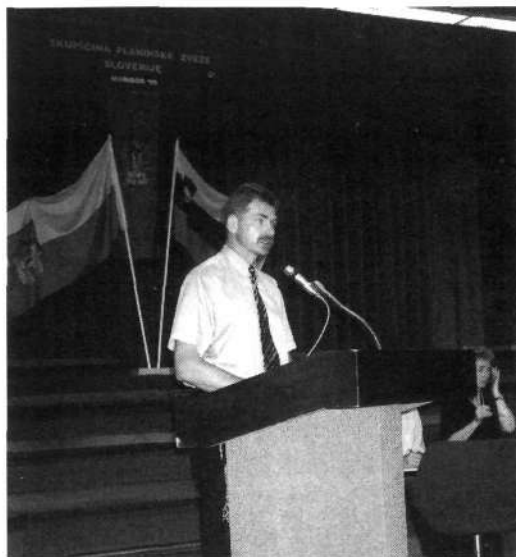
Tudi **Ivan Kompare** iz PD Prevalje se je spotaknil ob zastarelo izpopolnjevanje planinskih vodnikov, **Vili Treven** iz PD Trbovlje pa je znova načel vprašanje lastninjenja planinskih objektov (konkretno koč na Mrzlici, ki je bila do letga 1948 lastnina PD Trbovlje) in s tem sprožil pravi plaz razprav o tej že večkrat obravnavani temi. Delegat PD Bohor iz Senovega **Hinko Uršič** je kot nelogično navedel 10-odstotno lastništvo, ki jo ima PZS na koči na Boču, čeprav jo je »njegov« planinsko društvo zidalo popolnoma iz svojega denarja.

Edvard Stepišnik iz PD Celja je dejal, da »njegovega« društva sploh ne moti solastništvo Planinske zveze, saj društvo noče postati veleposestnik, čeprav že ima okoli 500 hektarov zemlje (v glavnem nekoristnega sveta, plazišč in melišč), zdaj pa po lanskoletni vrnitvi Okrešlja ob 90-letnici koč pričakujejo enak postopek še za koč v Logarski dolini. Omenil je še delo gorskih stražarjev, ki je v skupščinskem poročilu opisano samo v nekaj vrsticah in ki je od društva do društva različno, ter vprašal, ali bodo imeli ti člani v vsakem društvu svoj program dela in nemara celo svoje lastne oznake.

Ob enih popoldne je delovni predsednik odredil polurni odmor in po njem je bilo v dvorani že opaziti znaten delegatski osp. Predsednik PZS **Andrej Brvar** je v nadaljevanju dela poskušal najprej umiriti lastniške strasti, ko je dejal, da so bile vse slovenske planinske koč zgrajene oziroma prenovljene po koncu druge svetovne vojne iz družbenega premoženja in s sredstvi planinskih društev, donatorji pa so bili pripravljeni domačemu planinskemu društvu prispevati zaradi ugleda množične krovne planinske organizacije, »zato bi bilo zdaj neetično vse zasluge pripisati izključno svojemu planinskemu društvu«. Ob tem ni mogel iti mimo Triglavskega doma na Kredarici, ki ga je gradila celotna Slovenija in ne le PD Ljubljana Matica. Najbolj pošten je zato kompromisni predlog, »saj smo na koncu koncev še vedno ena velika družina«.

PSIHOLOG V PLANINSKI ORGANIZACIJI

Daniilo Škerbinek, do pred nedavnim načelnik GRS, je ob zmanjševanju števila članov v slovenski planinski organizaciji dejal, da je to tudi posledica preobrazbe slovenske družbe. Povedal je, da so imela velika nemška planinska društva že leta 1962 svoje psihologe, ki so iskali poti do ljudi. Pravilno je ocenil, da so nekatera slovenska planinska društva le na papirju, »PZS pa ne potrebuje neaktivnih članic«. Seveda ni mogel niti mimo GRS, ko je dejal, da so bile tudi lani zaradi neresnosti nekaterih planincev napore in

Predsednik PZS Andrej Brvar: »Če predlogi o solastništvu ne bodo izglasovani, bi moral premisliti, ali sem še lahko na čelu te organizacije.«

dolgotrajne iskalne in poizvedovalne akcije gorskih reševalcev, »čeprav smo lani v nekaj tisoč izvodih izdali listek 'Načrt izleta', ki naj bi ga planinci pred odhodom oddali, vendar nismo dobili vrnjenega niti enega samega«. Ob tem so se številni delegati spogledovali, saj o teh listkih niso nič vedeli, kot nismo nič vedeli niti v uredništvu Planinskega vestnika, od koder bi lahko planince opozorili na takšno sodelovanje z GRS.

Podpredsednik PZS in član PD Domžale **Borut Persolja** je prepričan, da je sistem vzgoje in izobraževanja v PZS zastarel, zato bodo najprej prenovili in posodobili planinsko šolo, poleg tega bo potrebno pridobiti nova znanja in na področju izobraževanja dejavneje sodelovati s tujimi planinskimi organizacijami. Prepričan je tudi, da v planinski organizaciji Gorske straže ne potrebujemo več, »saj smo vsi planinci gorski stražarji«, glede planinskih vodnikov pa bi se bilo treba dogovoriti, kaj ta naziv sploh pomeni in povezati potrebna znanja, ki naj bi jih imel enotni vodnik za vsakršne razmere, ne pa posebej za poletne in zimske.

Predsednik PD Maribor Matica Aleš Arih je spet razpravljal o planinski lastnini: ne zdi se mu razumljivo, zakaj ne bi smeli društvom vračati zemlje in objektov, ko država vrača lastnino celo tistim tujcem, ki sploh ne vedo, kje so postali posestniki. Razložil je primer Mariborske koč, katere prvotni lastnik je bilo avstrijsko planinsko društvo, po vojni jo je dobilo PD Maribor, za njo Fizikurna zveza in od nje PZS. Predlagal je, naj bi PZS kot formalni lastnik »svoje« koč vrnila planinskim društvom in si obdržala pravico, da društvo brez njene privoljenja koč ne sme odtujiti. »Zdaj planinsko društvo upravlja koč in skrbi zanjo, PZS pa stoji ob strani in opazuje, ali bo koč preživela ali ne,« je dejal in bil za to nagraden s plaskanjem velikega dela dvorane.

Friderik Degen. »Prepiri o lastništvu nam ne bodo prinesli koristi, ampak samo škodo.«

VAROVALKE PLANINSKE LASTNINE

Bojan Rotovnik iz PD Šoštanj je kritiziral nekatere oskrbnike planinskih koč, ki da so neprijazni do mladih obiskovalcev. Podprl je planinske tabore in druge izobraževalne akcije v planinskih kočah, vendar bi morali oskrbniki za te obiskovalce pripraviti drugačno hrano, in izrazil zaskrbljenost nad tem, da imajo samo 104 od 228 slovenskih planinskih društev, kar je manj kot polovica vseh društev, svoje mladinske odseke.

Načelnik Gospodarske komisije pri PZS **Metod Kovač**, odvetnik po poklicu, je seveda spet govoril o planinski lastnini, ki je že od leta 1990 najbolj vroča slovenska planinska tema. Ponovil je izoblikovano stališče do solastništva, kar pomeni nadzor nad tem, da te nepremičnine še nadalje služijo planinskim potrebam. Nepremičnine in lastnina nasploh bodo vse bolj predmet zadolževanja, nepremičnin v solastništvu pa ne bo mogoče zastaviti. Nekaj objektov je planinska organizacija že izgubila, je povedal, ko je društvo propadlo ali z objektom negospodarno ravnalo. Dejal je, da razmerje 90:10 v korist planinskega društva praktično sploh ni pomembno, saj gre samo za varovalni mehanizem. »Nikomur ne bo lastnine nihče iztrgal,« je dejal, »vedeti pa je treba, da lastnina ne prinaša samo pravic, ampak tudi dolžnosti, pa tudi to, da bi ob prenosu celotne lastnine na društvo bilo treba plačati prometni davek, medtem ko se solastništvo uredi samo s pogodbo.«

Še nekateri so se oglasili o tem, tudi Vili Treven iz PD Trbovlje, ki je dejal, da je PD Trbovlje gradilo kočjo popolnoma brez sodelovanja PZS, »naša je bila in naj naša tudi ostane«, in Hinko Uršič, ki je rekel, da je glasovanje absolutne večine delegatov na skupščini PZS ob morebitni odtujitvi koč dovolj trden varovalni mehanizem, ki ga ne more obiti nobeno planinsko društvo. O lastninjenju je govoril še **Jože Murko** iz PD TAM v Mariboru, ki je predlagal, naj bi dvolastništvo vsekakor vpisali v zemljiško knjigo, kar bi bila ob kakršnihkoli poskusih odtujitve dodatna varovalka.

SOLASTNIK KOČE NAJ SOFINANCIRA UPRAVLJANJE

Damjan Jevšnik, predsednik Komisije za varstvo gorske narave pri PZS, je povedal, da je zdaj težišče te komisije na varstvu ogroženih živali. Kot je dejal, so razmeroma redki varstveniki, ki so še pripravljeni delati, sestavili seznam planinskih poti, ki negativno vplivajo na življenje živali, zdaj pa potrebujejo koordinatorje vseh dejavnosti na tem področju. – O tej dejavnosti je govoril tudi Božo Jordan; nova znanja je treba, je dejal, posredovati inštruktorjem, ki naj ne predavajo, če niso seznanjeni z novostmi na tem področju.

Oglasil se je tudi **prof. Friderik Degen**, častni član PD Maribor Matica, ki bo letošnjega julija dopolnil 93. leto starosti, in povedal, da je na eni strani zanj velika čast, ker so ga povabili na to skupščino, na drugi pa velika sramota, ker se na tako pomembnem zborovanju slovenskih planincev pogovarjajo o lastninjenju. Poudaril je, da na skupščinah pred leti o čem takem niso razpravljali, »niti zdaj pa nam to ne bo prineslo nikakršnih koristi, ampak samo škodo«.

Pa je prav to razpravo vnovič nadaljeval **Tomaž Wilenpart** iz PD Ljubljana Matica in spomnil na sklep skupščine izpred dveh let, da lahko dobijo nazaj svojo lastnino tista planinska društva, ki to želijo, »toda čeprav je kočja na Kredarici zemljiškopravno izključna lastnina PD Ljubljana Matica, je njen lastnik še vedno PZS«. O lastništvu je govoril tudi **Rudi Kocjančič** iz PD Jesenice: če je Planinska zveza solastnik planinske kočje, naj v enakem odstotku, kot je lastnik, sprejme tudi denarne obveznosti vzdrževanja in naj vzdrževanja redno vsako leto sofinancira.

VODILA – VIZIJA RAZVOJA PZS

Ko ni bilo več razpravljalcev o tej točki dnevnega reda, je besedo spet povzel predsednik PZS Andrej Brvar. Medtem ko se ljudje po svetu združujejo, je dejal, si mi poskušamo ograditi vsaj svoj vrtiček in svoje vezi rahljamo, kar nas gotovo slabi. Zavzel se je za solastništvo, »ki nas drži skupaj, in če to ne bi bilo izglasovano, bi moral premišljevat o tem, ali sem še lahko na čelu te organizacije«. Poudaril je, da je bilo celo ob začetkih Slovenskega planinskega društva vse centralizirano in da je moral podružnične zadeve odobriti centralni odbor, prav tako so marsikje v tujini društva še zdaj sekcije planinske zveze.

Za vsakega od predlogov, ki so jih dali razpravljalci, so delegati posebej glasovali – in takrat se je prvič pokazalo, da visi sklepčnost na nitki, saj so morali glasove vsaj dvakrat prešteti. Radikalnejši predlogi niso bili sprejeti.

Predsednik PZS je zatem v uvodu k osmi točki dnevnega reda razložil Vodila pri delu PZS in PD, razvojni dokument za tretje tisočletje, ki je nastajal tri leta. V njem so zbrani tudi praktični nasveti, v ospredju pa je vseskozi obiskovalec gorskega sveta, njegove želje in interesi članstva. Upreti se je treba ciljem turističnega gospodarstva, naj gore postanejo dostopne vsem

Pogled na dvorano, v kateri je zasedala letošnja skupščina: njega dni bi bila ravno prav velika za vse delegate, letos je bila prevelika.

Foto: Marjan Raztresen

obiskovalcem, ker to ni mogoče, saj se je treba v največji meri zavedati nevarnosti, ki grozijo nepoznavalcu. Iz gorá je treba, kot piše v Vodilih, izganjati vse oblike onesnaževanja, tudi elektronskega, in podpirati predvsem kompletna planinska društva.

K razpravi se je oglasilo 16 razpravljalcev, ki so povedali, da so Vodila vizija razvoja Planinske zveze Slovenije, ki jih bodo še dopolnjevali, da naj bi imela večja in močnejša društva še več glasov pri odločanju, kot jih predvidevajo Vodila, da naj bi okrepili upravni odbor PZS, ki naj bi bil odslej tripartitni, da naj bi bili tudi vsi predsedniki meddruštvenih odborov člani upravnega odbora PZS, da naj ne bi odpirali novih planinskih poti, ampak primerno vzdrževali zgodovinsko utemeljena pota, da bo treba nekatere poti predati turističnim organizacijam, s čimer pa planinci nič ne izgubimo, da je treba izposlovati, naj bodo lastniki planinskih poti oproščeni plačila davka na katastrski dohodek za tisti del zemlje, preko katere poteka pot, da naj PZS pripravi pravilnik o uporabi Knafelčeve markacije (o tem je razpravljal načelnik Komisije za pota pri PZS **Tone Tomše**), da je treba na eni strani povečati kakovost članstva in na drugi zvedeti, kaj obiskovalci gorá želijo predvsem v planinskih kočah in jim to tudi nuditi (kar je povedal podpredsednik PZS in predsednik PD Kranj **Franc Ekar**, ki je poleg tega predlagal, naj bi bil Planinski vestnik na voljo tudi v kioskih, ni pa povedal, da nanj niso naročeni niti vsi najvišji funkcionarji PZS) in da naj bi pri državi izposlovali višji status planinskih koč, ki naj bi ne bile v isti kategoriji kot bifeji ob nogometnem igrišču (kot se je slikovito izrazil **Hinko Uršič** iz PD Bohor v Senovem, ki je poleg tega predlagal, naj bi bili člani PZS deležni še drugačnih popustov in ne le pri prenočevanju v planinskih kočah, pri najetu gorskega vodnika, na primer).

ZARADI NESKLEPČNOSTI PREKINJENO DELO

Predsednik Brvar je ob tem seznanil delegate, da je PZS poslala davčni upravi vlogo, naj planinska društva oprosti plačila davka na dodano vrednost, in da bodo verjetno tudi v drugih slovenskih alpskih dolinah ukre-

pali enako kot v Tamarju: do primerne jutranje ure, ko se planinci odpravljajo na svoje poti, bodo doline odprte za motorni promet, za kasnejše turiste in udeležence na piknikih pa bodo pobirali parkirino.

Ko naj bi delegati ob 14.55 odločali o tej točki dnevnega reda, je bilo ugotovljeno, da je prisotnih le še 73 (in po naslednjem štetju 75) zastopnikov planinskih društev, premalo, da bi bile odločitve lahko veljavne. Potem ko se je tajnik PZS **Janko Pribošič** vrnil izpred dvorane in poročal, da tam ni nobenega delegata več, je podpredsednik PZS Peršolja predlagal, naj skupščina delo prekine in naj se sestane znova. Ker skupščina ta dan ni mogla sprejeti nobenega sklepa več, pa tudi korespondenčno ni mogoče voditi njenega dela, so se preostali delegati ob treh popoldne razšli v vroče sončno popoldne.

Veliki Rogatec

VERA PIPAL

*Truden se je zleknil
med Lenart in Lučnico
Veliki Rogatec,
Lepenatkin bratec.*

*Da menih je mrtvi,
nam legenda pravi –
Veliki Rogatec,
Lepenatkin bratec.*

*Gleda na Menino,
Veliko planino.
Mogočen je Rogatec,
Lepenatkin bratec!*

*Peca – kot na dlani,
Grintovec ob strani,
na zahodu Kočno
mlado jutro dram.*

NOVA BAVŠICA

ANDREJ BRVAR

Planinsko osvajanje Bavšice se je pričelo leta 1976, ko so si v dolini predstavniki PD Bovec, Primorskega meddruštvenega odbora planinskih društev in Planinske zveze Slovenije ogledali možno lokacijo za tabor. Razlogov, ki so vodili PZS, da je vzgojnoizobraževalne oblike preselila iz doline Vrata na primorsko stran Julijcev, je bilo več. Najpomembnejši je bil dotrajanost takratnega Šlajmarjevega doma, obenem pa je tisti čas vodstvo PZS posvečalo veliko pozornosti planinskim predelom ob meji oziroma polnjenju praznega prostora v tem delu Zahodnih Julijskih Alp.

Prvotne načrte je upočasnil potres. V takratni popotresni obnovi Posočja je PZS pri oblastnih organih zmoledovala, da so (konec sedemdesetih!) napeljali elektriko v dolino. Leta 1979 in 1980 so mladi planinci v dolini urejali taborni prostor in cesto, pomagali kmetom ter odpravljali tradicionalno nezaupanje lokalnega prebivalstva do prišlekov. Potem so se v Bavšico preselili tečaji iz Šlajmarjevega doma, kot prvi tečaj za planinske inštruktorje, ki je do polovice programa potekal v Vratih, od polovice dalje pa v novozgrajenem centru.

V planinskem vzgojnoizobraževalnem centru v Bavšici se je doslej zvrstilo blizu 2000 mladih planincev na tečajih za prostovoljne vodnike Planinske zveze Slovenije, planinske inštruktorje ali mentorje ali v drugih oblikah planinskih šol in taborov za otroke in mladino. To pomeni, da je v zadnjem obdobju ta center za planinstvo v Sloveniji pomenil pomemben vir kvalitetnega organizacijskega in vodilnega kadra. V primerjavi z vzhodnim delom Julijskih Alp so gore tod okoli premalo obiskane, povrh vsega pa ležijo ob državni meji. Z odpiranjem gorskih predelov (gradnja koč, poti), ki so redkeje obiskani, so bili razbremenjeni najbolj obiskani vrhovi in kočje okrog Triglava. V tem predelu Alp izšolaní vodniki pogosteje vodijo izlete planinskih društev v te predele.

Objekte centra so najprej postavili kot tipične provizorije: baraka za kuhinjo in predavalnico, šotori za spanje in dokaj improvizirane sanitarije. Vodstvo PZS se je

zavedalo minljivosti in pomanjkljivosti provizoričnih rešitev, zato je že leta 1983 **Janez Bizjak** predstavil idejni načrt trajne rešitve vzgojnoizobraževalnega centra. Današnja planinska kočja s štiridesetimi ležišči predstavlja uresničitev takratne ideje. Konec osemdesetih let je bil idejni načrt dopolnjen, a do realizacije ni prišlo zavoljo pomanjkanja finančnih sredstev. Začasni objekti so vse bolj propadali. Baraka je že odslužila gradbincem ob izgradnji odseka avtoceste Hoče–Arja vas, pa so jo poklonili planincem, da nam je lahko služila še dobrih dvajset let kot kuhinja in predavalnica. Šotorska platna so v soncu in dežju z leti dobesedno sprnela.

Zadnjih pet let je vodstvo PZS pospešilo zbiranje finančnih sredstev za izgradnjo novega centra, kajti razmere v Bavšici so iz leta v leto postajale bolj nevzdržne. Vzporedno z nabiranjem finančnih sredstev je potekalo zbiranje – marsikdaj je spominjalo na don Kihotov boj z mlino na veter – vseh mogočih dovoljenj pri upravnih organih. V letu 1997 je Planinska zveza vložila zahtevo za lokacijsko in gradbeno dovoljenje. Po razpisu smo izbrali najugodnejšega ponudnika, podjetje Final d.d. iz Nove Gorice, s katerim je bila sklenjena pogodba »na ključ«. Izvajalec je pričel delati takoj po pridobitvi gradbenega dovoljenja oktobra lani in mu je uspelo spraviti objekt v dveh mesecih in pol pod streho ter dokazati, da se tudi v Posočju lahko učinkovito in hitro gradi. Morda je bilo potrebno prav zavoljo tega v pomladnih mesecih gasiti nekaj zlobnih in zlonamernih govoric, ki so se širile med lokalnim prebivalstvom. Sredi junija so gradbeniki predali objekt in zapustili Bavšico.

Ob skromnih finančnih sredstvih je bilo potrebno varčevati na vsakem koraku. Tudi zato so se nabave opreme obvezno začele s prošnjami dobaviteljem za znatnejše popuste. V ustnih razgovorih smo radi pripovedovali anekdoto, s katero se je rad pošalil pokojni **dr. Miha Potočnik**, češ da je planinska organizacija kot berač, ki je pozvonil na vratih gospodinje in ji, ko je odprla, pomolil gumb pod nos in jo prosil, naj mu nanj prišije srajco. Navkljub težkim časom, v katerih so gospodarske družbe, smo skoraj povsod naleteli na razumevanje in podporo. Zato lahko zapišem, da je vzgojnoizobraževalni center Bavšica – investicija, vredna 70 milijonov tolarjev – zgrajen s sredstvi Planinske zveze Slovenije in donatorjev ter s finančno pomočjo Fundacije za financiranje športnih organizacij in Ministrstva za šolstvo in šport ter ob polnem razumevanju in podpori naslednjih gospodarskih družb: Final d.d., Egit d.o.o., Termo d.d., Jelovica d.d., Mizarstvo Pelc s.p., Meblo Jogi d.d., Javor d.d., Kovinastroj gastronom d.d. Tudi zavoljo njihove konkretne materialne pomoči bodo tečaji in seminarji Mladinske komisije PZS letos že v novozgrajenem centru.

Že desetkrat najvišje

Ekspedicija 40-letnega šerpe **Appe**, ki je moral z najvišjega vrha sveta, Mount Everesta, reševati dva ponesrečena alpinista, se je sicer zavlekla za dva tedna, hkrati pa je šerpa postal drugi mož na svetu, ki je že 10-krat premagal himalajskega orjaka. Prvi, ki mu je pred tremi leti uspel ta podvig, je njegov vzornik in sosed, šerpa **Ang Rita**. Appa je dejal, da je zadnji vzpon, ki ga je skupaj z 38-letnim Američanom **Georgeom Dijmarescujem** opravil 19. maja, prvi s tibetanske strani. Dejaj je, da je ta pot sicer lažja in manj nevarna, vendar daljša.

POGOVOR O SLOVENSKEM ODPRAVARSTVU OB TROJNEM ALPINISTIČNEM JUBILEJU

EVEREST – TEMELJ ZA POZNEJŠE USPEHE

STOJAN SAJE

Na dan, ko sta pred 20 leti kranjska alpinista **Nejc Zaplotnik** in **Andrej Štremfelj** priplezala na najvišjo goro sveta po novi smeri, letošnjega 13. maja, so se v Kranju na posvetovanju o slovenskem odpravarstvu (ki je sodilo tudi v sklop proslavljanj ob 100-letnici kranjskega planinstva) srečali nekateri udeleženci tedanje odprave in sedanji alpinisti. Okroglo mizo o odpravarstvu je vodil nekdanji alpinist in sedanji novinar **Matej Šurc**, pri tem delu so mu pomagali še načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva in podpredsednik Planinske zveze Slovenije **Tone Škarja**, nekdanji alpinist **Bogdan Biščak**, dolgoletni kronist alpinističnih in tudi odpravarskih dogajanj pri nas **Franci Savenc**, eden od najboljših in po mnenju marsikoga celo najboljši alpinist sedanje generacije **Tomaž Humar**, alpinist mlajše generacije **Tadej Golob** in eden od zmagovalcev Everesta leta 1979 **Andrej Štremfelj**.

Kot je bilo rečeno, je bila takratna odprava na Everest med drugim pomembna za predstavitev Slovenije v alpinističnem svetu, potrditev slovenske samozavesti in natančno opredelitev prihodnjih želja naših alpinistov. Za cilj, ki so si ga takrat izbrali slovenski alpinisti, je živela vsa Slovenija in tudi Jugoslavija, zato je bilo lažje zagotoviti potreben denar, kot je na okrogli mizi ugotovili tedanji vodja odprave Tone Škarja. Član odprave Andrej Štremfelj pa je ocenil, da je bila to doslej najbolje organizirana slovenska odprava. Sam je imel srečo, je dejal, da je dobil priložnost za vzpon na vrh. Everest je bil zanj prvi vrhunec v njegovi alpinistični karieri. Čeprav je šlo za izrazito timsko delo, je na koncu vendarle odločal posameznik. Pri njegovem podvigu mu je pomagal Nejc, ki bi tudi ob njegovem obotavljanju nadaljeval vzpon, kot je dejal Štremfelj. Takrat se zaradi

mladosti še ni zavedal pravega pomena njenega dosežka, zdaj pa ve, da je bila to velika izkušnja.

Nekdanji alpinist in alpinistični kronist Franci Savenc je menil, da je bil Everest tako po pomenu kot po kakovosti najvišji možen cilj. Pred slovenskima alpinistoma je bilo na vrhu vsega 31 ljudi, doslej pa ga je doseglo že vsaj 1100 alpinistov. Smer prek Zahodnega grebena je gotovo še vedno najzahtevnejša med vsemi možnimi vzponi na vrh, takrat pa je bila ob tem šele peta.

Tudi nekdanji alpinist Bogdan Biščak je priznal, da ga je uspeh na Everestu prevzel. Še dandanašnji bi lahko za zgled drugim odpravam služila organizacija in skupinsko delo na tedanji odpravi.

Kot je menil kamniški alpinist Tomaž Humar, je bil tedanji Everest temelj vseh poznejših uspehov slovenskega alpinizma, enotno delovanje moštva pa je lahko poduk vsem morebitnim prihodnjim odpravam.

Mlajši alpinist Tadej Golob je presodil, da je bilo prejšnjim slovenskim alpinističnim generacijam lažje, ker so imele pred seboj le cilj, sedaj pa jih obremenjujejo še najrazličnejše druge stvari.

Pogovor je razkril tudi nekatere temne plati alpinizma. Zaradi nevarnosti alpinisti tvegajo trajne poškodbe ali celo življenja. Ker gre za dejavnost, ki jo mediji lahko spremljajo bolj od daleč, je težavno tudi zbiranje denarja pri sponzorjih. Kot je povedal **Stipe Božić** iz Hrvaške, pred 20 leti eden od zmagovalcev odprave na Everest, na vrhu katerega je bil pozneje še enkrat, je sam dvakrat nosil kamero na Everest, da bi drugim ljudem pokazal dogajanja na gori. Prav zato bodo alpinisti še vedno morali sami fotografirati, snemati in tudi pisati vsaj o nekaterih dogajanjih na gori, kamor drugi ne morejo, je menil **Stane Klemenc**, ki je ob tej priložnosti pripravil razstavo fotografij z odprave v dvorani Gorenjskega sejma v Kranju.

(Glas)

V dvorani Gorenjskega sejma so ob treh okroglih alpinističnih obletnicah pripravili tudi fotografsko razstavo o odpravi na Everest pred 20 leti, delo Staneta Klemenca.

Foto: Franc Ekar

NA OBISKU V SLOVENIJI JE BIL PRVI SLOVENSKI HIMALAJEC DINKO BERTONCELJ

SLOVENSKI PEČAT ARGENTINSKIH GORA

MARJAN RAZTRESEN

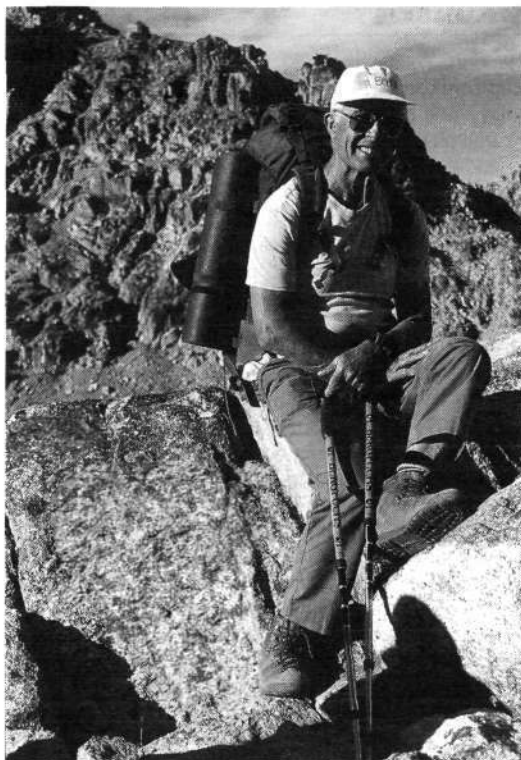
Na daljšem obisku v stari domovini Sloveniji je bil letošnje pozno pomlad eden od zadnjih in še vedno nadvse aktivnih »šumskih bratov« iz argentinskih Bariloč, ustanovni član Slovenskega planinskega društva v tem kraju in prvi slovenski udeleženec himalajske odprave, 71-letni **Dinko Bertoncej**. Kljub letom, ki so bila njega dni že častitljiva, zdaj pa ne pomenijo prav veliko, bomo pred letošnjim božičem v oddaji slovenske televizije Gore in ljudje videli belolasega, nadvse vitalnega in vitkega moža, kako je letošnje zgodnje pomlad ponovil svoj prvenstveni vzpon na Slovenski zvonik, Campanile Esloveno, iz leta 1952. V Slovenijo je prišel s svojo ženo in na njeno posebno in dolgoletno željo za teden dni zadnje majske dni »skočil« na hrvaški otok Hvar, potem pa se vrnil domov. »Včeraj sva se pogovarjala s sinom, ki zdaj vodi naš hotel v Bariločah,« sta nam v Ljubljani pripovedovala zakonca Bertoncej, »in ko nama je povedal, da je prejšnjo noč tam padlo kakšnih dvajset centimetrov snega, sva se sklenila čimprej vrniti; lani nam je namreč velik sneg podrl del strehe.«

SLOVENSKA ŠOLA JAKOBA ALJAŽA

Pogovarjali smo se kajpada o bariločanskem Slovenskem planinskem društvu: ali je še vedno tisto, kot je bilo takrat, ko so tja prišli »šumski bratje« in si s svojimi alpinističnimi vzponi ter siceršnje gorniško dejavnostjo izborili častno mesto v argentinskem andinističnem gibanju.

»Slovensko planinsko društvov Bariločah se je predvsem zadnje desetletje precej spremenilo,« pravi prvi slovenski osvajaec Himalaje, ki je kot član argentinske odprave na Daulagiri po vrnitvi z gore o tem napisal knjigo ter z njo popolnoma zastupil **Staneta Belaka Šraufa**, ki se je do nje nekako dokopal, čeprav je bila v tistih časih v Sloveniji skoraj nepovedana literatura, saj jo je napisal leta 1945 iz domovine pobegli komaj 17-letni Dinko. »Še vedno se sicer imenuje Slovensko planinsko društvo, vendar se verjetno bolj ukvarja z drugimi slovenskimi zadevami kot z gorništvom, z učenjem slovenskega jezika, na primer, s slovensko šolo **Jakoba Aljaža** (saj je vendar v organizaciji SPD!) in s promocijskimi dejavnostmi za staro, dobro domovino.«

Podandsko Bariloče je babilon 22 narodov, ki vsako leto tri dni praznujejo svoj skupni praznik okoli 9. julija, ko je v Argentini državni praznik. Na tej »fiesti de las colectividades«, praznovanju narodnih skupin, nastopajo vsaka s svojo folkloro skupino in vsaka narodnost pogosti udeležence praznovanja s svojimi jedmi in pijačami, Slovenci, na primer, z medico in potico. Poleg tega praznuje vsak narod v Bariločah še svoj praznik,

Eden od ustanovnih članov »šumskih bratov« – Slovenskega planinskega društva v argentinskih Bariločah Dinko Bertoncej letošnje argentinsko poletje (in našo zimo) v svojem svetu.

Foto: Marjeta Keršič Svetel

passeo de las colectividades, Slovenci 25. junija, ko na drog na glavnem trgu sredi mesta župan ob vojaški častni četi dvigne slovensko zastavo (»pred letom 1991 smo jo seveda tudi, ne na ta dan, pač pa 29. oktobra, vendar vedno zastavo brez rdeče zvezde, kar je bil verjetno edini javni kraj na našem planetu, ki so ga dovolile oblasti tiste države, kjer je lahko plapolala taka slovenska zastava,« kot pravi Dinko Bertoncej). Takšne pozornosti je deležna slovenska narodna skupnost v Bariločah, mestu s 100 000 prebivalci, čeprav šteje le kakšnih 250 do 300 članov: vojaška godba ob vsakoletnem prazniku zaigra najprej skladbo Tišina (Silencio), potem še Prešernovo slovensko himno.

SLOVENSKE GORE V ARGENTINI

Stari šumski bratje in njihovi mlajši planinski tovariši vzdržujejo v gorah okoli Bariloč dve planinski koči, Rifugio piedrita oziroma Kočo pod skalco, kar je na koči zapisano v obeh jezikih, španskem in slovenskem, do katere in še dalje v gore pelje Slovenska steza, in kočo Kapelica ali Capilla (v južnoameriški španščini besede

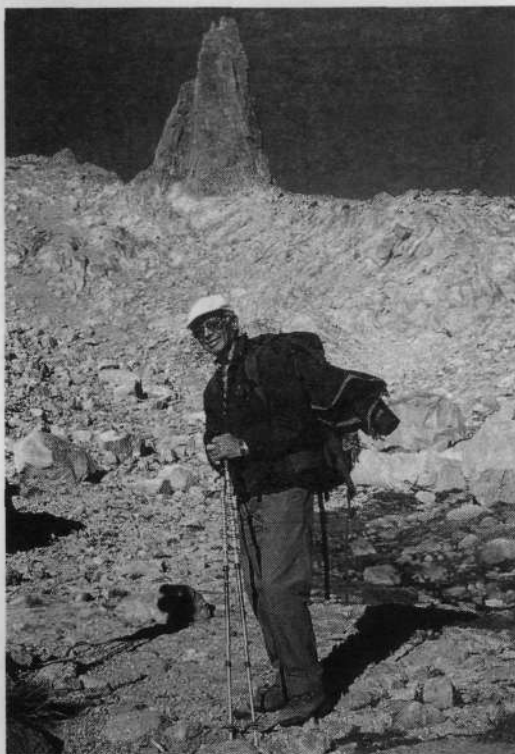
ne izgovarjajo »kapilja«, ampak »kapiža«), do katere prav tako pripelje Slovenska steza, ki so jo nadelali izključno slovenski planinci. »Capilla je nasploh slovenska gora,« pripoveduje Dinko Bertonec. »Pod njo smo pred nekaj leti postavili Slovenski bivak, na tej slovesnosti in blagoslovitvi pa se je zbralo več kot 80 planincev, tudi nekaj iz stare domovine. Nekaj nas je tudi takrat šlo na vrh 2185 metrov visoke Capille h križu, ki smo ga tam zgoraj prav tako postavili slovenski planinci. Kako vseskozi slovenska je ta gora, pove podatek, da je v narodnem parku okoli gore prepovedan vsakršen človekov poseg, saj od tam ni dovoljeno pospravljati niti drv, pa so nam oblasti (resda šele po drugi prošnji) dovolile postaviti tako križ kot bivak.«

Druga slovenska planinska in alpinistična zgodba iz Bariloče je Slovenski zvonik, gora, ki so jo pred drugo svetovno vojno imenovali Invencible, Nepremagljiva, potem pa zaradi značilne oblike Campanile, Zvonik. Pa sta prišla **France Jerman** iz Dola pri Ljubljani in Dinko Bertonec z Jesenic, tedaj oba že Argentinca, ga preplezala do vrha in ga imenovala Campanile Esloveno, Slovenski zvonik. »To je bila slovenska vstopna viza za Club Andino,« pravi Dinko Bertonec, »ko so **Tončka Pangerca** in mene povabili na plezanje na San Valentin, kjer sva istega leta 1952 opravila prvenstveni vzpon. Bariloški stari naseljenec **Štrukelj** je bil prav ponosen na novodošle plezalce in na naše uspehe. Z **Janezom Fleretom** iz Dola sva bila prva Slovenca in tretja naveza nasploh, ki sva priplezala na vrh 3550 metrov visokega ledeniškega Tronadorja, 1. januarja 1950 sva s Tončkom Pangercem preplezala 2405 metrov visoki Prvi katedralski stolp, kar je bila nasploh druga plezalska ponovitev na tej gori in v tem pogorju, le nekoliko pozneje sva z Jermanom kot prva priplezala na vrh glavnega stolpa v Tres picos in ga imenovala Torre Tuma po pomembnem slovenskem gorniku. »Dinko pa ne pove, da se vsaj še en gorski vrh v Argentini imenuje po slovenskem plezalcu, Cerro Dinko v bližini Capille, ki ga je pred leti prvi preplezal Dinko,« je skočila v besedo gospa Bertonec.

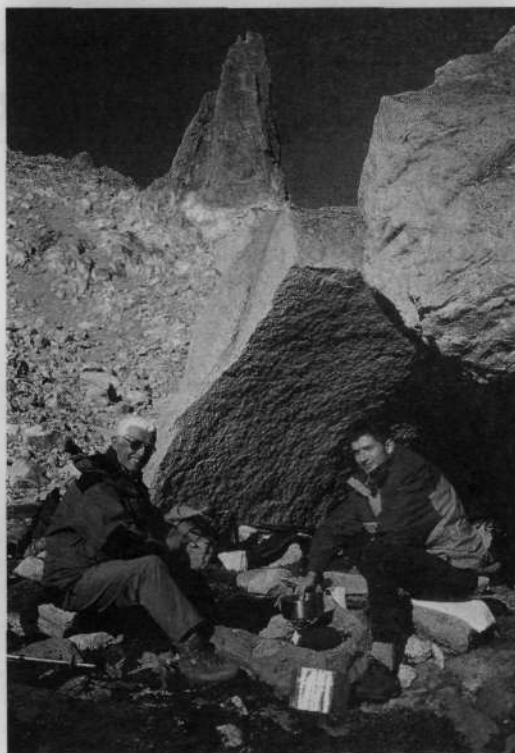
ALPINISTIČNI TEČAJ ZA MLADE IZ BUENOS AIRESA

V Bariločah je bilo v petdesetih letih manj kot deset izvrstnih slovenskih plezalcev, ki so dvignili tamkajšnje alpinistične (pravzaprav andinistične) dosežke na višjo raven, **dr. Vojko Arko**, zdaj 78-letni nekdanji šumski brat in ustanovni član SPD Bariloče, pa je njihove plezalske uspehe natančno popisal in razposlal v objavo. Med njimi je bil tudi **Slavko Adamič** iz Ljubljane, veseljak, ki je bil takoj po koncu vojne skupaj z dr. Arkom v taborišču v Padovi in ki je s šalo prinesel iz Italije oznako »šumski bratje« za slovenske plezalce, ki se je potem kar nekako prijela, ne da bi člani natančno vedeli, kaj pomeni.

Zdaj slovenskih plezalcev ni nič več kot takrat: **Kambličeva** družina, ki je prišla v Argentino in v Bariloče šele leta 1956, oče **Boris**, sin **Miško** in hči **Monika**, uradno najboljša slovenska alpinistka zadnjih let, ki je

Dinko Bertonec pod Slovenskim zvonikom

zdaj poročena v Sloveniji, oče Dinko **Bertoncelj** ter njegova sinova **Andrej** in **Bogdan** ter **Marjan Mavrič** in njegov brat **Martin**. Čeprav jih je malo, so letošnje tamkajšnje poletje oziroma našo pozno zimo, februarja, v organizaciji Borisa Kambiča in pod strokovnim vodstvom Dinka Bertonclja organizirali enotedenski alpinistični tečaj za mlade gornike slovenskih staršev iz Buenos Airesa. Prišlo jih je devet, peljali so jih v Bele skale, v Piedras Blancas, in v Cerro Lopez blizu Bariloč, pa tudi na težavnejše plezanje v Tronador. Tja so želeli predvsem štirje nečaki **Vivoda** in **Kralja**, slovenskih plezalcev prve argentinske generacije, ki sta se izgubila na tej gori in ju niso nikoli našli. Na prostranih ledeniških strminah Argentinskega vrha na Tronadorju so do podrobnosti spoznali divjo belo visokogorsko pokrajino, kjer sta izginila njihova strica.

PLEZANJE ZA SLOVENSKO TELEVIIZIJO

V začetku letošnjega leta je iz Slovenije odpotovala slovenska TV ekipa z redaktorico oddaj Gore in ljudje **Marjeto Keršič Svetel** na čelu, z njo pa vrhunski alpinist iz Domžal **Silvo Karo** in domačin iz Bariloč **Ivan Arenšek**, ki zdaj živi v Ljubljani; oba sta sicer imela drugačne načrte v Patagoniji, spotoma pa sta pomagala pri snemanju TV oddaje iz slovenskih plezalcih iz Bariloč – Silvo Karo je snemal, Ivan Arenšek pa je bil v navezi s prvopristopnikom na Campanile Esloveno in na Capillo Dinkom Bertoncljem, ki je tedaj po skoraj pol stoletja malone brez težav spet preplezal svojo smer

na Campanile Esloveno. »To bo oddaja, ki jo hranimo za letošnji božič, ker je tako izvrstna,« nam je povedala redaktorica oddaje.

Od nekdanjih argentinskih in bariloških slovenskih šumskih bratov so ostali le še trije, **Blaž Razinger**, Vojko Arko in Dinko Bertoncelj. Prva dva sta bolna in v gore ne zahajata več, slednji je še vedno aktiven. Razinger čuti posledice, ko je bil med svetovno vojno rajen, in ima sladkorno bolezen, pogosto pa sanjari o vsem, kar je bilo nekoč v Katedralnem pogorju in v drugih gorah okoli Bariloč. Arko je imel dve hujši prometni nesreči, po katerih ima poškodovane kolke in ne more več hoditi po gorah. Še vedno pa piše in bi rad uresničil veliko željo: da bi do 22. februarja leta 2002, ob 50-letnici SPD Bariloče, izšel zbornik vseh bariloških planinskih kronik, zgodovina slovenskega planinstva v Argentini. Na to praznovanje in potovanje v Bariloče se že zdaj pripravlja nekaj skupin slovenskih gornikov, ki bodo ta jubilej proslavile skupaj z rojaki iz Argentine.

»Naloga šumskih bratov in s tem moja planinska naloga je pravzaprav opravljena,« nam je zdaj povedal Dinko Bertoncelj. »Izredno se počutim, da sem kot slovenski plezalec v argentinskih gorah skupaj s kolegi naredil to, kar sem naredil in kar bo v tamkajšnjih gorah za vse večne čase nosilo slovenski pečat. Kdorkoli pozna zgodovino andinizma, pozna tudi slovenski delež v njej in zaradi tega spoštuje Slovence, čeprav nas je tam prav malo. Moja naloga je opravljena.«

SERGIO MARTINI JE LETOŠNJEGA MAJJA PRIPLEZAL NA ZADNJEGA OD OSEMTISOČAKOV

OSEM ČLANOV KLUBA 14 X 8000

Italijani, ki znajo iz muhe z lahkoto narediti slona, so šele štirinajst dni po osvojenem zadnjem izmed štirinajstih osemtisočakov, ki jih je od leta 1983 do 26. maja letos premagal **Sergio Martini**, 50-letni učitelj telovadbe iz Rovereta, izvedeli, da imajo zdaj že tri alpiniste med osmerico tistih na svetu, ki jim je uspelo priplezati na vseh 14 najvišjih gorskih vrhov sveta.

Martini, 29. julija učaka Abrahama, je 26. maja prišel na vrh 8848 metrov visokega Mt. Everesta, po sestopu pa je o svojem dosežku in še zadnjem, najvišjem osvojenem osemtisočaku telefonsko obvestil le ženo in domače v Roveretu – svojim učencem na tamkajšnji srednji šoli pa zagrozil, da se v kratkem vidijo in pogovorijo. Ker je namreč od svojega namestnika izvedel, da jih v njegovi odsotnosti le s težavo kroti! Telovadni učitelj Sergio se je vrnil, kot je obljubil, na roveretski šoli pa je ravnatelj odredil šole prost dan, da so si dijaki lahko dali duška z vprašanji in čestitkami.

Potem so Martinija le odkrili tudi novinarji. »Zakaj svojega Everesta, še zadnjega od osemtisočakov, nisem obesil na veliki zvon? Zato, ker vseh štirinajstih himalajskih orjakov nisem osvajal za druge, marveč le zase in v lastno zadovoljstvo,« je skrivanje svoje alpi-

nistične ogrlice s 14 biseri pojasnil učitelj Sergio. Potem pa le izdal, da mu je kot prvi čestital veliki **Reinhold Messner** in mu v brzojavki zapisal naslednje: »Ni važno, kdo je bil prvi ali zadnji na vseh štirinajstih osemtisočakah, kar je zdaj uspelo še tebi. Pomembno se je vrniti z njih!«

Martini je na Everest poskušal priplezati že lani, a je bil med vzponom skoraj ob glavo. Presenetil ga je močan potresni sunek, ki je nanj sprožil plaz snega in kameinja, a se mu je italijanski alpinist po čudežnem naključju izognil. Konec maja je šel nad Everest še enkrat. Po severni strani, s kitajske strani, ki je sicer težja, a cenejša. »Šest trupel sem srečal med vzponom,« je dijakom govoril Martini, za katerega je Messner rekel: »Martini je velik alpinist, ker je preživel! Če te Everest odkloni in odbije enkrat ali dvakrat in ob tem preživiš, je najbolje, da nanj pozabiš. Martini ga je zmogel v četrtem poskusu in je zdaj član naše velike alpinistične osmerice,« je Martinija v medijih pohvalil Messner.

In kdo so člani velike himalajske osmerice, ki ji je uspelo osvojiti vseh štirinajst najvišjih gorá na našem planetu?

Italijanu Reinholdu Messnerju je to uspelo v razdobju 1972–1986, Poljak **Jerzy Kukuczka** (umrl je med vzponom v Himalaji) je to storil v letih 1979–1987, slovti Švicar **Erhard Loretan** je bil uspešen v razdobju 1982–1995, Mehičan **Carlos Carsolio** kot četrti v letih 1985–1996, drugi Poljak **Krzysztof Wielicki** je prvi osemtisočak osvojil leta 1980, štirinajstega pa leta 1996, lani je z vsemi osemtisočaki (kot drugi Italijan) opravil **Fausto de Stefani**, ki je prvi osemtisočak zmo-gel že leta 1983, kot sedmi je med velike priplezal Španec **Junaito Oiarzabal**, ki je z zadnjim med štirinajstimi opravil aprila letos, od 26. maja letos pa veliko himalaj-sko osmerico zapira Sergio Martini.

Začel je leta 1983 z 8611 metrov visokim K2, potem je leta 1985 zmo-gel 8463 metrov visoki Makalu, leto kas-neje 8125 metrov visoki Nanga Parbat, potem isto leto še 8091 metrov visoko Anapurno, leta 1987 8035 me-trov visoki Gašerbrum II, leta 1988 je prišla na vrsto

8046 metrov visoka Šiša Pangma in nato še isto leto 8202 metra visoki Čo Oju, leta 1989 je »padel« 8167 metrov visoki Daulagiri. Svojo himalajsko epopejo je potem Martini nadaljeval štiri leta kasneje, najprej z 8047 metrov visokim Broad Peakom, leta 1994 z osvojitvijo 8068 metrov visokega Gašerbruma I (ali Hidden Peaka), leta 1995 je »padla« 8586 metrov viso-ka Kangčendzenga, leta 1996 je prišel na vrsto 8156 metrov visoki Manaslu, leta 1997 še 8511 metrov visoki Lotse, za konec letošnjega maja (in v četrtem poskusu) pa je Martini svoje največje himalajsko alpinistično delo dokončal še z vzponom na 8848 metrov visoki Everest.

In kaj bo roveretski učitelj telovadbe počel v prihodnje? »Ah, kaj bom počel! Plezal bom, ker to počnem od svojega 13. leta. Plezal bom na nižje gore. Alpinisti ne plezamo zato, da bi na koncu, tudi če zmoremo vseh štirinajst osemtisočakov, nehali plezati,« je na kratko opravil z novinarji Sergio Martini.

F. S.

NA NAJSEVERNEJŠI TOČKI, KJER JE BILA ZVEZDA SEVERNICA TOČNO NAD NAMI

TRIJE ZEMELJSKI POLI

VIKI GROŠELJ

Everest, Severni in Južni tečaj so brez dvoma tri najbolj markantne točke na Zemlji. Ogromno truda, volje, moči, pa tudi žrtev je bilo potrebnih, da jih je človeku uspelo osvojiti. Zgodovina njihovih osvajanj je opisana v številnih knjigah, ki se berejo bolj napeto kot kak izmišljen roman.

Slovenci smo se s temi magičnimi točkami našega planeta srečali razmeroma pozno. Glede na bogato gorniško tradicijo je najprej prišel na vrsto Everest. Prva Slovenca, ki sta stopila na vrh, ki od vseh na Zemlji sega najvišje proti vesolju, sta bila **Andrej Štremfelj** in **Nejc Zaplotnik**.

Polarni predeli Arktike in Antarktike, predvsem okoli obeh tečajev, pa so bili do leta 1995 Slovencem popolna neznanka. Leto kasneje je slovenskemu popotniku **Bogomilu Ferfili** uspelo priti na Južni tečaj. Navezal je stike z Rusi, ki delujejo na antarktičnih bazah. Iz Christchurcha na Novi Zelandiji so ga z letalom prepeljali v eno od svojih baz in potem še naprej do Južnega tečaja.

Prvi Slovenec, ki mu je uspelo stopiti na Severni tečaj, pa je postal **Stane Klemenc**. Aprila leta 1998 se je povezal s francosko-rusko agencijo Expedition polaries paralele 90, ki že nekaj let organizira prevoze iz Moskve preko Sibirije in otokov Severne zemlje do baze na plavajočem ledu, oddaljene kakih 120 kilometrov od Severnega tečaja. Kot članu mednarodne odprave mu je v petih dneh uspelo doseči Severni pol. Na smučeh so naredili po 20 do 25 kilometrov na dan in vse, kar so potrebovali, so na saneh vlekli s seboj. Potovanje na daljni, nenavadni sever je Klemenca tako navdušilo, da ga je sklenil letos ponoviti. Skupaj z

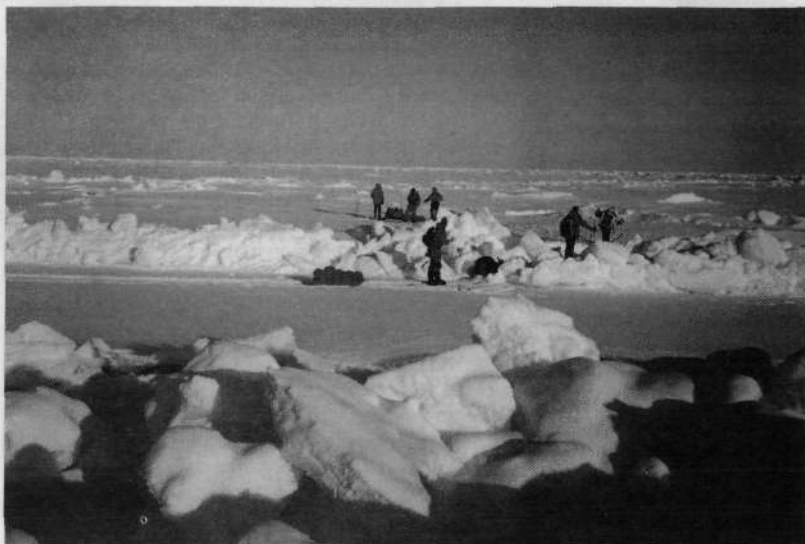
Božič, Klemenc, Vodišek in Grošelj na Severnem tečaju, ki je točno med njihovimi glavami

Foto: B. Francois

Rafkom Vodiškom in **Stipetom Božičem** sem se mu z veseljem pridružil še jaz. Po vzponu na najvišjo goro Antarktike leta 1997 sem si namreč - kot enega od svojih načrtov - zaželel stopiti na vse tri zemeljske pole. Zamisel se mi je zdela dokaj realna, kajti najnevarnejša tretjina poti je bila že za menoj; leta 1989 mi je uspelo stopiti na Mount Everest.

Jasno nam je bilo, da imamo premalo časa, volje in predvsem denarja ter izkušenj, da bi se tečaja lotili na pravi način. To pomeni, da bi peš odšli z rta Columbia v Kanadi ali rta Artičevski v Rusiji. Od tam do tečaja je okoli 900 kilometrov zračne črte. Za začetek bo več kot dovolj, če prehodimo zadnjih 100 kilometrov poti. Po-tem pa, ko pridobimo izkušnje - kdo ve, kaj bo prinesla prihodost.

Odpotovali smo letošnjega 13. aprila. Vsak korak, ki sem ga na poti proti Severnemu tečaju naredil, je bil 301

Ledena prostranstva Arktike
Foto: Viki Grošelj

zame povsem nov. Že trije dnevi, preživeti v Moskvi, so se mi nepozabno vtisnili v spomin. Na lastne oči videti in spoznati mesto, ki je zadnjih 80 let bolj kot vsa druga vplivalo na svetovno zgodovino, je bilo izjemno doživetje. Na poti naprej pa so se močni vtisi in doživetja le še stopnjevali.

Preko zamrznjenega kanala

Foto: Rafko Vodšek

V strupeno mrzli, samotni, a prvinsko lepi Sibiriji sem spoznal plemo Douganov, ki še vedno žive svoje nomadsko življenje. S šotori, izdelanimi iz živalskih kož in postavljenimi na lesene sani, potujejo za čredami karibujev, od katerih so življenjsko odvisni. Oblečeni v živalske kože, ki jim edine nudijo zaščito pred mrazom, so videti kot ljudje iz kamene dobe. Še posebej, ker je velik del njihovega orodja in opreme narejen iz mamutovih kosti. Sibirija je med drugim znana tudi po tem, da kjerkoli zagrebeš malo globlje v zamrznjeno zemljo, naletiš na ostanke teh zgodovinskih živali.

Kar pet ur poleta točno proti severu je bilo potrebnih, da smo prileteli do baze Borneo, postavljene na plavajočem ledu, ki obsega 16 milijonov kvadratnih kilometrov. Nepredstavljliva številka, kaj šele, da bi si lahko predstavljaj velikost tega kosa ledu. S helikopterjem so nas še za nadaljnjih 40 kilometrov približali tečaju, potem pa smo začeli svojo pešpot.

Tako je helikopter odletel, nad nami zavladala neverjetna tišina, tako značilna za arktične kraje. Sonce sije, a nima nobene moči. Termometer kaže -29°C , zaradi vetra, ki sipa na naskot puh rahle kristale ledu, pa mora biti krepko pod -30°C .

Natakne smo, si privežemo sani okoli pasu in se usmerimo proti severu. Lahkotno in enakomerno drsim po sledi, ki jo puščajo sani mojega predhodnika. Prvi dan brez večjih težav, ki bi nam jih lahko povzročali grebeni narinjenega ledu ali široki vodni kanali, kar šest ur potujemo skoraj naravnost proti severu. Uspe nam priti 18 kilometrov bližje tečaju. Drugi dan je vreme še vedno čudovito sončno, pot pred nami pa odlična. V enajstih urah ne naletimo na resnejše ovire in ta dan se za dodatnih 32 kilometrov približamo svojemu cilju. Večer drugega dne se pooblači, zjutraj pa je spet jasno. Prvi znaki ozeblin se že kažejo. Koža na prstih rok postaja neobčutljiva. Stipe ima pomrznjeno uho, Rafko pa dva prsta. Vseeno se z vso močjo zaženemo na zadnji del poti. Tako blizu smo, da nas nič ne more zau-

staviti. Teren je nekoliko težji. Več je grebenov lomljenega ledu in velik vodni kanal nas prisilil v dva kilometra dolg ovinek. Potem pa gre spet naravnost proti severu. Ob štirih popoldne upočasnimo tempo. Spredaj gredo Christian, Bernard in Stane, vsak s svojim GPS v rokah. Majhne naprvice bodo s pomočjo satelitov do metra natančno pokazale, kje je vrh sveta.

Dne 25. aprila ob 16.30 po tamkajšnjem času se Bernard nenadoma ustavi in dvigne roko. Na vrhu sveta smo! Vsi vprek si čestitamo, se objemamo, fotografiramo in se veselimo. Opravili smo. Čeprav le zadnji del prave pešpoti, a je bilo več kot dovolj, da smo občutili, spoznali in doživeli, kakšna je pot na tečaj in kako osrečujoč je občutek, biti na vrhu te nepredstavljive zemeljske osi. In zvezda Severnica je sedaj točno nad nami...

Po kratkem slavlju postavimo šotore in se pred mrzlim vetrom zatečemo vanje. Tu bomo prespali, jutri pa pride helikopter po nas.

Moja prva arktična izkušnja je po intenzivnosti doživete in lepoti preseгла vsa moja pričakovanja. In ne

nazadnje, na svoji poti do osvojitve vseh treh zemeljskih polov mi je uspelo napraviti drugi korak.

***

Podjetja in posamezniki, ki so podprli **Vikija Grošlja** na njegovi poti na Severni tečaj:

Generalni pokrovitelj: Zavarovalnica Slovenica, Ljubljana.

Pokrovitelji: Založba Modrijan, Ljubljana; Rok Govekar, s.p., Ljubljana; Loterija Slovenije, Ljubljana.

Darovalci: Gradis Ljubljana, Kefo Ljubljana, Unihem Tacen, Vika Turšič, s.p. Begunje, Kolinska Ljubljana, Iskra Zmaj Ljubljana, ABC Tabor Grosuplje, MM Sport extreme Ljubljana, Mesarstvo Krušič Ljubljana, Napredek Domžale, Nedeljski Ljubljana, Večer Maribor, Iskra Zaščite Ljubljana, Alpina Žiri, Iglu šport Ljubljana, Tovarna sladkorja Ormož, Dia studio Klemenc Ljubljana, Adria Airways, Ministrstvo za šolstvo in šport Ljubljana, PD Matica Ljubljana.

Glavni pokrovitelji ostalega dela moštva odprave Severni pol '99: Mobitel, Sava Tires, Foto svet – Fuji, MNZ, Zavarovalnica Slovenica, Adria Airways.

ODPRAVA NI NAŠLA DOKAZOV O TEM, ALI STA BILA MALLORY IN IRVINE NA VRHU EVERESTA

GORA NI IZDALA SKRIVNOSTI

Mount Everest ni izdal skrivnosti o vzponu Britancev **Georga Malloryja** in **Andrewa Irvina** leta 1924 na to goro. Mednarodna odprava, v kateri je bil tudi Nемец **Jochen Hemmleb**, 27, kot je seveda posebej poročal nemški tisk, je sicer našla Malloryjeva pisma. Tudi ledeniška očala, žepni nož, višinomer in steklenico za kisik je odprava prinesla z najvišje gore sveta. O vsem odločilnega fotografskega aparata, iz katerega bi fotografije nedvoumno lahko dokazale, da sta Mallory in Irvine že pred 75 leti kot prva dosegla vrh, pa alpinisti niso našli. To je uradno povedal **Eric Simonson**, vodja odprave, sredi letošnjega maja v Katmanduju, ko se je ta odprava vrnila z gore.

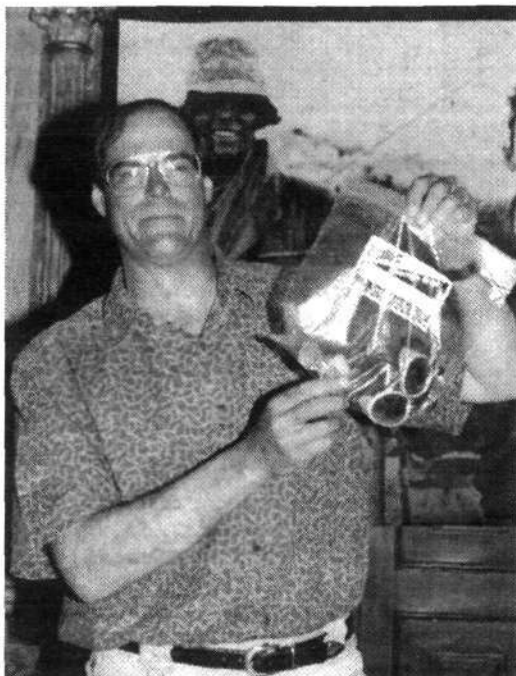
Nемец Hemmleb kljub temu ni razočaran. Še vedno računa na natančne preiskave delov Malloryjeve opreme, ki so jo našli. »Prav zanimivo bi bilo, če bi bila kakršnakoli možnost, da bi ugotovili, do katere višine je bil uporabljen višinomer,« je Hemmleb dejal novinarju nemške tiskovne agencije dpa v Katmanduju. Če bi bila to višina 8848 metrov, bi bil to dokaz, da je vsaj eden od obeh Angležev leta 1924 prišel na vrh Mount Everesta. Do tedaj pa bo veljalo, da se je to zgodilo šele leta 1953, ko je to uradno uspelo Novozelancu **Edmundu Hillaryju** in **Tenzingu Norgayu**, predstavniku šerpskega ljudstva.

Najbolj vznemirljiva najdba je uspela devetim udeležencem te odprave v začetku letošnjega maja, ko so na nadmorski višini 8240 metrov odkrili Malloryjevo truplo. Na njem so bili znaki hudih poškodb, ki so kaza-

li, da je padel. Skupina je dala v objavo eno od fotografij najdenega trupla, zaradi tega pa so jo nekateri zelo kritizirali. Hillary je odpravi očital komercializacijo, Hemmleb in še kdo iz odprave pa je takšne kritike ovrigel. »Zame kot zgodovinarja je ta fotografija del zgodovine Malloryja in Irvina,« je dejal. Menda naj ne bi bilo nikakršnih pritiskov sponzorjev, da je odprava dala fotografijo v javno objavo.

Simonson še ne namerava odnehati. »Nameravamo se vrniti in najti fotografski aparat,« je dejal. Kamera mora namreč biti nekje na severnih pobočjih Mount Everesta. Mallory in Irvine sta imela s seboj fotografski aparat znamke kodak. Po besedah proizvajalcev je velika verjetnost, da se je film v himalajskih klimatskih razmerah do današnjih dni ohranil in bi ga bilo še mogoče razviti. Če bi katera od fotografij pokazala oba ali enega od obeh na vrhu gore, bi bilo treba zgodovino plezanja na vrh Everesta in na himalajske vrhove nasploh na novo napisati.

Zanesljivo je dotlej le to, da sta oba Angleža leta 1924 svoj poskus plezanja na najvišjo goro sveta plačala z življenjem. Vprašanje o tem, ali se je tragedija zgodila že med vzponom ali šele med sestopom, bo ostalo odprto, saj so imeli o tem celo udeleženci te odprave različna mnenja. Hemmleb je povedal: »60-odstotno sem prepričan, da se jima je podvig posrečil, in 40-odstotno, da jima to ni uspelo.« Njegov plezalski tovariš **Conrad Anker**, ki je našel Malloryjevo truplo, pravi, da ne verjame, da sta Angleža priplezala na vrh. Glede na

Približno 600 metrov pod vrhom Everesta so Eric Simonson in njegova odprava našli dele opreme angleških alpinistov Malloryja in Irvine, ki sta tam izginila leta 1924.

dosedanje zgodovinske raziskave Hemmleb meni, da sta Britanca prišla najmanj do tretje stopnje, to je do višine 8700 metrov. Hkrati je zadovoljen, da odprava ni našla nobenega dokaza o tem, da Mallory in Irvine nista prišla na vrh. »Na ta način še vedno obstaja skrivnost teh dveh alpinistov in zato je primer še vedno zanimiv.«

V mednarodnem strokovnem alpinističnem svetu so doslej najpogosteje dvomili v Malloryjev in Irvinov uspešen prvenstveni vzpon na najvišjo točko našega planeta. Tako je južnotirolski alpinist **Reinhold Messner** izjavil, da s takratnimi kisikovimi aparati in opremo ni bilo mogoče priplezati na vrh Everesta. Sicer pa je bil Messner sam prvi, ki je brez kisikove maske na obrazu prišel na vrh te gore.

Eno od najostrejših kritik o letošnji najdbi pod vrhom Everesta je izrekel Edmund Hillary, ki je kritiziral odpravo, ker je medijem prodala fotografije smrtno ponesrečenega angleškega alpinista Malloryja. Ameriški odpravi, ki je truplo našla pod vrhom gore, je očital »grobo komercializacijo«. »Fotografije kažejo, da je bila odprava bolj usmerjena na denar kot na človečnost,« je dejal Hillary avstralski radijski postaji ABC. Mallory naj ne bi zaslužil takega ponižanja, da so fotografije njegovega trupla objavljali časopisi in revije po vsem svetu. Ne da bi hoteli karkoli povedati med vrsticami, je ob tem vendarle treba zapisati, da zdaj še vedno veljata za uradno prva pristopnika na 8848 metrov visoki vrh Mount Everesta Hillary in Šerpa Tenzing Norgay.

Kdo je koga prvi peljal v gore?

V majski številki Planinskega vestnika je v uokvirjenem okencu načeto vprašanje, kdo je **Klementa Juga** prvi peljal v gore. Ker naj bi bil pobudnik tega vprašanja po avtorju tega zapisa **Žarku Rovščku** jaz, naj mu odgovorim, v upanju, da se to vprašanje ne bo izrodilo v polemiko.

Če bi vedel, da je to vprašanje danes za nekatere problem, bi se pred 30 leti potrudil izvedeti kaj več od pok. **Albina Torellija**, nekdanjega Jugovega soplezalca, saj je bil v sosednji sobi na sodišču, ali celo od **dr. Vladimirja Kajzelja**, najbolj pogostega Jugovega soplezalca, saj sem si z njim dopisoval in mu v imenu PZS tudi spregovoril na grobu.

Triglav ni bil Jugova prva tura. Na Triglav hodi ali pleza po štirih na desetisoče ljudi, pa zaradi tega vzpona še nobeden ni postal alpinist Jugovega kova.

Kako je Klement Jug zašel v skale?

Žarko Rovšček je, žal, površno prebral **Zorka Jelinčiča** članek »Planinec« v monografiji »Dr. Klement Jug – veliki slovenski alpinist« (izdala Planinska založba leta 1956). V njem bi lahko na strani 54 prebral Jelinčičevo navedbo: »Najsrečnejšo otroško dobo je (K. Jug; op. T. S.) razposajeno preživel v skalah Sv. Katarine, Škabrijela, Sabotina. Kot dijak je že navduševal sošolce za lepoto narave in kot

mlad vojak je občudoval tirolske vrhove in divje globeli Alp.«

Klementu Jugu so bila plezalska nagnjenja vsajena že zgodaj, časovno torej pred njegovo turo na Triglav!

Na drugem mestu na strani 55 v istem članku planinec Zorko Jelinčič piše: »*Ne spominjam se več, kdo je bil dal pobudo za prvo zimsko turo na Grintavec, a mislim, da pač on (K. Jug; op. p.), ki je vsako okolnost natančno premislil...*«

Govoriti danes, da je imel Zorko Jelinčič, ki ga izjemno cenim kot zavednega primorskega Slovenca, ključno vlogo pri nastanku in razvoju Jugove plezalne poti, je malo pretirano. Zorko Jelinčič sam pravi v svoji knjigi »Pod svinčenim nebom« (izdala Goriška Mohorjeva družba v Gorici leta 1994) na strani 87: »**Dr. Bartol nas je imenoval, skupino planincev okrog dr. Klementa Juga, 'prijatelji smrti'.**«

S tem sta Z. Jelinčič in dr. Vladimir Bartol priznala osrednjo vlogo dr. Klementa Juga med primorskimi Slovenci. Vodstva in vodenja drugih Jug ni potreboval, samo tovariša. Tega na svoji zadnji turi ni imel in je najbrž zato tragično končal.

Klement Jug je plezalska stremljenja imel v sebi, zato je ugičati, kdo ga je privedel v gore ali v stene, odveč.

dr. Tone Strojnik

TRIDESET LET KASNEJE

VRAČANJE S PIKA LENINA V PAMIRU

PAVLE ŠEGULA

Drugega avgusta ob 11.30 po našem času bo poteklo trideset let od trenutka, ko sva z **Rikom Salbergerjem** stala na vrhu Pika Lenina v Pamiru. Odtlej je minilo veliko časa, zvrstilo se je skoraj brez števila naših odprav v tuja gorstva. Naši fantje in dekleta so krepko presegle najdrznejša pričakovanja, obrali vse osemtisočake, se z odmevnimi prvenstvenimi in celo solo vzponi prek sten povzpeli na vrsto težko dosegljivih vrhov najvišjih gorstev na vseh celinah sveta, s šolo v Manangu poskrbeli za alpinistično vzgojo šerp in si priborili ugled v mednarodni alpinistični areni.

Gorniki v Zvezi sovjetskih sindikatov so poleti 1969 izkoristili stoletnico rojstva ustanovitelja SZ za veliko mednarodno srečanje pod Leninovim vrhom in okronali obletnico z množičnim vzpomom alpinistov na tretji najvišji vrh Sovjetske zveze. Zbora se je udeležilo približno 100 sovjetskih alpinistk in alpinistov iz 11 republik in 42 udeležencev iz 13 tujih držav. Podatkov o sovjetskih udeležencih nimam, za tujce pa vem, da nas je 28, kar dve tretjini, doseglo vrh.

Komisija za odprave v tuja gorstva PZS je februarja 1969 prejela vabilo, da se srečanja udeležita dva naša alpinista. Tiste čase so bili vzponi v alpskem slogu v najvišjih gorstvih sveta še redkost, zato smo menili, da ni obetov za samostojen vzpon, čeprav so člani naše 1. pamiške odprave leta 1957 tam že uspešno delovali prav na ta način. Pridružila naj bi se kateri od večjih skupin. Sledil je razpis, na katerega sem se prijavil tudi jaz. UO PZS je dobil okoli deset prijav in ob obetajočem tržiškem alpinistu Riku Salbergerju kavalirsko odprl vrata tudi meni kot tedanjemu načelniku KOTG. Mislili so si, da na vrh ne bom rnil, lahko pa se bom seznanil s številnimi vplivnimi ljudmi iz mednarodnih odpravarskih krogov in se naučil tudi česa koristnega o organizaciji odprav.

No, sreča je bila mila obema, dosegli smo več, kot smo upali pričakovati.

Z Rikom sva hodila kot enakopravna člana v skupini **Borisa in Kostje Klecko** in skupaj z njenimi člani dosegla vrh. Oba sva sodelovala tudi v njenih reševalnih akcijah: Riko že pri transportu padlega v razpoko v smeri Lipkina, oba pa še po padcu bolgarskega tovariša med vračanjem z vrha. Vodja skupine Boris mi je kot enemu od najstarejših članov odprave prizanašal z najhujšimi napori, a opravil sem vse, kar mi je bilo naloženo.

Zla usoda je hotela, da se Riko ni dolgo veselil svojega uspeha. Že 28. septembra 1969 ga je v Bavarski smeri Severne triglavske stene komaj dober mesec po vrnitvi iz Pamira in ko je bil že predviden za člana odprave na Istor-O-Nal v Hindukušu zadel kamnit plaz, kateremu je še istega dne podlegel.

Avtor članka: heroji so utrujeni, dehidrirani in lačni, prilegla se bo dolina.

Kot edini preostali član odpravice sem o najini skupni poti že istega leta poročal v PV z nadaljevanji »Pisma iz Pamirske torbe«, ki sem jih sklenil z opisom vzpona na vrh, nisem pa opisal sestopa, nesreče, reševanja ter zaključnih dejanj odprave, v katerih sva bila udeležena.

Ob letošnji okrogli obletnici se prav posebno živo spominjam Rika in najinih doživetij. Z opisom ne gre odlašati, saj čas teče in nihče ne ve, kdaj napoči njegov trenutek...

NESREČA NAD TABOROM 4

Trenutki na vrhu so se iztekli, še preden so se nanj povzpeli zamudniki, med njimi ob podpori dveh ruskih alpinistov tudi Japonec. Filmarji lovijo poslednje kadre množičnega pristopa v počastitev stoletnice rojstva **Vladimira Iljiča Lenina**. Kostja se je s smučmi že spustil na plato. Lovi nas čas, ura je kasna, tabor 4 pa nikakor tako blizu, da bi to zanemarili. Za nameček smo vsi več ali manj zdelani od višine.

Sestopamo počasi, več ali manj posamič, prejšnjega strumnega reda ni čutiti. Uredimo se šele na platoju, kjer nas najprej čaka še kakih 20 ali 30 metrov vzpona in nato vse do tabora samo še pot navzdol. Z Rikom, Luvsanom, Toljo in Sergejem se srečno pribijemo prek

Med pomenkom s prevajalko Tajo 4. 8. 1969: vse življenje živ spomin.

Foto: Pavle Šegula

strmega snežnega skoka. Gre počasi, za oprimke in stope so na voljo cele luknje.

Že kmalu nam gre bolje, hitro smo na vrhu zadnjega, zelo strmega odstavka. Tu smo še previdnejši; zaradi svoje lege je sneg poledenel in trd. Brez derez ali podplatov s trikuni gre spet zelo počasi, prehitita pa nas Nina in Gena. Neverjetno, kakšna razlika: poprej je kazalo, da bo Nine ravnokar konec, k sreči pa si je že krepko opomogla.

Za nas in za vse, ki so še za nami, pripravi Jure z mojo vrvo vravno ograjo in ukaže, da sestopamo ob njej. Zdrs na tem mestu bi se skoraj zanesljivo nehal šele nekje na ravnini pri taboru 2, kakih 1500 metrov nižje, če nesrečnika ne bi prej pogoltnila kakšna ledeniška razpoka. Štirideset metrov nižje pripravlja Tolja že drugo vrvo; z Rikom sva hitro pri njem in čakava, medtem ko se trudi, da zavaruje še nadaljnji odsek, kjer so na poledeneli podlagi 10 do 20 centimetrov debele plasti novega snega, ki se pod koraki tu in tam odkrhne in izginja v nižave.

Opazujeva dogajanje nad nama: na vrhu strmine stoje bolgarski tovariši v rdečih vestonih. Veseli so visokega vrha in ko čakajo, da pridejo na vrsto za sestop, si pripovedujejo šale, da se kar lomijo od smeha. Visoki, čedni Ismail se ob tem preveč nagne, dereze mu preprečijo, da bi ujel novo ravnotežje, prevrne se naprej, palice mu zletijo iz rok, cepin ima, žal, zataknen za nahrbtnik in si z njim ne more pomagati...

Z zadržanim grlom nemočno slediva tovarišu, ki vse hitreje drsi po snegu in kmalu prileti v skale, s katerih je vihar odpihal sneg. Sila sunka ga meče po skalah, kakih štirideset metrov nižje nemo obleži na pomolčku.

Šele zdaj popusti šok; prideva do glasu in kričiva Tolji, kaj se je zgodilo. Opazi ležečega, z nekaj skoki čez snežišče in skale je pri njem, kjer se mu kmalu pridruži. Ismail diha, a je v nezavesti, krvavitve dajejo slutiti poškodbe lobanjskega dna. Karkoli že je, nezgoda v tej višini gotovo ne bo brez posledic, čeprav je pri padlem že v naslednjem trenutku tudi naš taboriščni zdravnik – vrač. Njega in vse nas čaka zahtevno reševanje, tu gori helikopter ne more ne lebdeti, ne pristati. Samo mi mu lahko pomagamo na dober, star način, ki tudi doma pride na vrsto vselej, ko odpove vse drugo.

Pripraviti bo treba transport. Enčo, vodja bolgarske skupine, in drugi člani so že tu, Tolja sproži rdečo raketo, ki obvesti tudi bazo, da je tu gori nekaj hudo narobe.

Naroči mi, naj grem v tabor po Kostjo. Pride naj s smučmi. Z njimi bo transport blažji za ponesrečenca, za reševalce pa tudi lažji. Takoj odrinem navzdol, samemu se mi dozdeva, da hodim neskončno dolgo – kdo bi si mislil, da je tako daleč! Pozno je že, daleč na zahodu tone sonce z zlatim leskom v rdečerumeno zarjo. Vsepopvod se v pojemajočem siju poslavlja dan in ugaša kot v poslednji pozdrav njemu, ki je še ravnokar poln mladosti in moči s polnimi požirki užival življenje.

Nasproti mi pride postava s smučmi na ramenih. V mraku menim, da je Kostja, a je le njegov brat Boris. Nekdo od sestopajočih je še pred menoj pohitel v tabor in zaprosil za pomoč. Preden Boris odide, mi zapove, naj grem v tabor. Dosti je mladih moči, transport bo dolgotrajen in naporen, lahko bom še pomagal. Jutri bo težak dan...

Najdem šotor, zavlečem se v varno notranjost. Kolja že dremlje, Kostja mi postreže s čajem, nekaj malega tudi pojém. Ves sem šibak in presunjen. V dremežu čutim, kako šele kasno za menoj prideta Boris in Riko. Vsa izčrpana brez veliko besed ležeta, spanec nas nato milostno pobere tudi brez tablet.

Jutro je kot umito in brez vetra, hladno. Še preden vstanemo, se zavemo, da nas čaka negotov, težak

Diploma za sodelovanje na odpravi

dan. Včasih se pred šotorom pojavi kateri od Bolgarov, ki išče Borisa. Nesrečnik še diha, zdravnik se po radiu posvetuje z nevrologom. Z vprašanjem, kako najbolje pomagati ponesrečencu, se ubada tudi korenjaški vodja skupin Budanov.

Transport je problematičen, a še bolj problematično bi bilo s poškodovancem ostati tu v coni, kjer ne more ostati daljši čas brez posledic noben človek. Poslabšanje vremena, kakšna ujma, bi bilo usodno za vse. Inštruktorji sedejo k posvetu in sklenejo, da naj starejši in tisti, ki se ne počutijo dobro, sestopijo, ostali bodo počakali na razplet. Nihče se ne javi za sestop, počakali bomo!

Z MRTVIM TOVARIŠEM DO BAZNEGA TABORA

Ne vedoč, kaj bi, se potikamo sem in tja in razpravljamo o možnostih, da Ismail spriču svoje mladosti vendarle prestane transport in preživi. V tem se pojavi Enčo. Njegov mračni obraz brez ene same besede pove vse. Izrečemo mu sožalje. Takoj ko bo pokojni pripravljen za transport, se prične sestop.

Boris mi nerad izroči več kot sedem kilogramov težko kinokamero, vendar vztrajam, saj je že tako preobremenjen; Katarinine smučarske palice podarim smučarju Kostji, tu se sestopa s cepinom v rokah! Riko se kar šibi pod težkim nahrbtnikom.

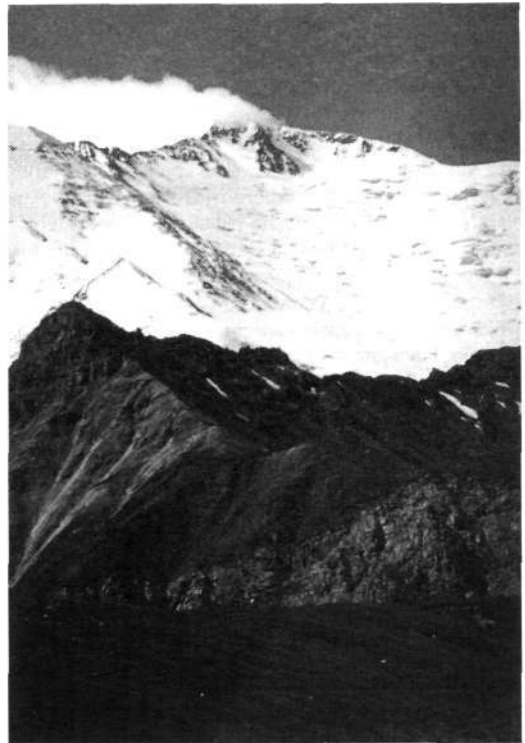
Reševalci s sidrišča v snegu z manjšim spremstvom spustijo pokojnika v šotorskem krilu 120 metrov po strmini, ob vrvi kot ograji sestopamo njegovi pogrebci. Težka kamera in neugodno težišče nahrbtnika me dajeta bolj, kot bi si mogel predstavljati, vendar mine prvi raztežaj brez težav. Potem se počutje naglo poslabša. Čudim se, kako more biti hoja navzdol bolj naporna kot je bil pred dnevi vzpon. Kaže, da so telesne rezerve izčrpane, če se primerjam z mlajšimi, pa vidim, da me daje tudi mojih petinštirideset let.

Umaknem se počivat do prvih skal, kjer mi Genadij pomaga navezati dereze. Skupaj se odpraviva navzdol. Kjer je mogoče, hodiva po grušču.

Končno smo v peremički. Tu Gena potežka moj nahrbtnik. Očitajoče me pogleda, ga odveže in me olajša za kamero, ki jo položi v svojo že tako težko in veliko »omaro«; gotovo nosi preko 20 kil! Če bi zgoraj ubogal Borisa, bi breme ne bilo pretežko in najbrž bi sestopal veliko lažje. Da, da, breme, ki ga v dolini komaj opaziš, te tu gori po hitrem postopku ugonobi.

V škrbini se naš sprevod obrne, treba bo kakih 100 metrov navzgor proti Razdelni, obvoza ni. S strani nas vodi **Budanov** z belo gazo prek obraza. Daje nam povelja, da so naši gibi usklajeni in da mrtvi tovor na Kostjinih smučeh gladko drsi navzgor. Še pravkar ves šibak kljub vzponu čutim, kako se mi popravlja počutje. Nedvomno se nam pozna, da smo že 500 metrov nižje in da pljuča zajemajo tudi nekaj več kisika. Na vrhu strmine se ponovno prične spust. Sprva sestopamo ob vrvi, ker pa je nevarnost zdrsa veliko manjša, hodimo bolj po svoje; na pobočju so sledi najmanj petdeset ljudi.

Sam ne vem, kdaj se znajdem pred našimi katakom-

Leninov vrh, v ospredju greben brez imena – pogled z zgornjega konca Lukinih livad 3. 8. 1969

bami v taboru 3. Z Rikom si privoščiva C-vitamin in glukozo, lotim se piškotov in klobase, po grlu se potoči nekaj požirkov hladnega čaja. Nato se pridruživa večini; veterani kavkaških in pamijskih gorā so razigrani, vse klepetajo in čeblja. Smrt kljub vsemu spoštovanju do pokojnika in obžalovanju njegove usode ne more ustaviti življenja živih. O tem, da bomo nekega dne na vrsti tudi mi, ta hip ne pomisli nihče.

Sklenjeno je, da gremo še danes do tabora 1, kar nas navda z veseljem in novimi močmi. Vpliv psihe je neverjeten.

Z odhodom ne odlašamo. Za spomin si prisvojim zapuščen bel lonček. Spominjal me bo na tabor 3 in na mojo najvišjo reševalno akcijo. Sestopamo in se čudimo neverjetnim spremembam na pobočjih gore. Kjer smo med vzponom hodili po utrjeni gazi, po navidezno trdnih tleh, se sedaj globoko predira gnil sneg. Strmine skoraj ni prepoznati, na vsakih nekaj korakov se kažejo led in razpoke, o katerih se nam prej ni niti sanjalo. Šele za slovo se nam kaže prava podoba ledenega slapa in opozarja, da smo ustrezno pozorni. Dereze pridejo presneto prav, vsak korak mora biti zanesljiv. Na platuju srečamo načelnika **Ovčnikova**.

V opuščnem taboru 2 spet nekoliko postanemo in se podpremo. Tudi tu je vse spremenjeno, ostala je ena sama snežna votlina, iz katere potegnemo čevlje in drugo opremo. Jure mi podari svoj lahki vojaški aluminijasti lonček. Spominjal me bo na tabor 2.

Pradham prinese dozo konzerviranega in močno osladkanega mleka. Gre mi neznansko v slast in vidno vrača moči; sicer pa ne pozabim, da je tu v zraku že veliko več kisika – to bo tisto glavno!

Vodje se domenijo, da ostanejo v snežni luknji samo **Konopljev** z Romunoma **Ionom** in **Mirceo**, Pradham pa z Madžaroma v šotoru; ostali se spustimo proti taboru 1. Strmo pobočje pod taborom je tokrat sila razpokano. Med aklimatizacijo nismo niti slutili, da se vzpenjamo prek pravega ledenega slapa.

Hitro smo v taboru 1, kjer vlada splošno veselje. Čestitajo nam, objemov in cmokanja ni ne konca ne kraja. Tatjana in druge alpinistke nam nosijo ogromne količine čaja. Nacejam se kar iz 10-litrskega lonca, da mi pohaja sapa. V neizmerno slast nam gre vsakovrstna hrana. Ugotovimo, da je našo zalogo »iker« med odsotnostjo uplenil neznan voluhar in si privoščil izdatno malico, a mu tega ne zamerimo. Važno je, da smo se celi in živi prebili sem dol in se tu dodobra nasitili in napojili.

REŠEVANJE ONEMOGLIH

Ovčnikov s tremi spremljevalci se odpravlja na pomoč v južno steno 200 metrov pod temenom Leninovega vrha, kjer čakata oslabiljeni Toni in Mihael. Tonija je izdalo zdravje in pomanjkanje telesne pripravljenosti. Verjetno je goro tudi on štel za lahko, sedaj pa brez tuje pomoči ne more v dolino. Reševalcem odstopiva najine škornje, ki so se na gori odlično obnesli. Niti trenutek naju ni zeblo, medtem ko se je marsikateri alpinist, med njimi Enčo, vrnil v dolino z omrzlinami.

Boris postreže z novico, da sta v škripcih tudi **Sepp Fuchs** in **Alois Huber**, ki v smeri Lipkina v višini 6800 metrov že tri dni nepokretna čakata na pomoč. Zjutraj se odpravlja ponju njun avstrijski rojak **Otmar Kutschera** s štirimi fanti iz naše skupine. Alois in Pepi sta sicer posamič dosegla vrh, po vrnitvi pa nista bila za nobeno rabo več. Otmar ju je presešil v edini uporaben šotor, ju oskrbel in odhitel v dolino po pomoč.

Zjutraj se poslovimo od reševalcev, ki po smeri Lipkina hite na pomoč onemoglim. Spremljajo jih naše dobre želje in upanje, da se kmalu in srečno vrnejo z varovanici.

Pripravljamo evakuacijo, vmes se obdarimo, ruskim tovarišem pridejo zelo prav tisti deli najine opreme, ki je ne bova nosila nazaj v domovino – očala, čelne svetilke, različni klini, pomožne vrvice. Žal mi je, da Borisu ne morem dati svoje vrvi, ki jo je nekdo med reševanjem Ismaila »pospravil« v svojo malho. Tudi puha ne moreva odtujevati, ker ga bodo potrebovali naši himalajci.

Po pokojnika pride skupina reševalcev iz baze, težko otovorjen jih spremlja tudi Riko. Mene zadolžijo za »ženski odred«, pridruži se nam nekaj tovarišev z omrzlinami in samotarjev. Čez Leninov ledenik udarimo direktno mimo Borisovih ovinkastih »študijskih poti«, spotoma pobiramo osamele skupine, med drugim nemške kolege, s katerimi smo bili skupaj na vrhu,

in žalostnega dolgina Uweja, ki ga je tik pod ciljem onemogočila višinska bolezen. Tudi najboljša tolažba ga ne spravi v dobro voljo. Treba je nekaj časa; šele ob pomisli na usodo bolgarskega tovariša se nekoliko umiri.

Pri tirikonu spet posedimo, na kupu smo pokojnik in živi, vendar nas to sožitje ne plaši, le šale mirujejo. Tudi kuhamo ne, saj so kuhalniki ostali v taboru ali odšli z reševalci. Nekateri fantje so v hoji čudno togi in nerodni. Omrzline? Ne, mučijo jih hemeroidi, ti zvesti spremljevalci odprav in zdravju neprijaznih jedilnih listov. Vrač, ki mu že bežen pogled v latrino pove več kot deset odgovorov, bo spet imel delo, za prvo silo ponudim nesrečnikom lasonil, ki ga na vseh gorskih poteh nosim s seboj.

Nadaljujemo pot po spolzkem, črnem ledeniku do kotanje, od koder je treba nazaj v strmi, podirajoči se breg. Reševalci trpijo kot živali, še tisti, ki imamo na plečih samo lastno in taborno opremo, imamo dosti opravka. Pod nogami se vse lomi, krushi in trga, ledu in snega, ki sta poprej vezala razrahljano morensko pobočje, ni več. Daje celo neuničljivega Borisa, ki poleg drugega tovariša še kamero in Kostjeve smučiči. Pomoč seveda odkloni, rekoč, da me bo že zaprosil, če bo potreba. Tile ruski fantje imajo res divjo kondicijo!

Sopihamo, spodletavamo, vmes mi prihaja na misel, da sem tu zagotovo poslednjič. Ugotovitev sprva ni prijetna, ko pa pomislim na svojo starost, sem vesel, da mi je bilo dano to veličastno doživetje, ki si ga pravzaprav nikdar nisem niti želel. Težke ture in udeležba v odpravah me nikoli niso mikali, vojna in povojne obremenitve mi niso omogočale, da bi se razvil v pravega plezalca. Izkušnje s te in kavkaške odprave pa bodo nedvomno koristne pri organizaciji naših odprav...

Spustimo se po rdeči zemljini in že smo na prvih zelenicah s cvetjem. Z grebena pritekajo rdeči potočki, vse žubori. Prileže se česen, ki smo ga že pogrešali. Tudi ta nam vrača vitamine in moči. V mirnem kotičku z bistro vodicco se prvič po mesecu dni do sitega nalokam vode.

Do Lukinih poljan se spustimo čez neroden skok, tam pa že cela vojska ljudi čaka na prevoz v bazo. Uslug majavih kamionov z drznimi vozniki, ki so vedno malce »pod paro«, se po možnosti izogibam. Pridružim se Igorju iz Leningrada, s katerim ju veselo mahneva kar peš. Spotoma opravlja skupne znance in se prebija čez vode, ki so ob tem času najvišje. V glavnem gre s skoki s skale na skalo, ponekod pa kar po vodi; vse mine brez pretirano mokrih posledic.

OD BAZNEGA TABORA DO NOMADOV PRI ŠARITAŠU

V taboru spet bratski objemi, čestitke in trepljanje, da komaj utegneva naročiti avto za tovariše na Lukinih poljanah. Nekaj novinarjev pobira vtise o uspelem vzponu. V zasilni kopalnici se po dolgem času z nepopisnim užitkom očedim in olajšam telesne umazanije. Zdi se mi, da otekajo z odplakami tudi dvomi in bojzani, ki so me spremljali vse od odhoda v Pamir.

Alajska dolina: mladi rod kolhoznikov pred jurto 6. 8. 1969

Tokrat je okusna tudi večerja, na večer pa se pojavi zdaj ta, zdaj oni kolega z ognjeno vodico; dviganja čaš ni ne konca ne kraja. Italijani prinesejo čudno posodo z gorečo površino in ustniki, ki gre sprva od ust do ust, nato pa prazna roma v šotor, kamor se kmalu odpravimo tudi sami.

Torkovo jutro je lepo, nebo čisto, ozračje ne premore niti toliko vetra, da bi razgibal zastave, ki jih je dotlej surovo premetaval in cefral, nekatere pa povsem raztgal.

Zajtrk mine brez posebnega teka; ko podiramo šotore in pospravljamo svojo in skupno opremo, se nas ob mešanici veselja in žalosti vseh, ne le mene, že loteva potovalna mrzlica...

Sledi zbor, kjer se inozemci in tovariši iz SZ zberemo vsak na svojem prostoru. Polkovnik Racek, eden od pionirjev sovjetskega alpinizma, nam v imenu Federacije alpinizma SSSR čestita k uspehu in vsem, ki smo bili na Leninovem vrhu, podeli tudi spominsko značko. Moja ima številko 883. Za sedemtisočak in za tisti čas je kar visoka. Do dandanes je nekako toliko ljudi stalo tudi že na Čomolungmi.

Spustimo še zastave in se poslovimo od tovarišev, katerih poti se ločijo od naše. Nekaj jih bo še ostalo tu, drugi odhajajo po svoje. Poslovimo se od Ismaila, ki ga bo odpeljal helikopter; najbrž bi ga svojci radi pokopali v domačih tleh.

Natovorimo se na kamione. Ne bi rad dramtiziral, a treba je povedati, da vožnja po zlizanih, strmih kolesnicah na pamijskih morenah ni noben užitek. To je dobesedno tvegana ježa na kovinskem poskakujočem mustangu, med natovorjeno prtljago in tovariši, kar vse se od časa do časa zmeša v težko razrešljiv klobčič. Ko se krajina malce umiri, se vozimo med čredami drobnice, vmes so posamezni kosmati jaki, v daljavi jurte, včasih križa našo pot na smrt preplašen suslik.

Ko mine most čez Kysil-Su, smo na cesti, ki vodi v Sari-Taš. S skupnimi močmi se izvlečemo iz pasti z globokim blatom in že se znajdemo na mejni kontroli, kjer nam poštempljajo potne liste. Odtod odrinemo v goste h kolhoznikom.

Na tribuni vihrajo zastave, v ozračju valovijo mirni, otožni zvoki domače glasbe, v katerih slutimo širino step in včasih tudi prikrto strast.

Nekam nerodno nam je, ko pozdravijo tudi nas in se je treba množici po stari šegi s poklonom pred vrsto zahvaliti za izkazano pozornost.

Pojavijo se rokoborci na konjih. Bojevnika si ponudita dlan, nato pa vsak po svojih močeh in spretnosti pred očmi publike in dveh sodnikov poskušata drug drugega vreči iz sedla. Občudujemo mišičasta dedca in zvijačne trike, ko v osupljivi borbi s težavo ohranjata ravnotežje in uspešno ostajata v sedlih; da bi ju posnemal, nikomur od nas ne pride niti na misel.

Od nekod se na konju pripodi deklet, ki jo poskuša ujeti postaven mladenič, prav tako na konju. Jezdeca brez zadrege dirjata zdaj tu, zdaj tam, po potrebi kar skozi množico. Domačinom to ni nič posebnega, marsikdo od nas pa na tistem upa, da bo ta miting prestal vsaj tako varno kot je dogajanje na gori. Izmažemo se brez praske, neko žensko pa le vržeta po tleh, vendar očitno brez hujših posledic. Dirkačem se pridruži celo nekaj fantov in deklet iz naše »internacionalne komande«. Spretni in pogumni so prav tako, kot so bili na gori.

Med dogajanjem nam strežejo s kumisom, odlično pečeno ovčetino in kruhom. Sledi še predstava kulturno umetniške skupine iz Oša. Pevke v narodnih nošah prepevajo kirgiške pesmi, publika jih spodbuja, razvije se pravo ljudsko slavje. Mi fotografiramo, mame s ponosom kažejo rdečelično mladež.

POJEDINA ZA BOGOVE

Ko mislimo, da je že vsega konec, pridejo po nas gospodarji iz jurte. Z njimi moramo v njihove domove, kjer so nam pripravili gostijo. Širokopleči Ahmad naju in Mongola odpelje kar z avtomobilom, čeprav je jurta čisto blizu. Sezujemo se, preden vstopimo, nam ponudi vodo in brisačo, da se umijemo in osvežimo, nato se po turško usedemo na debelo preprogo.

Pred nami je razgrnjen velik prt, na katerega gostitelj prijatelj, zdravnik, nosi najrazličnejša jedila in jih večše

Večerni spokoj

ALEŠ TACER

*Noč se tiha v gore spušča,
sam pred kočjo zdaj sedim;
tu ni hrupa, tu ni trušča,
tu se ves osvobodim.*

*Napetost brez sledu izginja,
v čistem miru duša plava,
temna noč svoj plašč ogrinja,
nepojmljiva je narava.*

*Čuj, popotnik, čuj, planinec,
popusti v duši tej napeti,
naj potegne te v vrtnec,
poskušaj vse to doživeti!*

razporeja, da je bogatija videti še večja. Vsega je dovolj, kruha, sladkarij, melon, steklenic s konjakom, skodelic za čaj in kitajskega porcelana za kumis.

Gospodar pozna Jugoslavijo, kjer se je bil z Rdečo armado bojeval zadnje mesece vojne vihre. Pogosto omeni **Tita**, našega »gospodarja«. Razodene nam, koliko duš je včlanjenih v kolhoz, koliko je komunistov, koliko živali premorejo. V kolhozu vlada vzajemnost, ki pride posebno do veljave po hudih zimah, kakršna je bila pretekla.

Na vrsti je ovčja juha s čebulo, brez kakršnegakoli slabega priokusa. Uživa se brez žlic; ko se malce ohladi, jo z velikim užitkom srebamo iz skodel, da v jurti kar cvrči – na bonton se ne oziramo. Začne se faza žganih pijač, skozi katero se z Rikom pretolčeva v glavnem uspešno in brez posledic. Gospodar v rafalih nazdravlja zdaj »rodini«, zdaj Titu, zdaj kolhozu, zdaj Jugoslaviji in konjak tudi v resnici popije, medtem ko midva goljufava, saj bi naju sicer na smrt bolna že kmalu odnesli k vraču v ordinacijo. Če v skodelico z ognjeno vodo »slučajno« pade olupek ali melonina pečka, Ahmad osebno likvidira vsebino, da bi naju ne motilo nebodigatreba smetovje.

Prinesejo ogromen srebrn krožnik, na katerem je okusno pečeno ovčje meso. Vsak si lahko vzame, kar si želi, meni kot najstarejšemu pa grozi še ovčja glava, sicer največja poslastica in počastitev gosta, kateremu jo ponudijo. To je stvar za sladokusce in poznavalce protokola.

Z glave odrežem nekaj mesa, ostale postopke, ki vodijo do možganov, pa zavlačujem, da bi jih v splošnem direndaju opravili večji Nemci in Poljaki, ki pridejo na obisk. Tako se kočljivi problem razreši sam od sebe, brez blamaže za mene in brez slabe volje za gospodarja. Še dobro, da ne ponujajo slanega čaja z žaltavim surovim maslom, kot je navada med šerpami v Nepal u Tibetu!

Planika

VERA PIPAL

*Planika bela zacvetela
spet bo sredi sivih sten.
Ve, kako zelo je lepa
in priljubljena ljudem.*

*Encijan in rododendron,
lepi jeglič in volčin –
poleg nje so vsi lepotci
naših ljubljenih planin.*

*Naj krasijo naše gore,
naj nam z njimi bo lepo.
Božajmo jih le s pogledi
in umaknimo roko.*

Strežemo si z ovčino, slaščicami in kruhom, ki gredo zares v slast. Poznajo se nam tedni na gori, kjer ni bilo možnosti niti teka za normalno prehranjevanje, kaj šele za kake požrtije. Kljub izdatni hrani v bazi po vrnitvi smo še vedno izstradani in dehidrirani.

Pred slovesom je na vrsti obdaritev gospodarja. Z Rikom sva sprva v zadregi, saj doma nisva vedela, kaj vse naju čaka in razen značk nisva vzela s seboj nič vrednega. Reši naju moj švicarski oficirski nož, ob katerem gospodarju oči kar zasijejo. Kaže, da sva mu z njim zares ustregla. Navsezadnje je pa že nekaj drugega kot neuporabne značke, s katerimi bi osrečil kvečjemu ženske in otroke.

S pozno uro se pojavi želja po spancu, naključni gostje pa le neradi odidejo; nekateri se precej okajeni odpravijo v kino. Za hip moramo ven, na prosto, tudi mi. Tiho noč moti brnenje agregata. Noč na 3200 metrih je hladna, na nebu sveti milijon zvezd. Potem se zalezemo v prešite odeje gospodarja Ahmada. Spimo kot ubiti, brez prebujanja. Bilanca telesa je še kar negativna. Kar sprejme, vse predela in potakne po celicah, nič ne sme v izgubo!

Zjutraj nama polkovnik Racek naroča pozdrave za **Miho Potočnika** in udeležence naše prve odprave v Pamir. Razkaže nam bližnje vrhove, večinoma pet- in šesttisočake, ki so večidel že na kitajskih tleh in seveda še nedotaknjeni. Pozornost zbujata zlasti vitka, strma piramida Pogrančnika.

Nadvse okusen in slasten zajtrk z obilico čebule se doobra zavleče; šele ko nas Nakim iz vodstva glasno priganja, se končno ginjeni poslovimo od tršatega gostitelja in njegove družine.

ZA SLOVO SPET OŠ IN MOSKVA

Pot je dolga, polna čudovitih razgledov, ki jih zavoljo obmejnega pasu ne ovekovečimo s svojimi fotoaparati. Spotoma se za hipec spet ustavimo na sedlu, odkoder poslednjič vidimo plečati Leninov vrh. V Toplih vodah so med našo odsotnostjo pozidali most, v gosteh imajo letoviščarje, ki se jim pridružimo pri mizi. Tam pospravimo popotnico, ki nas spremlja že od kolhoza. Naš cilj je sedaj Oš, kjer se po treh urah nastanimo v starem orientalsko zaniknem hotelu. Miru seveda ni; niti pošte ne morem oddati, a če je lahko počakala do danes, bo še do jutri.

Zvečer se zberemo v restavraciji. Večerji sledijo banke, govornice, zdravice. Umetnik **Šisko** razpravlja o vrednotah alpinizma. Mimogrede pikne Poljake, ki po nesreči bolgarskega tovariša niso sodelovali v reševalni akciji, ampak tebi nič meni nič lepo sestopili v dolino. Bradati Peter obtožbe zavrne in s kolegi užaljen odide, kmalu pa se spet vsi vrnejo. Puščobneži okoli polnoči odrinemo v hotel. Radi bi spali, a se s **Konopljovim** zapletemo v dolg razgovor o opremi. Huda vročina nam tako in tako ne da spati.

Smo na rodovitnih srednjeazijskih ravninah, kjer uspeva odličen bombaž. Zato si naslednjega dne ogledamo bližnjo tovarno svile, ustanovljena leta 1929. Seznanijo

nas z delovnim procesom in gospodarjenjem; še najbolj nas zanima, kako nastajajo kokoni. Za spomin nam podarijo svilene rutice.

Sledi potikanje po bazarju, kjer Japonci kupujejo nakit in parajo živce svojemu spremljevalcu Nakimu, ki nestrno priganja k odhodu na letališče. Pričenja se nam muditi.

Z nami sta že tudi mladi Alois Huber in Sepp Fuchs. Reševalci so ju rešili iz pasti na Leninovem vrhu in s trudom spravili do baze, odkoder sta v Oš priletela s sanitetnim helikopterjem Rdeče armade. Alois si je že dobro opomogel, le med hojo ga še nekoliko zanaša. Seppa je bolj udarilo in še vedno ni kaj pridna pri sebi. To se boleče odraža v njegovi otopelosti in zmedeni govorici, ko letimo proti Moskvi. Tam ga opolnoči prevzame rešilec in odpelje v bolnišnico, nas pa **Kropf in Kaspin** odpeljeta v »Gostinico Sputnik«. Med temeljito kopeljo pridejo na vrsto tudi lasje, v katerih se je ugnezdila vsakovrstna umazanija. Še dobro, da ni uši! Šele potem lahko pomisliva na zaslužno spanje.

Zbudiva se šele pozno dopoldne, ko prijateljše že skrbi, kaj je z nama. Najprej je na vrsti frizer, kjer se otresem viška svojih dolgih nekoliko osivelih las. Nekaj tovarišev se čudi in me kar ne prepozna, ko se pojavim pred njimi ves oskubljen in na pogled menda celo nekaj let mlajši.

Kosilo je združeno z zdravicami. Predsedniku Profsojuzov **Hromovu** podariva slovensko zastavico, ki je bila z nama na vrhu. Tiskovna konferenca je medla, novinarjev malo, izjema sta dopisnica in dopisnik iz Nemške demokratične republike. Alpinizem očitno ne privlači časopisnih hiš niti novinarjev. Odmeva kvečjemu kaka hujska nesreča ali vzpon na zelo zaguljen vrh.

Popoldne urejamo svoje stvari, pišemo dnevnik, da bi nadoknadili zamujeno, dokler je spomin še živ. Zvečer se poslovimo od Francozov in Italijanov, zarana odhajajo. Spet smo pozni.

NA KONCU ŠE ENA SMRT

V soboto gremo s Tajo in Madžaroma na ogled v Galerijo Tretjakov, kjer pasemo oči na imenitnih slikah; gore v ruski upodabljači umetnosti niso brez odmeva. Gledamo Elbrus v mesečini, prizore iz Kavkaza, kašmirske ledenike.

Med kosilom se razveselimo Tonija in Martina. Slednje-ga pustolovščina ni prav nič prizadela, Toni pa je shujšal za osem kilogramov in bi med drugim rad vedel, kje bi se dalo naročiti naše višinske škornje, ki so se dobro obnesli tudi ruskim reševalcem.

Kasno popoldne nas Boris povabi na malico, ki jo sami pripravimo pri prevajalki Taji v njenem stanovanju v Ulici Krupske. Je prostorno in funkcionalno, sicer pa bolj grobo, pač rusko...

Na kupu so trije Juriji, korenjaški Gena je brez svojega oprtnika pol manj širok, kot je bil videti na gori. Prišli so še Sergej z ženo, nekoliko zamorjeni doktorand Saša, Luvsan, Bolgari z neko novo Nino, ne tisto iz naše pamiške skupine. Žal nam je, da ni zraven še nje in vseh drugih, a tako je pač. Naše življenje je eno samo

Bilo je in minilo, že jutri teh šotorov pod pamiškimi velikani ne bo več. Ačik Taš, 5. 8. 1969

prihajanje, shajanje, sobivanje, razhajanje in odhajanje. Tako je bilo in tako tudi vselej bo.

Taja in Jurij sta menda že temeljito utrujena, ko naju v nedeljo dopoldne spet spremljata pred Kremelj na ogled tamkajšnjih znamenitosti, a tega z ničemer ne pokažeta. Nemci, oba Mongola in Avstrijci odhajajo. Sepp ostaja v bolnišnici, vendar mu usoda ni naklonjena. Nekaj dni kasneje ga zaradi notranjih krvavitev premaga smrt. Zvečer se posloviva, v hotelu pripraviva svoje bisage in tako dočkava svoj dan.

Odrineva na našo ambasado, kjer naju z besedami »Pa znate, meni se ovaj sport ne sviđa« kar na stopnicah odpravi – vratar. Funkcionarji nimajo časa, da bi ga zapravljali z nekakšnimi alpinisti. Jeziva se, da sva po nemarnem zapravljala čas in denar.

S taksijem odrineva na letališče, kjer naju pri prtljagi krepko pritisne debela matrona. Je pač psiholog, ki že iz reakcije obraznih mišic med prenašanjem svinjsko težke torbe s kovačijo ugane, da tam ni samo milo in druga »osebna prtljaga«. Še dobro, da imava denar! Zadnji hip pridirja še Jurij, poslovimo se in že smo v letalu.

Dan kasneje me prijazni **Lojze Golob** s Planinske zveze s kombijem zapelje v Škofjo Loko. Začenjajo se nove zgodbe, pamiška je dokončno končana, ostala so le doživlja in spomini...

VRNITEV Z ONE STRANI

MIRO ŠTEBE

V informativnem glasilu članov Planinskega društva Onger iz Trzina Ongrčki je lanskega oktobra izšel zanimiv prispevek o tem, kako je še tako izkušen gornik in obiskovalec hribov včasih premalo previden, ko je vse odvisno od preudarne in hitre odločitve. Ker bo letošnje poletje v gorah, domačih in tujih, zanesljivo spet grmelo in treskalo, ponatiskujemo del prispevka iz tega glasila, ki se nanaša na ognjeno nevarnost. Če nič drugega bi se iz njega morda naučili to, da se je treba v takem vremenu, v kakršnem se je zgodila nesreča, nemudoma umakniti v varnejše doline. (Op. ur.)

***

Precej članov našega društva pozna **Janeza Slokana** ali Džordža, kot ga kličemo prijatelji, saj je predsednik sosednjega planinskega društva iz Mengša, še zlasti dobro pa ga poznamo tisti, ki nas je pred leti vodil na društveni izlet v Pireneje. Ker je med slovenskimi planinci prav gotovo najboljši poznavalec tega gorstva, ga vsako leto oblegajo številne skupine, ki bi želele, da jih popelje v tiste zanimive in vsaj za Slovence premalo znane hribe.

Letos je članom PD IMP iz Ljubljane, ki jih je pred leti že vodil v Pireneje, uspelo, da so ga vendarle nagovorili za vodenje njihovega izleta na najvišje vrhove mejnega gorovja med Španijo in Francijo.

Med vzponom na najvišji vrh pogorja pa se je zgodila precej nenavadna nesreča, ki jo je Janez preživel le po čudežu. Posebej za bralce Ongrčkov nam je povedal, kaj se je takrat dogajalo na grebenu Pica de Aneto.

»Sprva je šlo vse po načrtih. Z letalom sem s sinovoma priletel za člani odprave, ki so že bili v Španiji. Najprej smo si ogledali zanimivo gorovje Monserat nad Barcelono, potem pa smo se podali v osrednji, najvišji del Pirenejev. Podobno kot s Trzinci pred leti smo šli tudi mi za aklimatizacijo najprej na nižji vrh Monte Paderno. Osvojili smo ga 6. julija, naslednji dan zgodaj zjutraj pa smo začeli vzpon na očaka pirenejskih vrhov, Pico de Aneto (3404 m). Vreme je zjutraj kazalo kar dobro, le na francoski strani gorovja so se kazali oblaki. Kot s Trzinci smo šli tudi s člani PD IMP najprej proti gornjemu prelazu na ledenik Pica de Aneto. Po malici smo se spustili na ledenik, tam pa nas je zajela megla. Na sedlu Corona je iz megle začelo pršeti, vendar smo vzpon nadaljevali in se povzpeli na vršni greben, kjer je bilo treba narediti vravno ograjo. Ko sem člane odprave počasi drugega za drugim puščal proti vrhu, je začelo deževati. Nenadoma je dvakrat zagrmelo; bolje bi to opisal, če bi rekel, da je dvakrat počilo.

Hitro sem zato dal ukaz: Takoj vsi dol! Čimprej moramo v varno dolino!

Prva pomoč: tudi mobilni telefon

Vsaka pot v gore je vedno vsaj nekoliko tvegana: če se človeku kaj zdravstveno nepredvidenega zgodi v dolini, pokliče zdravnika in čez kratek čas pride na pomoč rešilni avto; če se kaj takega zgodi v hribov, traja bistveno dalj časa, da pride pomoč. Kaj naj bi torej skupaj z vsem drugim dali v nahrbtnik, da bi preprečili najhujše? In ali lahko v takem primeru dovolj uspešno pomaga kdo iz planinske skupine, vodnik, na primer?

Dobri poznavalci gorskih razmer pravijo, da naj bi vsakdo, ki se odpravlja v gore, natančno premislil, ali se lahko loti takega podviga ali ne; načelno izhodišče takih premišljevanj je namreč takšno, da vsak človek sam zase najbolj natančno pozna svoje zdravstvene šibke točke in mora torej predvsem sam poskrbeti zase. Sanitetne torbe so za hribovske razmere iz vrste vzrokov popolnoma neprimerne, vendar obstaja denarno prav ugodna alternativa, s katero lahko vsakdo nadomesti svojo domačo lekarno. V trgovini je treba samo kupiti majhno poceni torbico, nemara s predali, ki se zapira z zadrgo, in jo individualno napolniti, pri čemer je pomembno, da vzamemo s seboj le najvažnejša zdravila.

Naj svetujemo: zdravila proti alergijam, predvsem proti

pikom žuželk (na primer kamagel), kakšne kapljice proti nenadni slabosti (njega dni so bile zelo v uporabi baldrijanove kapljice, ki so jih kapnili na kocko sladkorja, oboje, tako kapljice kot sladkor, pa bi bilo uporabno tudi sedaj), kakšno razkužilo za rane, bodisi razpršilo, bodisi mazilo, ki hkrati tudi hladi rano, ali pa prašek ali tekočino (v lekarni bodo znali najbolje svetovati), sterilni povoj, morda celo dva ali tri različnih širin, elastični povoj, trikotno ruto, vsekakor obliž, morda komplet različnih velikosti, ki se ga kupi v lekarni in zavzame komajda kaj prostora, morda še obliž brez prilepljenega koščka gaze, ki ga nalepimo na peto ali prst, če začutimo, da bi nas lahko ožulil čevelj, in »astronavtsko« aluminijasto folijo, v katero bi se zavili, če bi v gorah zašli in bi morali prenočiti na prostem.

Seveda je mogoče ta seznam za posebne podvige ustrezno dopolniti. Pomembno je, da pred vsako potjo vsebino te torbice pregledamo in po potrebi dopolnimo.

Če pa gremo v gore v skupini, je koristno, da bi bil v njej vsaj eden, ki obvlada prvo pomoč. V nekaterih nemških planinskih društvih zdaj najresneje razpravljajo o tem, ali naj bi bil za vsako organizirano planinsko skupino del »predpisane« opreme tudi mobilni telefon, s katerim bi ob nesreči takoj poklicali na pomoč gorske reševalce.

ČUDEŽNA REŠITEV

Vsi so me ubogali in varno sestopili. Na ostrem grebenu, ki se na južno stran za 150 metrov prevesi v globino, na nasprotni, severni strani pa za 250 metrov, sem ostal le še jaz. Hotel sem podreti vravno ograjo in se spustiti za drugimi, ko se je zgodilo. Ravno sem se sklonil k vozlu, da bi ga podrl, ko me je zadela strela. Prijatelji na pobočju so videli le oblak prahu in moj klobuk, ki se je dvignil v zrak in padel nazaj. Ali sem imel klobuk še na glavi ali ne, ne ve nihče, saj so v oblaku videli le klobuk, ko so prišli do mene, pa sem imel klobuk še na glavi. Kaj se je takrat dogajalo z mano, ne vem, saj sem izgubil spomin. «

Drugi člani odprave so bili pretreseni. Vodja Marjan je predlagal, da naj čim hitreje sestopijo in da naj bi po Janeza prišli reševalci. Španec, pravzaprav Bask **Jose Miguel** je začel jokati, Janezov dobri prijatelj Carlos, ki je bil že tudi v Trzinu, pa je začel plezati ob pritrjeni vrvi proti Janezu.

Ker se je po petih minutah oblak prahu polegel, so videli, da se Janezov klobuk spet premika. Carlos je na vso moč pohitel in pripeljal do Janeza, še preden je ta naredil kakšen usoden korak, ko bi prav gotovo zdrsnil v globino.

»Bilo je prav čudno, da me ni vrglo ne na eno in ne na drugo stran, saj bi bil to zame zanesljiv konec. Ne vem sicer, kaj se je takrat dogodilo z mano, vendar mi ni bilo nič hudo. Če je takšno umiranje, me ni nič strah tega. Ko sem začel prihajati k sebi, se mi je zdelo, da me obdaja nenavadna svetloba in da sem v Pamploni na vrtu Carlosove hiše. Ker mi je bilo toplo, sem hotel stopiti do tuša, da bi se stuširal. Na srečo pa je to moja namero preprečil Carlos, saj me je pred korakom v praznino pravočasno zaustavil. Carlos mi je postavljaval neumna vprašanja: če vem, kdo sem, kdo je on, kje sva. Vse sem mu pravilno odgovoril, čeprav se tega potem nisem več spomnil. Le na vprašanje, kaj se mi je zgodilo, nisem vedel odgovora.

STRELA JE ŠLA PO VODI

S Carlosom, ki je še prej pospravil opremo, sva se spustila do drugih. Bili so presenečeni in niso vedeli, kaj bi, jaz pa sem jim rekel: 'Nič ne skrbite, varno in srečno vas bom pripeljal v dolino!' Počasi smo sestopili, na sedlu smo se združili s preostalim delom skupine in vse sem res srečno pripeljal s hriba. «

Janez je pozneje na temenu glave pokazal ožgan košček kože, ožgan pa je imel tudi palec na nogi. Koža se mu je kasneje olupila, drugih fizičnih posledic udara strele pa ni zaznal, čeprav je imel prav gotovo vsaj pretres možganov. Strokovnjaki so mu pozneje povedali, da sta bili pri tej nesreči dve olajševalni okoliščini, ki sta mu najverjetneje rešili življenje: bil je prepoten in moker od dežja in tako je elektrika strele stekla preko njega po vlagi, ki je boljši električni prevodnik.

Po tem dogodku, ki bi ga skoraj veljal življeje, je Janez nekako pomirjen in drugače gleda na življenje in smrt.

Akcija »Varnost v gorah«

AKTION "SICHERHEIT IN DEN BERGEN"

AKCIJA "VARNOST V GORAH"

AZIONE "SICUREZZA IN MONTAGNA"

NAČRT IZLETA !

O načrtovanem izletu v gore vselej seznanite znance ali sorodnike. Redno se **vpisujte** v vpisno knjigo v kočah, na vrhovih in v stenah.

V primeru, da vam zgoraj zapisano ni možno storiti, **vpišite** vaš načrtovani izlet na ta obrazec. Vaše morebitno iskanje ali reševanje bo vsled tega olajšano in kratkotrajnejše.

Datum, začetek izleta v gore, dne _____ ob _____ uri

Cilj izleta _____

Opis poti vzpona in sestopa _____

Rezervni cilj izleta _____

Načrtovani povratek, dne _____ ob _____ uri

Na poti sem sam / z naslednjimi spremljevalci: _____

GRS je v letu 1998 izdala lično zloženko z naslovom Akcija »Varnost v gorah« (Načrt izleta), in sicer v nemškem, italijanskem in slovenskem jeziku. Zloženka naj bi bila namenjena predvsem tistim, ki v gore zahajajo sami, pa tudi drugim.

Načrtu izleta oziroma obrazcu ni kaj dodati. Zaželeno je, da gornik oziroma planinec vpiše zahtevane podatke, predlagal pa bi, da listek pusti namesto v predalu vozila na vidnem mestu v vozilu; v tem primeru ni potrebno vlamljati v vozilo. Obrazec je možno dobiti pri vseh postajah GRS, v PD in v planinskih kočah. Vsaj na območju postaje GRS Bovec bomo poskrbeli za to, da bodo zloženke dostopne vsem morebitnim zainteresiranim planincem in gornikom. V primeru morebitne nesreče bo iskanje ali reševanje olajšano in kratkotrajnejše.

Igor Zlodej,
Bovec

NA KARTAH MANJKAJO PODATKI

CIRIL VELKOVRH

Križi na vrhovih naših gora prav gotovo niso najvažnejše v življenju planincev. Tudi Slovenska planinska pot, čeprav je med največjimi, ni najpomembnejši objekt v gorah, še najmanj pa ni edini, o katerem bi bilo vredno govoriti in pisati.

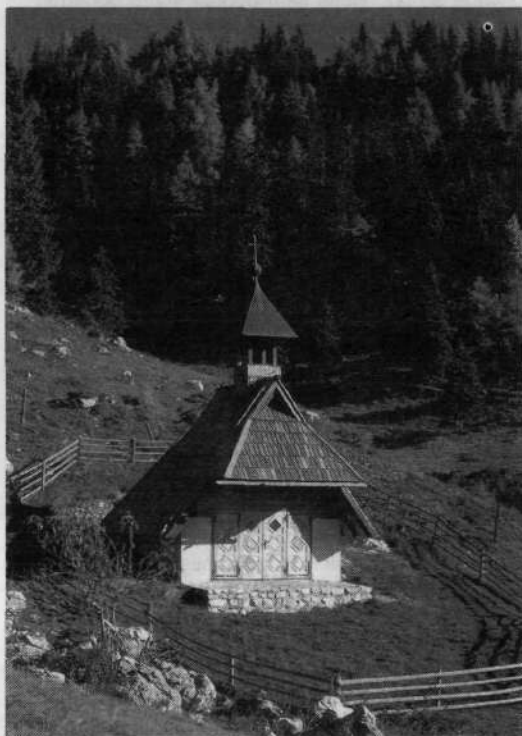
Verskim znamenjem na Slovenski planinski poti (doslej sem jih našel 350) sem sledil na željo prijateljev, ki si jih sami v naravi ne morejo več ogledati. Marsikatero znamenje je omenjeno tudi v planinskih vodnikih kot nepogrešljiva »markacija ali kažipot«, kjer moramo navadno skreniti v drugo smer ali pa lahko ob njih ocenimo, koliko smo že prehodili in koliko še moramo do zaželenega cilja. Vsa ta vredna umetniška dela ali pa dela domačinov sodijo tudi med našo pomembno kulturno dediščino.

V novih državnih topografskih kartah 1: 25 000 manjka veliko podatkov. Pri planinskih kartah, pri katerih je Planinska zveza Slovenije ne le naročnik, ampak tudi avtor, je zato tudi tista institucija, ki odloča, kaj hoče imeti vrisano na njih. Planinske karte so pač take, kakršne pripravijo povabljeni sodelavci, strokovne institucije pa morajo vsekakor poskrbeti za njihovo realizacijo po ustaljenih mednarodno uveljavljenih standardih. Menim, da bi morali biti v čim večji možni meri s planinskimi kartami usklajeni tudi planinski vodniki; zato bi morali avtorji obeh zvrsti literature sodelovati in se dopolnjevati.

Po pregledu vseh planinskih kart za ozemlja, prek katerih vodi Slovenska planinska pot, sem že pred časom ugotovil in zapisal, da na njih niso vrisana mnoga markantna in pomembna religiozna znamenja. Kapelic, križev in znamenj ne bi vrisali, če stojijo sredi naselij, na odprtih in razglednih mestih pa vsekakor. Čeprav je v izdelavo zemljevidov vloženo veliko natančnega kartografskega dela, ki ga nikakor ne nameravam omalovaževati, bom tu omenil le tista pomembna in markantna religiozna znamenja, ki jih na kartah ni, in to le zato, da bi nekaj prispeval k njihovi izboljšavi. Religiozna znamenja na Slovenski planinski poti sem vzel samo kot primer, na katerem bi rad pokazal, da na naših planinskih kartah manjka marsikaj, kar si mnogi želijo, verska znamenja pa so vsem pohodnikom koristna, predvsem zaradi orientacije.

ŠTAJERSKA IN KOROŠKA

Na vrhu dela mariborskega smučišča in ne povsem na Slovenski planinski poti ni kapela, ampak stara kapelica sv. Antona iz leta 1893. Našel sem jo le zato, ker sem v gozdu iskal jesenske gobe. Če je na zemljevidu vrisana ta, bi morale biti še mnoge druge. Če so drugje na zemljevidih označeni posamezni križi in razpela, bi morali biti označeni tudi drugi, kot npr. stari Anžev križ,

Kapela sv. Križa na planini Loka pod Raduho (1534 m)

Foto: Ciril Velkovh

v bližini katerega stoji na skupnem grobišču še drug nov križ. Pred Arehom sta ob cesti dve znamenji: visoko slopno znamenje z našimi in stara pohorska kapelica iz 18. stoletja, obnovljena leta 1938. Na Črnem vrhu, najvišji vzpetini Pohorja (1543 m), stoji od leta 1991 nenavadno več metrov visoko kovinsko znamenje s simboli treh križev (kalvarija) in simbolizirano planinsko markacijo. Na Velikem sedlu ali Pungartu so kapelo sv. Ane postavili leta 1937, prestavili pa leta 1970. Če je na poti proti Kremžarjevemu vrhu označen Mačkov križ, naj bi bil tudi križ na Slovenjegraškem sedlu; oba je pred nekaj leti obnovil gospodar na bližnji Mačkovi domačiji. Od osmih križev na zahodnih pobočjih Kremžarjevega vrha pa bi na planinske karte vrisali vsaj Gradišarjev križ na razglednem križišču.

V Slovenj Gradcu je poleg novejših cerkve sv. Elizabete Ogrske še stara cerkev sv. Duha iz leta 1450, v Starem trgu pa je zanimiv križev pot iz leta 1790, edini v bližini Slovenske planinske poti. Zakaj pot ne bi tudi uradno potekala prav tu, saj bi si planinci lahko spotoma ogledali vredno kulturno dediščino izpred 200 let! Tudi obe Gosteničnikovi in obe Lesnikovi stari kapelici v Selah pri Slovenj Gradcu gotovo sodijo na planinski zemlje-

vid. V zapuščenem zaselku Plešivec na južni strani Uršlje gore stoji neoskrbovana kapelica, v križišču Ciganija pa novi križ iz leta 1964. Če je na zemljevidu označena kapelica pod Tolstim vrhom, ki je že povsem v ruševinah, je škoda, da ni še stara koroška kapelica na Kramarici in leta 1988 obnovljena kapela sv. Cirila in Metoda na Komnu (1684 m). Na sedlu Hlipovec (1453 m) pa so križ obnovili šele pred štirimi leti. Na območju Raduhe pogrešam novo kapelo sv. Križa na planini Loka (1534 m) iz leta 1990, za katero so načrti zadnje delo dipl. ing. arh. **Jožeta Kregarja**, in novi križ pri koči v Grohotu (1460 m), katerega je leta 1993 postavil gospodar pri Bukovniku, najvišje ležeči kmetiji na Slovenskem (1327 m). V Robanovem kotu sta pomembna leta 1992 obnovljena kužno znamenje pri Belšku s starimi freskami in markantni Kristus na skali pri Pečovniku ob vhodu v dolino Robanov kot.

KAMNIŠKO-SAVINJSKE ALPE IN KARAVANKE

V Kamniških in Savinjskih Alpah ni veliko religioznih objektov, zato je vredno nanje še posebej opozoriti. Na sedlu Prag (1870 m) stoji zanimivo razpelo, ki so ga leta 1990 prenesli z Moličke peči, ko so tam na novo postavili kapelo sv. Cirila in Metoda. Od leta 1995 stoji tudi na Brani (2252 m) novi križ, postavljen v spomin vsem gornikom, reševalcem, alpinistom, drvarjem, lovčem, pastirjem in oskrbnikom planinskih koč nad dolino Kamniške Bistrice.

Ali je na Zgornjem Jezerskem pri Mlinarju kapela ali kapelica, je stvar strokovne ocene. Na ostrem ovinku pod naseljem pa ni kapelica, ampak le Tinckovo znamenje v skalni niši, posvečeno – tako kot obe glavni cerkvi in še druga znamenja v tem kraju – sv. Ožboltu. Na Spodnjem Jezerskem je kapela sv. Huberta, in to kar precej velika; v njej po zaslugi sedanjega župnika **Cirila Lazarja** v zadnjih letih tudi mašujejo. Vsi križi na Jezerskem so po uničenju in obnovitvi postavljeni proč od cestišč in bliže stanovanjskim hišam. Vsaj štiri kapelice, in to pri Tonejcu, Poderšniku, Anku in pri Žmitku, bi bilo vredno vrisati na zemljevid, saj so vse izven gostega naselja. Zelo zanimivo je tudi obnovljeno skoraj 500 let staro slopno znamenje na Kovkovem Marofu, ki pa je že izven Slovenske planinske poti.

Na karti Storžič in Košuta ni označena markirana pot od Spodnjega Jezerskega do Podstoržiča, od tu dalje pa je Slovenska planinska pot brez oznake »1«. Tako je tudi na karti Stol in Begunjščica. Na Javorniškem prevalu (1465 m) je zanimivo staro znamenje, na katerem je podoba sv. Ožbolta, Marije Snežne in sv. Katarine leta 1938 obnovil **M. Bradaška**. Vas Gozd sicer ne leži na Slovenski planinski poti, pri planinskem zavetišču pa ni cerkvice, ampak le kapelica. Tudi ob stari poti s Križ je v gozdu Marijina kapelica iz leta 1890.

V Trziču je bilo pred 2. svetovno vojno več deset znamenj. Na planinski karti pogrešam večjo kapelico s Kalvarijo na Čegelšah, kapelico Matere ljubezni na Ravnah, župno kapelo sv. Marije Goretti na Ročevnici, lepo slopno znamenje na šolskem telovadišču osnovne šole

v Bistrici, Koširjev križ ter kapelico sv. Jurija na sedlu Pungart (673 m). Na Brezjah pa je tudi kapelica sv. Neže s kovanim gotkim križem, ki ga kot posebno zanimivost omenja akademik prof. dr. **Marjan Zadnikar** v svoji monografiji Slovenska znamenja.

Na planini Preval (1311 m) pod Begunjščico so postavili razpelo, posvečeno sv. Jerneju, že leto dni potem, ko sem jih samo prosil, da mi sporočijo, če bodo kdaj kaj takega postavili. V letu 1995 je pod Roblekovim domom njegov oskrbnik postavil novo razpelo; tik pod vrhom Velikega Stola pa so večji križ z napisom v nemščini in slovenščini Gore prijateljstva postavili in zaradi strele že nekajkrat prestavili avstrijski planinci. Pastirji na pašnikih Karavank »štejejo za svojega« tudi nov križ na sedlu Križevac (1222 m) oziroma na križišču poti iz Planine pod Golico v Javorniški rov. Pod Dovjem sta še slopno znamenje sv. Notburge pri Ancelnu in Brokova kapelica, v Mojstrani pa Stopčarjeva kapelica ob Savi.

PRIMORSKA

Neznana je kapelica sv. Bernarde, ki sem jo zagledal povsem po naključju potem, ko sem se izgubil v tamkajšnjem gozdu; vklesana je v skalo blizu izvira Soče. Nad škarpo na Malem Vršiču v Trenti je lepo obnovljena Marijina kapelica, izjemoma pa bi lahko na zemljevidih označili tudi tri Marijina znamenja v nišah, ki so jih postavili italijanski vojaki po prvi svetovni vojni, in to v steni Komarja, nad sedlom Čez dol in pod Tolminskim Migovcem. Zanimiva in že tolikokrat fotografirana in objavljena sta tudi križ na skalni igli vrh stopnic ob poti na Batognico (2164 m) in znamenje na Pragu (2068 m) pod to goro, oba spomenika iz prve svetovne vojne.

Tudi na Kuclju (1237 m) in na Sinjem vrhu (1002 m) nad Vipavsko dolino so šele pred nekaj leti postavili kovinski oziroma kamnit križ. Iz doline vodi več nekoč pastirskih in romarskih poti, danes pa tudi planinske poti na te višine. Pod vrhom Gore, kot jo imenujejo domačini, tam, kjer se strma pot položi, stoji skoraj ob vsaki stezi kako znamenje ali kapelica. Ob poti na Otllico je zanimivo Marijino znamenje pri Luknji, na podstavku katerega je tudi lepo narisana planinska markacija. Tudi na karti Slovenske Istre, ki jo je Planinska zveza Slovenije izdala prvič šele leta 1997, ni ob koncu Slovenske planinske poti povsem nove in lepe moderne cerkve sv. Nikolaja, ki so jo postavili leta 1984 namesto stare cerkve; to ni več cerkev, pač pa je v njej urejeno gostišče.

Standardizirati bi morali vse znake v legendah, saj znaki za kapelo in kapelico ter znamenje niso na vseh kartah enaki. Tako sta na zemljevidu Triglava le znaka za cerkev in kapelo, čeprav je na Malem Vršiču le kapelica, na poti na Kriške pode le znamenje, pri Alpinumu Juliana pa manjka znamenje za novo razpelo. Neodpušljiva, a popravljiva pa je napaka, ki so jo avtorji tega zemljevida naredili, ko so izpustili oznako za novo kapelo Marije Snežne na Kredarici (2515 m), ki od leta 1992 nadomešča staro in porušeno kapelico **Jakoba Aljaža**.

MANJ ZNANE POTI SLOVENSКИH GORA

VLADIMIR HABJAN

Vlado Habjan se je skupaj z založbo Sidarta odpravil »na pot tja, kjer ni poti«. In nastala je knjiga *Manj znane poti slovenskih gora*, ki je pred kratkim prišla med slovenske bralce, željne samotnih koticov naših gor. Tako kot je avtor doslej natančno in skrbno vodil skupine po poteh in brezpotjih, zdaj vodi tudi bralce – z natančnimi, kar gostobesednimi opisi, ki za dobro sledenje je potem vsekakor niso odveč. Saj smo vendar na poti, kjer ni poti ne markacij, pa še strmo in nevarno zna biti. Prav zato nas avtor v uvodu pouči oziroma osveži naše znanje o varnosti v gorah, o načinih hoje oziroma premagovanja zaprek, ki se nam bodo postavile po robu, predvsem pa nas opozarja na samotnost in neokrnjenost pokrajine, koder bomo hodili. Veliko je še takih gor pri nas in naj take tudi ostanejo – zato gre avtorju vsa pohvala, da je na to opozoril kar večkrat.

Knjiga sama sledi zasnovi, ki je že tradicija Sidartinih vodnikov, le še nekoliko vsebinsko polnejša je. Večino opisov dopolnjujejo skice **Jurija Kolenca** in večje ali manjše fotografije s poti ali vrhov, ki so obravnavani. Avtor se je osredotočil le na naša najvišja gorstva, Kamniške in Savinjske Alpe ter Karavanke, največ pozornosti pa je namenil Julijcem. V najboljšežnejšem delu vodnika so opisane lažje, zahtevnejše in zelo zahtevne poti in brezpotja, za posledek je dodanih še nekaj lažjih plezalnih vzponov. Opisi so res natančni, četudi bo vsakdo čutil, da bi se kaj dalo zapisati tudi drugače – na brezpotjih pač lahko uberemo tudi svoje različice poti – pomembno je, da imamo smer.

Vsako pot oziroma vrh nam avtor najprej predstavi in pove, kaj bomo tam videli zanimivega, potem nas z opisom povede do cilja, ki pa je šele na pol poti – to še zlasti velja za brezpotja in zahtevne vrhove, kjer se bomo potikali. Prav zato so tudi opisi sestopov, posebej tam, kjer se vračamo po drugi poti (in takih je kar nekaj), podani natančno in tako, da nas varno pripeljejo nazaj v dolino. S knjigo in s primerno podporo zemljevidov in ostale opreme, največ pa seveda z izkušnjami, voljo in močjo, bomo z avtorjem spoznali marsikatero goro s povsem neznane strani, odkrili pa tudi koticke, za katere bomo slišali prvič.

Tu je vredno poudariti še eno dobro stran knjige – ne le, da nas usmeri v bolj osamljene konce in morda pomaga iztrgati pozabi kakšno staro, zapuščeno pot, knjiga ohranja oziroma oživilja tudi marsikatero staro ime, ki je sicer v letih že zbledelo.

Za pokušino objavljamo tri opise poti iz knjige, dosegljive dobro uhojenemu planincu, ki zna zaviti z markiranih poti. Srečno pot torej, avtorju in založbi pa zahvala, da sta svoje znanje in izkušnje prellila v še en trajen spomin.

Marjan Bradeško

KRIŽEVNIK – SEVEROVZHODNI ROB DLESKOVŠKE PLANOTE

Nezahtevna neoznačena pot

Krožna tura – zahtevna neoznačena pot

NADMORSKA VIŠINA: Križevnik, 1909 m, Molička peč, 2028 m, Velika Zelenica, 2114 m, Veliki vrh, 2110 m

VIŠINA IZHODIŠČA: 1500 m

VIŠINSKA RAZLIKA: 410 m (krožna tura 700 m)

Severovzhodni rob Dleskovške planote (po Dleskovcu), imenovane tudi Veža, je prostrano pašno območje, ki se nahaja med Robanovim kotom, Savinjo, Podvoljlekom in Lučko Belo. Rob planote poteka vzporedno z Robanovim kotom in vanj prepada z mogočnim ostenjem. Križevnik je zadnji skalnati vrh te gorske verige, preden se ta izgubi v obsežnih gozdnih prostranstvih, ki se končajo šele ob Savinji. Čeprav je Križevnik znan kot plezalni cilj, pa z Veže vrtoglave stene ne bomo opazili. Avtorja Slovenskih sten nam pogled nanjo iz Robanovega kota opišeta zelo slikovito: »Skupaj s stebri Peči onstran Savinje sestavlja veličasten »portal«, ki krasi vzhodni vhod v naš visokogorski, alpski svet. Take sredogorske stene pa so še bolj izkle-

sane in gladke kot njihove znamenitejše visokogorske vrstnice. V teh prepadih sredi mehkih gozdov še dobro vidimo sledove neizprosnega dleta nekdanjih ledenikov.«

Zaradi ponekod gostega ruševja in kraškega terena je Dleskovška planota precej težko prehodna. Čeznje vodijo redke shojene pastirske stezice, v kopni, pašni sezoni pa jih nekaj napravi še živina. Označenih poti v tem predelu je malo, tako da je svet primeren za gorske raziskovalce in pustolovce. Vendar tudi ti lahko tu in tam naletijo na stezice, ki se kar končajo in tako zabredejo v neskončne labirinte ruševja, iz katerega pomaga le velika mera potrpljenja. Za izhodišče si izberemo planino Ravne, na razgledni vrh pa se bomo podali mimo planine Polšak. Pogled z vrha nam bo razkril elegantno podobo Ojstrice. Videli bomo še dolino Podvoljleka in Robanovega kota ter gore severovzhodne Slovenije. Predlagana tura je zaradi množice pašnih

stezic in posek orientacijsko zapletena, a morda prav zaradi tega tudi bolj zanimiva. Nič ne bo narobe, če ne bomo točno sledili opisu, saj je možnih več različnih pristopov. Na lovskih in pastirskih poteh, na samotnih gorskih grebenih, daleč od »magistral«, pa bomo lahko uživali v čudoviti gorski naravi. Za tiste, ki vam bo tura prekratka, sem dodal še opis grebenskega prečenja po vrhovih roba Veže nad Robanovim kotom, ki so povezani v celodnevno krožno turo.

IZHODIŠČE: Planina Ravne. V dolini Podvolovljek zavijemo z glavne ceste med gostilnama Riher in Pri Gamsu proti severu. Po gozdni cesti nadaljujemo približno 10 km (smerokazi so dobri).

OPIS: S parkirišča na koncu ceste krenemo po širokem gozdnem hrbtu po označeni stezi do ograje (do sem pridemo tudi naravnost s planine Ravne po kolo-zovu in stezi po gozdu). Nadaljujemo do manjšega sedelca pri podrti klopci, kjer zavijemo desno na neoznačeno pot. Čez valovit kotanjast teren nas dobro uhojena stezica vodi po dolini v prijetnem gozdu. Po krajšem vzponu pot zavije levo, severozahodno. Mimo vodnega zajetja dosežemo na travnatih ravnici planino Polšak, 1695 m. Na robu planine stopimo na eno od pašnih stezic, ki nas v zahodni smeri spet vodi po kotanjastem in ruševnatem svetu. Po krajšem vzponu dosežemo vršni greben med Križevnikom in sosednjimi Poljskimi devicami. Priključimo se bolj uhojeni grebenski poti. Po njej nadaljujemo desno po valovitem, bolj razglednem in vse bolj ruševnatem terenu do sedelca pod Križevnikom. Dvoglavi vrh dosežemo po posekah z desne strani. Vršni del je bolj skalnat.

SESTOP: Sestopimo po isti poti.

Krožna pot čez Moličko peč, Veliko Zelenico in Veliki vrh

Z vrha Križevnika nadaljujemo po stezi po poseki pod grebenom v jugozahodni smeri. Na prvi vrh v Poljskih devicah, na koto 1879 m, se vzpnemo po gruščnati grapi z leve in se tako izognemo gostemu ruševju na grebenu. Teren se nekoliko položi, ruševje pa postaja vse redkejšo. Po stezici preko širokih travnikov nad pobočjem, imenovanim Pasje trate, dosežemo dvatisočak Molička peč. Z nje sestopimo v gruščnato škrbino. Vrh Velike Zelenice dosežemo po nekoliko zahtevnejšem gruščnatem pobočju po grebenu, vršne peči pa preplezamo (zahtevno). Sosednji Veliki vrh, z veliko kamnito piramido na temenu, je lahko dostopen po širokem travnatem hrbtu. Z vrha sestopimo v vzhodni smeri do Sedelca, 1840 m, pot po gruščnati grapi pa nam občasno nakazujejo moziči. Pobočja ob Sedelcu so na gosto poraščena z ruševjem, tako da si moramo primeren prehod do tja šele poiskati. Do izhodišča sestopimo po označeni poti.

NAJPRIMERNEJŠI ČAS: Kopna sezona od junija do oktobra. Najlepše je jeseni, ko porumenijo macesni. Spomladi se na planoti dolgo zadržji sneg.

TEŽAVNOST: Tehničnih težav na pristopu na Križevnik ni, orientacija pa je zahtevna. Ves čas se gibamo po slabo preglednem in ponekod težko prehodnem terenu, kjer je stezam težko slediti. Mnogi ostanki pašnih

stez spominjajo na poti, ki pa to niso. V megli je tura težko izvedljiva. Primerna je za izkušene stezosledce. Krožna tura je zahtevna neoznačena pot in terja previdnost predvsem pri vzponu na Veliko Zelenico in pri sestopu z Velikega vrha. Grebenski poti sledimo z lahkoto.

DOLŽINA TURE: Planina Ravne–planina Polšak 1 ura
Planina Polšak–Križevnik 1–1.30 ure

Križevnik–planina Ravne 2.30 ure

Skupaj vzpon 2.30–3 ure

Sestop 2.30 ure

Skupaj 5–6 ur

Krožna tura

Planina Ravne–Križevnik 2.30 ure

Križevnik–Veliki vrh 2–2.30 ure

Veliki vrh–planina Ravne 2.30 ure

Skupaj vzpon 4.30–5 ur

Sestop 2.30 ure

Skupaj 7–8 ur

VOĐNIKA: Andrej Stritar, Grintovci – Južni pristopi;
Andrej Stritar, 111 izletov po slovenskih gorah

ZEMLJEVID: Grintovci, 1: 25 000

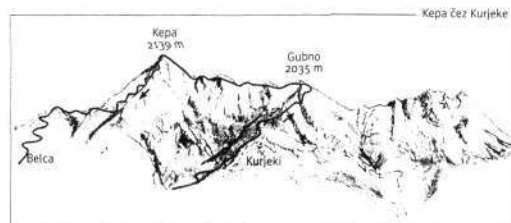
KEPA ČEZ KURJEKE – NEOKRNJEN SVET POD KARAVANŠKO LEPTICO

Zahtevna neoznačena pot

NADMORSKA VIŠINA: Kurjeki, 1666 m, Kepa, 2139 m

VIŠINA IZHODIŠČA: 950 m

VIŠINSKA RAZLIKA: 1200 m

Kepa (na Koroškem imenovana tudi Jepa ali Kum) je tretji najvišji karavanski vrh in dominira v njenem zahodnem delu. Enoten masiv treh vrhov, najvišje Kepe in nižjih Gubna ter Plevelnikov na vzhodu, je posebno mogočen s koroške strani. Z južne strani se gora dviga visoko nad svojo okolico, tako da imamo z vrha obširen razgled. Pogled zaobjame karavanski greben in Julijce nad Savsko dolino tja do Mangarta. Gora je zadnji dvatisočak pred tromejo in zadnji karavanski vrh, na katerega s slovenske strani vodi označena pot (z avstrijske strani jih je več). Kepa leži med dolinama Mlince na vzhodu in Belce na zahodu. Skoznje vodita na vrh dve markirani poti, tako da lahko goro tudi obkrožimo. Vendar je to zelo dolga in naporna celodnevna tura. Planinskih koč tu ni, čeprav sta nekoč bili dve.

Naš pristop bo potekal med obema markiranimi stezama. Do grebena bomo prišli po lovskih poteh pod stranskim hrbtom Kurjekov. Ta se priključi osrednjemu karavanskemu grebenu pri vrhu Gubno. Kurjeki 317

sestavlja več podrtih skalnih in z gostim ruševjem poraščenih vrhov. Pod njimi vodi razgledna lovska stezica, ki jo ponavadi dosežemo z Dovjega mimo kmetije Sedučnik in čez sedlo Šija. Mi pa bomo začeli ob strugi Jerce, ki je stranski pritok Belce. Po zanimivih opuščeni lovskih stezicah se bomo vzpeli nad Šijo, kjer se bomo priključili poti od Sedučnika. Pod Gubnim bomo lovsko stezico zapustili in po brezpotju dosegli greben. Do vrha nas bo vodila markirana grebenska pot, po njej pa bomo na drugi strani sestopili spet nazaj skozi dolino Belce. Tura poteka v odročni gorski divjini, kamor človek zelo redko zaide. Ljubitelji neokrnjenih predelov in izurjeni stezosledci pa bodo tu doživeli enega od svojih velikih gorskih dogodkov.

IZHODIŠČE: Gozdna cesta iz Podkuž nad sotesko Belce, parkirišče ob cesti (približno 950 m), nasproti stranske struge, ki priteče z desne strani (4 km iz Podkuž).

OPIS: Na desni strani ceste pri ovinku v levo pod manjšim parkiriščem poiščemo širok kolovoz, ki nas privede v dno struge Belce (odcepa ni prav lahko najti). Ob njej gremo nazaj v smeri toka do prve pregrade, kjer na levem bregu stopimo na široko stezo. V ključih se vzpnemo mimo groba **Bena Hrovata** na Jurčev rovt, 1144 m. Pod njim zavijemo na razpotju desno. Mimo opuščene korita dosežemo strmo pobočje, stezica nas nad strmimi peščinami privede ob pregradi v strugo potoka Jerca. Po peščinah nadaljujemo brez steze mimo ustja Suhega grabna, ki priteče z leve izpod Kepe. Ko že izgleda, da poti naprej ni več, se nam najprej na desni, takoj nato pa še na levi strani struge odkrijeta stezici, ki vodita strmo navzgor.

Zavijemo na levo, severno stran. Nekdaj dobro pot nam zdaj nakazuje le vrsta poškodovanih, a še uporabnih klinov in jeklenic. Steza nas privede v gozd; v ključih se dvignemo desno do opuščene bajte na Brohlov rovt. Nadaljujemo proti vzhodu. Na robu jase zasledimo skromno stezico, ki nas pripelje do grape in čez njo. Na drugi strani sledimo stezi in se vedno bolj vzpenjamo. Tu prvič vidimo rdeče oznake ob poti, steza pa je bolj uhojena. Vodi nas prečno po strmem pobočju čez naslednjo grapo do gruščnatega rebra. Tu zavijemo levo, severovzhodno strmo navzgor. V ključih se ob rdečih lisah vzpnemo do vznožja grebena Kurjekov na višini približno 1400 metrov (tu se priključimo pristopu od kmeta Sedučnika). Smo nekoliko nad sedlom Šija, 1362 m.

Naprej se vzpenjamo po stopničastem slemenu do skalnih Kurjekov. Tu se nam Kepa pokaže v vsem svojem sijaju. Do vrha kote 1666 metrov je prav blizu; vzpnemo se tudi na njen vrh. Steza, ki smo jo v gozdu komaj slutili, postane v travah bolj vidna. Vodi nas pod skalnimi rogli in stolpi skoraj vodoravno po jugovzhodnem pobočju Kurjekov. Teren postane bolj prijazen in razgleden, več je ruševja in resja. Hodimo proti vzhodu po valovitem pobočju, kjer prečkamo več peščenih grap (mestoma izpostavljen). Pod široko gruščnato grapo, ki preseka pobočje v smeri sever-jug, se usmerimo naravnost navzgor (nadaljevanje je zaradi

porušene poti ob grapah zelo tvegano). Steza se izgubi, mestoma pa sledimo ostankom shojenih sledi in posekanim ruševnatim vejam. Med iskanjem najlažjih prehodov v ruševju dosežemo po strmih travah in skalnem skrotju gruščnat greben (zahtevno), po njem pa nekoliko višje prečno označeno pot. Do vrha Kepe na levi je slabo uro hoje po dobro uhojeni markirani poti (vmes zahtevna škrbina in izpostavljena polica).

SESTOP: Z vrha sestopimo po označeni poti čez greben Koroške Male Kepe do planine Jepca (v bližini je nekoč stala planinska kočja Annahütte, 1587 m), od tam proti jugu v dolino Belce do ceste, po njej pa nazaj do izhodišča.

NAJPRIMERNEJŠI ČAS: Od junija do oktobra. Primerneje spomladi, ko ni več snega, in jeseni; poleti je na golem vršnem južnem pobočju večinoma zelo vroče.

TEŽAVNOST: Tura je ponekod tehnično, precej bolj pa orientacijsko zahtevna. Hoja ob strugi je zaradi podrte poti, strmih trav in gruščnatih sipin prav tako zahtevna. Prečenje gruščnatih grap pod Kurjeki ter skrotje in trave pod grebenom so nevarni za zdr. Brezpotni del vzpona do grebena je zahteven. Potreben je dober smisel za orientacijo. V labirintu gozdnih stez moramo najti pravo pot. Stezam je mestoma težko slediti, saj so precej zaraščene. Če je v strugi preveč vode, je do Brohlovega rovta potrebno uporabiti zgornjo pot. V megli je tura težko izvedljiva. Na grebenu je nevarnost strele. Tura je primerna za izkušene gornike.

DOLŽINA TURE: Izhodišče–Jurčev rovt 45 min.

Jurčev rovt–Brohlov rovt 45 min.

Brohlov rovt–Kurjeki 1.30 ure

Kurjeki–označena pot 1 ura

Označena pot–Kepa 45 min.

Kepa–sedlo 1587 m 1 ura

Sedlo 1587 m–izhodišče 2–3 ure

Skupaj vzpon 5 ur

Skupaj sestop 3–4 ure

Vse skupaj 8–9 ur

VODNIKA: Stanko Klinar, Karavanke; Andrej Stritar, 111 izletov po slovenskih gorah

ZEMLJEVID: Kranjska Gora, 1 : 30 000

ŠKRNATARICA ČEZ TIČARICO – NEOBIČAJNI PRISTOP NA MARTULJSKI GREBEN

Zelo zahtevno brezpotje

NADMORSKA VIŠINA: Škrnatarica, 2448 m, Tičarica, 2072 m

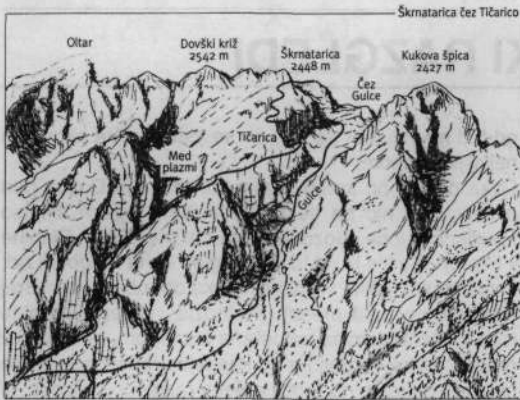
VIŠINA IZHODIŠČA: 941 m

VIŠINSKA RAZLIKA: 1510 m

Škrnatarica spada skupaj s sosednjim Kukovo špico in bližnjim Dovškim križem v vzhodni del Martuljkove skupine. Njena mizasta oblika je iz Savske doline videti kot velika skalnata glava. Ker pa vrh ne izstopa posebno v martuljskem grebenu, jo (posebno iz Vrat) kar težko opazimo. Sosednja Kukova špica je precej markantnejša in zato deležna več pozornosti in občudovanja. Ker ima slednja pravilno piramidasto obliko in je kot zadnji višji vrh dolgega grebena ločena od njih s

širokim sedlom, je že od daleč dobro vidna. Razgled z obeh vrhov je izreden, Amfiteater pod nami in stolpe Široke peči vidimo kot iz letala, na nasprotni strani Vrat pa kraljuje mogočni Triglav s svojimi podaniki. Severna stran obeh gora je zelo prepadna. Brezpotni pristopi nanju zato vodijo le z južne strani, iz doline Vrat. Vzpon na Kukovo špico spada med najlažje v Martuljkovi skupini, Škrnatarica pa je nekoliko zahtevnejša. Običajno se vzpnemo na obe iz Vrat po grapi Veliki Črtovec in dolini Gulce. Kukovo špico dosežemo po skrotju s sedla Čez Gulce, ki ločuje oba vrhova, Škrnatarico pa po strmih vzhodnem žlebu. Mi pa se bomo na martuljski greben podali po starih pastirskih prehodih iz doline med Gulcami in krnico Na brinju. Sprva se bomo vzpenjali po široki travnati dolini, ki se višje zaključi z gruščnato krnico Med plazmi. Še pred njenim strmim zatrepom bomo zavili desno in po gamskih prehodih poiskali pot na vzpetino stranskega grebena Tičarice. Nadaljevali bomo po prostranih visokogorskih pašnikih vse do škrbine pod Škrnatarico,

kjer nas bo do vrha ločil le še neroden in tehnično težaven prag. Sestopili bomo po »običajnem« pristopu. Turo bi lahko zastavili tudi v obratni smeri. V tem primeru bi imeli tehnično zahtevnejši del za vzpon, v sestopu pa ves čas lepši razgled. Vendar moramo upoštevati, da je prehode navzdol težje najti kot navzgor. Za posladek si na turi lahko privoščimo še vzpon na privlačno Kukovo špico. Najbolj »navite« gorniške duše pa se lahko s škrbine odpravijo na veličastno visokogorsko martuljsko popotovanje po enem od najlepših plezalnih grebenov v Julijcih – prečenje do Dovškega križa, kar pa je že resna plezalna tura.

Pot, ki jo predlagam, nas bo vodila v samotne in zelo redko obiskane predele martuljskih gora, kjer bomo delali družbo ovcam, kozlom in svizcem, tura pa je kombinacija raziskovanja gorskih brezpotij in »poplezavanja«. Zaradi kratkih, a zahtevnih plezalnih odsekov je priporočljiva uporaba vrvi.

IZHODIŠČE: Vrata, Poldov rovt. Dostop iz Mojstrane (7 km).

OPIS: Zahodno od Poldovega rovta poiščemo v gozdu lovsko pot, po kateri se v ključih vzpnemo do mesta, ko

ta zavije iz razmeroma položnega gozda levo v grapo. Tu se desno na strm hrbet odcepi neoznačena stezica proti Brinovi glavi. Zavijemo desno strmo navzgor, nekaj višje pa ponovno desno, kamor se odcepi prečna dobro uhojena gorniška pot Planica–Pokljuka. Steza nas vodi v severovzhodni smeri sprva po dokaj položnem svetu, kasneje pa se dviga v ključih. Prečimo nekaj grap, na višini približno 1300 metrov pa dosežemo širšo travnato dolinico. Zavijemo s poti levo in se vzpenjamo po grušču in travnatem hrbtu. 100 metrov višje postane teren zahtevnejši, tu imamo dve možnosti nadaljevanja. Lahko se vzpnemo desno po strmi gruščnati grapi, kjer v njenem ustju pod votlino preplezamo krajšo skalno stopnjo, višje pa prečimo strme travnate vesine v levo, ali pa nadaljujemo kar naravnost skozi nekoliko bolj ruševnat svet, kjer pa moramo prav tako poplezavati (oboje zahtevno).

Teren postane višje spet lažje prehodan, ponovno se vzpenjamo po travah in grušču. Pred večjo skalnato glavo sredi doline zavijemo desno po strmih grebenih in meliščih ter se vzpnemo do stene (do sem lahko pridemo tudi levo od glave mimo njenega razglednega vrha, za njim pa sestopimo 20 metrov v desno – s tem se izognemo napornemu vzponu po meliščih). Pod skokom zasledimo stečino in krenemo po njej v desno. Sledi nas vodijo na široko gredino, ki nas izpostavljenosti vodi za rob. Teren na drugi strani je travnat, a zahtevnejši. Po gamskih prehodih, ki vodijo po strmih travnatih vesinah v levo, pridemo nad gruščnato grapo (zahtevno). Pot do Tičarice imamo odprto, dosežemo jo levo ali desno od skalnega skoka po prehodih v strmih travah, kjer mestoma še sledimo stečinam. Zadnji del vzpona je nekoliko zahtevnejši, saj do vrha preplezamo nekaj lažjih peči. Za robom se nam odpre pogled na Kukovo špico z zadnjim delom martuljskega grebena ter Karavankami v ozadju.

Z vrha sestopimo v severozahodni smeri do bližnjega sedelca. Po razgibanem grebenu spet sledimo stečinam in mestoma plezamo do visokega skoka, kjer se začne skalnat greben, imenovan Peščenk. Tu zavijemo levo (desno se stečine nadaljujejo po poličah pod sedlo Čez Gulce, 2257 m). Za robom dosežemo prostrane pašne travnate poljane. Do grebena, ki ga že vidimo pred seboj, imamo še 250 metrov vzpona po travah in grušču. Na vrhu se nam odpre severna stran. Po grebenu nadaljujemo levo do enostavnega prehoda na škrbino pod vršnim delom Škrnatarice (skrinjica). Z leve splezamo na izpostavljeno poličko in nad njo po zajedi strmo navzgor do vršnega pobočja (III, 5 m). Do vrha na levi ni več daleč (tudi tu nas pozdravi stara vispa knjiga).

SESTOP: Čez prag se običajno spustimo po vrvi (2 klna za spust). S škrbine sestopimo po vzhodnem žlebu. Hoja in plezanje sta ponekod naporna zaradi drobljivega grušču. Do spodnjih melišč nas čakajo trije pragovi, vsak naslednji je zahtevnejši, skala pa dovolj trdna, da je plezanje prijetno (zelo zahtevno, mesta I–II). Nižje se dolina odpre, od tu se lahko vzpnemo še na Kukovo špico. Sestop nadaljujemo do gruščnate kotanje pod sedlom Čez Gulce, kjer zasledimo stezico. Ta nas vodi

po dolini, imenovani Gulce, čez dolga melišča in več stopenj do travnate grape na levi. Po njej dosežemo še zadnji skok, ki ga obidemo po levi. Po travah in gruču sestopimo do prečne poti Planica-Pokljuka na višini približno 1500 metrov. Tu zavijemo desno. Steza nas vodi prečno delno v ključih po mestoma razglednih jugovzhodnih pobočjih do široke grape, kjer smo zavili proti grebenu. Nadaljevanje do izhodišča nam je že znano.

NAJPRIMERNEJŠI ČAS: Od junija do oktobra. Bolje spomladi ali jeseni, poleti so za hojo južna pobočja prevroča.

TEŽAVNOST: Tura je tehnično in orientacijsko zelo zahtevna. Najtežje mesto je prag pod vrhom Škrnatarice, ki je blizu III. težavnostne stopnje (5 m), v sestopu pa v žlebu plezamo mesta I-II. Zaradi snega je tam večino leta potreben cepin (lahko tudi dereze). Tudi

vzpon ni prav enostaven, strme in izpostavljene trave so nevarne za zdrs, posebno v mokrem. Tura zahteva dobro telesno pripravljenost. V megli je neizvedljiva. Primerna je za zelo izkušene gornike. Obvezno je varovanje oziroma spremstvo vodnika. Čelada je obvezna.

DOLŽINA TURE: Vrata-Tičarica 3-4 ure

Tičarica-Škrnatarica 2 uri

Škrnatarica-Gulce 1 ura

Gulce-Vrata 3 ure

Skupaj vzpon 5-6 ur

Skupaj sestop 3-4 ure

Vse skupaj 8-10 ur

VODNIKA: Tine Mihelič, Julijske Alpe; Tine Mihelič, Julijske Alpe, Severni pristopi

ZEMLJEVIDI: Kranjska Gora, 1: 25 000; Kranjska Gora, 1: 30 000; Triglav, 1: 25 000

VRHOVI Z IMENI, KAKOR DA BI BILI OD ISTEGA OČETA

ZAPELJIVI PLAZIJANSKI RAZGLEDI

DUŠAN ŠKODIČ

Plazovitih imen premorejo naše gore kar lepo število, vendar jih je daleč največ nad Vasjo na Skali. Z avtomobilom se od tod dalje kaj prida ne bomo več peljali, čeprav imamo vsi povečini občutek, da so zapornice za omejevanje prometa bolj potrebne zaradi drugih kot pa zaradi nas. Gozdna cesta se vleče še precej kilometrov daleč. Razgled je, žal, precej moten zaradi goste poraščenosti. Desno se dviguje visoko skalno obzidje, ki zraste od Planine za skalo kot Plazki kuk in se po več vrhuncih prek Plaskega Vogla in Lepega špičja stopničasto utopi v najvišjem jezercu pod Vrščacem. Tu stoji kočja na Prehodavcih, a kaj več kot samega Špičja se

od tod ne vidi, ker se zdi, da se vsa družina skriva za najvišjim članom.

Ozka dolina, po kateri hodim, se imenuje Dolina pod plazmi, nad njo pa se pod Plaskim Voglom dvigajo Plazijanske lope. Gozdna cesta me pripelje do Planine v Plazeh. Če kje je od tu lep razgled na ta mogočni zid; impresionira velika višinska razlika do roba, ki je skoraj tisoč metrov nad menoj. Podnožja so zaradi osojne lege v pozno pomlad zametana s snegom, beli jeziki v grapah pa se ohranijo v še kasnejše mesece in rišejo hladne kontraste na vroči, poletni razglednici. Vode, ki se tod talijo, odmežijo med moreno proti zelenim soškim valovom. Kdor ve, kje je Trenta št. 1 ali pri Matevžu, lahko v bližini najde malo znani slap Laventnik,

Obnovljena Planina za Skalo

Okameneli ledenik na Velikih vratih

ki pa še raje kot na pomladno odjugo »obratuje« na klastično deževje. Pa tudi med sušnimi obdobji si ga je vredno pogledati, saj se po nekaj deset metrih pršenja zaduši v temnozelenih preprogah mahu. Tudi brez kakšne rusalke, ki bi si pod njim umivala lase, je vreden ogleda, le najti ga je treba, kot pač večino pravih bisercrkov.

Planina v Plazeh razen prav z roba stene ni vidna, saj se je ugnezdila v konec ozke doline, ki jo zaključijo krnica. Tudi z roba pa jo le malokdo vidi, saj globina tako nemarno vleče k sebi, da človek raje gleda čez, na Bavški Grintavec in na težko osvojljiva gizdalinčka Srebrnjak in Trentski Pelc. Kakšnega zanimivejšega pristopa s planine si ni obetati, vseeno pa je vredno spoznati tudi ta košček domovine. Lahko se spustimo čez bližnji preval v Trebiščino in po poti, ki široko pridrsa s Prehodavcev, navzdol do elektrarne v Trenti. Nad prevalom pa je še nepomemben vrh z dolgočasnim imenom Plazijanski Vršac.

Lepota, ki je vidna od spodaj, kajpak vabi, da si jo človek ogleda še od zgoraj navzdol; kdor ljubi zračne razglede, si tega zaželi vsakič, ko postane in gleda gor po tem mogočnem zidu.

Žal pa zgoraj ni kaj prida poti, pravzaprav je le ena sama od Prehodavcev pa do Velikega Špičja, ki si nenadoma premisli in se vratolomno spusti ohladiti tja h Koči pri Triglavskih jezerih. Dobre štiri kilometre zidu – pa ne ve kam s sabo in čaka na svoje redke ljubimce; da so redki, je razvidno že iz »pestrosti« imen: kot da so od istega ata!

Sam sem zelo rad med tistimi redkimi, zato sem si zaželel teh plazijanskih razgledov. Rahlo moteče mi je bilo le to, da sem se odločil priti na Plaski Vogel s Planine pri Jezeru nad Bohinjem, kjer imam občasno »bazo«. Vse ture od tod si naravnjam na enodnevni domet. To je po svoje privlačno, poznavanje terena z oddaljenostjo upada v skoraj koncentričnih krogih, odpirajo pa se spet nove možnosti in preskušnje. Že tedne prej sem v fazi planiranja pred sezono; ogledujem zemljevide in na zgornjem robu zemljevida Bohinj, 1 : 20 000 se mi kaže Plaski Kuk. Zabeležim si

ga na listo želja. Tudi zemljevid Triglav 1 : 20 000, ki je nadaljevanje bohinjskega, imam, a ta se spodaj konča s Plaskim Voglom. V nadaljevanju, ko si v glavo nalagam med seboj nepovezane informacije, si tako ustvarim pravo plazijansko zmedo. Vodnik po Julijcih doda svoje, še bolj pa to, da nekaj dni pred dopustom srečam enega od romantikov, ki tudi občasno povoha po brezpotjih. Ko v izmenjavi načrtov omenim Plaski Kuk, mi pove, da obstaja Tolminski Kuk, Plaski pa je Vogel in da je že bil na obeh. Priznam mu, da je to na robu mojega ozemlja, kjer še nisem vsega zakoličil in se pustim še malo poučiti. Dobro vem, da se v trenutkih, ko je treba, človek spomni še take malenkosti.

Napočil je tudi september in z njim dopust v bohinjskem kotu. Pa sem se spomnil na Plaski Vogel. Potegnem ven zemljevid Bohinja, ker so na njem vse glavne prometnice do cilja, izbrati moram najkrajše, saj je pot kar zoprno gor-dol za enodnevno. Pa se ustavi pri Plaskem Kuku, ker karte tam zmanjka. V Vodniku preberem, da je najbolje poskusiti od poti na Veliko Špičje – pri planini Lopučnici desno in po pameti! Štiri ure izredno zapletene orientacije do vrha; tako piše v Vodniku. Iz tega sklepam le to, da obstaja sto poti, ki jih pač ni! Po zemljevidu ugotavljam, da mi bo še najmanj moči pobrala smer od Planine za Skalo in malo na »hojladri« čez strmo pleče na vrh.

Rečeno-storjeno! Noge so še polne martuljskih labirintov in krušljivih obeliskov, zato se dolga pot niti ne upira preveč. Mimo turistov, ki pijejo pišček pri Sedmerih, se odpeljem kot brzovlak mimo Litostroja. Komu mar začudenih pogledov! Od Tičaric vleče veter in kodra zeleno ogledalo pod kočo. Kdo med njimi ve, kako lépo je Dvojno jezero z Visoke Tičarice in kako oster je greben, ki jo veže z Malo, kamor pripelje skozi cvetlične tapiserije udobna stezica! Le urico hodá nad kočo se vzpne. Odcep pri Lopučnici je lepo označen, pot zgledno markirana. Toda trava na poti pokončno kaže, da ni dosti trpela pod gojarjem.

Skozi Velika vrata vstopim na zanimiv plato, poln globokih škrapelj in žlebičev. Ponekod je gladko, da bi se lahko vozil z rolerji, pa pride vmes razpoka, ki ji le 321

Pogled na obzidje čez zeleno
ogledalo Dvojnega jezera

vržen kamenček najde črno dno. Spominja me na okameneli Mer de Glace, ledenik pod Mt. Blanc. Nato se pot prevrne navzdol, skoraj za petsto metrov. Pred mano leži Planina za Skalo. Lepo je obnovljena. Spodaj se razkrije vas in smaragdna reka z istim zemljepisnim imenom: Soča. Zaraščeni ostanki pastirske stezice se izgublajo v strmo pobočje. Namenjena je bila v Dolino pod Plazmi, dokler ji ni trava prerasla hrbtnice.

Preden me na prevalčku potegne za sabo, se obrnem v desno. Po dobre pol ure tistega »hojladri« sem na vrhu. Razen lepega razgleda in nekaj kvadratov neudobja ne nudi ničesar. Na zemljevidu se prepričam, da sem na vrhu: Plaski Kuk, 2019 metrov visoko. Komajda kaj višje je kot prevala Štapce in Velika vrata, čez katera sem že šel in ki se mi obetata za današnji desert. Slabe pol ure se mi zdi dovolj za prestavljanje po majhnem vrhu, aparat medtem ukrade nekaj spominov.

Držeč se bolj na vzhodno stran grebena krenem naprej proti škrbinici naslednjega vrha. Levo se skoraj ne upam pogledati, neprijetno mi je kot takrat, ko sem še kot otrok pogledal pri stari mami v globoko »štirno«. Po treh daljših policah se spustim v Travnikovo dolino. Na-

prej gre kot po promenadi. Visoka trava, macesni, cvetje... Po dolinici se razležejo žvižgi – hitri in visoki. Zgoraj je bilo resda nekaj kozorogov, preplaha pa le niso dvigovali. Ne uzrem ničesar, čeprav si odmevi žvižgov že s težavo iščejo izhod iz dolinice. Ko pogledam preko manjšega roba, pa se mi razkrijeta sivo-rjava svizca, ki jo brišeta s širokimi ploskimi telesi, da kar valovita po travi. Ko izgineta v labirintih ruševja, tudi žvižgi utihnejo. Tu sta doma, zato sta se ustrašila za svoj teritorij. Jaz jo bom do svojega še precej žvižgal. Velika vrata so za mano, tudi vzpon iz Lopučnice na hrbet nad Sedmerimi je odveč. Dan se je nagnil in pred kočjo ni videti žejnega občinstva. Vzpnem se še na Štapce, od tod naprej gre bolj navzdol, proti domačim bohinjskim planinam. Vsako skalo v bližini poznam in v mislih ponovim njeno ime.

Levo nad planino Ovčarijo se pne nekaj z ruševjem divje zaraščeni glav. Le ena med njimi je zgoraj malo gola. Ime Bela glava ji popolnoma ustreza. V treh letih in treh obiskih sem na njej postavil dva metra velikega možica. Ves iz belih apnenčastih kamnov se je svetil kot svetilnik nad mojimi bližnjimi potmi. Kot dobri, tihi spremljevalec. Tokrat se mi zdi nekam manjši. Verjetno ga je velikonočni potres nekoliko posul. Počakati bo moral na drug dan, ko se mi bo ljubilo čez tisto zeleno džunglo do njega.

Skupaj z zadnjimi sončnimi žarki me sprejme domača planina. Ni ga, s katerim bi razpravljaj, če sem si zaslužil pivo, ki ga pijem. To je prijeten konec ture, ki ga ponavadi še malo obnovim po zemljevidih in vodnikih. A lej ga, zlodja! Tam v Vodniku piše: Plaski Vogel, 2348 m – kar je precej več kot 2019 m. Pogled na skupno karto Triglavski narodni park pa mi razkrije, da sem v za naše razmere številni plazijanski družini malo pomešal člane. Plaski Vogel še kako obstaja, nanj bi moral zaviti že mnogo prej, na sredini obzidja je. Malo me grize, ker sem se pajdašil z manjšim bratcem, pa nič ne de. Plazijanski razgledi so vredni še kakšnega obiska!

Dan v življenju

SAMO RESNIK

Macesni v megli

Tu in tam droben vetr

Resje

Zaplate snega

Suha trava

Borovje

Majhne rumene rože med skalami

Samotna pot po obronkih gore

ki jo je bogve kdaj nadelal bogvekd.

EDEN OD NAJLEPŠIH PREDEL OV ALP ZA PLEZANJE IN OBČUDO VANJE

V PRIJAZNEM GRANITU DAUPHINEJE

MIRE STEINBUCH

Ne spominjam se več, kdaj sem prvič slišal za Dauphinejo. Verjetno sem o njej bral v eni od knjig o gorniških podvigih, ki so jih kasneje napisali tisti slavni alpinisti, ki so svoja dejanja tudi preživeli, ne samo doživeli. Pozornost so mi pritegnili pridevniki, kot so: divja, divje lepa, nedotaknjena, prvobitna. Začel sem se zanimati za to gorsko pokrajino, zlasti za njen južni del, imenovan tudi Haut Dauphiné, in sicer za predel Oisans, za katerega **France Avčič** pravi, da je najbolj divje gorovje Alp.

Prav v osrčju Oisansa leži La Bérarde, 1 720 metrov visoko ležeč zaselek kamnitih hiš, kritih s pločevino ali škrijljestimi skodlami, ki se je znal izogniti izumrtju. Pri tem so mu izdatno pomagali narava, zdrava kmečka pamet in dejstvo, da je v nacionalnem parku Écrins, v katerem sta graditev novih, modernih hiš in lov vsake vrste že desetletja prepovedana. Nikomur niti na misel ne pride, da bi tu organizirano »raubšical« ali si na črno postavil hiščo ali dve. Francoski aresti pač niso domovi oddiha... Hiše so take, kot so bile ob svojem nastanku pred mnogimi leti. Nekaj hotelov prepoznaš samo po napisu, saj so na zunaj podobni drugim zgradbam. Le nekaj hiš je sodobneje obnovljenih: picerija, restavracija, bistro. Edina vaška trgovinica je redek primer ek svoje vrste. V njej dobite vse od česna in bagetk do filmov, plezalnih vodnikov in zemljevidov. Domačini popolnoma obvladajo francoščino. S tem so tako zadovoljni, da se jim ne zdi potrebno mučiti se še s kakšnim drugim tujim jezikom. Imel pa sem čast spoznati dva, ki sta se znala pogovarjati tudi po angleško; eden je lastnik kampa, o drugem pa malo kasneje.

ZA STOPNJO TEŽJA ŠESTICA

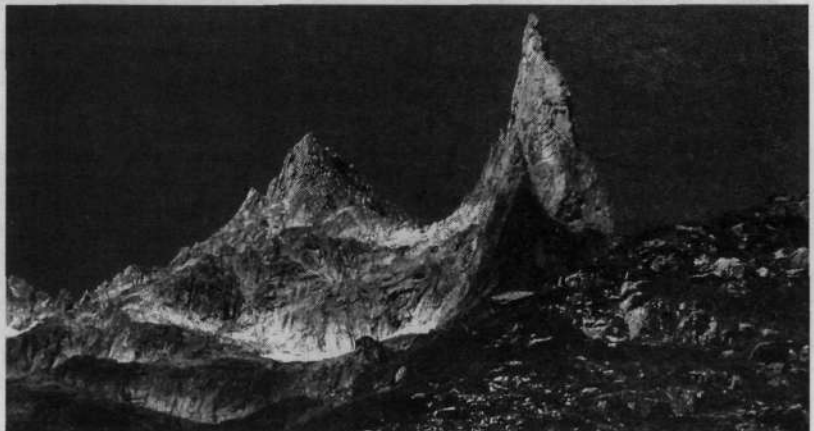
Da bi popestrili večere, so v izobraževalnem centru Club Alpin Français vsak drugi dan na starem projek-

torju (se še kdo spominja: menjavamo filmski trak) vrtele filme z gorniško oziroma plezalsko tematiko. V majhni dvorani smo si ogledali plezanje **Christopherja Profita**, **Catherine Destivell**, **Isabelle Patissier** in **Patricka Edlingerja**.

Vaščani so ležerni in prijazni na tisti topel način, zaradi katerega se počutiš, kakor da si že napol njihov, ne pa občasen vsiljivec, od katerega je treba v kratki sezoni izpuliti čimveč denarja. Zaradi takega neposrednega odnosa nisem mogel zameriti domači hčeri v lokalu, kjer sva s Kokijem posedala v senčnem vrtu, ko se je odkrito zabavala ob mojih nerodnih poskusih s francoščino. Pa smo se režali vsi trije. Zanimalo me je, kaj vse je na tisti palačinki (crêpe), ki je imela na jedilnem listu kar za dve vrstici nadeva. Vendar bi verjetno prej krêpnil kot zvedel, zato sem raje s pravilnim naglasom naročil kapučinó in kokakolá, Koki pa oronžinó. Ko naju je naslednji dan ponovno zagledala, so se ji v očeh prižgale iskric e veselja: spet bo zabava!

Kamp je razpotegnjen ob divji gorski reki Vénéon s čudovitim razgledom na vas, ki jo štíti venec vrhov. Pod vasjo leži velikansko parkirišče, kjer lahko brezplačno pustite svoje vozilo, kolikor dolgo hočete. Pred vasjo se namreč cesta konča. Zato pot pod noge in v ohranjeno divjino narodnega parka! V njej bodo zadovoljni običajni planinci, izkušenejši gorniki, alpinisti in športni plezalci. Z markiranih poti v strme granitne stene in ledeniške ture vodi nas... karkoli že.

Pred odhodom v Dauphinejo so me poznavalci opozarjali, da je šestica v granitu približno za stopnjo težja kot v apnencu. Zato sem prišel na kraj svojih želj primerno zaskrbljen. Vendar premalo, da bi se jim odpovedal. Eden od močnih argumentov, da sem vztrajal, je bil **Andrej Kokalj**, izkušen plezalec v granitu, ki se je usposabljal v ameriških plezališčih. Uspelo mi je, da sem ga pregovoril za udeležbo, potem ko sem mu kraj in hribe naslikal v najlepši luči.

Aiguille Dibona, 3130 m,
Dauphineja

GRANITNA VAJENIŠKA DOBA

Ozka, vijugasta pot se je leno vila po strmeh travnatem pobočju proti koči Soreiller, kjer naju je čakala vitka lepotica Dibona. Razgledi na divje tritisočake, ledenike in dva hudournika vedno globlje pod nama so pripomogli, da sem lažje prenašal kar zajeten nahrbtnik in pozabil na težave pri dihanju. Je bilo sape preveč ali premalo? Tega nikdar ne vem.

Nenadoma, ko sem stopil izza ovinka, mi je ustavilo korak in zaprilo sapo. Okamenel sem z odprtimi usti in nejeverno buljil v sanjski prizor: veliko lepša je bila kot na fotografiji. Lepše gore še nisem videl! Bil sem tako prevzet in očaran, da me je takoj minil strah pred težkimi šesticami; goreče sem si zaželel samo eno – stati na njenem vrhu. Voilà, vitka granitna špica Aiguille Dibona, 3 130 m, v vsej svoji lepoti!

Prijazni **Pascal**, gorski vodnik in mož oskrbnice **Martine**, nama je povedal za 150 metrov visoko smer, pred kratkim opremljeno s svetrovci, in nama predlagal, naj jo poizkusiva. Da je to popoldanska oziroma večerna smer, težka do VI+. Mimogrede, on je tisti drugi, ki zna angleško.

Do vstopa je bilo samo 15 minut hoje in okoli šestih zvečer je Koki zapezal v sprva položne gladke plošče. Kmalu sem bil na vrsti jaz. Moja granitna vajeniška doba se je začela. »Plezati boš moral predvsem na

noge. Kar zaupaj jim,« me je inštruiral prijatelj. Nič pa ni rekel o tem, da me bo takoj navilo v meča, piščali in morda še kam. Lahko bi parafraziral Župancičeve verz:

*Kuj me, življenje, kuj,
če kremen sem, se zaiskrim...*

z:

*Drž'te me, nog'ce, drž'te,
če kaj prida sem, zdržim...*

Koliko sem »prida«, je relativno, dejstvo je, da so nog'ce zdržale. Ko se je začel iz meč sukljati moder dim in so začeli iz njih švigati posamezni plamenčki, me je odrešilo stojišče, kjer se je požar umiril. Verjeli ali ne, v naslednjem raztežaju je bilo za las bolje. Pozoren opazovalec bi lahko, če bi se malo potrudil, opazil, da sem se čez prvi previs skobacal z določeno mero elegance. Pri drugem, malo bolj zajetnem, pa je bil ključni oprimek obrnjen popolnoma narobe. Namesto navzgor je gledal navzdol proti meni in me opazoval s porogljivo radovednostjo. Takoj mi je postalo jasno, zakaj. Zaradi napačne lege si namreč z njim nisem mogel dosti pomagati. No, klin ni bil daleč... Nisem zaprisežen friko, pa tudi noč se je naglo bližala, pa brez baterij sva bila, pa sestop po neznanem terenu... Nobenega smisla ni bilo, da bi se preveč mudil na enem samem detajlu, zato sem s pomočjo klina hitro prišel čez previs.

Via Giulia

Via Giulia se imenuje zavarovana pot, ki doseže vrh Visokega Kanina z italijanske, to je severne strani.

Nekega poletnega popoldneva me je želja po novih planinskih doživetjih spet enkrat pripeljala na Nevejsko sedlo. Hoja po smučarski progi, ki se ji vsaj na začetku ne moreš izogniti, je precej monotona. Po kakih dvajsetih minutah pa se ponudi možnost nadaljevanja levo od proge. Stezica postane prav prijetna in vodi med redkimi macesni in številnimi balvani. V zgornjem delu spet prečkamo smučarsko progo in na drugi strani poiščemo stezico, ki nas v desetih minutah pripelje do kočice Celso Gilberti. Prijetno zavetišče leži prav blizu zgornje postaje žičnice, ki pripelje sem gor z Nevejskega sedla. Ta nam nudi možnost udobnega pristopa, najbolj pa nam pride prav po končani naporni turi, saj je lahko sestop po smučarski progi v vročem soncu prav neprijeten, četudi nam ponuja zanimivo varianto, ki vodi tik pod ostenjem Bele peči, ki je izjemno zanimivo in zares vredno ogleda od blizu.

Noč je bila izredno jasna in zaradi močnega zvezdnega sija ter lune skorajda nisem zatisnil očesa, tako da sem šel na prosto in občudoval fantastično polnočno svetlobo, ki je s svojim sijem risala čarobne sence po visokogorski pokrajini. Rimska cesta je bila tako blizu, da se mi je zdelo, da bi se je lahko

dotaknil. Vrnil sem se nazaj v sobo, potegnil odejo čez glavo in odspal tistih nekaj uric do zore.

Ura je zapiskala ob petih. Jadrno sem se oblekel in obul ter stopil v čudovito in precej hladno jutro. V dolgih zavojih sem se počasi vzpenjal proti sedelcu pod Belo pečjo, kjer so ruševine vojaških objektov iz prve svetovne vojne. Tamkaj se pot prevesi na zahodno stran in se skorajda vodoravno nadaljuje prek kamnite pustinje kraških »podov«, vse dokler nas oznake na večji skali ne obrnejo navzgor in proti jugu v smeri Kanskega ledenika.

Ura je bila še razmeroma zgodnja, zato je bil vzpon kljub grušču prijeten. Ko sem po dobre pol ure hoje stopil na zbit star sneg ledenika, sem si iz previdnosti pripel dereze, ki sem jih imel s seboj tudi zaradi dobrohotnih svaril v Miheličevem vodniku po Julijskih Alpah. Tudi cepin seveda ni manjkal, zato sem se na ne preveč strmeh ledeniku počutil prav prijetno.

Na mestu, kjer se pričnejo prve jeklenice, sem odpel dereze in odložil cepin. Oboje sem skupaj z rokavicami pustil ob vstopu, saj je bilo videti, da se tod pričinja plezanje. Opremo za samovarovanje sem si pripravil že nižje, na skalnatem otočku sredi ledenika.

Prvi metri so bili mokri in spolzki, višje pa, kjer so v steno posijali sončni žarki, je bila skala suha in prezebli mokri prsti so se prijetno ogreli. Stene ni več kot za osemdeset višinskih metrov, vendar je plezanje ves čas izredno zanimivo in tura poteka v zares divje lepem okolju s prelepimi pogledi na verigo Montaža in

Razgled s poti proti koči Sorretiller

330 METROV NAVPIČNEGA GRANITA

Drugo jutro je šlo bolj zares. Na vrsti je bila južna stena Aiguille Dibone, 330 metrov navpičnega, gladkega granita. Smer Voie de Savoyardes ima že opremljena

okoljskih gora. Kmalu sem dosegel greben, kjer sem se ustavil za krajšo malico.

Nadaljevanje poti nas popelje po grebenu proti vrhu Visokega Kanina (2587 m). Razgled sem imel kar najboljši, saj se je videlo vse do Dolomitov, za kar moraš imeti v poletnem času najbrž precej sreče.

Po kratki urici na vrhu sem pričel sestopati. Vreme je bilo še naprej čudovito in zato se mi ni nikamor mudilo. Tudi tiste poletne sopare, ki zna tako zagreniti prenekatero turo, ni bilo od nikoder; zrak je bil čist, suh in prozoren. Vračal sem se ves čas po poti vzpona, zato je ne bom vnovič opisoval.

V koči Gilberti sem še nekaj pojedel, nato pa sem napravil edino napako tistega dne: odločil sem se namreč za sestop po smučarski progji, namesto da bi se peljal z žičnico. To ne bi bilo v drugačnih okoliščinah nič napačnega, toda obute sem imel težke planinske čevlje in pot po nadelani smučarski progji je bila v naraščajoči vročini vse prej kot prijetna.

Za konec bi rad povedal, da je opisana tura vsekakor prvovrstno gorniško doživetje, ki ga toplo priporočam vsem tistim, ki imajo nekaj gornjskih izkušenj in so vešči uporabe varovalnih pripomočkov, kot so cepin, dereze in samovarovalni komplet, pa tudi čelada ne bo odveč. Seveda se da turo opraviti v ugodnih razmerah tudi brez derez in cepina, kar pa je odvisno predvsem od stanja ledenika.

Janez Jakopič

stojišča, za varovanje pa je dobro imeti s seboj metulje in zatiče, nama je povedal Pascal. Res so prišli prav, zlasti TCU-ji. Izkazalo se je, da je VI+ v granitu čisto spodobna zadeva. Moram reči: bolj ko sem spoznaval ta način plezanja, bolj mi je postajal všeč. Zlasti so mi ugajale počti, kjer sem večinoma lahko plezal na noge s stegnjenimi rokami in hranil moči za težja mesta.

Dobro, da sonca ni preveč zanimalo, kaj počenjjava, saj je le občasno pogledalo izza tenkih oblakov. Če bi bilo popolnoma jasno, bi se skuhala do mehkega, tako pa je bila temperatura ravno pravišnja.

Z nekega stojišča je vstop v zajedo zapirala gladka plošča. No, gladko je bilo vse, ta plata pa je bila posebno gladka. Koki je kar odplesal čez njo, uprl svoje dolge krake v boke zajede, pod streho v počepu prečil proti levi in izginil čez previs. Hitro in elegantno. Madona, le kako je prišel čez to ploščo? Ko sem stopil na prste, sem zatipal oprimek za levo roko poševno nad seboj. Za desno nogo sem našel stopek in se začel dvigati. Nekaj sem poizkušal na »muving«, naslednji trenutek pa me je zavrtelo, zabingljal sem na vrvi in se popeljal sem ter tja. »Spusti me malo!« sem zavpil in pristal na polički. Vrgel sem oči na peclje in po centimetrih preiskoval ploščo. Aha, pa te imam! Spregledal sem stopek, točneje stopčič. Zdaj sem bil hitro čez oviro.

Po dva raztežaja dolgi prečki sva prišla v zahodno steno, v vršni del igle. Na stojišču so bili kar trije klini in nekaj prusikov, kar je pomenilo, da se tu nekaj dogaja. Pogledal sem v smeri nadaljevanja plezanja. Saj to ne more biti res! Plošča je bila videti, kot da bi jo nekdo ometal in nato zgladil, tako kot zidar naredi »na fino«. Tu čez bo treba prečiti? Pozorno sem opazoval Kokija, kaj bo naredil. Pravzaprav ni veliko. Desno nogo je stegoval, stegoval, iztegnil še malo ter na nekaj stopil. Dlani je samo pristonil na steno. Nato pa... ne me basat! ... z levo nogo stopil daleč naprej mimo desne, jo postavil na... pojma nisem imel na kaj, se nagnil precej v desno, močno iztegnil roko in prijel velik »grif«. Bil je čez.

A tole me čaka? Na klic »Varujem!« sem zajel sapo in na vso moč zatulil »Groom!«, da bi se čimbolj prepričal v to. Saj veste, avtogeni trening in podobno. V starih časih so takemu prehodu v steni rekli »eksponirana traverza«. Meni osebno je bolj pri srcu malo močnejši izraz, ki pa ni za v javnost. Začel sem stegovati desno nogo. Koliko je Koki večji od mene? In kam je stopil? Opazil sem rahlo nepravilnost v tem zidarskem »iber-cugu«. Majhno izboklinico. Desni plezalnik je pristal na njej. Bil sem skoraj v špagi, a sem se obdržal. Če bi bila plošča samo rahlo previsna, bi odletel. Pa zdaj? S prsti sem začel igrati klavir, da bi zatipal kaj konkretnega. NIČ. Roke sem razširil kot Kristus na križu, zasukal desno stopalo pravokotno na steno (bravo, Kendo – to so moji plezalniki!), rahlo pokrčil desno nogo in prenesel težo nanjo. Levo nogo sem odlepil s stojišča. Obremenitev na desno nogo je postajala neznosna. Z rokami sem vzdrževal ravnovesje in počasi prenašal levo nogo med desno in steno. Na notranji strani stegna sem začutil krč, ki je grabil navzgor. Ko se je že nevarno približal mednožju, sem dosegel odrešilni stopiček, zaplaval proti razkošnemu prijemu in ga zgrabil kot policaj Cefizlja. Nadaljevanje po počji je bilo kot sladica za pridne otroke.

Na vrhu so se drenjali že štirje alpinisti, zato je za naju zmanjkalo prostora. Obplezala sva jih in se z dvema spustoma po vrvi pripeljala v škrbino. Z drsanjem po snegu sva nadaljevala sestop.

Pod kalsko planino

VINKO HROVATIČ

Pod kalsko planino na Benkovi jasi ob hruški so stari vselej se zbrali, je govor o delu jim tekel počasi, kot njihovi predniki to so že znali.

V planini pa trava še polna je rose prepletena s pajki se v jutru bleščala, so kosci prav zgodnji že sukali kose, za njimi pa trava v redev je ležala.

Ves dan pa grabljice so delo imele, so pridno sušile, obračale seno, v kalsko planino so pesmi donele, odmev so poslale tja v mrzliško steno.

Se z jase ob gozdu še kos je oglasil, ko voz so poslednji tam mimo peljali, je zadnji od koscev še ogenj pogasil in vsi zadovoljni so delo končali.

Pod kalsko planino na Benkovi jasi že davno idila je kmečka zamrla, so cesto speljali moderni tu časi, a hruška je stara se sama podrla.

V koči pa franki gor ali dol; franki ven, 'pir' pa not'! Kako mi je 'pasal'!

FRANCOSKA KRSTENICA

Barre des Écrins, 4 102 m, je najjužnejši štiritisočak v Evropi. Po severnih, položnejših pobočjih vodi na vrh normalen pristop, po katerem se vijejo človeške kače. Južna stena pa je pravo nasprotje. Osamljeno, strmo sedemstometrsko zidovje, ki ima približno na sredini kakšnih 100 metrov snežišča. V njej poteka le malo smeri. V **Goedekejevih** štiritisočakah Alp pri Barre des Écrins pod Andere lohnende Routen piše, da je omenjeni vzpon kombinirana trojka in firm do 55°. Podobno tudi v reviji Berge, vendar je tam dodano še »eine Stelle IV«. Skupna višinska razlika od kočje do vrha je 1 700 metrov. Tale bo kar prava, sem si mislil, ko sem doma delal načrte. Spodobna celodnevna tura, saj sva nameravala opraviti prečenje gore. Po južni steni gor, po severnem pobočju pa dol. Lepa krožna tura, okoli 13 ur, če bo vse v redu. Res ne vem, zakaj ne bi bilo vse v redu, saj je samo trojka. Ta podcenjevalni odnos se mi je kasneje maščeval in mi dal pošteno lekcijo.

Izhodišče je bilo v kampu: ob reki navzgor, sprva po ravnem, nato pa vedno bolj pokonci. Pusto, razmetano skalovje je prešlo v čudovite jase, porasle z nizko, mehko travo. Idilične travničke so obdajali mrki kamniti stražarji, kot bi se bali, da ne bi vso to lepoto kdo odnesel, tako da je bilo nasprotje med zeleno mehko in mračnimi granitnimi zidovi še bolj opazno. Če je bila tura v Diboni bolj športno obarvana, se je ta začela poetično, nekaj za dušo. Nekoč bom prišel semkaj zabušavat. Zleknil se bom med tisti balvan in ruševje, odprl pivce in se zasanjaril proti ledenikom in stenam, ki se kopljejo v razpršeni svetlobi. Pa sem jo našel, tudi tukaj, svojo Krstenico! Pokrajina je sicer drugačna, vendar diha iz nje enako vzdušje. Ob poti sem zagledal borovnice. Korak mi je zastal, teža nahrbtnika pa je pomagala, da sem kar padel na rit in jih začel jesti. Takole se pa že hodi na turo!

Ko sva se odpravila naprej, je bilo kmalu treba zagristi v kolena. Nato pa veselo presenečenje: kočja Temple Écrins, 2 410 m, se je pojavila nenadoma, kot da je pravkar vstala iz tal. Staro je odnesel plaz. Ta je betonska, podobna kasarni, prav nič romantična. Vendar je bil oskrbnik prijazen mlad mož, ki se je zelo trudil, da bi nama na zemljevidu razložil, kje poteka »najina« smer. Na vprašanje »Do you speak english?« je odkimal, prav tako na »Sprechen Sie deutsch?«. Če kaj habla španjolsko, ga iz obzirnosti raje nisem vprašal, da ne bi mislil, da ga zafkavam. Kar naprej je ponavljal besedo kabel. Morda so kje ostanki jeklenic ali česa podobnega. Bova videla. Njegova družica je spekla borovničevo torto. Še nikoli nisem jedel na taki višini spečene torte. Franki gor ali dol; franki ven, torta not! Bila je odlična. Kdor hitro kupi, dvakrat kupi. To je spoznal tudi Koki, ki je predolgo razmišljal o nakupu. Ko se je odločil, je bila že razprodana.

Pogradi so trinadstropni. Nanje se pleza po lestvi, ki jo najlepše opiše stara bohinjska beseda: komarča. Zlasti

je pripravna, ko greš ponoči na stranišče in s celom butneš ob njeno železno prečko...

PLEZANJE V OBRATNI SMERI

Bujenje sva naročila ob treh zjutraj. Ob dogovorjeni uri je oskrbnik že koračil proti najini sobi. Zajtrk je čakal na mizi. Sam pri sebi sem se spraševal, koliko oskrbnikov v naših planinskih gostilnah je takih...

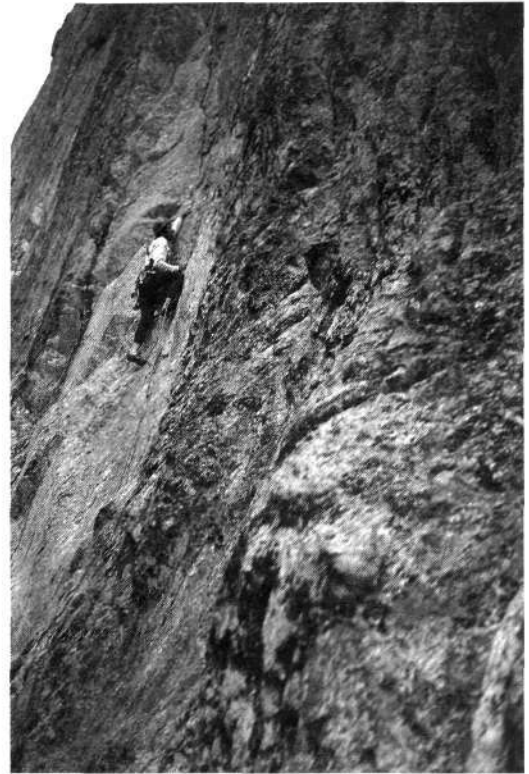
Ponoči je deževalo, zdaj je pojenjalo. V soju baterij sva stopala po ozki stezi. Ker se nama je zdelo, da greva že predolgo proti desni, sva izvlekla zemljevid in spoznala, da sva v mokri temi zgrešila odcep proti levi. Pa sva se obrnila in med vračanjem zagledala ta šmentani odcep. Pa še možic je stal na začetku. Le kje je bil prej, ko sva šla mimo?

V jutranji zarji sva stala na Col des Avalanches, po katerem na najino srečo niso grmeli plazovi, pač pa se je iz ostenja Point des Avalanches večkrat slišalo padajoče kamenje. Vrhove je obsijalo sonce, pa se je začela kanonada. Med pristopom sva fotografirala zanimiv sončni vzhod. Motilo me je, ker so bili oblaki rdeči tudi na zahodni strani, med njimi pa nekakšna mavrica. Sicer so za popoldne napovedali nevihte. Kaj to pomeni, sva videla pred dvema dnevoma, ko je po neurju Vénéon narasla, njeni snežno beli razpenjeni valovi pa so se obarvali umazano rjavo. V taki hudi uri si prav nič ne želim biti v steni. Človeka lahko še odplakne.

Zategadelj se nisva nič obirala. Ogledala sva si steno in določila najino smer. Zaplezala sva v skale. Fant, so trojke v dauphinejskem granitu lepe! Vse drži, kar pa ne, se vidi že od daleč. Kar hitro sva se dvigala, kljub plastičnim čevljem in težkima nahrbtnikoma. Resnično sem užival. Bil sem v enem od najlepših predelov Alp. V mehki svetlobi jutranjega sonca se je oranžnorumena megla dvigala in spuščala, se vlačila čez sedlo, trgala okoli vrhov in razkrivala posamezne detajle divjih sten. Tišino je zmotilo posamezno padajoče kamenje v sosednjih stenah in občasni sunki vetra. Nikjer žive duše, samo samota in midva v okolju, kjer se je ustavil čas. »Kablov« sicer nisva nikjer videla, vendar je težavnost ustrezala opisu. Madona, sva midva s Kokijem kampiljca, ker sva smer zadela že s »prvim šusom«!

Tako sva se dvignila okoli 150 metrov, ko se je prijatelj na vrhu kratkega kamina ustavil in pokazal navzgor. S pogledom sem sledil njegovi roki in zaklel. Madona, sva zasrala! Pred nama so bile gladke plošče, nad njimi pa bohotni previsi. Adijo, trojka! Lahko bi prišla čez, vendar ne v plastiki in brez opreme. S seboj sva imela samo dva klina, dve vponki in 30 metrov pomožne vrvi. Kar tako, za vsak primer...

Začelo se je plezanje v obratni smeri. Nato sva prečesala vznožje stene, s pogledi in rokami, vendar trojke ni bilo nikjer več. Kakih 200 metrov naprej sva naletela na obetaven kamin. Splezala sva skozi do vrha. Logika naju je vodila v desno. Sprva čez ploščo, potem pa se je ustavilo. Bilo je krepko težje od trojke, tudi »eine Stelle IV« ni prišlo v poštev. Nazaj! Nedaleč od vstopa sva zagledala klin, ki sva ga prej spregledala. Verjetno je bil namenjen zajedu, v kateri je kakih 20 metrov višje

V južni steni Dibone

Foto: Mire Steinbuch

visela rdeča zanka. Skala do tam je bila videti bližje slabim petici kot trojki.

Že več kot tri ure sva iskala vstop, a ni bilo nikjer nobenih »kablov«. Ura je bila enajst. Ob tem času bi morala biti na vrhu ali pa vsaj blizu njega. Stala sva pri klinu in tuhtala. Nekajkrat sva se spogledala, a nihče ni hotel z besedo na dan. Ne vem, kdo je prvi spregovoril. Napovedana nevihta je bila močan razlog za umik. Drugi je bila že pozna ura. Potem nepoznavanje opisa. Moral bi ga bil dati prevesti iz francoščine. Vendar ga nisem, saj je bila samo trojka, klasična tura pač... Zato sem jo dobil po grebenu, da bom vedel za drugič...

Greva na pico, nato pa domov. En dan prej, kot sva načrtovala, pa kaj!

***

S 1. novembrom La Béarde potone v zimsko spanje. Skoraj vsi prebivalci se preselijo v kraje, ki so nižje v dolini, le redki ostanejo. Eden od njih, **Remy Turc**, pravi, da ima zima eno samo napako: ne traja 12 mesecev. Ozka cesta, vsekana v strmo pobočje nad Vénéonom, postane zaradi številnih plazov neprevozna. Pred leti sta dva Nemca malo pred 1. novembrom prišla opraviti nekaj lepih jesenskih tur. Naslednji dan je začelo snežiti. Po avto sta se vrnila spomladi...

KAKO SE PRIDE V DAUPHINEJO

Na koncu naj še povem, kako se pride v Dauphinejo. Najprej po avtocesti Trst-Torino (gneči okoli Milana se lahko izognete po njenem spodnjem, levem kraku). Pri Torinu peljete kar naprej, dokler avtocesta ne preide v navadno dvopasovnico, proti prelazu Col de Montgenèvre (na italijanskih tablah piše nekoliko drugače, vendar se da še vedno ugotoviti, da gre za isti kraj). Ko monsieur carinik s pomočjo računalnika ugotovi, da niste nevarni deželam Evropske skupnosti, vas milostno spusti čez mejo. Pripravite fotoaparate, začenja se lepši del potovanja! Peljete se mimo Briançona (mesteca, vredno ogleda, hvali se s 300 sončnimi dnevi na leto), čez Col de Lautaret, skozi La Grave, nekaj kilometrov za krajem Les Deux Alpes in nekaj kilometrov pred Bourg-d'Oisans, ko se udobno peljete po klancu navzdol, nenadoma, kot bi vas pičila osa, ostro zavijete levo. Vzrok: v zadnjem hipu ste opazili majhno smerno tablo, na kateri piše La Bérarde. Na vrsti je ozka cesta, ki se vije po pobočju kakih 100 metrov nad razpenjenim hudournikom, ob kateri je na vsakih 200 metrov napis garage. Kmalu sem spoznal, da to niso garaže, temveč izogibalšča za nasproti vozeče avtomobile. Zelo me je začudilo, ker noben voznik ni hupal, divje krilil z rokami, se pačil, kazal osle ali iztegnjen sredinec, temveč se je lepo odmaknil na »garage«, pokimal, se nasmehnil in počakal, da sem se odpeljal mimo. Kaj je zdaj to? So ti ljudje sploh normalni?!

Dnevno sveže informacije o vremenu so na steni zgradbe gorske reševalne službe v La Bérardu (Poste de secours) v vitrini desno od vhoda.

***

Literature o Dauphineji je kar nekaj. Med drugim so na voljo:

Gebietsführer Dauphiné, **Hartmut Eberlein**, Bergverlag Rudolf Rother, München 1988

4000-er, Die Normalwege, **Richard Goedeke**, Verlag J. Berg 1990, ISBN 3-7634-1007-4 (vsebuje opis normalnega pristopa na Barre des Écrins)

G.T.A. Balades et Randonnées dans la Parc National des Écrins, Grenoble 1988

Skitourenführer Westalpen, Verlag J. Berg, München 1991

Guides de la Grande Traversée des Alpes, zvezka 3 in 7 Dauphiné : 30 Circular Walks from Regional Centres, (Pathfinder Guides), **Ilona Belles in Hugh Morison**, ISBN 1852234415, Crowood Press 1991

Tour of the Oisans : GR 54, **Andrew Harper**, Cicerone Press 1995

Zemljevidi:

Meije - Pelvoux Parc National des Écrins, 3436 ET, TOP 25, I.G.N. Paris 1989

Karte Francije št. 241, 242 in 243 v izdaji I.G.N. (Institut géographique national)

Planinska volja

Sem planinec starejše generacije, ljubitelj narave in lepega okolja ter pripravljen priskočiti na pomoč. Oglašam se prvič in čeprav ne bom povedal nič novega, moram vendarle ponoviti nekatere stare resnice, ker nekateri nanje menda pozabljajo.

Da bi bil planinski svet še lepši in še dostopnejši, bi lahko skoraj vsak njegov obiskovalec pravzaprav mimogrede, spotoma, postoril marsikaj. Planinske poti so ponekod v prav slabem stanju, čeprav jih prostovoljno urejajo planinci, lovci in še kdo, vendar bi jih bilo z malo dobre volje in malo dela mogoče primerno urediti, če bi bila le volja za to, da bi vsakdo storil nekaj malega. Morda bi bilo na katerem od planinskih križpotij, kjer so planinske smeri preslabo nakazane, le to dopolniti in na ta delček poti nihče ne bi imel več pripomb.

Planinec je človek, ki je povezan z naravo. Opazna je razlika od trenutka, ko vstane izza avtomobilskega volana in ko stopi na planinsko stezo: čisto drugačen človek je, mnogo bolj prijazen. Ali visoke skale in lepe rože prevzgojijo človeka? Kako to, da se na planinskih poteh ljudje (vsaj količkaj starejši) vljudno pozdravljamo in morda celo izmenjamo kakšno be-

sedo, medtem ko smo drugje drugačni? Toliko dobrih želja je s temi pozdravi »dober dan«, da se vreme v gorah sploh ne bi smelo spremeniti v nevihto in grom.

Na strmih planinskih poteh občudujem predvsem starejšo generacijo, ki se trudi, da bi zmogla te strmine. Toda ko pipešači do cilja, na debelo sivo goro, je ves trud poplačan, pozabljen je ves znoj, srce spet začne normalno delovati. Pri tem pa oče slovenskih gora sploh ni najzahtevnejši; na Poldanovec na Primorskem mi je bilo z neprave strani mnogo težje.

Ko hodim po poteh mimo žuborečih studencev, si mislim: ali ne bi bili še lepši, če bi ob poti voda tekla po lesenem žlebu ali če bi bil potoček po poti vsaj očiščen. To bi pravzaprav lahko marsikdo skoraj mimogrede naredil. Postorimo to v zahvalo za osvežilen požirek! Lahko se smatramo neuradno soodgovorni, ker so nekateri deli planinskih poti slabo urejeni in ker narava ob teh poteh ni tako čista, kot je bila takrat, ko človek še ni hodil tod.

Ob zadovoljstvu, da smo naredili dobro delo, bomo dobre volje in take volje bodo verjetno tudi tisti, ki bodo prišli za nami.

Janko Miakar,
Tolmin

TAKI DNEVI SO NEKAJ VREDNI

DVAKRAT V ŽIVLJENJU V SENCI TREH CIM

DUŠAN ČERNIČ

Odkar sem prvič videl fotografijo Treh Cim, mi duša ni dala miru. To bi bilo treba doživeti na kraju samem, to je v Dolomitih nekaj takega, kot je Matterhorn v švicarskih Alpah ali pa – v miniaturi – naš Jalovec v Julijcih.

Najprej je prišlo leto 1964, ko sem se udeležil avtobusnega izleta preko vseh Dolomitov tja do Milana. Seveda smo zavili k Misurinskemu jezeru in od tam sem prvič videl Tri Cime z južne strani, kar pa se ne da primerjati s pogledom na severno steno.

Potem je prišel avgust leta 1971, ko sem se odločil na lastno pest zaviti v tisti konec Dolomitov in se prepričati o lepoti tega skalovja. Odrinili smo zgodaj zjutraj čez Trbiž in naprej po dolomitski magistrali. Vse je šlo kot po maslu, le vreme je začelo nagajati. Ko sem pripeljal na Passo Mauria, je bila povsod megla in postalo je tako hladno, da sem vključil kurjavo. Na prelazu smo se podprli in posvetovali, ali gremo naprej v negotovost ali pa se vrnemo domov in čakamo boljših časov. Padla je odločitev: naprej, saj smo že tako daleč, morda pa le dočakamo izboljšanje vremena! Tako sem nadaljeval vožnjo čez Auronzo vse do Misurinskega jezera in nato po posebni avtomobilski cesti pod same Tri Cime na južni strani, kjer je na koncu veliko parkirišče in kočica Auronzo (2 320 m). Naprej pelje slaba makadamska cesta na vzhod do kočice Lavaredo (2 390 m). Mi smo jo raje prehodili. Na koncu ceste je parkiralo več avtomobilov in bilo je tudi nekaj šotorov plezalcev, ki so zaradi slabega vremena vedrili.

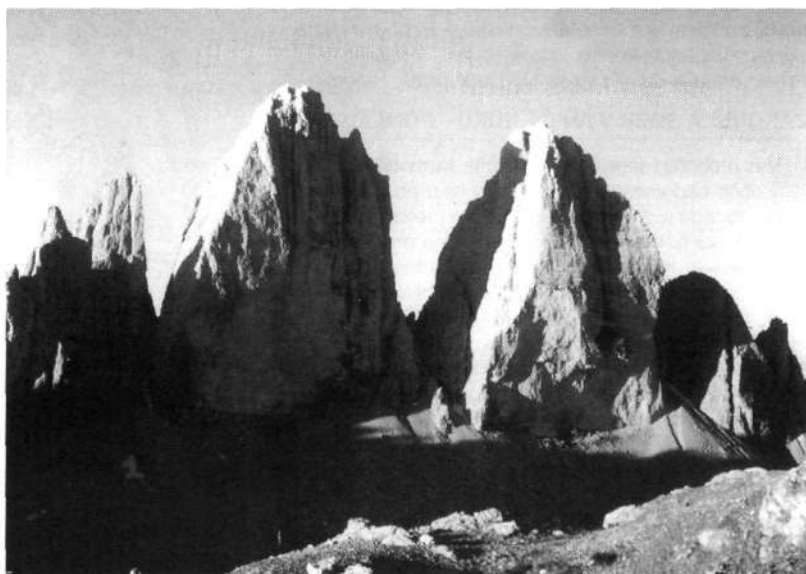
Preštudiral sem specialko (Carta dei sentieri e rifugi

1 : 50 000 – foglio 1) in ugotovil, da stoji proti severu Koča pri Treh Cimah (Locatelli – 2 438 m), kjer bi lahko prenočevali, da pa ob sami severni steni vseh treh Cim vodi steza; bolj severozahodno sta dve majhni jezerci, ki morata biti tudi zanimivi in od koder vodi pot naprej do kočice pri Treh Cimah. Načrt je bil takoj napravljen – to pot moramo prehoditi.

Najprej smo se povzpeli na sedlo (2 457 m) vzhodno od Cim, nato pa zavili levo prav ob severni steni Treh Cim proti zahodu. Vreme se je medtem zjasnilo in vidljivost je bila brezhibna. Sprehod je bil enkrat, saj se severna stena dviga iz melišča naravnost navzgor in je ponekod tudi previsna. S spoštovanjem sem jo občudoval. Težko smo si predstavljali, kako si plezalci najdejo prehod po tako gladki in navpični steni, vstopajo pa vanjo prav s steze, po kateri smo hodili.

Ko smo prišli v območje severne stene zahodne Cime, smo naleteli na dva alpinista, ki sta ždela pod skalo in očitno čakala. Prišli smo bližje in videli, da je eden od njiju ranjen v glavo, ker ga je zadel kamenček z velike višine. Čakala sta na reševalce, ki so bili že obveščeni. Ranjenec ni hotel niti poskusiti naše slivovke. Ob misli, da bi lahko tudi komu od nas padlo kaj takega na glavo, smo hitro odšli naprej, da bi prišli iz območja padajočega kamenja.

Tedaj pa se je pred nami z vrha melišča v zajedi med stenami nenadoma utrgala velika skala, za lučaj pred nami prečkala našo pot ter odlomastila v dolino, lomeč se v kose. Pri onih dveh alpinistih smo se na srečo ravno toliko zadržali, da skala ni prečkala naše poti v trenutku, ko bi bili mi prav tam. Nastala je panika, žena in

Tri Cime v zgodnjem jutru
Foto: Dušan Černič

ena od dveh sestričen sta odvihrali navzdol po melišču na varno, druga sestrična pa mi je mirno rekla: »Veš, če nama je namenjeno, ne bova ušla, pa če še tako beživa. Ker pa nama očitno ni namenjeno, greva lahko tudi počasi.«

Potem smo prišli do tistih dveh jezerc, ki sta narisani na zemljevidu in ki spominjata na miniaturo Triglavskih jezer. Od tam nas je pot vodila do Koče pri Treh Cimah, ves čas s prekrasnim pogledom na celotno severno ostenje vseh treh Cim, obžarjenih s popoldanskim soncem.

V koči smo prenočili. Zjutraj sem se zbudil še pred sončnim vzhodom, vzel fotoaparata in jo mahnil na lov za posnetki. Najprej sem šel na vzpetino za kočjo, od

koder je bil čudovit pogled na Cime, tokrat osvetljene od vzhoda, kjer je sonce pravkar posijalo izza okoliških gora, na nebu pa ni bilo niti oblaka. Potem sem se spustil k jezeru Piani pod Paterno (2 746 m), splašil dve divji raci, ki sta odfrfotali na drugi breg, in končno prišel nazaj v kočjo.

Povratak ni bil nič posebnega. Po direktni poti smo šli do makadamske ceste in po njej do parkirišča. Med potjo smo lahko opazovali naveze, ki so bile že v južni steni Cim; plezalci so dobesedno bingljali v navpični steni. Od Misurinskega jezera smo za spremembo zavili v Cortino D'Ampezzo in nato na sever v Dobbiaco pa čez Avstrijo domov.

Taki dnevi so v življenju nekaj vredni.

ITI ALI NE ITI, TO KLJUB PRVOTNIM DVOMOM PRAVZAPRAV SPLOH NI BILO VPRAŠANJE

PAKLENIŠKI DNEVNIK

UROŠ PODOVŠOVNIK

Večer je. Na oknih je slišati tope udarce dežnih kapel. Posedam v sobi, za pisalno mizo, obračajoč liste v plezalnem vodniku. Paklenica! Še nekaj dni manjka do odhoda prijateljev na vsakoletni plezalni tabor. Polasča se me nemir. Še sedaj ne vem, ali se jim bom pridružil. Ima me, da bi pokukal v kakšno novo, lepo smer, da bi vsako jutro užival v zajtrku na obali in da bi zvečer, ob nekaj požirkih rdečega vina, ki že v majhnih količinah hitro omami utrujeno telo, sprejemal vase šumenje borovcev ter skrivnostno migetanje zvezd nad njimi. Rad bi spet odšel tja, pa se me polasča dvom; zaradi obveznosti, dela, slabše telesne pripravljenosti, čemur je botrovala v zadnjem času redka telesna aktivnost, in ne nazadnje zaradi nekega čudnega dogajanja v mojem zapestju, ki počasi začena boleti. Kljub temu na polici poiščem staro beležko in se sprehodim skozi seznam vzponov, ki sem jih tam opravil v prejšnjih letih. Predvsem trije od njih so se globlje zapisali v spomin.

ZAKONSKA SMER V ANIČA KUKU – POMLAD '97

... Ves prepoten sem se lotil urejanja varovališča. Kline je odlično nadomestilo žilavo deblo neznanega drevesa, rastočega iz žive skale. Takrat niti nisem razmišljal o tem, kako lahko tako ogromna rastlina preživi v tem golem svetu. Ključni del smeri, to je slabega pol raztežaja dolga, precej široka poč z dvomljivim varovanjem, je ostal pod mano. Ves strah, ki se je med plezanjem po njej kopicil in mešal v moji glavi, je tu gori v hipu izpuhtel. Najbrž je k temu v veliki meri prispevala svetloba, ki jo je sonce razlilo po zgornjem delu stene. Telo se je sprostito. Um je avtomatsko uravnaval povzemanje vrvi, ki me je vezala s prijateljema. Bili smo trije, pa vendarle sem bil sam ob onem drevesu, ki je nudilo tako varno zatočišče; sam z nebom in oblaki, sam s kamnito belino, sam v občudovanju impresivnih razgledov. Bil je ravno pravi trenutek za zbiranje prvih vtisov iz pakleniških prostranstev:

»... Povsod okoli so gore. Njih pobočja v strmih prepadih padajo v vertikale, ki tvorijo trdno obzidje soteske. Prav čudni zvoki prihajajo sem gor. Šumenje vetra se meša z bučnim bobnenjem spomladanskih vodá, padajočih preko brzic. Kar slutim, kako se razpenjeni trakovi v premoru, med strmima odstavkoma, umirjajo

Borut Erženčnik v pakleniških strminah

Foto: Uroš Podovšovnik

v zelenem tolmunu ob poti skozi dolino. Ko se v nevidnem plesu nekajkrat zavrtinčijo, jih ponovno posrka tok, s katerim se pogreznejo novim strminam naproti...«

Vrv je komajda opazno polzela skozi osmico. Prijatelj je pač morala poč precej zaposliti. Natovorjen je bil z ogromnim nahrbtnikom, v katerega smo nabasali opremo za vse tri. To je še bolj oteževalo njegovo napredovanje. Med čakanjem mi je pogled uhajal proti nebu.

»... Nad sencami velebitskih sten kroži velika ptica. Z nepremičnimi krili reže segreto ozračje, ki ga tu in tam osveži hladni veter, rojen v objemu zasneženih vrhov na vzhodu. Poskušam jo primerjati s slikami, ki krasijo vhod v park, pa je predaleč, da bi spoznal podrobnosti njenih oblik. Spremljam jo v letu, dokler se ne izgubi v zmešnjavi stenskih oblik na drugi strani doline...«

Zaslišal sem prijateljevo sopihanje. Kmalu se je izza žlebičastih plošč prikazala vijolična čelada, nato oči in nazadnje še njegov cel že kar smešno poraščen obraz. Kmalu je bil pri meni. Soglasno sva se strinjala, da imava krepko izsušena usta in da smo bili v svoji nevednosti zelo naivni, ker nismo vzeli s sabo več tekočine.

Misel na skrivnostne šume in veliko ptico mi tudi kasneje, med sestopanjem skozi labirint nametanih, kot nož ostrih skal, čez vrh Aniča kuka, ni dala miru. Domišljijo sta vznemirjali predvsem ptica in njena senca:

»... Ptica je vzletela nad prepad. Nje senca je sama padla na tla. V stenah slutim kamnitih obrazov šepet: Tvoja brez tebe ne bi odšla...«

MOSORAŠKA SMER V ANIČA KUKU – JESEN '97

Jesen je že začela kazati svoj obraz. Listje bukev sicer še ni rumenelo, a se je prihajajoči letni čas več kot očitno predstavil z burjo in obilnimi nalivi, ki so nam tistega dne dobro namočili notranjosti šotorov. Na veselje vseh je dež proti jutru prenehal. Posijalo je sonce; tisto sonce, katerega smo si že vsi tako zelo želeli, pa tudi dnevi, predvideni za tabor, so se počasi iztekali, zato je bilo potrebno poskusiti opraviti še zadnje načrtovane vzpone za to jesen.

»Toda kam naj gremo v teh sunkovitih naletih vetra, ki nam niti šotorov ne puste v miru posušiti?« smo se spraševali.

»Je prav, da rinemo tja v najvišjo steno Velike Paklenice, ko pa je njena skala namočena in zaradi tega na nekaterih mestih najbrž gladka in spolzka?« je glodalo v naših glavah, ki so alpinizem vseskozi spoznavale po majhnih in predvsem samoukih žličkah ter zato vsako odločitev pred njeno uresničitvijo velikokrat do onemoglosti pretehtale.

»Proti poldnevu gremo pogledat, pa se bomo potem odločili, kako in kaj,« je sililo iz naših ust. Tudi iz mojih, čeprav sem v sebi gojil še posebej močno željo, da bi se tisti dan plezanju na vsak način poskušal izogniti. Ni mi bilo do tega. Rajši bi ostal in praznil zalogo hrane, ki so še ostale v prtljažniku avtomobila. Ali pa bi morda napravil daljši potep po obali in se nastavljal sunkom vetra, ki bi me podirali v morskii prod. Tudi nasploh sem

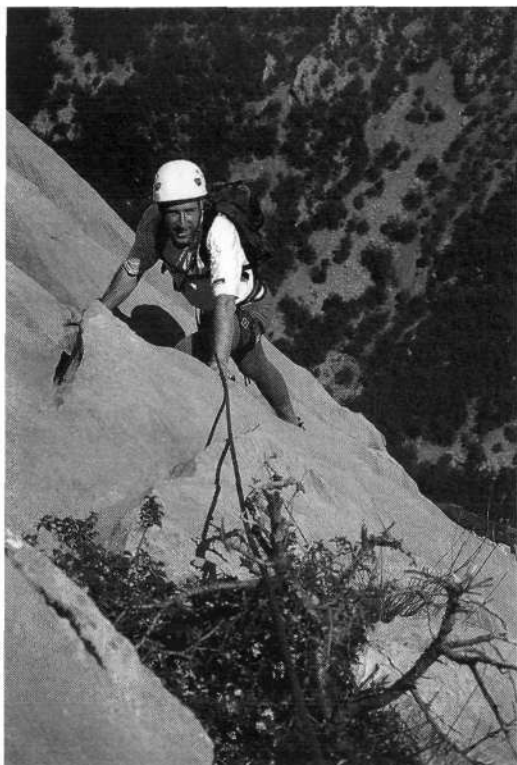

Prijatelja na varovališču Zakonske smeri

vedno pred vsakim vzponom v sebi čutil nekakšno zavoro, ki je strašila in vlekla nazaj, pa vseeno toliko popuščala, da se nisem umaknil in vsakič sledil zarisani črti, vijóci se čez steno.

Ta dan se je zgodba ponovila. Ko je bilo sonce že visoko, sva s Fonzo stopala skozi najtesnejši del soteske in oziraje se navzgor v pečevje nič kaj vesela opazovala ogromne temne lise, ki so lahko pomenile le vodo, pronicajočo skozi razpokano kamenino. Mokrota in vse bolj močan veter sta na eni strani tolažila, da s plezanjem vendarle ne bo nič, na drugi pa silila um v izmišljanje vsemogočih izgovorov in ugotovitev. Tako je krivec za orkanski veter v ožini postala Venturijeva cev: *»Če tekočina v zoženju cevi hitreje teče, res ni razloga, da se isto ne bi dogajalo tudi z vetrom. Ker je najina stena že zunaj soteske, bo tam gotovo samo še močnejše in morda malo neprijetno pihljalo,«* sva se tolažila in šla naprej. Pa je tudi zunaj soteske z nič manjšo močjo butalo kot noro in naju pod steno med zvijajočimi se drevesi puščalo sama z najinimi dvomi.

Končno sva našla vstop v najino smer in bila ponovno – kot tisti dan že tolikokrat – tik pred tem, da se obrneva in sestopiva nazaj skozi dolino. Pa je prijatelj pobral še zadnjo idejo, da splezava en raztežaj in se nato takoj zatem – ali pa morda ob koncu druge ali tretje dolžine prav gotovo (brez misli na nadaljevanje) – spustiva ob vrvi nazaj pod steno. Tista »druga in tretja dolžina« je 331

Na vrhu Kamniške smeri (Maniti kuk)

dala jasno vedeti, da bova obrnila le, če naju bo veter resnično pregrebo obdeloval. Preveč sem poznal take odločitve, da bi dvomil o tem.

Kar nekam okorno sva zaplezala v prvi, položni del smeri. K še večji nerodnosti je prispeval strah pred močjo nepričakovanih sunkov burje, ki bi naju lahko pahnil iz ravnotežja. Pa sva se jih hitro navadila. Ko je v skalnih robovih pod Klinom zatulilo, sva potisnila glavi v skalo in čakala, da najhujše mine. Tako sva plezala, menjaje se v vodstvu, vedno višje. Kline sva zabijala sama, saj tistih obljubljenih iz plezalnega vodnika nisva našla. Najbrž sva že tik nad vstopom ubrala čez skalovje svojo pot. Da so tod plezali tudi drugi, je bilo razbrati le po redkih zarjavelih klinih, ki so tičali v razpokah. Odkritje vsakega novega prehoda, ki naju je pripeljal za nekaj metrov višje, je spremljalo trenutno olajšanje, a je temu kaj kmalu sledilo ponovno izgubljanje in iskanje novih prehodov.

Dosegla sva široko polico, ki se je na desni končala v pravem kotu dveh gladkih plošč. Ozka poč med stikom sten je bila posejana s starimi klini in se je kmalu, po nekaj metrih, iz navpičnice nagnila precej nazaj v previs.

»Če je tam zgoraj petka, potem me stene od jutri dalje ne vidijo več,« sem rekel skoraj sam pri sebi in pogledal prijatelja. Zdelo se mi je, da tudi on ni bil preveč navdušen nad tem, da bova morala splezati nazaj in nižje poiskati novo možnost.

Šele nekje na polovici sva bila, pa sva imela že vsega dovolj. Prehod sva sicer hitro našla, a sva po nekaj desetih metrih, ki so bili opremljeni s svedrovci, ponovno zašla izven smeri. Namesto da bi se čez previs zbasal okoli roba, me je premamila skoraj cel raztežaj dolga, položna in lahko preplezljiva luska, ki je vodila v dno velikanske zajede. Prijatelj mi je sledil; kaj drugega mu ni preostalo. Kasneje se je izkazalo, da sva v izstopno zajedo splezala prehitro. O že zabutih varovalih sva spet lahko le sanjala. Še več: razpok za kline ni bilo, redke širše razčlemba pa so bile prhile in šodraste. Ponujale so edino možnost za ureditev simboličnega varovališča z metulji. Ko sem spet zaplezal naprej, nanj skoraj nisem upal več pogledati. Še manj sem poskušal misliti nanj, ko mi v tridesetih metrih v kompaktno skalo ni uspelo zabiti niti enega dobrega klina. Med prijateljem in mano je tičal le en sam v plitvo razpoko zataknen zatič, zgoraj, tik nad glavo, pa je iz krušljive razpoke molel zagozden previsen skalni nos.

Preklinjal sem, modelodoval, iskal, pa nič. Plošče, po katerih bi bil rad obšel strašljivo zagozdo, so bile gladke. No, vsaj meni niso ponujale česa oprijemljivega in zanesljivega. Spet sem mečkal in se boril s svojim pogumom. Naenkrat so se oči ujele na tenkem obročku. Le kako sem ga lahko spregledal!

»Fonza, klin, klin!«

»Klin, klin,« sem še enkrat zamrmral sam pri sebi.

»To delaj! Vpni ga!« se je med vriskom zaslišalo od spodaj.

»Pazi zdaj! Imam občutek, da bo vse skupaj odletelo v dolino,« sem se še zadril in naslednji trenutek z vso težo obremenil grozeč izrastek.

»Čudno, nič ne škripa. Drži me! Drži me!«

Zbasal sem se čez nos ter se nad njim stiščal v razpoko. Kar vpil sem od veselja.

Še bolj me je razveselil razgled, ki se je ponujal za naprej. Nekaj metrov nad mano je v skali tičalo zabetonirano varovališče, nad njim pa vrsta svetlih klinov, posejanih v zavito izstopno zajedo. Končno sva bila na pravi poti! Bučanje vetra naju ni več skrbelo. Tudi bičanje sistemov vponk, visečih za pasom, ki so v nalezih burje boleče udarjale pod rebra, je postajalo skoraj nemoteče in samo po sebi umevno. Pred nama sta bila še dva raztežaja varnega plezanja...

Med Aničem in Debelim kukom je sonce tonilo v morje. Zlata svetloba je dajala steni čudovit sijaj. Nekaj jo je prodrlo tudi skozi listje nizkih listavcev, med katerimi sva se spuščala v dolino. V razmišljanje se je prikradel občutek, ki vsakič spremlja odhajanje: Opravila sva. Končano je. Ostal bo spomin na nekatere trenutke – večina se jih bo izgubila za zmeraj.

Zamišljenost je pregnal prijateljev vrisk. Pognala sva korak proti dolini.

KAMNIŠKA SMER V MANITEM KUKU – POMLAD '98

Pravkar sem pospravil fotoaparata, s katerim sem poskušal ovekovečiti prijatelja, ki sta v sosednji smeri preplezala že precej visoko, ko se je vrv pod mano

naenkrat sunkovito napela. Zavest je v trenutku prešinila misel: »Ne smeš spustiti; ne smeš pustiti, da se obremenitev prenese na slaba klina.« Nato so ušesa zaznala pokanje in lomljenje skal, udarjajočih ob druge skale. Kasneje je oddaljeno ropotanje ponehalo.

Vrv je izginjala v zajedo ob steburu. Bila je prav tako napeta kakor trenutek poprej. Niti malo se ni razbremenila. Trenutek se je raztegnil v večnost. Iz tišine sem želel izvabiti vsaj najbolj skromen glas, ki bi pojasnil to nenavadno dogajanje pod mano. Zavpil sem v globino. Nič. Zavpil sem še enkrat. Zopet nič. Potem sem ostal tiho in še naprej krčevito držal vrv. Naenkrat je teža postala manjša. Vrv se je postopoma razbremenila. Zaslišal sem svoje ime. Glas je prihajal iz prijateljevih ust.

»Bora, kaj je?« sem ponovno zavpil.

»Nič, nič, vse je v redu. Takoj pridem.«

»Kaj pa tisto pokanje? Kaj je s tistimi skalami, ki so se zrušile?«

»V redu je. Vse je v redu. Niso šle daleč. Tu spodaj so se ustavile,« se je slišalo. Na vrvi se je videlo, da je prijatelj ponovno pričel plezati.

Kmalu sva bila spet skupaj. Borut se je presenetljivo mirno usedel na ozko poličko poleg mene. Nekam topo, a še vedno mirno se je zazrl proti zeleni dolini in rekel:

»Ej, Riba, a veš, da sem padel? Obesil sem se na zagozdno skalo. Ko sem jo prijel z eno roko, je bilo še vse v najlepšem redu, ko pa sem se nanjo obesil še z drugo, je zlezla ven. Kar naenkrat je postala velika kot samokolnica. nisem je mogel zadržati. Ej, a veš, da me šele sedaj začjenja grabiti strah?«

»Kaj pa zdaj? Kod bova šla naprej?« kar ni mogel nehati govoriti. Ko sem mu pokazal edino možnost, po izpostavljeni rampi na levo, se je debelo zastrmel vame.

»O, ne, Uri! Jaz tam čez že ne bom šel. Kar drugo pot poišči. Mene tam čez že ne spraviš.«

Od srca sem se moral nasmejati izrazu na njegovem obrazu. Na smeh me je vleklo še potem, ko sem se lotil popravila varovališča, ki sem ga prej za silo uredil na dveh kratkih, edinih klinih, ki sta mi po končanem raztežaju še ostala za pasom.

Kljub prijateljevemu strahu sva rampo in skok nad njo preplezala z lahkoto. Do izstopnih plošč sva se morala prebiti še skozi bodičasto grmičevje, a se je splašalo. Strme plošče so nama ponudile eno izmed lepših pakleniških vzpenjanj po kompaktni in izpostavljeni kamniti lestvi. Za nagrado sva z vrha lahko umirjeno zrla proti modri gladini morja ter se predajala toplemu spomladanskemu soncu.

Čakal naju je še neznan sestop – tavanje in iskanje prehodov med razgibanimi kraškimi oblikami in proti suši odpornim nizkim drevjem. V najinih očeh nenavdana pokrajina je poskrbela za nov močan vtis. Vllila nama je občutek o kančku tiste veličastnosti, prvobitnosti in neoskrunjenosti, ki jo v vsakdanjem življenju le težko zaznamo. Morda me ravno ti občutki vedno znova pritegnejo v samotni svet iskat to, kar smo ljudje skozi čas nezavedno izgubili.

Kako srečno se je prijateljeva prigoda s podrtim kamenjem razpletla, sva izvedela šele ob vrnitvi v tabor. Milan in Lojze sta ravnokar sestopala z Zuba, s katerega se odlično vidi v steno Manitega kuka. Zvok kamnitega podora je pritegnil njuno pozornost. Ozrla sta se proti najini smeri. Ogromna gmota se ni ustavila malenkost nižje, kakor je trdil Borut. Pri prvem udarcu se je razletela na manjše kose in spodaj za las zgrešila navezo treh plezalcev, ki so bili tik pred tem, da iz prečke zaplezajo v navpično zajedo. Če bi bili le za kako sekundo hitrejši...

Nevarni ugrizi klopopov

Zadnja leta so vse pogostejše bolezni, ki jih povzročajo klopi, predvsem še dve izredno nevarni, klopni meningitis in borelijoza. Zoper prvo se je sicer mogoče preventivno cepiti, vendar se za to odločajo v glavnem le najprevidnejši pogosti obiskovalci narave in torej tudi gorskega sveta. Toda kdor se že ni pravočasno cepil, se še vedno lahko nekako ubrani te nadloge.

Klopni meningitis je virusna bolezen in je mnogo pogostejši od borelioze. Posledice obeh bolezni so vsaj navidez in sprva precej podobne. Značilen je rdeč kolobar okoli kraja, kjer se je klop prisel na kožo, pozneje sledijo napadi vročine in mrzlice, kot bi šlo za gripozno obolenje, ter bolečine v mišicah in sklepih. Bolezen se razvija zelo zahrbtno v treh stopnjah z intervali, vendar brez posebnih težav.

Proti drugi bolezni, borelijozi, zdaj še ni cepiva, vendar so moderni antibiotiki dokaj učinkoviti.

Pomembno je, da ugriz klopa pravočasno odkrijemo.

Klopi namreč ob ugrizu omrtvijo točko, kjer se prisejajo na kožo, tako da ljudje številne infekcije preprosto spregledajo. Zato naj velja preprečevanju ugrizov kar največja pozornost.

V gozdu naj bi hodili po uhojenih poteh in stezah in naj bi se izogibali nizki podrasti in grmovju. Obleka naj bi bila tesno zapeta ali oprijeta in naj bi po možnosti varovala celotno telo. Nezavarovane dele naj bi zavarovali s sredstvi proti insektom, kot je, na primer, autan. Ko se po bivanju na prostem vrnemo domov, naj bi se natančno pregledali, da bi odkrili klopa, ki se je kljub vsej pazljivosti prisel na kožo.

Odstranjevanje klopa z oljem, na primer, velja zdaj za popolnoma napačno, kajti žival tako celo še lažje inficira. Pravilno odstranimo klopa tako, da ga previdno izvlečemo z nohti ali s posebno pinceto za klope, ki jo je mogoče kupiti v drogerijah. Če nam to ne bi uspelo in bi klopova glava ostala v koži, je koristno poiskati zdravnikovo pomoč – zdravnik bo tedaj tudi svetoval, kako naj bi ukrepali, da se bolezen ne bo škodljivo razvila. V vsakem primeru naj bi točko, kjer se je klop prisel na kožo, natančno dezinficirali.

PO PLANINSKO NA NAJVIŠJI VRH JADRANSKIH OTOKOV

VIDOVA GORA NA BRAČU (778 M)

JANEZ ŠEME

Splet srečnih okoliščin me je septembra leta 1998 pripeljal na nepričakovane krajše počitnice v sloviti Bol na južni obali otoka Brača v severni Dalmaciji. Seveda je kopanje v prijetni družbi na morju prva »zadolžitve«, zame pa je pomembno tudi vsakodnevno enourno plavanje, za kar je okrog Zlatega rta iz enega zaliva v drugega in nazaj ravno prava dolžina. Kot pravovernemu planincu pa so mi celo iz vode pogledi vedno znova uhajali na Vidovo goro nad Bolom ter na sosednje skalnate in zelo slikovite vrhove, porasle s sredozemskim grmičevjem. In če si iz pravega testa, samo z ljubečimi pogledi ne boš zadovoljen, čeprav ti dajejo moči – a predvsem za še močnejše hrepenenje. Zato smo se že prvi dan dogovorili, da ob prvem primernem vremenu, ko ne bo prevroče, zlezemo tja gor, kamor sicer z nasprotne strani pripelje cesta prav na vrh k domu. Iz Bola pa naj bi na goro vodile markacije.

DVA BREZUSPEŠNA POSKUSA

Priznam, da sem se na te markacije in predvsem na svoje gorniške izkušnje vse preveč zanašal in ob prvem poskusu na oblačen dan, ko je močan jugo gnal previsoke valove za kako resno plavanje ali vsaj kopanje, smo se podali na pot kar po bližnjicah v veri, da bomo prej ali slej že zadeli markirano stezo, ki pride z desne prav iz vasi Bol. Bivali smo namreč v apartmajskem naselju Elaphusa (starogrško ime za otok Brač) prav pod Vidovo goro in zakaj bi delali skoraj kilometrski ovinek do markacij v Bolu! Žal markacije, ki smo jih opazili nad Zlatim rtom (a brez kakih napisov, kam

vodijo), niso veljale za našo goro, kot sem napačno domneval, ampak so peljale do znane izletniške točke Zmajeva jama nad vasico Murvica. Ko smo to ugotovili, je bilo za nami že dve uri hoje brez večjih vzponov in gora je bila še enako daleč kot ob našem startu. Iz težkih južnih oblakov se je tudi vsula krajša ploha in za tisti dan smo odnehali.

Naslednji poskus naj bi bil čez dva dni, ko dan za kopanje spet ni bil najboljši. Prišli pa nismo daleč, ker se je vreme tako izboljšalo, da smo se raje odločili za kopanje, dobre pol ure od izhodišča pa smo že med vračanjem odkrili odcep še ene (slabo) markirane steze naravnost navzgor v vpadnici zaželenega vrha. Čeprav spet ni bilo nikjer nobenega napisa, sem bil kar prepričan, da je to bolj direkten pristop na vrh od tistega iz Bola. Seveda sem si ta bolj po sreči odkriti odcep dobro zapomnil in sklenil, da gremo naslednjič tam gor. Po običajni markirani varianti (iz Bola), ki so jo edino, a slabo poznali vsi, ki sem jih bil po njej povpraševal, pa bi se vračali, kot smo navajeni iz naših gora.

Zdaj sem že slutil, da je »normalen« pristop na goro s te strani le eden, in sklenil, da se bom šel raziskovalca le, če bom sam. Mojima spremljevalkama je namreč že precej pošla želja po dalmatinskem planinarjenju, ko pa je poležavanje na zlatem bolskem pesku lahko tako prijetno.

Potem sta prišla dva zelo vetrovna in razmeroma hladna dneva, saj je bil veter prava burja, ki je močno razpenila morje, pa tudi za sončenje si težko našel zavetje. Za hojo pa je tako vreme kot nalašč in izredna vidljivost je planincu obljubljala prava nebesa. Drugi

Vidova gora (levo) in njen jugovzhodni sosed, za katerim poteka običajni pristop, kot se vidita z Zlatega rta.

Bol in Zlatni rat z Vidove gore, zadaj Hvar in Korčula

dan se je burja že počasi umirjala in ničesar ni bilo več, kar bi me ustavilo. To pa je veljalo le zame in sam sem se že zgodaj dopoldne podal do tistega odcepa in naravnost proti vrhu Vidove gore. Skrbno sem sledil markacijam, ki pa so bile vse redkejše in vse bolj podobne rdečerjavim packam. Morda me je res nekaj velikih figovih dreves s sladkimi sadeži tako omrežilo, da sem bil premalo pozoren, a zdaj sem prepričan, da tiste markacije na vrh ne vodijo. Ko sem namreč prišel do velikih, delno z žico ograjenih vinogradov, sem lahko izbiral med kar precej stezami, nobena pa ni bila več markirana in predvsem nobena več ni vodila naravnost proti vrhu. Teh steza pač niso utrli planinci, ampak jih je shodila drobnica in ljudje, ki so tod hodili po težaških vsakodnevnih opravkih, da so lahko preživeli na tej lepi, zanje pa tudi kruti zemlji. Na vrhu najvišjega vinograda sem lahko le še tu in tam sledil slabi kozji stezici, pa še ta je tako vijugala med ostrim skalovjem in bodečim grmičevjem, da sem se raje odločil za »dretissimo« in jo po zelo slikovitem skalnatem robu in delno ob njem ubral po alpsko naravnost proti vrhu ali, natančneje, gozdnatemu vršemu slemenu, ker je bila pod samim vrhom velika, gosto zaraščena globel.

SREČA JE BILA POPOLNA

Bolj ko je strmina popuščala, gostejša so postajala drevesa, zato sem iskal prehode po odprtem terenu, čeprav je bil zelo razbit in skale ostre z globokimi škrapljami, kar je bilo še vedno prijetnejše za hojo kot med drevjem z gosto podrastjo in s pajčevinami, ki se lepijo na obraz in so tako zoprne.

Ko sem prišel na vršno slame, sem med drevjem že gledal vrhove Mosorja nad obalo med Splitom in Omišem. Usmeril sem se skoraj po ravnem desno proti vrhu, do kamor pa sem po lepšem svetu rabil še skoraj pol ure.

Nenadoma sem stal na poti proti domu in pred velikim kamnitim križem na vrhu, postavljenim ponovno ob svetem Vidu leta 1998 ob jubilejih škofij otokov Brača,

Hvara in Visa ter v spomin umrlim za domovino. Bračani so bili križ postavili že leta 1934, a je bil porušen v vojni vihri leta 1944, kot piše na njem.

Priznam, da me je križ zadržal le kratek čas, ker sem pohitel na skalnat rob južno od njega, ki se skoraj navpično lomi na jug in je bil z njega tak nepopisen razgled, da mi je jemal sapo, čeprav se je burja tu gori začuda že skoraj povsem unesla. Globoko pod menoj je bil Zlatni rat kot na dlani in skoraj bi razločil kopalce, ki so hlastno lovili poznopoletne žarke na njegovem pesku. Ljubki Bol na njegovi levi je bil z višine še lepši, čezenj je pogled splaval na jasne kulise Biokova nad Makarsko, pa spet desno prek Korčule in bližnjega Hvara s pravljničnimi zalivi do Visa in še bolj oddaljenega otoka Svetac, ki pa sta se v tistem umitem in prepihanem ozračju videla veliko bližje. In kar nisem mogel verjeti očem, da za Visom vidim italijansko obalo na drugi strani Jadrana, a dvoma ni bilo, saj vmes ni nobenega (večjega) otoka.

Ker sem do vrha po svoji varianti potreboval skoraj točno dve uri, sem si tu privoščil daljši postanek z malico in ob širnem razgledu tako užival, da sem za nekaj časa kar pozabil na vrnitev. Kot se je izkazalo pozneje, pa je ta po markirani poti tako dolga in ponekod tako zapletena, da bi veliko manj brezskrbno užival dalmatinska planinska nebesa, če bi to vedel. Sreča je bila torej popolna!

Ko sem se podprl, sem na domačo pijačo stopil še k bližnjemu zidanemu domu, kjer je po klopeh pred njim sedelo kar precej avtomobilskih »planincev«. Oskrbnico sem povprašal po odcepu oziroma začetku markirane poti proti Bolu, ker ga sam nisem našel, čeprav sem prečesal vso (zanemarjeno) okolico doma. Vedela je le to, da markacije potekajo po dolgem vzhodnem hrbtu, ki se vidi izpred doma, in da bom za to potreboval veliko ur. Zanimalo jo je, kje sem prišel gor, in ko sem ji povedal, me je sicer lepo pohvalila, a sem sklepal, da si misli vse kaj drugega...

Pogled z Vidove gore proti Biokovu. Po dolgem hrbtu v sredini teče markirana steza iz Bola, ki je daleč desno spodaj (zunaj slike).

DRUGAČNO OZNAČEVANJE POTI

Zdaj sem že pravilno sklepal, da ob teh markacijah hodijo le redki in da časa za vračanje ne smem predvidevati po času, ki sem ga porabil za vzpon. Zato sem sklenil, da bom še dodatno pozoren na oznake in da se ne bom prav nič obiral, saj je bilo že sredi popoldneva.

Po cesti, ki iz Supetra oziroma iz Pučišća pripelje na vrh, sem se spustil le nekaj sto metrov do markacije z napisom Bol ob desnem robu, ki je seveda pravo ključno mesto te nenavadne markirane poti. Tu se začne sprva kar dobro vidna in označena steza po širokem slemenu z veliko ploščatih škrapljastih skal in redkim drevjem ter grmičevjem, tako da tu res ni bil problem, kam narisati markacijo, pa še teren je lepo pregleden, saj je odprt z razgledi na tri strani otoka. Povrh vsega hodiš dolgo ob visoki žični ograji na levi, ki teče prav po slemenu in je verjetno namenjena divjadi ali, bolje rečeno, ljudem, ki hočejo tej divjadi omejiti »pretirano« prostost (seveda iz svojih koristljubnih nagibov). Ko se ta ograja izgubi nekam v gozdove proti severovzhodu in postaja teren širši, bolj poraščen in vse manj pregleden, pa se lahko začno težave – vsaj meni so se...

Ko so postale oznake že zelo redke, saj je bilo tudi skal, kjer so najbolj vidne, vse manj, sem nadaljeval kar v isti smeri, ki se mi je zdela zaradi odprtosti okolja tudi najbolj logična. Narobe! Preden sem se zavedel, da že predolgo nisem videl markacije, čeprav sem bil nanje tu še posebno pozoren, sem zašel po slabih kozjih stazah že tako daleč, da sem rabil skoraj pol ure za vrnitev do prve markacije, torej do zadnje, ki sem jo bil prej še opazil. Od tam sem moral potem v polkrogu skoraj dobesedno prečesati teren, da sem precej daleč proč našel naslednjo oznako. Seveda, steza tu zavije skoraj pod pravim kotom levo, tla so močno zaraščena, dreves, kamor bi lahko narisali ali pribili opozorilno puščico, ni, okolica pa res z ničemer ne nakazuje, da bo prava pot zavila prav tu in Bolu, ki sem ga imel ves čas na desni, obrnila hrbet, čeprav se spušča kar nekaj (zaraščenih) dolin od tam naravnost proti obali levo in desno od Bola.

nem predelu zelo pogosto spreminja smer, vse več je bilo podrtih dreves in številnih »variant« steze med njimi, tako da bi zagotovo še velikokrat resno zašel, če se ne bi res dosledno vselej vrnil do zadnje oznake in poiskal nekaj naslednjih, kadarkoli sem oznake pogrešal dalj časa. Nekoliko lažje je bilo, ko sem »pogruntal«, da so imeli vrli brački markacisti svoj sistem označevanja poteka nadaljnje poti, kakršen nam v Alpah ni domač. Ukrivljena rdeča črta, na primer na kamnu, ne pomeni, da steza že tam spreminja smer, ampak da se bo to zgodilo šele v bližini, ko boš prehodil še vsaj nekaj deset metrov v dotodanji smeri. A to moraš vedeti ali vsaj pravočasno ugotoviti.

KAKO JE TA SVET ČUDOVIT!

Ko sem prišel po vsaj uri in pol od vrha (če ne štejem vračanja, ko sem zašel) pod nekakšno plitvo gozdnato sedlo, se je svet spet bolj odprl in markacije so me končno usmerile bolj desno (a še vedno ne v smeri Bola) po široki dolini z visoko travo, ki je kar precej spominjala na tiste naše toliminske planine, kjer se že dolgo ni paslo. Tla so bila vsa razrita od nekih koles, zato je bilo stezi spet kar težko slediti. Vse bolj pa se je označena pot usmerjala desno proti Bolu, kar je bilo meni, vajenemu brezpotij v gorah, le v olajšanje, saj sem si občutek za orientacijo in držanje smeri že toliko izostril, da me markacije, ki ne vodijo v pričakovano in logično smer, prej skrbijo kot pa potolažijo. Kmalu sem ob dolgem zidu iz zloženih skal in kamnov prišel do razpotja, kjer sem prvič od odcepa s ceste pod vrhom lahko prebral jasen napis »Bol« s puščico v desno. Tam je svet spet zelo odprt, pot dobro vidna in že obrnjena proti jugozahodu v smeri Bola, zato je sonce kljub poznemu popoldnevu spet kar krepko gredo.

V kratkem sem bil v ozkem prehodu med skalami, od koder sem spet zagledal morje in obalo pred Bolom – a kakšen prizor je bil to nenadoma po vsem tistem otepanju s pajčevinami med gostim drevjem! Širna morska ravan se je srebrno in zlato lesketala v nizkem soncu nasproti, po nebu je plulo nekaj snežno belih oblakov, ki jih je pustil z burjo prepihan dan, spodaj, a še precej globoko in daleč, so se belile hiše Bola in se je v morje zabadal takrat res zlati Zlatni rat, v sinji daljavi pa se je jasno risala silhueta otoka Visa za bližnjim Hvarom. Kako je ta svet čudovit! Za en sam tak prizor bi več ur pometal pajčevine in iskal markacije med bujnimi dalmatinskimi rastlinjem...

Okoli mene so dehteli do dva metra visoki grmi vresja z roji čmrtrjev in čebel. Zanimivo je, da so cvetovi tega vresja precej manjši od cvetov našega sorodnika, ki ima sicer toliko manjše grmiče. Narava ima za to zanesljivo zelo dobro razlago.

Pot se od tam spet precej strmo spušča in sledi poti, ki spominja na mulatjere po naših gorah, dokler ponovno ne pride v gozd. To so bile gotovo včasih precej bolj uporabljane pastirske poti.

PRAVA PLANINSKA TURA

Nenadoma sem se znašel nad grapo in zagledal cesto, ki vodi iz Bola do letališča visoko na Kruni Bola pod

Draževim brdom. Vedel sem, da je ta dan vse najlepše za mano in da me do »doma« mimo Bola čaka še vsaj pol ure krepke hoje. Zdaj sem tudi vedel, kje se pravzaprav začne edina markirana pot iz Bola na Vidovo goro in da si jo tisti, ki je tam z avtom, lahko kar precej skrajša, čeprav je ostane še vedno za tri ure, saj sem sam za vrnitev do naselja Elaphusa potreboval kar debele tri ure. (Pozneje sem puščico z napisom »Vidova gora« opazil tudi na neki hiši v samem Bolu, a to je gotovo le bližnjica do omenjene ceste in do začetka steze nad njo.)

Po asfaltu se mi ni dalo dolgo hoditi, čeprav pripelje do križišča nad hoteli Elaphusa in v samo turistično nase-

lje. Na primernem kraju sem zavil na strm kolovoz med vinogradi in sadovnjaki, ki me je pripeljal med najzahodnejše hiše Bola, od koder sem bil v desetih minutah pred (zaklenjenim) stanovanjem v naselju, zato sem vzel samo kopalke in se šel »umivat«.

Ko je sonce že padalo v morje, Vidova gora pa se je še kopala v njegovih žarkih, sem si iz vode ogledoval pot tega čudovitega dne. Ni čudno, da je bilo vračanje toliko daljše od vzpona, saj te označena pot vodi po izredno dolgem ovinku prek vzhodnega hrbta gore.

Ta dan sem lahko vsaj toliko poročal o »turi«, kot če bi bil kjerkoli v naših gorah, kopanja v toplen morju si pa pri nas vsekakor ne bi mogel privoščiti takoj po vrnitvi.

PLANINSKI SVET KVARNERJA IN OTOŠKA PLANINSKA TRANSVERZALA

OTOK LOŠINJ TUDI ZA PLANINCE

ARNOLD LEŠNIK

Ko oddaljeni glasovi galebov ter enakomerno valovanje morja otopijo čute, ko neskončno dolgo poležavanje ob morski obali poleni telo in vroče poletno sonce že preveč razgreje tisočkrat mokro glavo, takrat nastopi tisti pravi trenutek, ko duša zakriči »dovolj!«, telo pa vzame pot pod noge in se odpravi v hribe.

Poležavanje po morskih plažah in pohajkovanje po hribih nista nujno združljiva cilja (ponavadi se med seboj celo izključujeta), a povsem drugače je, če ste si za kraj letovanja izbrali Cres ali Lošinj – čeprav ponujajo prav simpatične planinske izlete tudi drugi jadranski otoki kot Krk, Pašman, Hvar ali Brač, na primer.

V PLANINSKI RAJ

Čeprav sta tako Cres kot Lošinj številnim našim dopustnikom dobro znana cilja, ne bo odveč omeniti, da sta najlažje dosegljiva s trajektom Jadrolinije, ki vas, oddiha željne, iz Brestove popelje do otoškega pristanišča Porozine na Cresu. Ker je zanimanje za letovanje na otokih veliko, bodite na vrhuncu poletne sezone pripravljeni na morebitno čakanje.

Ko ste premagali potovalne težave, ste se znašli na zakraselem apnenčastem otoku, polnem slikovitih majhnih naselij, skritih zalivov, kamnitih ravnin s skromnimi pašniki, na katerih se med značilnim osatom pasejo ovce, čudovitih skritih plaž in s čistim morjem. Cres, drugi največji hrvaški otok, je tudi domovina zaščitenege beloglavega jastreba ter enkratnega Vranskega jezera, katerega dno leži 68 metrov pod morsko gladino, kar je čudovit šolski primer kriptodepresije. Poleg tega je sladkovodno jezero pomemben rezervoar pitne vode za Cres in sosednji Lošinj.

Naravne znamenitosti: lepo. Čiste plaže in morje: super. A kje je zdaj tu kaj dela za planince?

Če hočete doseči sosednji Lošinj, se boste slejkoprej

znašli na zadnjem delu Cresa, čez katerega vodi asfaltirana cesta, v slikovitem mestecu Osorju, ki je bil celo glavno mesto Cresa. Od 6. do 18. stoletja je imel sedež škofije, medtem ko je največja zanimivost katedrala iz leta 1497, mestno obzidje iz 15. stoletja ter arheološki muzej.

Nekoč je Osor spajal oba otoka, danes sta med seboj ločena z 11 metrov širokim prekopom, ki omogoča lažji

V jutranjem soncu se pod nami razkrije celoten lošinjski relief.

Foto: Arnold Lešnik

Pogled na Sv. Mikulo iz smeri Televrina

V Osorju boste našli zemljevid celotne transverzale

in predvsem hitrejši prehod ladjam na poti v srednjo Dalmacijo. Z avtomobilom ga je moč prečkati preko vrtljivega mostu.

Nad Osorjem, pravzaprav že na Lošinju, se dviga kraška planina, ki je tudi najvišja lošinjska gora – Osorščica. Čeprav je najvišji vrh – Televrin – visok le (za naše razmere) skromnih 588 metrov, je gora zanimiva zaradi privlačnih razgledov, pri hoji nanjo pa nikakor ne smemo zanemariti nadmorske višine, ki seveda sovpada z relativno višino. In verjemite ali ne, čež planino, ki se razteza čez severni del otoka Lošinja, poteka čez planinska transverzala. Prične se v Nerezinah, ki leže dober streljaj od Osorja, po cesti v smeri Malega Lošinja ter poteka čez najlepši razgledni vrh Sv. Mikula ter preko Televrina in Gredice v Osor, kjer lahko najbolj zagreti planinci v tamkajšnji gostilni dobe štampiljko z oznako 0 metrov nadmorske višine. Osorščica je apnenčasta, na njej ni vode. Pretežno je poraščena z nizkim grmičevjem, tik pod vrhom pa je prijeten borov gozdiček. Na planini je moč najti (po zagotovilih domačinov) kar 60 vrst zdravilnih rastlin, od živalskih vrst pa predvsem srme in jelene, redkeje divje svinje ter tu in tam kakšnega beloglavega jastreba. Planota se ob vznožju izteče v skrbno obdelano ravnico, ki kmalu za tem ponikne v smaragdno morje. Steze so izredno dobro markirane in solidno vzdrževane, le na pot se boste sredi poletja morali odpraviti dovolj zgodaj, ker je vroče kvarnersko sonce lahko resnično ne-

smiljeno. Na poti boste srečevali številne pohodnike, kar je znamenje, da je planina dobro obiskana in morda se niti ne boste preveč čudili, ko boste ugotovili, da je večina med njimi naše gore gornikov (list). Hribi so nam pač v krvi.

PROTI VRHU

Najhitreje se boste na vrh povzpeli iz Nerezin, od koder vodi direktna pot na verjetno najlepše razgledišče otoka, Sv. Mikula (Sv. Nikola). Ko boste na ulicah majhnega mesteca rešili probleme z markacijami (ključno mesto je ulica Put Osorščice), se boste takoj, ko se bodo hiše malo razredčile in bo izginil asfalt, blago povzpeli. Če bo letni čas pravi, se bo ob poti našla tudi kakšna figa ali robida, ki jih na Cresu in Lošinju nikakor ne primanjkuje.

Ko se bo dobro uhojena pot začela malce bolj strmo dvigovati in boste morali celo nekoliko sklonjeni iskati prehode skozi makijo, vas dobro vidne markacije ne bodo zapustile niti za trenutek več. Vaša edina skrb bo postalo neprijetno šumenje ob poti, ko bodo majhni martinčki v vas zbuiali neprijetne asociacije na kače. V zgornjem delu bo pot skozi borov gozdiček že prav udobna, strah se bo polegel in tudi senca ne bo odveč, še posebno, če niste navajeni vstajati pred zoro. V do-

Osorščica – na prvi pogled pusta in nezanimiva

bri uri in pol boste na višini 557 metrov dosegli Sv. Mikulo s kapelico, obnovljeno 1991. leta, ki lahko v sili odigra tudi vlogo majhnega zavetišča.

Če ste se do zdaj spraševali, čemu vse to znojenje, ko ste vendar na dopustu, vas bo zdaj naenkrat obilil val navdušenja in vse sence dvoma se bodo razblinile pred veličastnim razgledom. Pred vami bodo iz morja vstali lošinjski otoki – najbolj izrazita sta Susak in Uniže, obala Istre, Cres, Osor, Nerezine, Dalmacija – vsa pisana paleta Kvarnerja, celoten lošinjski relief s svojimi skritimi zalivčki in nebeška modrina Jadrana.

Kljub vsej zaužiti lepoti se boste želeli povzpeti še na Televrin, ki je s svojimi 588 metri najvišji vrh Lošinja. Ker ponuja nekoliko slabši razgled, je manj obiskan in tudi potka je temu primerno manj shojena, a brez težav ga boste dosegli v pol ure.

Če boste imeli nekaj več volje in časa, potem se odpravite še do Gredice. Če se boste že v Nerezinah od-

ločili za celotno transverzalo, potem bo vaša pot potekala mimo cerkve sv. Mandaljene na sedlu Počivalice (274 m), od koder boste potem dosegli vrh Sv. Nikole. Z daljšo varianto, ki vas bo vodila do Gredice, boste porabili tri do štiri ure hoda, vaša pot pa se bo končala v Osorju. Transverzalo lahko seveda začnete tudi obratno in jo končate v Nerezinah. V tem primeru bo vaša izhodiščna točka tamkajšnji avtokamp.

Najbolj radovedni se boste iz Gredice napotili do planinske kočice sv. Gaudenta, ki je bila nekoč italijanska vojaška postojanka, danes pa je nad njo prevzelo skrbništvo Planinsko društvo Osorščica iz Malega Lošinja. Ime Sv. Gaudent je kočica dobila po srednjeveškem škofu in svetniku, ki je po legendi živel v jami nedaleč od vrha Sv. Mikule. Potem ko se je nastanil v votlini, je z otoka pregnal vse strupene kače, tako da jih danes na otoku Lošinju ni več. Po legendi je umrl 1050. leta v Italiji, medtem ko naj bi njegov sarkofag morje vrglo na obalo v bližini Osorja.

Kočica nudi ležišča dvajsetim osebam ter hrano in

pijačo. Iz Gredice je do kočice vsega 15 do 20 minut hodá.

Tudi planinska transverzala je pod skrbništvom HPD Osorščica. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1990, a tradicija sega že v davno leto 1886, ko je bilo ustanovljeno lošinjsko turistično društvo, katerega člani so prvi zgradili pot iz Nerezin do Sv. Mikule. Danes šteje društvo kar 150 članov in med njimi je celo veliko nemških turistov, ki pri vzdrževanju in obnovi planinske postojanke pomagajo na vse mogoče načine, tudi finančno.

Transverzala je opremljena s štirimi kontrolnimi točkami na gori in z dvema v Nerezinah in Osorju. Zraven spada še dnevnik poti, kontrolni kartonček ter po obhodu diploma in značka.

Ker so skrinjice s štampiljkami zaklenjene, se lahko zainteresenti obrnejo na sedež društva (tajnik **Bolto Gaberšek**, Ul. Bože Milanoviča 8, Lošinj), kjer dobe ključ, ki ga je potrebno potem vrniti.

Morje je morje, a planine so le planine!

BOHINJSKI KOT GA JE POPOLNOMA ZASVOJIL

PLANINSKI SPOMINI NA JUŠA KOZAKA

IGOR PREŠERN

Mnogi slovenski pisatelji in pesniki so v svojih delih občudovali in slavili lepote slovenskih hribov in gora – naj omenimo samo **Gregorčiča, Jurčiča, Levstika, Prešerna, Trdino** - in še marsikoga bi lahko dodali. Tudi pisatelj **Juš Kozak** je rad zahajal v naše gore, med njegovimi deli naj omenimo roman *Beli macesen*, v knjigi *Maske* pa zgodbo *Bohinjski pastoral*.

Pisatelj Juš Kozak je bil pred drugo svetovno vojno profesor zgodovine in zemljepisa na takratni I. državni realni gimnaziji v Vegovi ulici v Ljubljani. Bil je izvrsten predavatelj in zelo priljubljen med dijaki. Nekdanji Kozakov učenec **Fedor Bevc** je nanizal precej zanimivih zgodbic in anekdot o profesorju Kozaku, ki v najlepši luči prikazuje tega pisatelja, pedagoga in ljubitelja planin.

***

»Ko sem v gimnaziji na Vegovi dobil za razrednika Juša Kozaka, sem že vedel, da je velik ljubitelj gora,« je začel obujati spomine Fedor Bevc. »Že kmalu je začel zbirati točne podatke o svojih dijakih. Ko je prišel do mene, me je vprašal, odkod sem doma. Odrnil sem, da je kraj mojega rojstva Bohinj. Juš Kozak je takoj dodal, da je to izjemno lep del Slovenije. Od takrat me moj razrednik ni nikoli več klical po priimku, ampak samo – Bohinj,« je povedal Fedor Bevc.

***

V kraljevini Jugoslaviji je profesor Kozak veljal za »levičarja«. Zato je bil že leta 1941 za italijanskega okupatorja sumljiv. Tako so že spomladi leta 1942 Juša Kozaka med prvimi odpeljali v taborišče Gonars. Nekaj tednov pozneje se je v Gonarsu znašel tudi Fedor

Bevc. Ko je Kozak med novimi taboriščniki zagledal svojega dijaka Bevca, mu je takoj na ves glas zaklical: »O, glej ga, Bohinjca! Saj sem ves čas vedel, da si tudi ti na pravi strani!«

***

Juš Kozak, ki je stanoval v tako imenovani »rdeči hiši« ob Poljanski cesti, je šel večkrat na gimnazijo na Vegovi peš čez ljubljanski grad. Nekega dne je stopil v svoj razred in mirno dejal: »Ne bom več mogel na sprehod čez grad, saj izza vsakega grma slišim klic – Juš prmejduš. Po glasovih vem, da so to moji dijaki.« V razredu so se vsi začeli smejati, le profesor Kozak je ostal resen. Morda si je pred poukom privoščil majhno šalo, četudi na svoj račun.

***

V predvojni Jugoslaviji je bilo za dijake kajenje v šolah zelo strogo prepovedano, kršitelje je lahko doletela huda kazen. Toda nekateri dijaki se niso mogli upreti nikotinskim užitek in so ponavadi skrivaj kadili v zaklenjenih sanitarijah. Nekega dne je imel Juš Kozak med odmorom inspekcijski obhod po šolskih prostorih, ko je nad straniščem opazil dim. Seveda je takoj vedel, kaj se dogaja. Ravno tiste dni pa so v Vatikanu izbirali novega papeža. Kot je znano, po izboru papeža vzkliknejo po latinsko »habemus papam« (imamo papeža) in prižgejo kadilo. Zato je Juš Kozak glasno zaklical: »Habemus papam! Alo, kardinali ven!« Ko so kadilci zaslišali profesorjev glas, so precej poklapani prilezli iz sanitarij, saj so vedeli, da jih lahko čaka zelo stroga kazen. Toda profesor Kozak je imel za mladino veliko razumevanja in dogodek se je končal z resnim opozorilom mladoletnim kadilcem.

***

Pred zaključkom leta je profesor Kozak klical dijake in jim postavljaj različna vprašanja iz zemljepisja, da bi zaključil redovanje. Na vrsto je prišel tudi Fedor Bevc. Juš Kozak je nekaj časa razmišljal, potem pa dejal: »No, povej vse, kar veš o Alpah!« Toda dijak Bevc še ni spregovoril treh ali štirih stavkov, ko ga je profesor Kozak prekinil: »Ah, pustiva te Alpe! Ti si Bohinjec, morda veš o tem gorovju še več kot jaz. Morda bi me lahko še blamiral. Kar v klop pojdi! Dam ti štirico.«

***

Ko je pred drugo svetovno vojno angleški pisatelj **Herbert Wells** napisal znamenito Svetovno zgodovino, so to knjigo v kraljevini Jugoslaviji takoj dali na indeks in to sporočili po vsej državi. Nekega dne je profesor Kozak stopil v razred in dejal: »Po uradni dolžnosti vam moram povedati, da je Wellsova Svetovna zgodovina na indeksu, kar pomeni, da je ne smete brati.« »Tako po končanem pouku smo to prepovedano knjigo skoraj vsi dijaki začeli iskati po knjigarnah in knjižnicah,« se je tega dogodka spomnil Fedor Bevc.

***

Med poukom zgodovine je nekega dne prišel na vrsto slavni kartaginski vojskovodja **Hanibal**, ki je z veliko vojsko – menda je štela dobrih 30 tisoč vojakov in še 23 slonov – prodiral čez Alpe v Italijo. Juš Kozak je omenjal različne variante Hanibalovega prehoda Alp, ki je že prišel v Padsko nižino. Po besedah profesorja Kozaka je v Rimu nastal preplah, saj so govorili o možnosti, da Hanibal osvoji tudi Rim. Svojo razlago je Juš Kozak zaključil z besedami: »Če je bil takrat v Rimu kakšen fantiček poreden in neubogljiv, je bilo dovolj, da je mama nanj zavpila: »Hanibal ante portas!«

(Po naše je to - Hanibal je pred vrati.) Po teh besedah je imel vsak porednež od strahu takoj polne hlače.«

***

Nekega dne je profesor Kozak peljal svoj razred na majniški izlet; za cilj so izbrali hrib Sv. Jošt nad Kranjem. Po dobri uri hoje se je Juš Kozak ustavil in poklical dijaka Bevc: »No, Bohinjec, ali kaj vohaš srnjaka, če je kje blizu? Ali celo jelena?« Ko je vprašani odgovoril, da nič ne voha, se je profesor Kozak malce namrdnil, zamahnil z roko in dejal: »No, če je tako, potem pa ta izlet ne bo nič posebnega.«

***

»Juša Kozaka je zlasti privlačil Bohinjski kot,« se je svojega profesorja spominjal Fedor Bevc. »Vem, da se je rad pogovarjal z ljudmi, zanimalo so ga stare šege in navade. Zlasti ob počitnicah je pogosto zahajal v Bohinj in prehodil precej gora, ki se dvigajo nad Bohinjem. Zanimalo ga je skoraj vse, kar so domačini počeli v tem koncu Slovenije, med drugim tudi pridelovanje znanega bohinjskega sira. Nekega dne mi je profesor Kozak celo dal nalogo, da sem pripravil kar tehtno predavanje o tem, kako v Bohinju pripravljajo sir in vse sem moral v razredu pred sošolci razložiti,« se spominja Fedor Bevc.

***

V predvojnih časih je tudi v bohinjskih vaseh skoraj povsod vladala velika revščina in mnogi so si pomagali, kakor so vedeli in znali. Nekateri so se odločili celo za divji lov, čeprav je bil zelo strogo prepovedan. »Ljudje so divje lovce imenovali po domače raubšici. Tudi to je zanimalo Juša Kozaka,« je pripovedoval Fedor Bevc.

Samo moj zakaj

Skorajda ni pisca v planinski literaturi, ki se ne bi spraševal, zakaj v hribe ali zakaj plezanje. Ta presneti zakaj – zdi se, kot da brez njega ne gre. Odgovorov najdemo v knjigah in člankih na kupe, pa še različni niso: osvajanje nekoristnega sveta, na goro zato, ker pač je, gora je športna arena, premaganje drugih, samega sebe, hoja po poti, ki pelje na drugo pot, vrnitev k naravi...

Ampak čisto zares meni noben od teh odgovorov ni pisan na kožo, če pa je med njimi zapisan tudi del moje resnice, to ni prijateljeva resnica. Kot ima vsak planinec za hojo svoje gozdarje, ima prav tako svoj zakaj in svoj zato. Ne na nogah, ne v nahrbtniku, ampak v srcu in glavi. Če pa tam ni resnega hotenja, iskrene želje, lastnega zakaj, če gre na Triglav samo zato, ker se to za Slovenca spodobi, bo s hriba prišel s (krvavimi) žulji – ne samo na nogah, na duši bodo še dolgo brazgotine.

*In kakšen je ta moj 'zakaj v hribe'? Najlaže bi odgovoril z eno samo besedo: **iskanje**. Nekje sem prebral, da je iskanje hudo osebna in nič manj hudo samotna stvar. Zato ne bom razlagal, kaj iščem v*

mrazu, ledu, snegu, soncu ali dežju tam po neobljudenih grebenih. Ko me nehribovski znanci vprašajo 'Ali si kaj izgubil v Martuljskih gorah, da vedno rineš tja gor?', vedno odgovorim: 'Nič, našel pa veliko.' Prav nič naj jih ne briga, kakšna je ta nevidna vez med hribom in mano, kaj naju zbližuje; tak sem kot majhen otrok: to je čisto moje, ne dam nikomu! Čemu, kako naj to svoje iskanje, moj zakaj in zato razložim 'triglavanu', ki divja s štoparico v roki od koč do koč, ali 'homo transversalisu', ki po hribih ne išče drugega kot žige v skrinjicah? Prijatelji tega ne sprašujejo, oni vedo, čutijo, kakšen je moj odgovor.

Če grem v hribe takrat, ko iščem nekaj v sebi, kadar razkopavam svojo notranjost, grem rad sam. Ko pa sem srečen, pomirjen, če mi vremenska napoved zveni tako kot pojeje Kosmačeve besede 'Dan bo lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega srebra ulit', poiščem prijatelja in greva skupaj. Oba iščeva, skupaj in vsak zase. Na vrhu v popolnosti dojameva Mlakarjev 'dolce far niente', se zaveva, da ni sreča, kar ne mineva.

Vem, hribi so nepresahljiv izvir, moja iskanja potok; tekel bo, dokler bom trajal.

Lado Brišar

»Včasih me je celo vprašal, če dobro poznam kakšnega divjega lovca in če sploh vem, koliko takih lovcov je v Bohinju. Seveda točnih odgovorov nisem imel, vsem pa je bilo znano, da je ustreljeni gams v hudi revščini za več dni lahko lačno družino nasitil z mesom.«

Profesorja Kozaka pa je zanimal tudi resničen dogodek, ko je prišel v Bohinj kralj **Aleksander**, da bi

ustrelil gamsa. Vse je bilo dobro organizirano, celo gamsa so prignali tako blizu, da bi ga kralj lahko ustrelil. Tedaj pa je nenadoma počilo in tudi gams je v hipu izginil. In kaj se je zgodilo? Divji lovec je bil pač hitrejši od kralja, skriti raubšic si je bliskovito naložil plen na pleča in izginil. »Tistega raubšica niso nikoli izsledili,« je končal svoje spomine na Juša Kozaka njegov dijak Fedor Bevc.

KAKO JE PROFESOR DR. STANKO KLINAR PRIŠEL V SLOVENSKO LITERATURO*

PRVI TRIGLAV

IVAN SIVEC

Ivan Sivec, novinar po poklicu, sicer pa eden od najbolj prodajanih pisateljev v Sloveniji, saj so mu doslej izdali 22 knjig za odrasle in 12 za otroke, vse v dokaj velikih nakladah, ki so bile poleg vsega razprodane, kar priča o berljivosti njegovih del (in hkrati o okusu dela slovenskega bralskega občinstva), je za zbirko Sledi, ki jo izdaja ljubljanska Založba Mladinska knjiga, pred nekaj meseci ob svoji petdesetletnici napisal knjigo »Mojih prvih petdeset«, zbirko zgodbic, ki jih je imenoval humoreske, čeprav je večina prav resnih. Med njimi je najmanj ena taka, ki vsaj v naslovu močno diši po hribih – »Prvi Triglav«. Zaradi naslova in tudi zato, da pokažemo, kako znani planinec tudi lahko pride v slovensko leposlovje, to zgodbo z avtorjevim dovoljenjem ponatiskujemo. (Op. ur.)

***

Hribe mi je odkrila mama. Bila je nemirnega duha in ni dolgo zdržala na istem mestu. Tudi na domačiji ne. Ko so poleti skoraj vsi odhajali na morje, pri nas pa si razkošnega dopusta nismo mogli privoščiti, je vzela mene kot najmlajšega s seboj in hajdi v planine. Moji prvi hribi so bili zato Velika planina. Tedaj seveda ni bilo nikjer nobene žičnice, nobene skrajšane poti, nobene dovozne poti do planin.

»Na Veliko planino je zelo dolga pot,« mi je rekla, ko sva s kolesi pohitela proti Štahovici. »Ne vem, če boš zmogel...«

»Povej mi eno stvar, ki je ne zmorem!« sem se postavil pred njo. »No, vidiš, ni je. Vse, kar sem začel, sem speljal do konca.«

Na Veliko planino sva jo potem mahnila peš čez Pasje peči. Mama je pri tem veselo prepevala:

»Na Vel'ko planino prav strma je pot, čez Pasje pečine jo maha en trot...« Meni pa se sploh ni zdelo, da bi bila trota midva.

V dobrih dveh urah se je pred nama razprostrla čudovita planjava z lesenimi kočami. Bog je vedel, da mora posebej zame ustvariti lep dan. Vsa planina se je bleščala v soncu, trava se je lesketala v jutranji rosi, vmes so se svetile lesene strehe hoč, v ozadju so pozvnanje krave z zvonci. Zdelo se mi je, kot bi stopil v raj.

»Mama, le zakaj mi nisi že prej povedala, da je v hribih tako lepo!« sem ji rahlo očital.

Spala sva pri planšarici Franci. Bila je nekaj posebnega. Njeni trije otroci so imeli vsak drugega očeta.

»Smola pač!« je skomignila ob tem. »Imam to smolo, da takoj zanosim, samo da moški sleče hlače.«

Veliko sproščenega smeha, dobre volje, prijaznosti in odprtosti me je vedno vlelo nazaj v planine. Hoja pa mi tako in tako ni delala nobenih težav. Ne navzgor ne navzdol. Zato sva na Veliko planino pozneje hodila s prijateljem Rajmundom sama, seveda pa sem tja gor peljal tudi svojo življenjsko izvoljenko. In kakšna sreča – kar se tega tiče, je sreča res izjemna – tudi njej so enako všeč prostrane planjave, neskončna tišina, odprta srca.

Ko sva hišo toliko dokončala, da je bila vseljiva in ko sta otroka toliko zrasla, da sta bila lahko sama doma, sva začela spet redno hoditi v hribe. Vsako soboto vsaj do sv. Primoža nad Kamnikom, vsako poletno nedeljo na drugo planinsko točko, vmes pa na pohode s prijatelji, s planinskim društvom Kumarce Eta in s komerkoli, ki ima rad hribe.

Ko sva hodila po Triglavskem pogorju, sem se kar naprej srečeval z imenom **Jakob Aljaž**. To kočjo je postavil Jakob Aljaž... To je Aljažev dom... Tu je hodil pred stotimi leti Jakob Aljaž... Pred prihodom Jakoba Aljaža v Mojstrano so bile naše planine na naših tleh v nemških rokah, pod Triglavom pa sta stali samo dve nemški koči...

»Nemogoče!« sem ponorel že pri vojaki. Eden od inženirjev, žurerjev, je bil namreč doma z Dovjega pri Mojstrani. »Le kako morete biti tako zaspani, da Aljaža ne predstavite slovenski javnosti v taki luči, kot je treba!«

»Ga daj pa ti!« mi je odsekano svetoval Srečo.

»Jaz ga ne morem, nisem domačin.«

»Hribe in Aljaža pa imaš rad...«

Po vojaščini sem Sreča ničkolikokrat obiskal. Pripetilo se je celo, da sem bil kot fant v družini dovških fantov, ko so postavili prežo domačemu dekletu. Bil sem med najbolj glasnimi. In med najbolj aktivnimi, ko smo prežo pošiljali po grlu. Ves čas pa sem stikal tudi za Aljažem. Ko je bilo treba poleti pripraviti reportažo o planinstvu, sem se, seveda, odpravil po Aljaževih poteh.

Imel sem tudi veliko srečo. Na Dovjem sem srečal župnika **Franceta Urbanijo**, nadaljevalca Aljaževga dela.

* Nadnaslov temu prispevku smo dali v uredništvu Planinskega vestnika.

Prav tedaj je napol na črno napol pa s tihim privoljenjem oblasti gradil na Kredarici kapelico, ki jo je po vojni porušila oblast.

»Ježešmarička, tole pa zna biti dobra reportaža,« je pomencal France. Ni samo velik zaljubljenec v hribe, ampak mi je bil blizu tudi zato, ker je tako rekoč iz naših krajev, s Hudega pri Radomljah. Prehodil pa je približno enako trnovo pot kot Aljaž.

»Jakob Aljaž je tako velik Slovenec, da bi bilo treba njegovo delo precej bolj natančno popisati,« sem mu rekel po snemanju. **Lipovčevi** iz Radovne, to so tisti prijazni ljudje, ki so že več desetletij s konji oskrbovali triglavske kočice, so mi povedali toliko podrobnosti o porušeni kapelici in o Triglavu, da me je tema s svojo čarobno močjo vse bolj vlekla vase.

»Ježešmarička, kaj sploh čakaš! Jaz nimam časa, jaz je že ne morem napisati, zato jo napiši ti!« je še dodal Urbanija. Res so župniki po farah najbolj zaposleni ljudje na svetu: kot pastirji, direktorji, gradbeni inženirji, organizatorji in še navadni smrtniki v eni osebi. Še sreča, da se ne ženijo, drugače bi jim vsi zakoni propadli.

Navlekel sem si skupaj vso literaturo, ki mi je bila dostopna o Aljažu. Veliko mi jo je dal Urbanija, veliko sem jo dobil v Planinskih vestnikih, saj je bil Aljaž sam nadvse klepetav, nekaj pa je o njem napisal tudi prvi planinski pisatelj **Janko Mlakar**. Njegovi zapiski so mi bili najbolj všeč tudi zaradi humornosti.

»Tako bom napisal o Aljažu knjigo kar sam!« sem si rekel in jo začel pisati, pisati... Z veliko lahkoto. Aljaž mi je po svoji trmi nadvse blizu, podatkov pa je bilo o njem toliko, da sem komajda spravil vse v red. Na Dovjem, v Mojstrani in v Radovni sem srečal veliko ljudi, ki so mi še pripovedovali o njem, saj je umrl šele leta 1927. To pa ni bil tako oddaljen čas. Ker sem imel nekaj izkušenj glede zgodovinskih romanov že z **Glarvarjem** in **Ravbarjem**, je knjiga stekla z lahkoto. Naslov: Triglavski kralj.

»Hm, kralj, kralj...« je hodil **dr. Janez Gril** nekaj časa sem ter tja, ko sem mu prinesel podlistek o Aljažu. Razumljivo je bilo, da je bil kralj lahko le pravi kralj ali pa

Kristus kralj. Odgovoril sem mu s **Sardenkovimi** verzami z Aljaževega nagrobnika:

*»Vsako jutro v zarji novi
naši zažare vrhovi,
čakaajo, kdaj prideš spet,
ki si bil jim varuh svet,
naš triglavski kralj Matjaž,
župnik z Dovjega Aljaž.«*

»V redu,« je nato prikimal Gril. »Bo šlo.« Naj povem, da se je Gril tudi pozneje izkazal kot izredno širok in neobremenjen človek.

Že podlistek v Družini je naletel na zelo ugoden sprejem pri bralcih. Ko pa je knjiga izšla, je bila v nekaj mesecih razgrabljena. Malce smo ji pomagali tudi sami, največ pa moj neznan »prijatelj« profesor **Stanko Klinar**. Njega sem se kot informatorja pri nabiranju gradiva namreč ognil in je bil verjetno užaljen.

Knjigo smo predstavili na sedemnajstih mestih, najprej na Šmarni gori, kamor je prihitel tudi reportažni avto Vala 202. Še huje je bilo z najvišjo predstavivitvijo. Prijavil sem jo s svojimi prijatelji na Kredarici. Upravnik **Rekar** je bil navdušen. Prodali smo vse knjige, ki smo jih v nahrbtnikih prinesli tja gor. Čez sto.

Slovenska zavist ni mirovala. Knjiga je vzbudila preveliko pozornost, da bi šla lahko preprosto mimo. Najprej se je oglaših v Književnih listih Stanko Klinar in knjigo raztrgal. Imela je tri tiskovne napake, po Klinarjevo pa je bila zasnovana povsem napačno. Po izidu kritike sem čakal, kdo me bo poklical.

»Zdaj boš videl, koliko prijateljev imaš,« mi je rekla najdražja.

Poklical me je le **dr. Vulikić** iz Domžal, Črnogorec. Dejal je, da Klinar nima pojma o literaturi in da to ni planinski priručnik.

Vrnila se mi je samozavest, ki je nastala že ob predstavitvah. Kupovali so po dve, tri knjige in jih pošiljali v Kanado, Argentino, Avstralijo kot trajnejše delo. Klinarja sem napadel trikrat močneje kot on mene. Potem se je spet oglašil – nenavadno cinično. Zatem mu je odgovoril Gril. Urbanija je bil ves čas nekje na sredini.

»Sta se pa hudo sprla s Klinarjem,« so zmajevali kolegi z glavami, češ, tako se ne dela.

»Ja, sva, prav na vrhu Triglava!« sem odgovarjal trmasto.

»Veste, ne bi mu smeli tako zameriti. Klinar je želel tudi sam napisati knjigo o Aljažu. To je pravzaprav njegov rajon,« mi je na neki predstavitvi rekel eden od njegovih znancev, potem pa priznal, da je isto nameraval napisati sam, pa si ni upal, zaradi Klinarja.

Razlika med vsemi tistimi, ki so nameravali in med menoj je bila ta, da sem sam knjigo pač napisal, kakršnakoli je že bila.

»Nisi na pravi strani,« me je obvestil znanec. »Baje dajejo tristo mark tistemu, ki se izpostavi, da raztrga nasprotnika.«

Politika me ni zanimala. Knjiga pa zelo. Klinarju pa sem še danes iz srca hvaležen, da mi je naredil toliko reklame. Hvala, neznani prijatelj!

Lepota gora

VERONIKA VILTUŽNIK

*Ko v jutranjem soncu žarite spomladi,
v svet gorski z lepoto zvabite me,
z ledom in snegom pokrite vrhove,
zavite v meglice – skrijete me.*

*V naročju skal strmih s klini obite,
kot plezalko v objem stisnete me,
vse čare pa svoje mi prepustite,
ko cilj svoj najdem, kar želja mi je.*

HUDE GORSKE PREIZKUŠNJE IN NEBEŠKO LEPI SPOMINI

VES SVETAL POGLED NA TRIGLAV

MILAN VOŠANK

Sedaj sva s prijateljem našla svoj mir na Macesnovcu. Mir, ki se je tako odrešujoče prijetno razlezel vame, ko sem s pogledom iskal tja čez globine Kota na Cmir, Vrbanove špice in grebene Mlinaric, se vzdolž gozdov napotil prek zelene Radovne do Mojstrane in Dovjega, do karavanške Kepe in se vračal še tja na drugo stran, nad Krmo, čez vse tiste vrhove od Debele peči do Draških vrhov, Tosca in Vernarja.

Da, ta mir na tihi samotni gori, kje popotnika prijazno pozdravi le od vetrov zdelan križ iz rogovil suhega viharika na gmadi pečevja, se me je tako polastil, da sem kar pozabil na tisto tesnobo, na tisti strah in boj izpred nekaj ur. Dokler se le nisem ozrl tja proti Triglavu. Tja čez skale bližnjega grebena Rjavine, Luknja peči in Dimnikov.

Z nekaj rušja in zadnjimi najvztrajnejšimi zverženimi viharniki poraščena severna stena Dimnikov je bila pred nama kakor veliko platno. Nisem hotel, izmikal sem pogled, pa vendar spet kar moral iskati po tistih strminah. Kakor narisano sem videl najino pot...

LEPI SPOMINI S POTI

Sonce se je že nagnilo na zahodno stran, ko sva z Marjanom pohitela od Lengarjevega rovta v Kotu v prve gozdnate strmine. Temnomodro nebo so z obeh strani doline visoko zapirale gore, midva pa sva se ozirala le v strma pobočja in stene na levi, na vrhove od Macesnovca do Rjavine. Tam, v tem dolgem grebenu, naj bi jutri poiskala svojo pot. Zato sva v težkih nahrbtnikih tvorila tudi nekaj plezalne opreme.

Dolgo me je že mikajoče vabil ta greben, ko sem se pogosto vanj zagledal z Dovjega, pa s sosednjih Vrbanovih špic in vrhov nad Krmo. In skrbelo me je hkrati: to je vendar le divji brezpotni skalnati svet, kamor zaijdejo le redki. Ampak potihoma sem verjel v pričakovane velike gorniške avanture. Prijatelj mi je zaupal in ko sva krenila, so bile vse druge misli pozabljene. Sedaj je bila le še pot.

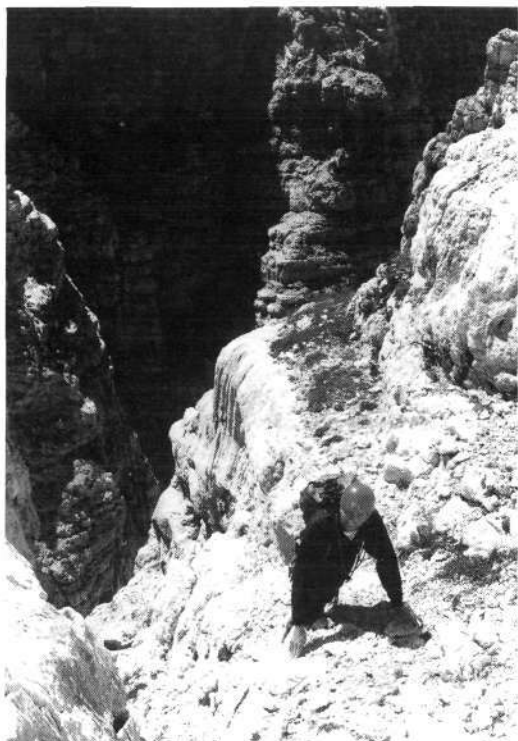
Hitro sva dospela do studenca, do zadnje skromne vode in za naju zadnjih rdeče-belih znamenj ob poti. Tu sva krenila po svoje, na levo, iskaje potko med kamniti-mi možički, po meliščih pod stenami Luknje peči in Dimnikov. Nekaj me je tedaj boleče presunilo: kam se vendar podajava? Toda kocka odločitve je že zdavnaj padla, prikrita želja po novem zahtevnem gorniškem doživetju naju je povsem obvladala in zasvojila. Vrnitve ni bilo več!

Raje sem se oziral na uhojeno pot tja gor proti Peklu in visokemu robu Triglavskih podov, da mi je veselo zaigralo pri duši; spomnil sem se: pred letom sem tod hodil na Triglav s svojima hčerama Ano in Uršo ter njunima prijateljema Klavdijo in Andrejem. Potem ko so uvideli, da bo pot le dolga in strma in se je tudi najmlajša Ana temu vdala in privadila, je naša hoja postala le še eno lepo zmerno romarsko popotovanje s prijetnimi počitki, ko sem kar moral še sam biti tako mladostno razigran z njimi.

Tako sem si zaposlil misli s spomini, da mi je pot čez melišče kar nanagloma minila. Čez rob sva z Marjanom stopila v zelene strmine rušja in macesnov na Macesnovcu. Skromna potka se je večše vila proti vrhnjemu grebenu, se pustila izgubiti in spet najti, da

Sedaj sva s prijateljem našla svoj mir na Macesnovcu: Marjan ob križu iz rogovil, zadržaj levo steno Dimnikov.

In sonce se je naselilo še v meni: na vrhu Prevčevega izstopa Slovenske smeri v Steni.

Foto: Marjan Turšič

sva nazadnje med zadnjim rušjem stopila na plano. Na odprto. Nad divje prepadna pobočja daleč nizdol do Krme, ko si je na drugi strani pogled že iskal nove slike od Debele peči do Lipanskega vrha.

Spet so v meni zaigrali prijetni spomini: šele pred mesecem sem tam vodil Ano, Uršo in Jernejo. Na tem dolgem grebenu smo plašili zvedave ovce, plezali čez skalne odstavke, prepevali, sam sem še precej smešno poskušal vriskati; bilo je spet kot vedno v dobri otroški družbi, prav veselo in razigrano. Tam čez, onkraj globoke Krme, pa se je na trenutke ves v sijočem soncu, pa spet v vetrovnih meglicah venomer razkrival slikoviti dolgi greben od Macesnoveca do Rjavine. Kakor da bi me še enkrat povabil!

Na grebenu Macesnoveca se je za naju z Marjanom prava zgodba šele začnjal. Potke ni bilo več, ko sva čez strme trate med vihniki in skalami iskala prehode pod Dimnike in ko je pogled pogosto neovirano zastal šele prav spodaj na ravninah Krme. Dan se je že naglo poslavljaj, ko je prijatelj na grebenu v zavetju rušja le našel prijeten prostor za prenočevanje.

Tiha zvezdnata noč je utišala tudi najine besede. Zavita v udobje spalnih vreč sva ždela vsak v svojem gnezdu. Tam zgoraj pa se je visoko in daleč dvigovala svetla stena Dimnikov. Nisem več razmišljal, kod bova jutri iskala svojo strmo pot. Noč s svojo močjo mi je jemala spanec, me zapeljevala v preštevilne vabljive misli iz vsakdana, me vodila od slike do slike mojih dra-

gih ljudi, v dolg pogovor s sabo... Pa spet v poslušanje gorske tišine, h krikom mimobežne ptice, daljnim neznanim šumom... K vsej tej nočni glasbi gorá.

BOJ

Vedel sem iz skopih informacij, da morava pod skalovjem Dimnikov čim dalje v desno.

Začetek ni spodbuden. Drseči grušč, zaplate peščene zemlje, strme trate... Prave preboje od rušja do rušja se greva, od macesna do macesna, da se raje kar naveževa in opremiva v plezalca, ko skušava najti prehod v steno. Potem le ugledava polico v levo, ki nakazuje vstop v široko grapo. Pa je spet le naložen drseči grušč in razrahljano pečevje. Odneham. Sestopim. Vse je tako tvegano in obupno nevarno. V meni se pojavi dvom o obetavnem doživetju, o pričakovani veliki gorniški avanturi. Sem preveč obljubljal sebi in prijatelju? Veliko sva po gorah že doživela skupaj na označenih in neoznačenih poteh, na turnem smučanju, z gorskimi bicikli. In danes naj bi se poskusila še v plezanju: meni kot nadaljevanje dolgoletne igre, prijatelju kot začetek. Mar bo razočaranje že v prvo? Po tem razdrobljenem svetu pač ne bo alpinizma!

Molčim, še verjamem. Tudi Marjan še ni izgubil upanja. Greva naprej. Pod vznožjem pečin spet iščeva poti pod nakazane skalne grebene proti vrhu Dimnikov, dokler se nama na travnatem pomolu ne odpre pogled na novo grapo. Zdi se bolj prehodna. Prijatelj me motri, privezan na macesen, ko se spet skušam z vstopno polico, nato pa po grapi. Ampak slika je podobna: droban grušč, strma peščena zemlja in razmajene skale. Zgoraj mora biti bolje, si govorim in previdno vztrajno napredujem, ko so mi prava opora le redki drobni rušnati grmiki, do odrešilnega vihnika ob izteku vrvi.

Nadaljujeva v drugi raztežaj. Res je pobočje nekoliko trdnjše in obetavnejše. Čez raz se spustim v skalnato grapo, v nekakšen kotel v zatrepu nizkih sten. Marjan navdušen prihiti do mene, da komaj povzemam vrv. Vendar skala, stena, pravo plezanje! Tako se glasno veseliva, ko se vzpenjam naprej čez lepo razčlenjen prag. Toda po desetih metrih kot odsekano: komaj začeto v lepšem je že končano. S težavo izstopim iz stene v pobočje hudo strmega drobnega sprjetega peščenega grušča proti levi. Kaj pa desno? Ne, ne, tam je še večji obup! Razdrobljene rdeče skale, rdeč pesek in zemlja. Kot bi razdejanje povzročila rušilna strela.

Moram torej v levo. Tam zgoraj se kaže nekaj rušja in spet trdnjših skal. Nič ne govorim prijatelju in hvaležem sem mu, ko me nič ne sprašuje. Le skušam nekako plezati, se bolj plaziti po gori. Kopljem opore in stopinje v pesek in grušč, krčevito se oprijemljem redkih drobnih oprimkov, se naslanjam na varljivo strmino... Pomikam se počasi in prav po mačje previdno do prvih skal. Tako je za mano že kakšnih dvajset metrov prosto padajoče vrvi. Dvajset metrov boja. Ampak – kakšnega boja vendar! Kjer pot vodi le še naprej. Kjer vrnitev ni mogoča. Kjer plezam za svoje življenje! Ko vem, da bi le z majhnim napačnim gibom povzročil zdrs in najbrž strahoten padec čez skalni prag.

Marjan mi nekaj kliče, me nekaj sprašuje. Pa kot da ne slišim. Ne odgovarjam, ne morem, ne znam povedati, saj tu ni odgovora. Je le še moje plazenje naprej po strmini. Iščem, kopljem, tipam, božam, grabim... Nazadnje so tu trdne korenine rušnatih grmičkov. Dovolj trdne za varovanje.

TEŽKE MISLI V KRUŠLJIVI STENI

S hladno glavo mi je uspelo čez to srhljivo nevarno po-bočje. Kaj takega ob vzponu res nisem pričakoval. Ne zase, še manj za prijatelja. Stojim na varnem ob rušju in tedaj pride za mano: le kaj mi je tega treba bilo? Je bilo tisto boleče presunjenje v mojem srcu včeraj, kam se vendar podajava, znamenje in opozorilo? Nočem razmišljati, ko me misel, le kaj mi je tega treba bilo, ne zapusti več. Tolče mi v glavi in v duši, ko plezam naprej med rušjem in vsaj nekaj zanesljivejšimi skalami tja za odsekan rob. Tu lahko dobro varujem Marjana. Tih je, ko se povzpne za mano. Zaveda se, kam sva zašla. V meni pa je še kar tisto: le kaj mi je...? Kot neki poduk. Kot prepričevanje: ostati bi moral zvest gorskim potem, ki jih poznam, jih bolj čutim in so mi bližje. Toda ta greben od Macesnovca do Rjavine, se skušam ubraniti svoji vesti: mar nisem upal in verjel vanj kot v svojega?! Kot verjamem v gore od tistega dne, ko so mi pokazali pot nanje! Da, toliko lepega so mi dale, tolikokrat pa so me hkrati tudi trdo preizkušale. Ni mi bilo prizaneseno z udarci, z bolečino, z bližino smrti... Samo neka svetla luč me je venomer vodila naprej ter kazala pot volje, vztrajnosti in upanja. Pripeljala me je tudi sem v severno steno Dimnikov, v ta tako nevarni svet, kot ga v gorah v vseh svojih dolgih letih gornišva še nisem doživel. Mar hoče zdaj ugasniti? Gore, kaj boste še zahtevale od mene?

Da, te gore, ki jim tako radi pravim »moje gore«! Ali bi lahko samo še kosil travo okrog domače hiše, urejal vrt, cvetlične grede, sadovnjak? Počenjal samo še vse tiste običajne, vsakdanje stvari? Se vrtel v trikotniku služba, dom, prosti dnevi z zatrtimi osebnostnimi željami, podrejen hotenju ideala skupnosti, ko mi kakor neznanci govorijo: zgradil si dom, imaš ženo in otroke? Kako je vse res! Mnogi me ne znajo in nočejo videti v dušo, ki govori in vpije, da tudi sam poznam stiske gornika, moža in očeta, dvome in slabo vest, preizkušnje trdnosti duha, kar je pravzaprav tudi gorniško samoljubje, ta že kar odvisniška zagledanost v ta svet. In ki mi naprej prišepetava o lepoti v gorah. Tisti notranji, ki jo tako rad podelim med svoje in naprej, akoravno često obstojim pred zaprtimi vrati, pred praznino, sam s sabo. In ki mi še pōje o zvestobi goram. O zvestobi sebi, da sem potem lahko zvest tudi drugim. Ali bi torej lahko pozabil gorske steze, skale in smučišča? Morda. Morda bi postal pijanec in pesnik praznih ter izgubljenih upov v neki drugi, tuji osebi. V drugem človeku. Ali naveličan, zdolgočasen malomeščan. Ali, ali, ali – ko je to naše drago življenje ob vsem dobrem in lepem včasih tako prekleto zagonetno zavozlano!

Težke misli si umirim ob pogledih na bližnji zeleni Macesnovec in gozdove tja noter do Radovne. Umirijo me

spet veselejše besede prijatelja. Vem, hud boj je bil še maloprej, sedaj pa morava naprej. Široka stopničasta polica se poševno navzgor pne tja proti levi. Edina smer za naju. Spet je najprej nekaj grušča, ampak skala je trdnejša. Kakšno razkošje! Previdno tipam vse do širokega balkona v grebenu, kjer se pot povsem neneadejano konča nad prepadi. Obsediva v rušju kot v razglednem orlovskem gnezdu, zreva v dolino Krme in se zamisliva. Se bo pot izšla ali bova spet zašla v nove nevarne pasti gore, ko nikjer več ne vidiva zanesljivih izhodov? Hitro in brez kesanja se odločiva: najino iskanje navzgor, ta velika gorniška avantura, se tu prelamlja. Greben nizdol je na gosto poraščen s trdnim rušjem in vihamimi macesni. Le nekaj spustov z vrvo bo potrebnih.

Po dobri uri utrujeno obsediva na najinem prijetnem prostoru za prenočevanje. Globoko v sebi še tlačim: kje sva vendar zgrešila pot v steni Dimnikov, da se je bilo treba tako neslavno obrniti? Pa sem hkrati vse bolj srečen in vesel, da naju je gora izpustila.

Oprtava nahrbtnike in se napotiva čez strme trate do tiste potke na Macesnovec.

SPET GORI SVETLA LUČ

Bolesti v duši, ki sem si jih zadal v steni Dimnikov, so mi še kar ostajale. Nikomur nisem zmozel pripovedovati te zgodbe, le v nočnih urah brez spanca me je še opominjalo: le kaj mi je tega treba bilo?

Moral sem spet v gore. Na neko dobro, staro pot. S hčerko Ano in njeno prijateljico Mojco smo se podali na Peco. Šli smo po slikoviti zavarovani poti in zaigralo je v meni, ko sem ju gledal, kako z veseljem in vztrajno sta se vzpenjali, se vmes zavzeto pogovarjali, pa spet postali za razglede tja dol v Toplo, od koder so, kot zmeraj, pozvanjali oddaljeni zvonci pasočih se čred.

Na vrhu je bilo megle in sonca. Dolgo smo ostali v številni družbi na tistih mehkih tratih. Tedaj sem že vedel, da mi spet gori svetla luč in kaže pot naprej v gore. Tih v sebi sem bil globoko hvaležen Ani in Mojci, da sta odšli z mano na pot.

Teden zatem sva z Marjanom vstopila v Slovensko smer v Steni.

Zaključek te dolge zgodbe se je začel s čudovitim koncertom **Vlada Kreslina** in njegovih muzikantov v ljubljanskih Križankah. Godba je še odmevala v meni, ko sva se v pozni nočni uri poslovila od ženske družbe in odhitela: spet goram naproti!

Zjutraj je bila Stena v megli do vzhodja. Ampak vedel sem: zgoraj je sonce in modro nebo.

KAKOR ROMANJE

Ta dan je vse tako drugače. Mirno je v moji duši, čeprav se iz globin oglašajo pritajeno pričakovanje, nekaj tiste znane tesnobe pred vstopom v steno. Pred plezanjem.

Počasi hodiva proti Steni. Vem, kako si Marjan želi po Slovenski smeri in hočem z njim deliti to pričakovano veselje.

Vstopne skale so kot običajno vlažne, neprijetne in 345

hladne. Naprej pa gre – kakor romanje. Megla ni moteča, pot poznam. Vodim čez strme grušče do Macesnov, pa naokrog in navzdol v kotel ter naprej do Belih plati. Nenavezana nadaljujeva lepo plezanje.

Pod Bučerjevo steno se megla še zgosti. Skala postane mokra in spolzka, zato se naveževa in varujeva do Zlatorogovih steza pod Slovensko grapo. Tedaj pa se začne tisto, kar sem slutil že zjutraj: megle se nanaglo trgajo in že je zgoraj eno samo modro nebo nad sončnimi skalami vrhnih stolpov. Pesem zahvale ob tej nenadni sliki gorske lepote bi morala zapeti, pa le obstojiva kot pobožna častilca.

Izberem Prevčev izstop. Morda bi bilo bolje v desno, v Frelihovo prečnico, kajti hitro naletiva na nerodne, strme, nevarno polzeče grušče. Za trenutek se spomnim Dimnikov, pa jih spet pozabim. Tu, v Steni, je pač povsem drugačna zgodba; iščeva trdne prehode levo in desno od grape, po policah in bolj strmih odstavkih, se pod nekim pragom spet naveževa – dokler niso samo še sončne vršne trate. In ves svetel pogled na Triglav.

Sonce se je naselilo še v meni. In v prijatelju. Vidim mu na obrazu. V sebi se zahvalim Bogu.

SPOMIN NA LEPO PLEZANJE PRED VEČ KOT 60 LETI

PONOČI OB LUNINI SVEČAVI NA JALOVEC

DUŠAN ČERNIČ

Bilo je julija 1938, ko sem bil kot najstnik pri teti v Podkorenu, kjer se me je kmalu prijela hribovska mrzlica; ob vsaki priložnosti sem jo mahnil na katerega od okoliških hribov, ki so kar vabili na obisk.

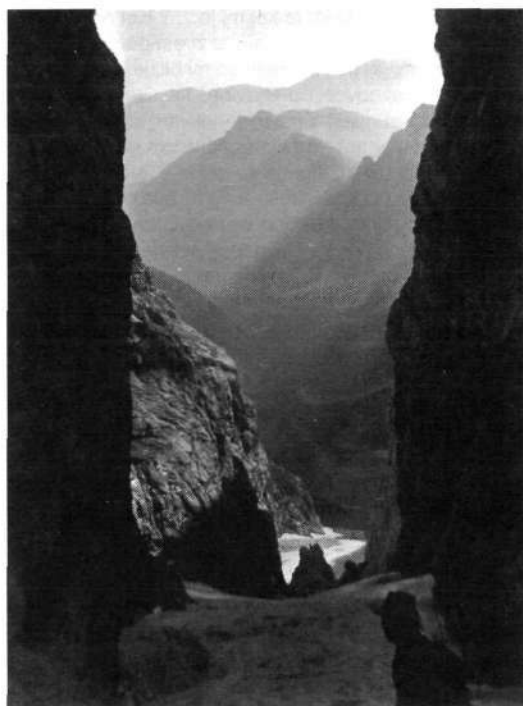
Na Jalovcu sem do takrat enkrat že bil in sedaj me je zopet zamikal. V Podkorenem sem se spoznal z **Miho Arihom**, dobrim plezalcem, ki so ga gore tudi osvojile. Bil je mizar in ker čez dan ni utegnil, sva se odločila, da greva na Jalovec ponoči – seveda ob polni luni, saj svetilke nisva imela.

In res sva se tistega večera bolj za šalo zapeljala z zadnjim vlakom s Podkorena do Rateč; pred rateško železniško postajo sva nastopila svojo nočno turo na Jalovec. Luna je prijazno svetila, oblakov ni bilo, povsod le nočna tišina in kdaj pa kdaj zven udarca Mihovega cepina ob kamen na poti proti Tamarju. Šla sva mimo skakalnic, ki jih takrat ni bilo toliko in ne tako velikanskih, pa naprej po lepi poti do koč v Tamarju.

Bilo je okoli polnoči, v koči je bila tema, vsi pametni ljudje so ob tej uri spali; le graničar-stražar je strumno stal pred karavlo in čuval prehod. Pred drugo svetovno vojno je šla namreč državna meja med Jugoslavijo in Italijo od Rateških Ponc čez Jalovec, Travnik in Mojstrovko na Vršič in naprej na sam Triglav. Pozdravili smo se in pregledal je najini planinski legitimaciji, nekako dvomeče si je ogledal tudi naju, vendar naju je spustil naprej, saj sva imela samo en nahrbtnik in v njem eno malico; kdove kaj si je pri tem mislil o slovenskih planincih, ki še ponoči ne odnehajo.

Pot naju je vodila naprej, počasi je postajala vedno bolj strma in luna je skrbela, da je bila kar dobro vidna. Okoli naju je bila gluha tišina, le slap sva slišala nekaj časa, potem pa je tudi ta šum zamrl. Pod samim Jalovcem sva zavila desno proti Kotovemu sedlu, ker si ponoči nisva upala čez Jalovčev ozebnik. Luna je bila vedno nižje in ko sva prišla na Kotovo sedlo, je ravno zahajala za italijanske Dolomite. Bilo je okoli tretje ure in z odhodom lune je bilo konec tudi njene razsvetljave.

Na srečo se je prav tedaj na vzhodu pokazala prva sled

Miha Arih na vrhu Jalovčevega ozebnika 15. julija 1938

Foto: Dušan Černič

nastajajočega dne. Sonce je bilo še daleč pod obzorjem, vendar se je dalo slutiti, da prihaja na obzorje in da nama bo kmalu osvetlilo nadaljnjo pot po grebenu Jalovca. Ta greben takrat ni imel zavarovane poti in v bistvu je bil vzpon po njem plezanje – čeprav lahko in ne nevarno.

Bolj ko sva lezla po grebenu, ki sem se ga od prve ture še dobro spominjal, bolj je postajalo svetlo in lažji je bil vzpon proti vrhu. Želel sem si, da bi prišla na vrh tik pred sončnim vzhodom, pa naju je sonce prehitelo. Ko

sva stopila na vrh, je bilo že nad obzorjem in je prijetno grelo hlad, ki naju je bil spremljal vso pot. S kakšnim užitkom sva stala ob tej rani uri na vrhu Jalovca – ob jasnem dnevu in s prekrasnim razgledom vsenaokoli!

Sedla sva, pojedla izdaten zajtrk in ker se je Mihi mudilo na delo, sva kmalu krenila navzdol do vrha ozebnika in po njem proti Tamarju. Miha je imel cepin in je šel naprej, jaz pa brez vsega takoj za njim. Seveda mi je nekje na sredi ozebnika zdrsnilo in zapeljal sem se proti Mihi, ki me je ročno ujel in postavil na noge. Vsi, ki jim je v tem ozebniku kdaj zdrsnilo, niso imeli toliko sreče.

Poslej sem do konca snega hodil še bolj previdno; tam se je začelo neskončno melišče skoro do Tamarja. Nato pa sva imela še lep sprehod skozi Planico! Pri skakalnicah sva zavila čez Slatno naravnost v Podkoren. Miha je šel takoj na delo, pa tudi jaz nisem niti pomislil na spanje. Šel sem nad vas, kjer je stala klop-

ca z razgledom na Jalovec. Gledal sem ga s polnim zadovoljstvom, saj sem se zavedal, da sem bil komaj pred nekaj urami tam na vrhu.

Pozneje sem bil še dvakrat na vrhu Jalovca in tretjič deset metrov nad njim, ko smo ga preleteli z aerotaksijem. Na vrhu sem takrat videl dva planinca, ki sta nam mahala, takoj po preletu pa nas je zastrla megla, da nismo nič več videli. Bilo je, kot da plavamo v mleku. Tedaj sem se zdrzil, saj sem vedel, da je to polet na slepo samo s kompasom in da so okoli nas še visoki hribi od Kotove špice na levi pa do Travnika in Mojstrovke na desni. Če bi nas zaneslo iz smeri sever, ki je edina vodila proti Planici, bi lahko treščili v enega od njih. Na srečo se je megla prav tako hitro razpršila, kot se je prej hitro pojavila in leteli smo varno nad Tamarjem in Planico.

To je bilo moje slovo od Jalovca, ki mi je dal toliko zadoščenja za napore pri vzponu na svoj vrh.

POMLADNE RASTLINE OB KOSTELSKI PLANINSKI POTI

BARVITA SREČANJA NA KUŽELJSKI STENI

DARIO CORTESE

»Bodite v cvetju« je prijazen rek in pozdrav, ki sicer ni več tako v modi kot pred desetletji, toda njegovo sporočilo ostaja. Cvetiči svet rastlin ima svojo moč, ki jo izkušamo na skoraj vsakem koraku in ob njej nikakor ne moremo ostati hladni. Vsaj pogledamo proti cvetočemu razkošju v parku ali upočasnimo korak mimo razcvetenega vrta, se nasmehnemo ob dehtečem šopku v vazi ali ob cvetnem darilu, ki govori brez besed. Cvetiči svet rastlin se prepleta s svetom, ki ga v predstavah in mislih ustvarjamo sami in splet je čudovit, čeprav se ga včasih sploh ne zavedamo.

S CVETJEM POSTLANA POT V VIŠAVE

Od vseh vrtov na svetu mi je najbolj všeč popolnoma neurejeni, vendar povsem skladni naravni vrt cvetočih rastlin, ki se kuštra na travnikih, v gozdovih in povsod v naravi, kamor človekova roka ne seže. Tak naravni vrt je brez primere, vedno pripravljen na pomenek z barvami, dišavami in oblikami. Od vse cvetoče narave mi je najbolj pri srcu gorska, kajti rastline v gorah se kot mojstri preživetja v skrajnih razmerah v kratkem času razbohotijo v neverjetno cvetno lepoto. Zato je dobro biti pravi čas na pravem mestu: na tem melišču, med onim skalovjem, na tistem vrhu. Raznolikega gorskega rastja je pri nas toliko, da bi od pomladi do konca poletja lahko kar naprej hodil po sredogorju in visokih gorah ter z odprtimi čuti sprejemal pripovedi barvitnega rastlinstva. Seveda mi ne uspe vedno, ampak kadar sem v družbi s »svojimi« rastlinami, sem v najlepšem soglasju z vso naravo. Zato mi je še kako prav prišlo Tonetovo povabilo na srečanje s pomladnim rastjem Kuželjske stene. Kaj je še lepšega: tako dolgo sem načrtoval

Kostelsko planinsko pot, da se je srečanje z njo ponudilo na poseben, cvetni način.

Kadar stikam okoli gorskih rož, se prestavljam od cveta do cveta s fotoaparatom, določevalnim ključem ali pa kar tako. Moja hribovska družba včasih ni povsem razumevajoča in me priganja naprej. A kako naprej iz take lepote? Ponavadi me zvabijo z obljubami, da bo tudi tam, skoraj za vogalom, več kot dovolj rož, na katerih bom lahko napasel svoj firbec. Tokrat pa se s Tonetom ujava v soglasje, ki postaja popolno; on med ogledovanjem poti, ki jo tako skrbno vzdržuje, jaz med cvetkami, ki so tu še posebno zgovorne. Saj niso vse gorske, še zdaleč ne, ampak v teh krajih v uri, dveh prideš iz doline v gorske višave in na prepadne višine – in seveda med gorsko rastje. Razgledno in cvetoče razkošje, ki ga sicer nudijo le visoke gore, se tu ponuja na manj kot 900 metrih nadmorske višine!

Ampak že pot v višave je dobesedno postlana, torej obdana s cvetjem in med hojo na Stružnico se na obeh straneh gozdne ceste kar razpredajo raznobarne pripovedi cvetočih rastlin. Tu kimajo vijoličasti cvetovi orlice, tam se ob poti pomenljivo sveti gorska rumenka, sorodnica mrtve koprive, s čudovitimi zlatorumenimi cvetovi. Seveda so tudi mrtve koprive tu; rod razkošno cvetočih rastlin na rožnat način predstavlja velevetna mrtva kopriva. Navadna smrdljivka z listi in cvetovi pričuje, da je gozdni sorodnik regrata, ki je prav tako užiten. Njeni po krompirju dišeči listi so prav okusni, le mladi morajo biti; tem je sedaj že preteklo njihov čas dobrega okusa. Med hojo (počasno, kakopak) v tem razkuštranem cvetnem bogastvu pritegne še nenavadna rastlina z majhnimi kimastimi rožnato rumenimi cvetovi: alpski vimček kljub imenu najraje raste v gozdnih nižinah. Nedaleč stran odcveta teje in še

vedno razkošno razkazuje svoje ovršne liste, ki odajajo okroglo socvetje drobnih rumenkastih cvetov ter dajejo vtis prijaznega zelenega cveta.

BREZ TEGA V ŽIVLJENJU NEKAJ MANJKA

Tako hodim in klepetam, vsaj s pogledi, sicer sem pa tiho, kajti naokoli se širi najlepša glasba: ptiči vsak po svoje (vendar ubrano) razglašajo moč življenja; vsak po svoje, vendar nihče narobe. Čeprav se ptičje sozvočje kar naprej spreminja in se nikoli ne ponovi na enak način, je v tej glasbi vsak zvok na svojem mestu, kajti vsak ton, ki ga uberejo ptiči, je pravi. (Drugače v naravi sploh ne more biti.)

Tudi z barvami cvetov ob poti je podobno. Navadni železnik v cvetno mavrico prispeva čudovito modro barvo, dlakava relika daje rumene in oker tone, višje na bolj odprtih in sušnejših pobočjih mežikajo očesca oblih vijoličasto modrih socvetij navadne mračice. V to barvito pesem narave svetijo rumenkasto bele cvetne zvezdice navadnega kokoševca, podkvica pa dodaja še več rumenega razkošja. Tudi jesenček je tu s svojimi po limoni dišečimi rožnatimi cvetovi, iz katerih molijo dolge prašne niti. Je ljubitelj prisojnih kamnitih pobočij, kjer se rad raztrese v takšnem številu kot tu. Seveda, tudi njegovi čudoviti cvetovi so znak za postanek in vonjave in barve si privoščim še bolj kot prej.

Medtem me spet spreleti, da je tudi to hrana, brez katere v življenju nekaj manjka; tako kot brez čistega zraka, vode in »navadne« hrane življenja ne gre najbolje naprej.

Oho, in tu so še orhideje ali vsaj njihove samonikle sorodnice kukavičevke, ki jih imam tako rad! Kdo ve, morda je to zaradi čarovne moči orhidej, ki pomagajo pri ljubezenskih urokih. V pomladnem razcvetu kukavic in drugih sorodnic orhidej me vedno nosi okoli njihovih cvetov, ki se gostijo v barvitih socvetjih in dišijo po

ljubezni in po vaniliji. Cvetovi stasite kukavice se na dolgih socvetjih rožnato svetijo med travo, oblata kukavica pozdravlja s (kaj pa drugega) obliimi socvetji rdečkastih cvetov, dolgolistna naglavka vabi z redkimi belimi cvetovi, jajčastolistni muhovnik pa meni nič tebi nič prav po zeleno cveti in razteguje socvetje nad parom velikih oblih listov. Tu je še gnezdoznica, nekoliko drugačna kukavičevka in pravzaprav precej lena (vendar še vedno lepa) rastlina, ki ji ni prav nič do srkanja sončne energije in njenega pretvarjanja v hrano. Zato sploh nima zelenega barvila in je vsa svetlorjava, tudi cvetovi. Preživlja se z življenjem na koruzi (tudi rastline ga poznajo!), tako da zajeda druge rastline.

Med cvetnimi srečanji in v spremljavi glasne, vendar nikoli razglašene ptičje družbe se mi zdi, da pot sploh ne mineva kot običajno. Saj hodim, ampak brez želje, da bi nekam prišel; sem že tu, sredi spreminjajočega se življenja, kjer je vse v najlepšem redu, kakršnokoli pač je in čeprav ne vem, kaj me čaka za naslednjim ovinkom. Morda pa le nove in drugačne rože!

VOLČINOVO KRALJESTVO

Na Stružnici se svet položi in bukov gozd pozdravi tudi z drugačnim rastjem. Ne morem si kaj, da se ne bi ustavljal ob prvi dišeči perli in njenih drobnih belih cvetovih. Pravijo, da njena družba pritegne blaginjo in celó denar, športnikom pa približa zmago; kdor jo nosi v usnjeni vrečki, je zavarovan pred vsemi zlimi silami. Ne rečem, denar že pride prav, ampak v razpoloženju, ki ga ustvarjajo gozdovi in rože Stružnice, se mi zdi, da sploh ne obstaja. Blaginja pa je itak doma prav tu, med bukvami, jelkami in jeseni, v dihu gozda in sozvočju njegovega življenja.

Zdaj srečujem spomladanske torilnice, ki so z modrimi cvetovi podobne spomincicam; sklanjam se nad rumene in oker cvetove širokolistne grašice, ki tako lepo dišijo; se priklonim velikim listom repuha in lapuha,

Na vrhu Kuželjske stene ne privlačijo le rastline, ampak tudi pogledi v daljave.

spoznam odcvetelo deveterolistno konopnico, njena sestra brstična konopnica pa še vijoličasto cvetoče pomezikne v pozdrav. Spoštljivo pozdravim volčjo češnje in rebraste razkošno zelene liste bele čmerike; obe sta strupeni rastlini. Mimo ženiklja (tega gozdnega sorodnika zelene razen vonja izdajajo majhna kroglasta socvetja na dolgih pecljih) ni daleč do tripernate špajke (sorodnika baldrijana s trojnimi listi), vendar vse kaže, da je kljub drugim vrstam rož to volčino kraljestvo. Navadni volčin je že odcvetel, vendar mladane vonjam čudovito dišavo njegovih rožnatih cvetov; lovorolistni volčin sicer ne diši, zato pa lepo zeleno cveti; iz gozdnih skrivnosti se izvije celo blagajev volčin, po prihodu na rob sveta pa zagledam še belo cvetoče razkošje alpskega volčina.

Vrh Kuželjske stene je vsekakor rob gozdnega sveta in svet zase že po razgledih in globinah, ki se širijo pod njim. Po robu poteka tudi izrazita rastlinska meja: v prepadnih stenah rastejo toploljubne rastine, ki bi jih prej srečal v gorah ali v toplih krajih blizu morja. Le meter, dva od skalnega roba pa v vlažnem bukovem gozdu, v katerem jelke sploh niso redek gost, rastejo povsem druge rastline in cvetijo drugačne rože; razen znan,

Nad prepadi cveti alpski volčin.

kot so širokolistna grašica, spomladanska torilnica in gnezdovnica, srečam še šmarnice, pa šipek in svetleče zelene srčaste liste kopitnika, ki nenavaden zelen cvet skriva tik ob zemlji; in tu je še dišeči salomonov pečat s kimajočimi valjastimi belozelenimi cvetovi. Prav na vrhu iz ostankov nekdanjega večjega debla odganjajo celo vitke lipe. Kdove kako je to drevo nesmrtnosti prišlo prav sem. To gotovo ni običajen kraj in lipa kot dobro zaščitno drevo ima tu gotovo svoj pomen; saj ljudje ne obešajo kar tako lipovih vej nad vrata ter sadijo lipova drevesa ob hišah.

SREČANJA Z UMETNICAMI PREŽIVETJA

Prav na vrhu se košati gorski jelenovec; zelena in cvetoča družba (da razgledov sploh ne omenjam) je tu izjemna. Nekaj je pravih lepotic, na primer perunike, brstične lilije in narcise. Čeprav slednjih ni veliko, njihova moč vsekakor pride do izraza: če cvet nosimo blizu srca, zagotovo priključimo srečo; ampak saj je že tu: v

Skozi naravno okno pod vrhom Kuželjske stene drži prehod v drug svet.

zeleni družbi na robu svetov, med razgledovanjem in občutenjem velikih širjav nad Kolpo. Tudi lilije niso rože kar tako: zanje pravijo, da ščitijo pred vsem slabim, prva bela lilija spomladi pa prinese moč tistemu, ki jo najde. In oranžna s Kuželjske stene? Vsekakor ima prav posebno moč, ki pomaga razumeti rože in v naravi slišati, česar drugi ne slišijo. Še ena čarovna rastlina je tu: ciklama. Na krajih, kjer raste, noben urok ne more pridobiti moči. (Nobeden razen enega: urok lepot narave.)

Pravim: kamorkoli na skalno stran dveh svetov stopim, povsod so srečanja z umetnicami preživetja v skrajnih razmerah. Iz skalovja rastejo in belo cvetijo drevesca in grmički šmarne hrušice, največje rastlinske zanimivke pa rastejo kar na skalah, kjer so se ugnezdile v špranje in razpoke in zlebiče; to je pravo veličastje rastlinskega sveta, ki pride prav povsod. Iz razpok zelenita seelosov in rjavi sršaj, ne manjka tudi kraškega šetrajja, ki ima tako čudovito dišeče liste. Med temi vonjavami in obiranjem skalovja nad prepadi se mi zares zazdi, da tudi njegova moč – šetraj namreč krepi tok misli – dobiva na veljavi. V glavi se mi ravno ne bliska, ampak misli letijo... Jaz pa za njimi, blizu in daleč, povsod nas je dovolj.

Vrh Kuželjske stene je zares pravo vzletišče misli in občutkov; prvo srečanje s tem svetiščem narave pomeni nič manj kot začetek vračanja vanj. Tako se tudi rast-

linske zanimivke kažejo v vedno novih podobah in vedno pripravijo kakšno presenečenje. Tako kot smrdljčka, čudovita sorodnica pelargonije, ki raste na skali v gozdu, kot kranjski volčič, ki pozdravi s kimastimi vijoličastimi cvetovi, in božje drevce ali bodika, ki se razpreda nedaleč od naravnega okna pod vrhom Kuželjske stene. Nižje doli je še več teh rastlin z izjemno zaščitno močjo: pravijo, da bodika štiti pred strelo, strupi in zlimi duhovi, dom pa varuje pred uroki. Če s

seboj nosimo suhe liste, prinaša to srečo. Morda je za to dovolj že samo dotik: mimo bodike me odnese v še bolj letečem razpoloženju.

Pot mimo Rak navzdol proti Kolpi ter nato nazaj na izhodišče ni kratka, vendar na njej v lepoti zelenega sveta čaka še marsikatero lepo doživetje. Ob odprtosti za pogovore z naravo najlepše stvari v življenju pridejo (zdi se) kar sama.

ČE NE POZNAŠ TERENA, NIKAR NE HODI PO SVOJE

ODSLEJ BOM UPOŠTEVAL MARKACIJE

ALEŠ TACER

Markacisti so planinci, ki s svojo požrtovalnostjo poskrbijo, da se mi »navadni« planinci v gorah ne izgubimo. Kaj se lahko človeku primeri, če površno in nepazljivo spremlja oznake ob poti, bom opisal, kot se je zgodilo.

V mesecu avgustu lanskega leta sem načrtoval »solo vzpon« na Črno prst v Škofjeloško-Tolminskem hribovju in nato vrnitev preko Rodice nazaj. Vsi ti hribi, ki so že bolj proti Primorski, so za nas Štajerce in Korošce kar precej oddaljeni, zato se je treba zjutraj podvizati in se dovolj zgodaj odpraviti na pot. Tako sem tudi sam ob osmi uri že parkiral avto v Stražišču, vasici, do katere te ozka, vijugava cesta pripelje iz Podbrda nekje na pol poti med Škofjo Loko in Mostom na Soči.

Zanimiva skala na Uršlji gori

Malo pod vrhom Uršlje gore in nedaleč od kočje PD Prevalje je ob planinski poti ogromna skala, ob njej pa oznaka, da je v njej odtis »Uršljkine noge«. Prevaljski planinci tako ohranjajo zgodbo o svoji gori in o Uršlji, kraljici, kot jo je zapisal **dr. France Sušnik**. »Z enajst tavžent devicami je pribežala pred pesjani, in ko je na našo goro stopila, se ji je noga ugreznila v skalo. 'Tod so dobri ljudje,' je spoznala, 'še skale so mehke' – in je ostala. In ko je lesni mož videl ves krancelj devic, je pohleвно dejal: 'Kosmat sem in nisem za med nje'...«

Vinko Möderndorfer pa o nastanku te uršljegorske zanimivosti piše v svojih Koroških ljudskih pravljicah in pripovedkah, in sicer v tisti o Črni babi in Povodnem možu. Ko je namreč sv. Uršula šla na Plešivec, se ji je na Jelenovem pašniku udrila noga v skalo. »Vdolbina v kamnu je ostala, vanjo pa še danes vtikajo romarji noge in pričrpani so, da jih potem nikoli več ne bodo bolele. Marsikomu se je že zgodilo, da je lahko spravil nogo v vdolbino, iz nje pa zelo težko.«

Andreja Čibron-Kodrin

Opremljen z izdatno zalogo energije in dobre volje ter precej težkim nahrbtnikom sem pogumno krenil na pot.

Nespameten kot sem se vedno v začetku poti preveč »zaletim«. Tako se mi pogosto zgodi, da si že po krajšem času pričnem izmišljati vse mogoče neumne izgovore za postanke. Enkrat me žulijo naramnice nahrbtnika, drugič mi postane vroče in je treba sleči vetrovko. Potem mi ne ustreza višina palic, pa trak sem pozabil dati na glavo... V takih primerih se je seveda potrebno ustaviti, po možnosti sneti nahrbtnik in uređiti stvari. Če se ob tem še vse skupaj malo zaplete, je še toliko boljše.

Okoli enajste ure sem popolnoma moker prisopihal h Koči na Črni prsti. Ko sem se preoblekel, sem se prepuštil toplemu soncu, ki je tisti dan obilo lilo svoje tople žarke na zemljo. Obenem je tudi prijetno pihljalo, tako da so se moje cunje, ki sem jih razobesil po ogradah, hitro sušile.

Malo po dvanajsti sem se odpravil naprej. Pridružil sem se mladi družini s tremi otroki, ki pa so za moje pojme prepogosto vohljali vsako travico ob poti. Zato sem jo »potegnil« naprej in jih na ravninskem delu poti kar krepko prehitel. Pozneje, ko se je steza pričela spet vzpenjati, so me pa spet dohiteli.

Pot s Črne prsti do Rodice se vleče kot jara kača, je pa bolj ali manj položna in nudi ob lepem vremenu prekrasen razgled. Dolga je za okrogle tri ure, speljana po čudovitih grebenih in plitvih usekih, kjer raste obilo planik in drugega gorskega cvetja. Na vrhu Rodice pa se ti pogled odpre na vse strani: na bohinjsko preko Vogla in na drugo stran proti Primorski in Notranjski.

Ko sem se nagledal teh lepot in si na trden in tekoč način privezal dušo, sem pričel sestopati z Rodice v dolino. Iz pripovedovanja drugih planincev sem vedel, da moram spodaj nekje zaviti s planinske markacije na geološko pot in da moram po stari italijanski mulatjeri počez čez planino, če se hočem vrniti v Stražišče do avta. Jaz pa seveda ne bi bil jaz, če jo ne bi kar lepo in brezskrbno »rezal« v dolino.

Kar po stezi levo in desno, pa po gozdnih cestah in kolovozih veselo navzdol! Ko sem se zavedel svoje nape, je bilo že malce pozno...

Pridričal sem se torej veselo v vasico, kjer so po mojem skromnem mnenju vsi vaščani sušili otavo. Hiše in

travniki so bili blizu skupaj in na vsakem je brnel traktor ali obračalnik. Ustavil sem se pri starejši ženski in jo šegavo povprašal: »Dober dan, gospa! Nekateri kar delate, drugi pa pohajkujemo po svetu. Koliko pa je še kaj do Stražišča?«

Grabljica je zinila in zavila z očmi, mene pa je v hipu minila vsa prešernost. Celó moja glava je zaslutila, da mora biti nekaj hudo narobe.

»Jože, pridi sem!« je poklicala moža. »Ste pa precej zgrešili, veste! Jože je lovec in pozna tukaj vsako kozjo stezico. On vas bo lažje usmeril naprej,« je dejala.

Nadaljevanje si lahko zamišljate. Tisti možakar mi je silno ljubeznivo povedal, da sem kakšno uro hodil zastonj, saj sem prišel že čisto v dolino in v vas Rut in če bi nadaljeval po tej poti, bi prišel na glavno cesto kakšnih dvajset kilometrov od svojega cilja. Napotil me je nazaj v breg čez travnike in pašnike in po kozji stezici skozi pragozdni labirint, kjer da bom končno presekalo staro italijansko mulatjero. Po približno osmih urah hoje me je spet napotil v hrib!

Kaj sem hotel, pogumno sem zagrizel v strmino, čeprav so se mi noge šibile. Od vsepovsod sem poslušal pripombe o zablodelem planincu, ki je na tako nenavaden način popestril monotono nedeljsko življenje na vasi. Še srečo sem imel, da sem našel tisto kozjo stezico, saj bi se drugače verjetno izgubil v tistem zaraščenem gozdu. Po uri in pol sem potem prikreval na tisto pravo stezo in se po še uri hoje privlekel preko nekih nikoli pokošenih pašnikov do svojega cilja. Trda trava je bila tako dolga, da me je popraskala po obrazu. Ura je bila pol osmih zvečer. Na poti sem bil torej več kot enajst ur!

Tu se moja dogodivščina za ta dan konča. Sledi pa moralni nauk te zgodbe: Če ne poznaš »terena«, nikar ne hodi po svoje in se ne zanašaj na svojo intuicijo! V večini primerov se takšna »popotovanja« na lastno pest končajo na opisani način.

Odslej bom bolj upošteval rdeče-bele krogce, ko pa bom videl markacista, mu bom dal za pivo...

NAMERAVALI SMO ITI NA MATTERHORN, PA NAS JE VREME PREUSMERILO

SPOMINI NA BREITHORN

MARJAN SREČNIK

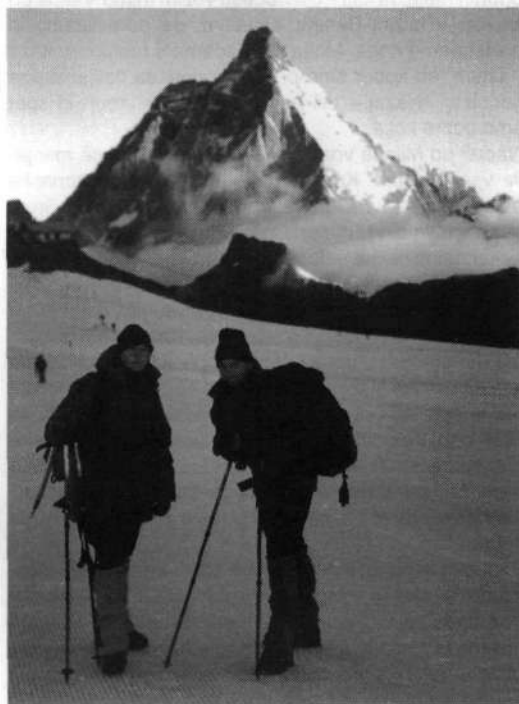
To pot smo nabrušeni. Kar pokamo od energije. Za nami so številni pristopi na domače vrhove, med njimi tudi nekaj plezalnih.

Pol leta je od takrat, ko naju je s sinom spodnesla kloža v severni steni Velikega vrha. Samo neizmerni sreči se morava zahvaliti, da še vedno kolovrativa po hribih.

Odpravljamo se v Breuil-Cervin. Cilj je Matterhorn in potem, če bo vse OK, še Monte Rosa. Žal se kasneje izkaže, da ni ne enega, ne drugega. Z nama je še Kropar Franci. Pred dvajsetimi in več leti sva skupaj preplezala nekaj plezalnih smeri pri nas in v Dolomitih. Nekoliko čudaški je, kot se za pravega Kroparja spodobi, pa nič hudega.

Zatakne se nam že na meji v Ratečah. V polni prtljajnik med planinsko in plezalno opremo v Lescah skrijemo tri plastične posode supra, da bi prihranili nekaj lir v Italiji. Na italijanski kontroli me carinik v slabi slovenščini vpraša: »Imate kaj za prijaviti?« »Nič, saj gremo v hribe,« mu hitro odgovorim. Pokaže mi, naj zapeljem na parkirni prostor. Že vidim, kako iz prtljajnika meče vso skrbno zloženo opremo, a je cariniku šel v nos le bencin. Ker se ne moremo sporazumeti, nam pomaga Matjaževo znanje angleščine. Povedo nam, da je v Italijo bencin prepovedano uvažati. Saj ga ne uvažamo, ker ga bomo sami potrebovali! Nič ne pomaga, carinik je neizprosni. Kaznuje nas za 20.000 italijanskih lir, potem ko skoraj eno uro izpolnjuje dve strani dolg formular. Ni kaj, avanti birokracija! Ko plačamo, carinik spet v slovenščini ne pove nič drugega kot »nazaj« in z roko pokaže v smeri Rateč.

Gremo pač nazaj. Na naši strani se mi policisti posmejujejo, vsaj mislim si tako. Me pač poznajo iz službe. Jezen, še več, togoten v Podkorenu zavijem proti Ko-

Vzpon na Breithorn

Na vrhu Breithorna

renskemu sedlu. Z avstrijskimi mejnimi organi ni nobenih težav. Le običajno vprašanje: cigarete, alkohol? V pristni koproarščini. Cigaret nimamo na zalogi, čeprav Matjaž in Franci kadita, karton uniona pa ne sme biti ovira za vstop v Avstrijo. V Beljaku zavijem na avtocesto proti Trbižu in na avstrijsko-italijanski meji komaj opazimo, da prestopamo državno mejo, in to kljub temu, da je v avtomobilu v plastičnih posodah še vedno 20 litrov bencina. Hura, pa smo jih! Prednost Evrope in odprtih meja, ni kaj! Po avtocesti vozim mimo Vidma do Mešter v bližini Benetk. Ustavim, da pomalicamo in pretegnemo noge. Matjaž nenadoma s prstom pokaže v smeri, od koder smo prišli, in oponaša italijanskega carinika: »Nazaj!« Vsi trije prasemo v smeh in spet smo dobre volje.

Naprej do Milana vozi Matjaž. Skleneva, da se menjava vsake tri ure. Kmalu za Novaro zavijem s torinske avtoceste za Ivrea in nato naprej proti Aosti. Sredi popoldneva zavijemo pri Chatilonu v smeri Cervine. Še nekaj najnujnejših nakupov v Valtournenche in že smo na končni postaji.

Veriga snežakov zapira dolino in prav nad nami je na novo pobeljen mogočni Matterhorn. Kar nekam me prime, ko gledam njegova strma pobočja. Pa pravijo, da je z italijanske strani v primerjavi s švicarsko pohleven! Kaj je šele na oni strani, si mislimo. Vse fotografije in opisi o tej mogočni gori se sedaj razblinijo. Ni kaj, klobuk dol, gospod Matterhorn! Išče mo kraj, kjer bi lahko prenočili, pa izvemo, da je prvi kamping v Valtournencheju. Torej nazaj – in že tema je, ko postavimo šotor.

Ponoči nas doseže nevihta, lije kot bi se odtrgal oblak. Šotor ne drži in zjutraj smo mokri kot miši. V soncu bežimo nazaj v Breul, kjer za vasjo pri opuščeni sirarni sušimo opremo in s strahom pogledujemo v zasneženi Matterhorn. Ko se dokončno izvije iz pajčolanastih meglic, vemo, da vsaj dva dni z našim vzponom ne bo nič.

KOČA NA ITALIJANSKO-ŠVICARSKI MEJI

To noč prespimo kar v avtomobilu: ni udobno, smo pa na suhem.

Naslednjega dne je vreme lepo. Na strmih pobočjih našega cilja se sneg tali. Dopoldne pripravimo prtjago za naskok. Matjaž gre v hotel, da se dogovori za prevoz s terencem do planinske postojanke Oriande. Malo pred trinajsto smo pred hotelom, kjer poleg nas na prevoz čaka starejša gospa z vnukom. Zunanji videz in izredno poznavanje okoliških vrhov kaže, da se je v mladosti morala ukvarjati s planinarjenjem. Sumljivo gleda naše težke nahrbtnike. Ko se spakiramo na terenca, smo v pol ure 700 metrov višje pred kočjo Oriande in lažji za 180.000 lir. In kar je najhuje, iz oblakov ponovno prične deževati, vmes pa že padajo tudi snežinke.

Kaj sedaj? Gremo vprašat lastnika kočje za prenočišče. V takem vremenu je brez pomena nadaljevati pot do Ref. Carrel. Lastnik kočje, debelušast in zamaščen Sicilijanec, pove, da glede prenočišča ni problema, da pa ne prizna popusta na planinske izkaznice, češ da je

Breul, kapelica pod Matterhornom

koča privatna. Ker dež kar pada in se vsa okolica vedno bolj zapira z meglami, jo peš popihamo v dolino in v varno zavetje avtomobila.

Zvečer se cunjasti oblaki razgrnejo in zadnji sončni žarki obsijejo južno pobočje Matterhorna. Sedaj se odločimo: zjutraj pričnemo vzpon na rezervni vrh, na Breithorn.

Sredi dopoldneva naslednjega dne krenemo po strmem pobočju nad Breulom po poti št. 14/a do Plan Maison, nato pa po nič kaj prijetni ledeniški moreni do Ref. Teodulo na nadmorski višini 3317 metrov tik na italijansko-švicarski meji. Dosežemo jo v petih urah. Vmes nas enkrat osveži sodra, ampak zdaj smo tega vremena že vajeni.

Prijeten mlad švicarski zakonski par skrbi za to lepo zavetišče, v katerem je do večera poleg nas še okoli štirideset nadebudnežev, ki si naslednjega dne žele lepega vremena, da opravi turo na vrh Breithorna. Za večerjo si privoščimo zelenjavno juho, vsi drugi, v družbi smo z Italijani, Švicarji, Nemci, Francozi in Poljaki, pa si privoščijo večerjo v pravem pomenu besede. Posebno požrešni so domačini Italijani in seveda Nemci, Poljaki pa jedo tisto, kar imajo v bisagah; so še bolj revni kot mi. Kako žal mi je za tiste lire, ki smo jih tako po nepotrebnem zapravili za prevoz do koče Oriande, in za tiste, ki smo jih pustili prvo noč v kampu! Plačamo nočnino in večerjo. Na planinske izkaznice nam priznajo 50 odstotkov popusta. Tudi to je nekaj in z Matjažem si privoščiva po eno pločevinko piva, Franci, zagrizen abstinent, pa kafetari. Kmalu odidemo spat. Imamo svojo sobo s šestimi ležišči in privoščimo si lahko tudi odeje s sosednjih ležišč.

Kmalu smo v sanjah in zbudi me šele ropot na stopnicah, ki vodijo v jedilnico. Takoj sem pokonci, tudi Franci je kmalu nared, le Matjažu se ne da izpod toplih odev. No, ko smo v jedilnici, oskrbnik kjub rani uri, saj je komaj štiri, postreže z vročim čajem.

KAMORKOLI SEŽE OKO – SAMI VRHOVI

Kočo zapustimo med prvimi. Zunaj je lepa, mrzla, jasna noč, nebo je posuto z zvezdami. Dereze škripljejo po aluminijastih stopnicah, ki vodijo od koče dol na snežišče. V soju čelnih svetilk nam ni težko slediti shojeni gazi po teptanem snežišču. Ko smo pod Ref. Le Guide del Cervino, pod zgornjo postajo žičnice, ki pripelje iz Plan Maison na Testa Grigia, se prične daniti. Za nami v jutranjem soncu žari Matterhorn in njegovi sosedji, na sedlu Breithorn pa tudi na nas posije sonce in kmalu postane vroče, da v nahrbtnik romajo odvečne cunje. S sedla Breithorn vodi uhojena gaz v strmino, po kateri v dobri uri dosežemo vrh 4160 metrov visokega Breithorna.

Kamorkoli seže oko – sami vrhovi. Občutek imaš, da bi moral živeti vsaj trikrat, da bi vse to vsaj približno prehodil. Sedimo na nahrbtnikih in fotografiramo na vse strani. Kmalu na vrhu postane gneča in moramo prihajajočim napraviti prostor pod soncem žarečega Breithorna.

Vso pot med sestopom srečujemo naveze vodnikov z

Matterhorn z megleno kapo iz Breula

njihovimi klienti. Mi iz koče Teodulo smo brez vodnikov, zato smo tudi na vrhu med prvimi. Šele med sestopom vidim, kaj vse v spremstvu vodnikov leze po teh visokih gorah. Smučišča pod Malim Matterhornom oživijo, zato je sestop postal nevaren; v hrbet lahko dobiš kakega smukača, kar je slaba stran pristopa na ta sicer lahko dostopen vrh. Okoli 13. ure smo spet v koči, kjer si z Matjažem privoščiva pivo, Franci pa ožema mehurčke

Kdo ve, že janževke cvetijo

VINKO HROVATIČ

*Kdo ve, že janževke cvetijo
v rebri tam pod mrzliško planino?
Planinci v vroči dan hitijo
čez kalsko mlado košenino.*

*Zdaj mimo čas je, ko je cvetje
od blizu nudilo mi vonj dišavi
in mimo čas je, ko zavetje
iskal pred dežjem sem v goščavi.*

*Na klopi hiše zdaj domače
poslušam le še vetra piš v daljavi,
da bolje več ne bo, drugače,
mi tiho in otožno pravi.*

iz plastenke in si kot običajno privoščiti tudi požirek prave kave. Oblači se in že pred Plan Maisonom nas zagrnejo oblaki z redno sodro in dežjem. To nas ne ovira, da ne ležemo v travo in si privoščimo počitek.

Le deloma smo potešili strasti o pristopu na Matterhorn. Splaknila sta jih dež in sneg, ki letos gospodarita na teh visokih gorah.

Pozno popoldne smo spet v Breulu. S Francijem skleneva, da do večera pregledava okolico in raziščeva predirne piske svizcev. Toliko svizcev še nisem videl; čudoviti glodalci, ki so tu okoli, se nas vsiljivcevsplahnje bojijo pretirano. Pa še nekaj je: cele plantaže cvečotega svišča se ponujajo zahajajočemu soncu. Že to, kar smo danes doživeli, je odtehtalo tako dolgo pot od doma.

Ker se vreme noče in noče ustaliti, ponoči namreč spet dežuje, sklenemo, da naslednjega dne pobegnemo izpod Matterhorna in se semkaj vrnemo prihodnje leto. Verjamem, v to sem prepričan, da mu ne ostanem dolžan.

Pri Veroni zavijemo proti Trentu. Poskusili bomo splezati na katerega od vrhov v Dolomitih. Že prvo noč nas na Passo Pordoi ponovno napere in smo mokri kot cucki. Vse, kar imamo s seboj, je mokro, iz prtlačnika avtomobila več ali manj teče voda. Ne preostane nam drugega, kot da se spokamo in preko Passo di Falzarego, Cortine d' Ampezzo, Passo Tre Croci in Misurine zbežimo v Avstrijo. Vrhove in strme dolomitske stene v dežju in megli le slutimo.

Ko smo v Avstriji, kamor se nam sedaj že mudí, do doma ni več daleč.

On ve vse

Saj ga poznate, nedvoumno je prepoznaven, nezgrešljiv. Ne čemi v kotu, tih in neopazen, ampak caruje na dominantnem mestu v koči, na počivalu, na vrhu gore. On ni zakon, on je zakonodajen, njegova je ustava. Preži kot orel na žrtev: gorje mu, kdor ga ne opazi. On je edinstven, je Polikarp na Visokem, arhangel med krilatci, Hirohito nad samuraji. Od cvrenja v lastnem soku pomembnosti dobi barvo, zato ne potrebuje sončenja in UV žarkov. V celoti je samozadosten. Samo pogledaš ga in veš: on ima znanje in védenje celotnega vesolja.

In glej, zgodi se! Prikupna planinka, nevednica, stori napako in ga zmoti v mozganju, kako se izogniti lažjemu svetu in s tem premagati zadnji neresen problem Karavank, to je pristop k njegovi lastni smeri v južni steni Golice. Vpraša ga: »Ali mogoče veste, kako se imenuje tamle tisti špičasti hrib, ki je tako lep?«

V hipu je na nogah, odpro se mu verbalne zapornice, povodenj je uničujoča. Najprej uvodno škropenje: on se seveda že doma pouči o gori (le kako si onda drzne uporabiti besedo hrib!), on že doma fiksira svoje znanje s temeljitim študijem literature. Da on ne bi vedel imena gore, je enako nemogoče kot dihanje vakuumu. Jakost njegovega glasu narašča premozorazmerno s številom poslušalcev in s časom trajanja, retoriko je do vrhunca izpilil in izostril, znameniti gostobesedni slovenski državni poslanec je zanj vajenec. Reka besed mimogrede odplavi literatura: ta je zanič, samo on ve, kako se pravilno reče tej gori.

Seveda uboge nevednice in nas ponižnih poslušalcev ne razsvetli takoj, ampak nam dovoli, da se polni strahospoštovanja grejemo v zavetju njegovega renomeja. Ne pove, ali je že bil na tej špičasti gori; samoumevno je, bil je že povsod, niti ga ne vprašamo kolikokrat, saj bi bilo žaljivo – tako kot če bi Einsteina vprašali za Newtonov zakon. Proti koncu ekspezeja pomenljivo premolkne, počaka, da se modre, cankarjanske široke oči radovednice ponižno

zazro navzgor v njegovo obličje in izdahne ime tiste-ga lepega špičastega hriba.

Solznih oči smo hvaležni. Manjka samo še pikica na i, nekdo bi moral reči: »To je Njegova beseda«, ali »On je govoril!«. Nevedni molimo in živimo v upanju, da nas bo še kdaj presvetlil.

Prikupna planinka stori drugo napako. Še preden prežveči prižarčeno védenje, mu ponudi – pomislite, njemu hvaležno ponudi jabolko! Nezaslišana predrznost! - V zvišanem tonu druge oktave nas milostno seznaní, da je že v paleoplaninskih virih zapisana in opisana afera s ponujenim jabolkom v raj. Pa ti-sto jabolko še takole špricano ni bilo. Neznani glas iz hvaležnega občinstva skromno, spoštljivo in plaho pripomni, da je bila tista praafera z jabolkom naša eksistenčna nuja. On ga z molkom in pogledom diskvalificira, ugotovi, da se mu je občinstvo spridilo in odide v kočo.

Tam preprosta planinska raja tehta: bo vreme, ne bo vreme. Ko vstopi, je vsem takoj jasno: on je modri Salomon, on bo vedel, ali bo vreme držalo ali ne. Zadevo verbalno akceptira, odločno pristopi k reševanju problema (strogo teoretično – kako brihtno!), izpostavi žgočo dilemo 'iti ali ne iti na goro' (kako izvimo!), upošteva Penrosovo gravitacijsko teorijo superstrun in tvistorjev (tipično neracionalen um genija!) in vehementno napove v izbranem prostoru – času delno do zmerne oblačno vreme (kako jasnovidno!). On ostane prezenten v koči, njegov sivi potencial nadaljuje meditativno reševanje zadnjega problema Karavank, pristopa k južni steni Golice.

Čez pol ure so planinci že nazaj, mokri kot ribe v Črnem jezeru. Dež lije, še pašteta v konzervi je namočena. Prikupna planinka stori tretjo napako. Od njega, trapa neumna, zahteva pojasnilo, odkod v nahrbtniku, čevlji in žepih sedem litrov zmerne oblačnosti. Zanj se ne zmeni več, za hip sestopi s trona, za bližnjico uporabi črno luknjo in stopi v sosednji prostor – čas v upanju na boljše poslušalstvo.

Pa ne skrbite, še ga boste srečali! On je usoda in kismet vseh planincev, le samotne iskalce lahkih brezpotij rad ignorira – pač preskromen avditorij.

Lado Brišar

DO VZNOŽIJ GORA IN GRIČEV JE TREBA NEKAKO PRITI

DOŽIVETJA PRILETNE AVTOŠTOPARKE

NADA KOSTANJEVIC

Idrske Krnice moram vsekakor obiskati, sem se odločila. Mlada znanka iz Spodnje Idrije, ki je poročena v okolici Vipave, me je naložila v avto nekje na Vrhpoljskem klancu. Saj res – prejšnjo nedeljo mi je nekdo povedal, da je moja prijateljica Angela iz Črnega vrha v domu ostarelih v Idriji in če se dovolj zgodaj vrnem, jo pač obiščem. Znanka mi je pravila: pojdite peš, mimo Graparja, saj boste prišla v pičlih dveh urah na Jelenk. Tudi če se ustavite pri gostilni – razgled je lep, še lepši kot z vrha.

Odložila me je v Spodnji Idriji, podala sem se čez lep, z rožami okinčan in nadkrit most za pešce. Spodnja Idrija sploh hoče po lepoti in urejenosti tekrovati s ta pravo Idrijo. Nima le slovite cerkve, temveč tudi pošto, banko, kup trgovin, reprezentančen Kendov dvorec in še in še...

POTI NA JELENK

Skozi naselje je pot še kar dobro markirana – pot na Jelenk namreč. A ko prideš iz vasi ven, zabredeš na neki travnik, ki je markiran le s kravjeki. Na srečo me je z okna bližnje hiše opazovala neka ženska in me opozorila na markacijo na nekem zidu, čez katerega je bilo treba splezati, da sem se znašla na zelo dobri gozdni stezi – in tudi zelo dobro označeni. Pa tudi zelo lepo razgledni. Hodila sem in hodila, dokler nisem prišla do samotne domačije. Pred njo je bila starejša ženska, okrog domačije pa vzorno obdelane in zaradi zverjadi ograjene njive z visokimi preklami, obraslimi s fižolom. Pred hišo je ženska rezala lanski krompir. Povedala mi je, da sta z neporočenim sinom sama tu, drugi otroci so se odselili, en sin, duhovnik, pa je služboval v Podnanosu (poznala sem ga) in je že umrl. Krompir daje živini, sin se z avtom vsak dan vozi v službo. Domačiji se reče pri Graparju. Seveda sem zopet napol preslišala, kako moram iti na Jelenk; slišala sem le nekaj kot pol ure, dva kilometra, dobra cesta.

No, nanesele je tako, da sem šla po res dobri cesti, namesto da bi sledila markacijam, ki me je zapeljala precej navzdol, dokler nisem prišla na asfalt. Tu me je nekdo potegnul z avtom do središča Krnic, do gostilne. Od tam sem se podala proti Jelenku, ne da bi obiskala gostilno, ki se imenuje Planinsko zavetišče.

S križišča za gostilno kaže markacija proti Jelenku, pa sem se podala med res lepo urejenimi in obnovljenimi hišami, pred katerimi so se žogali kar gosposko oblečeni otroci. Vendar hlevi za hišami pričajo, da tudi tem otrokom niso tuje ne vile ne grablje, celo molzni stroj ne. Prijazna deklica me je napotila, naj grem kar po stezi, ki je skoraj cesta, in bom v dvajsetih minutah na vrhu. Po poti sem brala dišeče ciklame, v gozdu sem videla ruševine kmetije – to je bil verjetno nekdanji

Dom na Jelenku –, nato sem pod gričkom zagledala vhod v nekakšno klet in ker je bila ura pozna in je bilo že malo temno, si nisem upala noter. Ker sem vedela, da z vrha Jelenka ni nobenega razgleda, sem se začela spuščati po prvi markirani poti navzdol. Vodila je le po gozdu in ni bila nič razgledna, a že ta gozd je sam po sebi lep. Prišla sem razmeroma nizko na krniško magistralo in tam me je neka družinica odpeljala do Idrije. Imela sem še dobre tričetrt ure časa do avtobusa, ki pelje v Godovič, od koder bom pač štopala v Vipavo. Torej pojdem k Angeli v dom.

Ko mi je prijazna negovalka pripeljala Angelo, sva se prav debelo pogledali. Angela ni bila prava – prava Angela je v podružnici, v negovalnem oddelku na Marofu. Napačna Angela je pravo Angelo poznala, saj sta bili obe s Črnega vrha, in je od mene sprejela Angeli namenjene ciklame in Angeli namenjen klepet. Saj takim zapuščenim starkam »jezična juha« še najbolj tekne.

VSAKA NEDELJA JE PRAZNIČNA

Naslednjo nedeljo k Angeli nisem mogla. Bila je namreč podraška nedelja pri sv. Hieronimu na Nanosu. (Tam ima na poletne nedelje vsaka zgornjevipavska vas svoj praznik, le ena je postojnska.) Vedela sem, da bo prireditev vodil nekdanji predsednik PD Vipava prof. Črnilogar in sem se s svojo pastorko tega praznika udeležila. Zakaj to pripovedujem? Kot ponavadi je bila opoldne pri sv. Hieronimu maša – in na njej so sodelovali Kamniški koledniki. Niso le oni prepevali, temveč so tudi nas spodbujali k petju. Po maši sta se avtobusa, kot je tradicija, zapeljala še k Vojkovi koči, kjer so Kamničani nadaljevali s petjem in vesoljno ljudstvo jim je pomagalo. Pesmi niso bile ne pobožne ne klmfarske, tako da je bilo za vsakogar nekaj.

Dol grede smo se ustavili pri Lovski koči v Vratcih. Tam je imela lovška družina Vojkovo iz Podnanosa 50-letnico obstoja – in so nas začeli lovci hraniti s pečenko, pevci pa s koncertom. Bilo je tako lepo in vrnili smo se tako pozno, da sta doma krepko protestirala oba bikca in prasica. Nakrmili smo jih in se polni lepih melodij spravili spat.

Zopet je bila nedelja in je bil praznik trgatve v Vipavi. Kot vremenska opazovalka sem morala dežurati – saj je suša velika, kakšen preveč vnet »profiter« pa bi lahko v mojo dežemernico nalil kaj vode. Kdajpakdaj me poskušajo prepričati, naj bi zapisala več dežja, kot ga je padlo, a pri mojih sivih laseh in s 50-letno službo pri meteorologiji tega ne bom počela.

Potem sem morala obiskati še svoji prijateljici Snežnikarici v Kanjem dolu. Ženici sta mi pravili, da sta imeli letos v gosteh celo samega škofa Piriha. Doli v gozdu je duhovniška preprosta hišica brez luči, kjer si duhovniki med počitnicami nabirajo moči. Škof je bil tu kar 14 dni, maševal je celo v njihovi hiši in pri vseh zna-

menjih po Javorniku, hodil se je razgibavat tako, da je ljudem pomagal kosit...

Potem je bila še »trška«, vipavska nedelja pri sv. Hieronimu in z Ančko sva morali organizirati avtobusni prevoz. In zopet smo obiskali Vojkovo kočo in pri lovski koči nabirali šipek. Še več: ker smo na avtobusu imeli tudi Ložičane, ko smo jih peljali domov, so nam odklenili in pokazali 200 let staro cerkev, kjer na glavnem oltarju sv. Frančišek Ksaverij že dve stoletji krščuje zamorca – le na kipu.

(Kot posebnost naj povem, da v Vipavski dolini fantu, ki nosi ime tega svetnika, ne pravijo Franc, temveč – Vero.)

SREČANJE Z ANGELO

Končno je prišla nedelja, ko sem se lahko podala k Angelu. Imela sem kot ponavadi več sreče kot pаметi. Najprej so me z Vrhpoljskega klanca neki Koprčani poteg-

nili do Cola. Niso vedeli, čemu stoji toliko avtov na travniku pod Sanaborom. Povedala sem jim, da je tam plezališče v Beli – ker poleti ni kač in pozimi ne burje in ledu in je zato zelo obiskano. (Kanjon reke Bele je od Tekca naprej le hudournik, od Sanabora do tja pa teče vedno.) Kasneje pa sem dobila prevoznika, ki se je z luksuznim avtom peljal sam. Imel je nič več in nič manj kot 84 let in več kot šestdeset let vozniške prakse na avtobusu in kamionu. Čeprav ni bil namenjen na Marof, me je zapeljal tja.

Pravo Angelo sem takoj našla, saj leži skorajda nepokretna na negovalnem oddelku Doma v Spodnji Idriji. V življenju ji ni bilo z rožicami postlano. Desetletna je šla služiti h kmetu, od katerega je morala vsak dan dve uri peš v šolo in cerkev (največkrat kar bosa) in da se tega reši, se je mlada in zelo nesrečno poročila. Pa še otrok ni imela.

Mož ji je zapustil službo pismonoše, ko je umrl, tako da

Debeli vrh

Zjutraj ob petih je bilo jasno in ni se nama bilo treba bati slabega vremena. Idealno je bilo, kar sva pozneje ugotovila na Debelem vrhu.

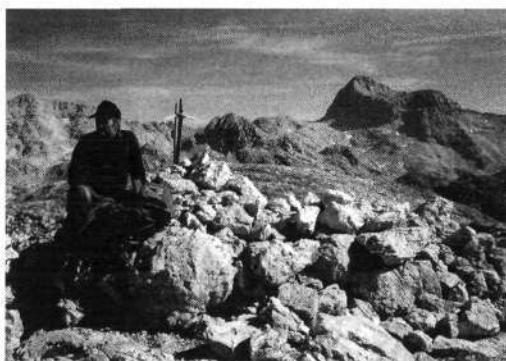
Na planini Blato sva dan prej pustila avto in se v slabi uri povzpela do kočice na Planini pri Jezeru. Koča je lepo oskrbovana in čista. Upravnik oziroma upravnica sta bila prijazna.

Hodiva molče, tu in tam spregovoriva besedo. Opazujeva in iščeva markacije, ki nama kažejo pot k planini na Lazu. Dobro uro potrebujeva do tja. Ne budiva ženske, ki bi nama po besedah upravnice lahko razložila pot proti Lazovškemu prevalu. Prerano je in pustiva jo spati. Pot si poiščeva sama, saj po kratkem iskanju najdeva rdeče smerokaze za poti, ki kažejo tudi proti Vodnikovi koči oziroma omenjenemu prevalu. Pogledava si malo planšarijo pri Lazu, kjer je še vse mirno in spokojno; še koze spijo in počivajo.

Nenadoma rezek pisk svizca opozori na nevarnost. Tujca sva in skalila sva njihov mir.

Pot, ki vodi proti Vodnikovi koči, se izgubi med travo in je težko vidna. Zagledava rododendron in encijan. Malo višje se težko izogibava planikam. Ne pohodiva jih, utrgava si vsak po eno za spomin. Ne bi smela, pa sva. Malo se ustaviva, spijsva požirek mrzle vode, ki sva jo natočila na planšarijo na planini v Lazu. Obogatila sva jo z bezgovim sokom oziroma sokom iz črnega ribeza.

Dihava ta sveži zrak in uživava v miru in tišini. Lado hodi naprej počasi in enakomerno, tako da sva v dobri uri in pol že na Lazovškem prevalu. Pot se nadaljuje proti Vodnikovi koči, midva pa zavijeva na

Na vrhu sva – svobodna, zadovoljna, zadoščena

levo proti Debelemu vrhu. Tu ni več markacij in tudi poti ni. Pomagava si z orientacijo in malo sreče. Oboje imava in kmalu zagledava poševno grapo pod pobočjem, po kateri se vzpeneva na greben. Od vrha naju loči samo še neprijetna škrbina, ki ni nedolžna. Paziva, ko se spuščava po njej, saj celotna pot ni zavarovana, škrbina pa je najbolj izpostavljena. Na drugi strani zlezava iz škrbine, se ponovno povzpeva na greben in sva po uri in pol hodá od Lazovškega prevala na 2390 metrov visokem Debelem vrhu.

Jasno je in mirno, brez vetra. Trud je poplačan s prelepim globinskim pogledom na sosednje vrhove. Mali in Veliki Triglav se nama zdita preblizu, oddaljeni Krn je lepo viden na obzorju.

Sama sva in samo ptice naju pozdravljajo.

Tako kot v orlovem gnezdu – svobodna, zadovoljna, zadoščena.

Boris Kukanja

je imela pokojnino in najemno stanovanje v Črnem vrhu. Vsa planota jo je poznala. Obdelovala je za kratek čas njivico, dokler ni denacionalizacija vrnila stanovanja lastnici, ki jo je – vrgla ven. Naselila se je pri sorodnikih v Godoviču. Nekoč sva jo šli s pastorko Mijo obiskat pozimi, ko je padal leden dež – na štop seveda – in takrat sva v okolici Godoviča nabrali toliko teloha, da je Mija rekla, da »se je splašalo«, čeprav so nama z dežnikov padale ledene plošče na tla.

V Godoviču Angela ni bila srečna, kmalu je zbolela in sorodniki so jo dali v Dom.

Počasi marsikaj pozablja in se spominja le nekaterih doživetij. Najraje se spominja, ko sva skupaj hodili na duhovne vaje za vdove na Mirenski grad in smo z **Erno Meškovo** občudovale krasen razgled po okoliških bližnjih in daljnjih hribih. Pogreša svojo njivico, pogreša svoje muce, svoje rožice... Sprašuje me po sorodnikih, jaz pa si izmišljam, saj dobro vem, da jih ne bo več videla...

»Pridite še,« pravi, »a ne pozimi, saj je slaba pot.« Pa bom prišla, Angela, če boste le živa, ceste itak pluzijo...

Bilo je še zgodnje popoldne – kaj če bi šla po mostu čez Idrjico, tudi ta je ozaljšan s cvetjem, in se skozi Mokraško vas podala peš proti Razpotju. Kmalu mi ustavi gospodična, ki pravi, da ima nov avto in bi ga rada preizkusila. Iz Domžal je doma, šla bi kar v Škofjo Loko. Ne, na Gore ne gre, a do Razpotja me že pelje. Razpravljava o naravnih lepotah, o jeseni in še o čem, pa je Razpotje že tu. Ženska me izkrca, jaz pa grem po lepi cesti proti Goram. Nekaj časa je asfaltna, potem pa makadamska, a vseskozi občasno zelo razgledna. Naj-

dem celó gobo dežnikarico, čeprav je letos slaba letina za gobe.

SMRT V VASI

Ko pridem na Gore, stopim do cerkve sv. Magdalene, zmolim očenaš za ono pokojnico, ki me je lansko leto preoblekla, ko sem prišla mokra tja, in za ženico, ki mi je ponudila ta oblačila. Sprehodim se tudi po pokopališču. Strese me! Svež grob – in priimek je isti kot ga je imela ona ženica, le pokojnica je dosti mlajša.

Hitro sestopim v vas in poiščem že znano mi hišo št. 17. Odprem vrata – v dnevni sobi sedi ob peči gluhi gospodar in gleda na mizo, kjer je slika petdesetletne ženske in pred njo sveča... Hočem se umakniti, ko pride gospodinja. Takoj me je spoznala. Hči ji je pred tremi tedni umrla, bila je za gospodinjino pri župniku v Šebreljah, pri svojem bratu.

Nekoliko se pomenimo, potem ženica pove, da jo bo vnukinja ravnokar peljala na Veharše, na njen rojstni dom. Lahko grem z njimi. Res, preden se je poročila na Gore (šestdeset let je že tega), je bila doma na Veharšah blizu onega »Jaka umrl, stop«! (glej PV 4/97). Povem ji, da sem ravno danes zjutraj skoraj stopila na njegovo glavo, ko sem šla krmit naše bike, a on je spal pri »trakturju« (jašku za seno) v hlevu.

Prijazna starkina vnukinja naju je odpeljala do Veharš. Do Godoviča je še nekako šlo, od tam me je neki napol ilegalni avtobus zapeljal do Ajdovščine, od tam v Vipavo sta me pobrala dva Italijana; najprej ju je štopala neka študentka, a ko je zvedela, da ne gresta do Ljubljane, je svoj prostor prepustila meni.

Tako! Pa obiščite včasih tudi te odročne kraje!

odmevi

Asfaltiranje cest na Gorjancih

Na seji UO PD Novo mesto 4. maja 1999, še pred tem pa na Odseku za varstvo narave in gorsko stražo, smo med drugim obravnavali tudi namero Ministrstva za promet in zveze – Direkcije RS za ceste in Družbe za državne ceste d.o.o. po posodobitvi (asfaltiranju) gozdne ceste Gabrje–Gorjanci–Vahta.

Cesta vodi skozi načrtovan krajinski park, skozi rezervat pitne vode, nad bajeslovnim studentcem Gospodična in drugimi vodnimi viri, v bližini je tudi edini pragozd v tem delu Slovenije. Do sedaj je ta del Gorjancev slovel po čistem zraku in vodah, mirnem življenju divjadi in rastlin, zato ga vsi tisti, ki v naravi iščemo mir in tesnejši stik z njo,

tako radi obiskujemo. Seveda koristimo svojemu zdravju in ne škodujemo okolju, če se v ta prelepi košček Slovenije odpravimo peš. Že sedaj so silno moteči tisti obiskovalci Gorjancev, ki se vesperek brez razumnega razloga prevažajo z avtomobili. Gorjance lahko spoznavamo s številnih pešpoti, med katerimi sta najbolj znani Trdinova pot in Evropska pešpot. Sam vrh je tudi točka razširjene Slovenske planinske transverzale. To so kljub vsemu še vedno predeli miru, brez hrupa in smrdu iz doline.

Da bi vsaj Trdinov vrh zaščitili pred motoriziranim prometom, smo že pred leti predlagali, da bi postavili zapornice nad opuščeni peskokop nad križiščem za Trdinov vrh. Žal naša pobuda takrat ni uspela. Sedanja namera o asfaltiranju omenjene ceste bi bistveno poslabšala naravno ravnovesje v tem okolju, hkrati pa bi bila voda na

molin tistim, ki to območje že sedaj nerazumno onesnažujejo. Številne čistilne akcije, ki jih organiziramo v PD Novo mesto, kažejo, da je predvsem motoriziran promet tisti, ki omogoča neozavešenim obiskovalcem, da puščajo za seboj velike količine odpadkov, ki jih, če bi prišli peš, nikoli ne bi prinesli s seboj, kaj šele odvrgli, da ne omenjamo številne embalaže odpadnih olj, škodljivih izpuhov in neznosnega hrupa.

Ljubitelji hribov na Dolenjskem smo že tako »prikrajšani« za visoke vrhove, asfalt na Gorjancih pa bi že tako razmeroma kratke pešpoti dodatno razvrednotil, saj velja splošno prepričanje, da vrhovi, do katerih vodijo ceste, tudi če so samo makadamske, niso kaj prida planinski. Če bomo še Gorjance onesnažili z asfaltom, bodo šla ta sedaj pogosto obiskana območja v trajno planinsko pozabo.

Zaradi vsega navedenega seveda tudi planinci ne podpiramo asfaltiranja cest na Gorjancih in se tako pridružujemo naravovarstvenikom Novega mesta in Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v oceni, da bi bil asfalt na Gorjancih nesprejemljiv tujek in grob poseg v naravo. Nerazumljivo je že samo razmišljanje o takem posegu v trenutku, ko se drugje po Sloveniji trudijo celo zapreti za motorni promet alpske doline oziroma dostope do podobnih naravnih okolij.

Rozi Skobe

Čestitka

Planinci Planinskega društva Zabukovica čestitamo Planinskemu društvu Vrnsko za prejeto najvišje odlikovanje Občine Vrnsko, grb občine Vrnsko.

Veseli smo, da je priznanje prejelo planinsko društvo, ki letos praznuje

tridesetletnico delovanja. Trideset let že skrbijo za Dobrovlje in za poti, ki vodijo po tem svetu. Pred tridesetimi leti so pričeli odkrivati svet Dobrovelj in so odkrili svet, ki je znan po svojih lepotah, po jamah in legendah o tem svetu ter po zgodovini, ki se je tu odvijala. Tu so se leta 1635 zbirali kmečki puntarji. Dobrovlje so zibelka štajerskih partizanov.

Vransani, prejmite iskrene čestitke!

Planinci PD Zabukovica

iz planinske literature

Turistične kmetije od Alp do Jadrana

Nova organizacijska povezava, Združenje turističnih kmetij Slovenije, se je lotila ponudbe svojih zmogljivosti nadvse uspešno. Med drugimi koraki, ki so jih naredili v zadnjih letih, je povezava s podobnimi organizacijami na avstrijskem Koroškem in v Furlaniji – Julijski Krajini v Italiji. Pred kratkim so izdali skupen všečen katalog, v katerem si lahko izberemo primeren kraj za družinske počitnice, večinoma pod gorami teh treh dežel. Take akcije tudi na drugih področjih niso povsem naključne, saj je očitno in tudi pohvalno, da sledimo ideji olimpijskih iger treh dežel.

Mnoge med 63 predstavljenimi koroškimi kmetijami ležijo na nadmorski višini nad 1000 metrov. Prospekt nas vabi 1250 metrov visoko v Raj v narodnem parku, 1180 metrov visoko, kjer srce igra od veselja, 1100 metrov visoko, kjer vsakega človeka sprejmejo kot gosta, v romantično počitniško hišico na višini 1010 metrov, v staro in obnovljeno kmečko hišo na višini 1110 metrov, v številne družinske hišice na tej višini in planinske kočice na višini od 1400 do 1700 metrov. Prekrasni so pogledi in razgledi s teh pa tudi z drugih postojank v nižini in na okoliške vršace.

Na italijanski strani so mnoge turistične kmetije od 42 predstavljenih na ravninskem goriškem in tržaškem ozemlju, druge pa so tudi v goratem alpskem svetu. Štiri med njimi, ki ležijo na višini 1552, 1403, 1348 in 1250 metrov visoko, nam bodo prav gotovo nudile poleg številnih možnosti izletov in druge zabave tudi obilo sonca in svežega zraka.

Maloštevilne pa so kmetije iz Slovenije (31), ki so predstavljena v tej brošuri. Večina visokoležečih turističnih kmetij je v okolici Savinjske in Savske doline. Covnik leži 1226 metrov visoko nad Logarsko dolino, Ancelj na Zgornjem Jezerskem blizu Slovenske planinske poti 965 metrov visoko, Medved v Skomarjah pod Pohorjem 944 metrov visoko, Tavčar in Davčen na Četeni Ravni pa 900 metrov visoko. Ne smemo seveda mimo turističnih kmetij Govc-Vršnik v Robanovem kotu, od koder je lep pogled na Ojstrico, našo drugo najlepšo goro, Zgornji Zavrtnik pod Raduho, Stoglej in Pogorevc, od koder vodijo lahke poti v Savinjske Alpe, ter Spodnji Jerovčnik in Ramšak pod Rogatcem.

V brošuri je navedenih več primernih izletov in posebnosti kulturne ponudbe, opisane so različne možnosti zabave in rekreacije, na ovitku pa je odtisnjen pregleden zemljevid z zaporednimi številkami omenjenih turističnih kmetij.

Ciril Velkorrh

Gore

Mladinska knjiga je v seriji knjižnih prevodov z naslovom »Geografski raziskovalec« izdala že nekaj knjig za otroke. Tako kot v drugih tudi v knjigi »Gore« razlaga najvažnejše pojme in dejstva, ki bi jih morali najmlajši bralci čimprej spoznati. V tej knjigi so najprej predstavljena najpomembnejša gorstva in najvišje gore na svetu. V nadaljevanju lahko v knjigi preberemo razlago, kako so se nagubala gorstva, kako so potovali ledeniki in pustili za seboj ledeniške doline. Spoznamo lahko posebnosti gorskega podnebja ter rastlinski in živalski svet od dolinskega dna do gorskih

Z Mokrice v Kamniško Bistrico

SLAVICA ŠTIRN

*Čez greben
se ozrem;
steza se vije
– kot kača –
včasih izgine
med židano
travo.*

*Drsim po strmini.
Med rušjem
se ustavim;
vonjam dlani –
vonjam smolo.*

*Pot se razširi.
Že sem pred jamo,
kjer so kosti
pradavnih medvedov.*

*Dan se prevesi,
hitim, hitim,
da pridem
v dolino.*

vrhov. Posebno poglavje opozarja na nevarnosti v gorah za tamkajšnje prebivalce in za planince. Knjiga ponuja tudi spoznavanje dobrin, ki nam jih daje gorski svet: rudnine, les, električno energijo iz hidroelektrarn, planinsko pašništvo ter sodobne poletne in zimске počitnice. Pri tem pa avtor knjige še opozarja na gorsko okolje, ki je občutljivo za nestrokovne posege. Prav ob koncu so zapisana še navodila za rabo zemljevidov ter abecedno kazalo najvažnejših pojmov. V sodobno ilustrirani knjigi močno motijo tuje fotografije, predvsem tam, kjer bi jih brez škode lahko nadomestili s posnetki naših gora.

Ciril Velkovrh

Podobe raja

Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo je za Direkcijo za turizem Bleda kot naročnika izdal turistično karto občine Bled.

Z več vidikov je to poseben izdelek s tega področja: karto so izdelali v merilu 1 : 30 000, hrbtna stran pa je tako polna vsakršnih podatkov v slovenskem, angleškem, nemškem in italijanskem jeziku kot malokateri, za kar gre velik del zasluga uredniku **Martinu Šolarju**. Zbral je več kot sto dopolnil in korekcij imen, na karti pa so celo taki podatki, kot razgledna točka, zapora na cesti (na primer v gorsko dolino), plezališče, tekaška smučarska proga in turnosmučarska trasa. In še več: s posebnim simbolom, kar je prvič na slovenskem »splošnem« zemljevidu, in s puščico so označene možnosti za kolesarjenje, na novo urejena in predstavljena pa je tudi vsa naravna in kulturna dediščina območja, ki ga zajema karta: od planinske kočice pri Peričniku, Hrušice, Jesenic in Stola na severu do Bohinjskega jezera, Nomnja in Rovtarice na jugu ter od Široke peči, Triglava in Jezerskega Stoga na zahodu do Stola, Lesc in Radovljice na vzhodu.

To je pravzaprav lahko tako planinska kot izletniška karta, saj so na njej označeni tudi kolovozi in

slabše, deloma celo nevozne ceste, tudi z različnimi oznakami različno zahtevne markirane planinske poti, pa tudi sprehajalne poti, smučarske vlečnice, planinske kočice in gostilne, avtobusna postajališča in bencinske črpalke. Seveda je skoraj odveč posebej omenjati, da so narisane tudi vse cerkve in kapelice, spomeniki in pokopaliča, planine in razvaline, naravne znamenitosti in kraške jame ter celo zdravstveni domovi in lekarne. Posebej so označena območja naravnih znamenitosti, kot na primer Barje Šijec in Veliko Blejsko barje nedaleč od Goreljka ali Barje za Blatom pri Rovtarici, in seveda gorski vrhovi z višinami in označenimi planinskimi potmi nanje.

Na hrbtni strani so z besedilom predstavljene najpomembnejše ali najbolj znane turistične znamenitosti obravnavanega predela, tudi pot okoli Blejskega jezera, dolga uro in četr, na primer, in tudi izlet na Kuhovnico in na Otok, v Vintgar in na Zatnik, na Blejski grad in do Bohinjskega jezera. Posebej so na kratko popisane vse naravne znamenitosti in spomeniki kulturne dediščine obravnavanega območja.

Obiskovalci dela Slovenije, ki je za marsikoga bil in je še podoba raja, so s tem zemljevidom dobili dragocen pripomoček, ki jim bo še podrobneje pomagal odkrivati preleste slovenskega alpskega in podalpskega sveta.

Marjan Raztresen

40 let PD Polzela

Ob svojem jubileju je Planinsko društvo Polzela izdalo brošuro »Planinsko društvo Polzela 1984–1999«. To je drugi del brošure, katere prvi del je izšel leta 1984 in opisuje življenje društva do tega datuma. V njej so predstavljeni Polzela, Gora Oljka in Planinski dom na Gori Oljki. Te predstavitve v drugi brošuri niso dopolnjene, kar je škoda.

Laško bi predstavili Krajinski park Ložnica in Krajinski park Ponikvanski kras – naravni znamenitosti, ki ju je Odlok občine Žalec zaščitil v

letu 1998. Lahko bi opozorili, da ima Ponikvanski kras večinoma vodoravne jame, le tu in tam je kakšno brezno. Tako je na Gori Oljki 59 metrov globoko Ravberjevo brezno. Lahko bi tudi omenili, da je Skupščina občine Žalec leta 1998 sprejela Odlok o razglasitvi kulturnih spomenikov in z njim razglasila kot kulturni spomenik cerkev sv. Miklavža v Podvinu – Vimperk in cerkev sv. Križa, ki stoji v Dobriču – Gora Oljka.

Iz Polzele pelje pot na Goro Oljko mimo graščine Šenek in skozi lepo urejen graščinski park. Oba objekta sta zaščitena kulturna spomenika.

Ali pelje pot iz Andraža na Goro Oljko mimo Cezarjeve domačije? Če je tako, bi lahko opozorili na zaščiteno dendrološki spomenik bukev, ki raste v gozdu pri domačiji.

Res je, da omejene možnosti skrčijo vsebino takih brošur. Vendar je vloga Gore Oljke premalo osvetljena. 16. maja letos je bila tam blagoslovitev cerkve sv. Križa, ki je dobila novo podobo; ob čudovitem oltarju Jezusa z dvanajstimi apostoli ob mizi zadnje večerje **Ferdinanda Galla** se je zbralo številno verno občinstvo. Polzelski župnik **Jože Kovačec** je ob tej priložnosti dejal, da cerkev ni polzelska ali andraška ali paška, ampak »naša«. Tudi planinci trdimo, da planinski dom na Gori Oljki ni samo polzelski, temveč je »naš«, planinski, vseh ljubiteljev Gore Oljke od blizu in daleč. Veseli smo, da polzelski planinci tako lepo skrbijo za ta dom, ki je marsikomu od blizu in daleč zelo zaželeni cilj. Dokaz za to je na dlanici na Goro Oljko se je po Savinjski poti povzpelo krepko preko 1900 pohodnikov, najmanj 2165 pohodnikov po Šaleški poti, ogromno pohodnikov po Andraški poti – vsi ti imajo značke za prehojene poti – koliko jih je poleg njih še bilo na Gori Oljki, pa ne vemo. V domu je ena izmed točk teh treh poti.

Pohod po teh treh veznih poteh dopolnjuje akcija PD Polzela Štirje letni časi. V knjizici preberemo, da se je v okviru te akcije povzpelo na Goro Oljko in da ima bronasti znak 1357, srebrnega 68 in zlati znak 39 planincev.

V drugi knjižici je kronika društva za čas od 1984. do 1999. leta. Predstavljeno je vodstvo društva in natisnjen sestavek o planinski šoli – v šolskem letu 1997/1998 je 27 mladih opravilo to šolo. Zapisali so, da imajo močno ekipo gorskih stražarjev in da so leta 1998 zopet organizirali tekmovanje v planinski orientaciji; v orientaciji so pred leti prednjačili v Savinjski dolini. V knjižici je predstavljena tudi akcija Za 40 let 40 vrhov. Knjižica je opremljena s slikami iz dela v društvu, v njej pa so tudi pristrčne planinske pesmi.

Franc Ježovnik

Slovenska planinska bibliografija za leto 1998

Vzgojna literatura

Ciciban planinec, Ljubljana, MK **PZS**, 1998 (16 str.)

Ciciban za starše, Ljubljana, MK **PZS**, Zavod za šport, 1998, od 45 do 58 str.

Cornell Joseph, Približajmo naravo otrokom. Potovanje v srce narave. Veselimo se z naravo. Celje, Mohorjeva družba, 1998.

Kadiš Franc, Planinska šola za starejše osnovnošolce, mentor Borut Peršolja. Ljubljana, **PZS**, 1998. Mentorji planinskih skupin, Mira Azman idr., ur. Borut Peršolja, Ljubljana, **PZS**, MK, 1998, 136 str.

Mihev Janko, Družinsko gornišvo, mentor Borut Peršolja. Ljubljana, **PZS**, 1998.

Mladinska komisija pri **PZS** v letu 1998, ur. Emil Pevec. Ljubljana, MK **PZS**, 1998, 60 str.

Morris Neil, Reke, gorovja, prev. Jean J. Frbežar. Grosuplje, Založba Mondena, 1998.

Šuštar France, Rastlinstvo Šmarne gore in okolice. Ljubljana, ZRC SAZU, 1998.

Trontelj Peter, Der Karst. Ober und unterirdische Lebensvielfalt. Überlingen, Naturebe Verlag, 1998, 127 str.

Srečne gore, mentor Borut Peršolja. Ljubljana, Zavod za šolstvo, 1998.

Čufar Nežka, Primerjalna analiza treh planinskih taborov.

dela mladih planincev za drugo triado.

Kotnik V., Vpletanje elementov planinske gorniške šole v naše delo z mladimi.

Kovačič Majda, Idejni projekt za izvedbo planinske šole v domovih CŠOD.

Kovačič J., Orientacijska učna pot po Rogoški Slatini.

Magajne Anica, Program dela mladinskega odseka PD Cerkno.

Potočnik Alenka, Hura, izlet.

Rodica Majda, Program dela mladih planincev v 5. in 6. razredu.

Slukan Jelka, Predstavitev dela pedagoškega vodje v taboru.

Škapin Karmen, Letni program planinskega krožka za prvo triado.

Zbačnik Ciril, Priprava na izlet, turo.

Dnevnik

75 let Spomenice Odseka za varstvo narave in prirodnih spomenikov, 2. natis. Ljubljana, Uprava RS za varstvo narave, 1995, 34 str. Kamnine Pohorja. Slovenska Bistrica, Zavod za kulturo, 1998.

Neponovljiva narava. Fosili. (Evropsko leto varstva narave '95), Ljubljana, MOP, 1995, 32 str.

Piltaver Andrej, Zavarovane glive v Sloveniji (priročnik in plakat), Ljubljana, MOP, 1997, 199 str.

Program aktivnosti 1999, ur. Drago Metljak. Ljubljana, PD Matica, 1998, 62 str.

Vodniki

Česen Tomo, Osp. Mišja peč. Črni Kal, risbe Danilo Cedilnik, Den, 2., skraj. izd., Ljubljana, Sidarta (1998), 28 str.

Dobnik Jože, Slovenska planinska pot, planinski vodnik Ljubljana, **PZS**, 1998, 272 str. + 6 zemlj.

Dobnik Jože, Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji, 4. popr., dop. izd. Ljubljana, **PZS**, 1998, 360 str.

Galerija v naravi. S pohodniško palico po škofjeloških hribih. Škofja Loka, Občina, 1998.

Jenčič Igor, Slovenija z okolico, turnosmučarski vodnik. Ljubljana, Sidarta, 1998, 219 str., 21 cm.

Karniške in Savinjske Alpe, plezalni vodnik. Logarska dolina, vzhodni del, zbr., ur. Silvo Babič, Tone Golnar, Gordan Savelli Čuka, 2., popr.,

razš. izd. Ljubljana, **PZS**, 1998, 168 str.

Karo Silvo, Stene Kraškega roba. Osp, Turistično društvo, 1998, 30 str.

Kozorog Edo, Skozi Trnovski gozd. Nova Gorica, Branko, 1998, 30 str. Mašera Andrej, Zahodne Julijske Alpe, planinski vodnik. Ljubljana, Sidarta, 1998, 160 str.

Mihelič Tine, Julijske Alpe, planinski vodnik. 6. popr., dop. izd. Ljubljana, **PZS**, 1998, 422 str.

Mihelič Tine, Julijske Alpe, severni pristopi. Ljubljana, Sidarta, 1998, 160 str.

Paternu Marko, Strme kolesnice, 105 zahtevnih gorskih kolesarskih tur. Ljubljana, Interalta, 1998.

Petdeset (50) manj znanih poti in brezpotij po slovenskih gorah. Ljubljana, Sidarta, 1998.

Pilz Ingrid, Naturparadies Karawanken und Steiner Alpen. Graz, Styria, 1997.

Posch Manfred, Zauberreich Karawanken, Die schönsten Touren. Klagenfurt, Kaempter Druck und Verlagsgesellschaft, 1997, 180 str.

Radovanovič Sašo, Podravje. Maribor. Ptuj, A do Ž, priročnik za popotnika in poslovnega človeka. Murska Sobota, Pomurska založba, 1998, 302 str.

Stritar Urška in Andrej, Z otroki v gore, družinski izleti. Ljubljana, Sidarta, 1998.

Turistični vodnik po občini Jesenice. Jesenice, Občina, 1998, 81 str.

Verbič Darja, Slovensko podeželje, Katalog turističnih kmetij. Ljubljana, Slon, 1998, 160 str.

Žužek Miha idr., Sto slapov v dolini Loške Koritnice. Ljubljana, Župnišče Dravlje, 1998, 63 str.

Zborniki

50 let. Jezersko, PD, 1998, 111 str. The Alpine Convention in Slovenia. Ljubljana, MOP, 1998, 113 str.

Černač Janez, Kočevsko. Gozdnata in skrivnostna dežela. Novo mesto, Dolenjska založba, 1997, 261 str.

Geografski zbornik. Ljubljana, Geogr. inštitut A. Melika ZRC SAZU, 1998.

Geološka naravna dediščina. Ljubljana, MOP, 1997. 129 str.

Gorjanci. Dolenjski zbornik 1997. Novo mesto, Dolenjska založba, Zavod za kulturno dediščino, 1997. 309 str.

Jeršič Matjaž, Bližnja rekreacija prebivalcev Slovenije. Ljubljana, Inštitut za geografijo, 1998. 125 str. Geographica Slovenica, 29.

Karničar Andrej, Jezerska kronika. Jezersko v ustnem izročilu. Kranj, Gorenjski muzej, 1998. 298 str.

Klemšeta Vlada, S Poklona do Toplice. Štmavr, Kulturno društvo »Sabotin«, 1998.

Klima. Bled, TNP, HMZS, 1998.

Kobarid. Caporretto. Karfreit, 1917 do 1997, ur. Željko Cimprič. Kobarid, Turistična agencija KCK, 1998. 267 str.

Kolbezn Marko, Površinski vodotoki in vodna bilanca Slovenije. Ljubljana, MOP, HZRS, 1998, 98 str.

Mal Vitan, Skrivnost, imenovana Potočka zijalka, Ljubljana, DZS, 1998. 51 str. + pril.

Pristov Janko in Neva, Zupancič Boris, Klima Triglavskega narodnega parka. Ljubljana, Hidrometeorološki zavod RS, 1998.

Schneider Vreni idr., Poročilo o Alpah. Maribor, 1998.

Srce slovenske zemlje: Kumski zbornik, Ljubljana, Družina, 1998. 275 str.

Repnjami. Flora, mikroflora in vegetacija. Ljubljana, ZRC SAZU, 1998. 135 str.

Varstvo okolja pri planinskih postojankah v Triglavskem narodnem parku. Bled, TNP, 1998. 96 str. (Razprave in raziskave, 6).

Diplomske naloge in disertacije

Gabrovšek Irma, Tržiške Alpe. Problem samotnih kmetij in planinskega pašništva. Ljubljana, FF, 1998.

Kočevar Zdenka, Geografija občine Kranjska Gora. Ljubljana, FF, 1998. Rakovec Aleksandra, Geografija Karavank od Stola do doline Mošenika s poudarkom na fizično-geografskih potezah. Ljubljana, FF, 1998.

Ramuš Andreja, Geografske značilnosti Pokljuke in Mežakle. Ljubljana, FF, 1998.

Rozman Marjana, Uresničevanje

gorniške vzgoje na razredni stopnji osnovnih šol v občini Ilirska Bistrica. Ljubljana, PF, 1998.

Svoljšak Petra, Italijanska okupacija Posočja (od maja 1915 do oktobra 1917). Ljubljana, FF, 1997. 359 str.

Šnuderl Katja, Strokovne podlage za zasnovno celovitega koncepta razvoja okolice Bohinjskega jezera. Ljubljana, FF, 1998.

Leposlovje

Ferfila Bogomil, Antarktika. Prvi Slovenec na južnem (zemljepisnem in geomagnetnem) tečaju. Radovljica, Didatka, 1997. 392 str.

Gremo skupaj v hribe, zbornik literarnih in likovnih del. Ljubljana, MK PZS, 1998. 100 str.

Gričnik Anton, Janez Koprivnik in njegovo Pohorje. Zreče, Občina, 1998.

Harrer Heinrich, Sedem let v Tibetu. Ljubljana, DZS, 1998. 312 str. Jelinčič Dušan, Budovo oko. Koper, Lipa, 1998. 175 str.

Kobal Ivan, Možje s Snowyja. Gorica, Goriška Mohorjeva družba, 1993. 201 str., pril.

Korošak Vinko, Ob zeleni reki. Dogodki med 1. svetovno vojno ob Soči. Nova Gorica, Branko, 1998. 276 str.

Korun Borut, V porečju Orinoka. Velenje, Samozal, 1998.

Kovačič Vladimir, Maribor, Obzorja, 1998.

Kozinc Boris, Gorjakove. Hraše, Samozal, 1998. 44 str.

Kozinc Željko, Grošelj Viki, Žnidaršič Joco (foto), Pot k očetu. Po sledih Nejcja Zaplotnika na Himalajo. Ljubljana, Kmečki glas, 1998. 139 str.

Krakauer Jon, Izginuli. Osebni obračun z Mount Everestom. Tržič, Učila, 1998. 312 str.

Novak Bogdan, Krvave reke, 2. izd. Ljubljana, MK, 1998. 293 str.

Požgaj Zvonko, Ama Dablam, Odsanjane sanje. Ljubljana, PZS, 1998. 126 str.

Tomazin Iztok, Iskanje Šambale (pesmi). (Predgovor njegova visokost tibetanski Dalaj Lama, spremna beseda Boris A. Novak, France Pibernik.) Tržič, samozal., 1998. 145 str.

Videčnik Aleksander, Zgornjesavinske vistorije.

Časopisi

Alpinistični razgledi, odg. ur. Bine Mlač, Ljubljana, PZS, KA, 1998. 66 do 69.

Adrenalin. Ljubljana, Charming Bountry d.o.o., 1998.

Grif, za raziskovalce nekoristnega sveta. Ljubljana, Mythod d.o.o., 1998. 16 do 22.

Naše jame, 1997. Ljubljana, Jamarška zveza Slovenije, 1998.

Planinski vestnik, odg. ur. Marjan Raztresen. Ljubljana, PZS, 1998.

Triglavski razgledi (2 številki). Bled, TNP, 1998.

Viharnik. Ljubljana, PD, 1998. 22, 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Društvena glasila

10. državno tekmovanje Mladina in gore, Šempeter pri Gorici. Nova Gorica, MO PD, 1998. 36 str.

15 let. Podnanos, PD, 1998. 60 str.

60 let Planinskega društva Dravograd, 1939 do 1999. Dravograd, PD, 1998.

Glasilo tabora Koprivna '97. Braslovče, Zabukovica, PD, 1998.

Gremo skupaj v hribe! Domžale, MO PD, 1998. 56 str.

Gremo skupaj v hribe. Taborni časopis Jezersko '98. Domžale, MO PD, 1998. 38 + 18 str.

Hribovlazen. Nova Gorica, MP PD, 1998. 28 str.

Krnica '98 ali kaj smo počeli na taboru v Krnici. Ribnica, MO PD, 1998. 36 str.

Mavrič Edi – Savinjec, Šepetanja stoletnih viharnikov, 100-letnica gornjegrajske kočne na Menini planini 1898 do 1998. Gornji Grad, PD, 1998. 58 str.

Mladi planinec. Sevnica, PD Lisca, 1999. 29.

Naših petdeset let. Medvode, PD, 1998.

Odmevi z Bricnika. Muta, PD Bricnik, 1998, 1, 1.

Ongrčki, ur. Emil Pevec. Trzin, PD Onger, 1998. 8, 1/2, 3/4, 5/6.

Orientacija in orientacijski rezultati v našem kraju, ur. Martina Tominšek. Griže, PD, 1998. 48 str.

Piško. Senovo, MO PD Bohor, 1998. 24 str.

Planinski odmevi. Fram, PD, 1998. 40 str.
 Pod Prisojnikom. Ljubljana, PD PT, 1998. 1, 2, 3.
 Prusik. Litija, PD, 1998.
 Zbornik 40 let, 1958 do 1998, zbr., ur. Irena Zalar. Ljubljana, PD Rašica, 1998, 138 str.
 Podvolovljek '98. Sevnica, PD Lisca, 1998. 12 str.
 Rukzak. Žalec, PD, 1998. št. 2.
 Tabor Koprivna '98. Trzin, MO PD Onger, 1998. 28 str.
 Tura. Vipava, PD, 1998, 5.
 50 let Društva upokojenecv Trbovlje, ur. Tine Lenarčič. Trbovlje, DUT, 1998.
 Naših petdeset let, ur. Branko Galjot. Kranj, Zveza lovskih družin Gorenjske, 1998.
 Zbornik 1908 do 1998. Kranjska Gora, PD, 1998. 32 str.

Šolska glasila

Alpska šola v naravi, Velika planina 1998. Griže, OŠ, 1998.
 Ciril Debeljak, alpinist prve povojne generacije. Celje, OŠ, 1998.
 Gornik, ur. Cvetka Smrekar. Semič, OŠ, 1998, 64 str.
 Gornik, šolski športni časopis. Semič, OŠ, 1998. 64 str.
 Mali planinec. Prebold, OŠ, 1998. 30 str.
 Orientacija in orientacijski rezultati v našem kraju, ur. Martina Tominšek, Griže, OŠ, 1998.

Zemljevidi

Bled z okolico, izlet. karta 1:25 000, 1. izd. Ljubljana, IGF, 1998.
 Bohinjsko jezero z okolico 1:25 000, 2. izd. Ljubljana, PZS, IGF, 1998.
 Gorenjska, Bled, Bohinj, Kranjska Gora, 1:50 000, 3., dop. izd. Ljubljana, GZS, 1998.
 Goriška, Goriška brda, Vipavska dolina, Idrijsko hribovje, Trnovski gozd, 1:50 000. Ljubljana, GZS, 1998.
 Grintovci 1:25 000, 3. popr., dop. izd. Ljubljana, PZS, IGF, 1998.
 Hrastnik, tur. karta občine 1:20 000. Hrastnik, Občina, IGF, 1998.
 Julijske Alpe, vzhodni del, 1:50 000, 3. izd. Ljubljana, PZS, 1998.

1:50 000; 2. natis. Ljubljana, PZS, 1998.
 Kostel, pregledna karta 1:65 000. Kostel, Tur. društvo, IGF, 1998.
 Kranjska Gora, tur. karta občine 1:30 000, 2. izd. Kranjska Gora, Občina, IGF, 1998.
 Ljubljana, občina in mesto, 1:25 000. Ljubljana, GZS, 1998.
 Maher Igor, Kranjska Gora, Zgornjesavska dolina, kolesarski izleti (sl, it, ne, an) Kranjska Gora, Zavod za promocijo in razvoj turizma, 1998.
 Maher Igor, S kolesom po Kraškem parku. Ljubljana, Sidarta, 1998.
 Medvode, karta občine in fotokarta, 1:25 000. Ljubljana, GZS, 1998.
 Mengeš, občina in mesto, 1:8 000. Ljubljana, GZS, 1998.
 Moravske Toplice, tur. karta občine z vinsko cesto 1:40 000. Moravske Toplice, Občina, IGF, 1998.
 Posavje, Bizeljske Gorice, Krško gričevje, Krško brežiška ravan, Gorjanci, 1:50 000. Ljubljana, GZS, 1998.
 Regijski park Škocjanske jame, Tur. karta 1:6 000. Škocjanske jame, Javni zavod, IGF, 1998.
 Šentjernej, občina in mesto, 1:25 000, Ljubljana, GZS, 1998.
 Trebnje, tur. karta občine 1:50 000. Trebnje, Občina, IGF, 1997.
 Triglav, planinska karta 1:25 000; 3. popr. izd., Ljubljana, PZS, IGF, 1998.
 Trzič, Upravna karta občine 1:25 000, 1998. Trzič, Občina, IGF, 1998.
 Zreče, občina in mesto, 1:25 000. Ljubljana, GZS, 1998.

Fotomonografije

Kladnik Bogdan, Ferlati Klara, Okus teme. Jama Claudio Skilan. Ljubljana, Zaklad, 1998. 100 str.
 Lenarčič Matevž, Avguštin Lah, Šmarna gora. Nazarje, EPSI, 1998. 109 str.
 Pilz Ingrid, Naturparadies Karawanken und Steiner Alpen. Graz, Styria, 1997. 208 str.
 Podobnik Rafael, Osojne Primorske. Nova Gorica, Branko, 1998. 184 str.
 Slovenija, pokrajina in ljudje, ur. Drago Perko. Ljubljana, MK, 1998. 736 str.

Tavagnutti (foto), Celso Macor (tekst), Fotomonografija Julijcev. Gorica, CAI (ital. alp. klub), 1998.

Koledarji

1999. Velika planina, PD Bajtar, 1998.
 1999. Domžale, Grafična delavnica Lindič in Vesel, 1998.
 1999. Grosuplje, Kocmur grafika d.n.o., 1998.
 1999. Trzin, PD Onger, 1998.
 Ambrož Ciril (foto), 1999. Ormož, Samozal., 1998.
 Dobra igra dobrih gospodarjev. 1999, foto Viktor Luskovec. Nova Gorica, HIT, 1998.
 Janežič Peter (foto), V naročju gora. 1999. Ljubljana, PZS, 1998.
 Lepote Slovenije. 1998. Nazarje, EPSI, 1997.
 Lepote Slovenije. 1999. Rogaška Slatina, Foto Zorin, 1998.
 Medvedki z Urbanom na prvem zimskem prečanju Slovenskih Alp od Tolmina do Maribora, 15. do 27. februarja 1998. 1999. Ljubljana, Sklad za pomoč otroku z rakom..., 1998.
 Mihelič Jože, Triglav in triglavske rože, 1999. Radovljica, Medium d.o.o., 1998.
 Narava 1999. Ljubljana, CZ, 1998.
 Od tod vodijo vse poti, izberi si pravo. 1999, foto Marjan Malus. Ljubljana, Tiskarna Jože Moškrič, 1998.
 Pogačnik Marko, V kraljestvu Zlatoroga. Bled, Alpski turistični servis, d.o.o., 1998.
 Skrite štej gora zaklade... 1999, foto Tone Škarja idr. Ljubljana, PZS, 1998.
 Slovenija 1999. Ljubljana, CZ, 1998.
 Srečno 1999, Preudarna hrabrost, poročstvo za uspeh, foto Vanja Furlan.
 Tomazin Iztok (foto), Zakladi slovenskih gora. 1998. Moste pri Žirovnici, Samozal., 1997.
 Tomazin Iztok, Stele Franc, Prelesti Slovenije. 1999. Križe, Tomazin, 1998.
 Velkovrh Ciril (foto), Slovenska planinska pot. 1999. Radovljica, Tiskarna in knjigovoznica, 1998.
 Vode na Slovenskem. 1998. Ljubljana, Birografika Bori d.o.o., 1997.
 Vošank Milan, Koledar (oljnih po-

dob). 1999. Cerknica, Samozal., 1998.
 Wings of change. 1999 (foto M. Kačičnik), Ljubljana, Paragliding (1998).

Razglednice

Božično novoletne voščilnice. Ljubljana, Sidarta, 1998.
 Škarja Tone, Dhaulagiri (8167 m). Ljubljana, PZS, 1998.
 Strmčnik Boris, Nepalski otroci. Maribor, PD Večer, 1998.
 Velkoverh Ciril, Slovenska planinska pot (60 razglednic). Ljubljana, samozal., 1998.
 Čufar Marko in Aleksander idr., Razglednice; Vršič, Przelc, 1998.
 Skok Janez idr., Razglednice. Ljubljana, Sidarta, 1998.

Razstave

Ambrož Ciril, Soncu nasproti. Maribor, OŠ L. Pliberška, 1998.
 Čop Jaka, Megleni Julijci. Maribor, OŠ L. Pliberška, 1998.
 Fosilni glavonožci škofjeloškega in polhograjskega hribovja. Škofja Loka, Grad, 1998.
 Golob Urban, Pot za življenje. Ljubljana, Grad, 1998.
 Horvat Franc (alpinistične barvne fotografije). Celje, Likovni salon. Gimnazija, 1998.
 Kambič Monika, Mali Klemen, Patagonija. Kamnik, Veronika, 1998.
 Kladnik Bogdan, Novo mesto, Krka, 1998.
 Klemenc Stane, Europa Press Foto. Istanbul, Fuji Europa, 1997.
 Klemenc Stane, Razstava fotografij. Ljubljana, Konex club Vrhovci, 1998.
 Klemenc Stane, Severni tečaj. Ljubljana, Knjižnica Prežihov Voranc, 1998.
 Klemenc Stane, Severni tečaj. Bohinjska Bistrica, Kulturni dom, 1998.
 Kunaver Pavel (akvareli). Ljubljana, Commerce, 1998.
 Lenarčič Matevž, Sporočilo preteklosti. Mozirje, ZK, 1998.
 Maher Igor, Planinska fotografija. Kanal ob Soči, PD, 1998.
 Mihelič Jože, Turno smučanje. Ljubljana, Knjižnica P. Voranc, 1998.
 Odprave na najvišje vrhove sveta. Trzič, Občina, AO PD, 1998.

Podvršnik Uroš, Fotografije 1996 do 1998. Maribor, Črna na Koroškem, Galerija, 1998.
 Pogačnik Marko, V tišini gora (foto). Jesenice, Dolik, 1998.
 Prva svetovna vojna. Pivka, Galerija, 1998.
 Sledi (pok. J. Jegliča). Kamnik, Likovno društvo, 1998.
 Šmarnogorske slike otrok osnovnih šol, ur. Danilo Cedilnik, Den. Šmar-na gora, M. Ledinek, 1998.
 Strmšek Boris, Tudi to je Amerika. Maribor, Foto salon, 1998.
 Strmšek Boris, Nepalski otroci. Maribor, Bolnišnica, 1998.
 Velkoverh Ciril, Naravna in kulturna dediščina ob Slovenski planinski poti, 30 razstav malih in velikih fotografij ter razglednic. Ljubljana – Zavod sv. Stanislava, Šmar-na gora, Galerija Cicero v Delu, Šolski center MNZ v Tacnu, cerkev sv. Florjana, Zemljepisni muzej (PD Rašica), Muta, Trzič, Maribor – Galerija Ars Sacra, Slovenska Bistrica – Zavod za kulturo v gradu, Radovljica – Galerija Avla, Rogaška Slatina – Grafični muzej in Zdravilišče, Štanjel – Galerija Belveder v gradu, Velenje – Galerija Kulturnega centra Ivan Napotnik v gradu, Zagreb – Slovenski kulturni dom, Kozarišče – Grad Snežnik, Prevalje – Zdravni dom, Kanada – ob treh nastopih združenih šolskih pevskih zborov iz Velenja, Brezje – ob dnevu Slovencev po svetu v frančiškanskem samostanu, Luče – ob stoletnici prve postavitve kapelice na Molički planini, Lokavec – župnijska dvorana, Novo mesto – frančiškanski samostan, Vrata – kapela sv. Cirila in Metoda, Kotlje – Prežihovi dnevi, Argentina – Bariloche, Železniki – Fotoklub Anton Ažbe (skupinska).

Video in filmi

Banff po Banffu, festival gorniških filmov. Mengeš, 1998.
 Filli dr. Boris, Soča, življenje ob reki, 1/6. Ljubljana, TVS, 1996, 1998.
 Fistravec Matjaž, Tretji zemeljski pol. Ljubljana, TVS, 1998.
 Interaktivni atlas Slovenije, Slovenija na zemljevidih v sliki in besedi (na CD). Ljubljana, Mladinska knjiga, 19.

Keršič Svetel Marjeta, Gore in ljudje. Ljubljana, TV 1, 1998.
 Likar Igor, Razgledi slovenskih vrhov. Ljubljana, TVS, 1998.
 Pokrajine v Sloveniji (Podobe znanosti, 6), ur. Drago Perko. Ljubljana, ZRC SAZU, 1998.
 Popov Jurij, Triglav, 220 let prvega pristopa. Ljubljana, RS1, 1998.
 Slovenija, pokrajine in ljudje, Atlas Slovenije v sliki in besedi. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1998.
 Šolar Martin, Večna skrivnost Triglavskega narodnega parka. Ljubljana, TVS, 1998.
 Veselko Borut, Odklop, Meteorolog. Ljubljana, TV A kanal, 1998.
 Živi (prehod prek Andov po letalski nesreči). Ljubljana, TVS, 1998.

Glasba in pesmi

Brojan Matjaž, Pogovor s Cirilom Velkoverhom o fotografijah s SPP. Ljubljana, RS 1, 1998.
 Čurin Jože idr., Zaščita in reševanje v gorah (Studio ob sedemnajstih). Ljubljana, RS, 13. 7. 1988.
 Gorniške novice (petek ob 9. uri). Ljubljana, Val 202, 1998.
 Kališnik Joži, Dovžan Miha, Planinska roža (kaseta). Ljubljana, Družina, 1998.
 Pfeifer Vinko, Korenine Mrzlice. Trbovlje, Samozal., 1998.
 Planinska pesmarica. Trzič, PD, 1998.

Drugo

Ciciban planinec (plakat). ilustr. Samo Jencič. Ljubljana, MK, Zavod za šport, PZS, 1998.
 Begunje na Gorenjskem (prospekt). Begunje, Tur. društvo, 1998.
 Boč, znamka in ovojnica, 14. sit. Maribor, Pošta Slovenije, 1998.
 Golob Urban, Zimsko prečenje Alp (prospekt). Ljubljana, Grif, 1998.
 Gost mladinskega odseka (T. Humar, V. Grošelj, P. Kozjek, Z. Požgaj, T. Jakofčič, U. Golob) (vabila). Trzin, MO PD Onger, 1998.
 Hrastnica z okoliškimi hribi, ur. Jana Kemperle in Mojca Logar (prospekt). Škofja Loka, Občina, 1998.
 Karavanke, doživetja brez meja (zloženka). Trzič, Občina, 1998.

Kobariška zgodovinska pot. Kobarič, Muzej, 1998.

Kranjska Gora, At the foothills of the Julian Alps. Kranjska Gora, Turistično društvo, 1998.

Lepote in znamenitosti Ospa. Osp, Tur. društvo, 1998.

Malečkar Franc, Jeraša Jaka, Osapska jama. Osp, Tur. društvo, 1998.

Biseri slovenske narave, Ogrožene vrste, Bogastvo je v raznolikosti (plakati). Ljubljana, MOP, Uprava RS za varstvo narave, 1994/97.

Planinarjenje (zloženka). Tržič, Občina, 1998.

Planinska zveza Slovenije 1998, Janko Pribošič. Ljubljana, PZS, 1998.

Poštarski dom na Vršiču (prospekt). Ljubljana, PD PT, 1998.

Pozor, snežni plaz! (zglobanka). Ljubljana, PZS, 1998.

Ormož, Sonce Prlekije (s planinskimi potmi), Foto Ciril Ambrož. Ptuj, Veritas d.d., 1997.

Škofja Loka, Lubnik, Praprotno, ur. Urška Krajnik in Ivanka Žgur. Škofja Loka, Občina, 1998.

Varno v gore z gorskimi vodniki, Janez Kunstelj. Kranjska Gora, Samozal., 1998.

Gozdovi, vodotoki, živalstvo, naravoslovne poti (zglobanke) (sl, ne, an). Bled, TNP, 1998 (1999).

Zlati sonček, ur. Stanislav Pinter. Ljubljana, PZS, 1998.

Želimo ... 1999 / foto Boris Strmcnik. Maribor, PD Večer, 1998.

***

Tudi letos sem zbral veliko različnih planinskih publikacij, ki so izšle v Sloveniji. V ta seznam sem uvrstil skoraj vsa pomembna – velika dela in drobne prospekte in zloženke. Izbor, kaj je bolj pomembno in kaj manj, pa si lahko naredijo bralci sami po svojem kriteriju. V seznamu je odtisnjen založnik **Planinska zveza Slovenije** s polkrepkim odtisom (PZS), publikacije drugih planinskih društev pa sem uvrstil v samostojno skupino. Menim, da je slednjih v Sloveniji še veliko več. Zato vsa društva prosim, da mi v tekočem letu pošiljajo vsaj podatke o svojih izdajah. Opazil pa sem tudi, da je bilo pred leti več diplomatskih nalog z našega področja.

Ciril Velkovrh

društvene novice

Prof. Otmar Črnilogar 1931–1999

Na pokopališču v Šebreljah smo se letošnjega 29. aprila poslovili od častnega člana PD Vipava **prof. Otmarja Črnilogarja**.

Rodil se je leta 1931 v Šebreljah in je že kot mlad fant vzljubil lepoto gorá ter hojo po njenih pobočjih. Študiral je na Teološki fakulteti v Ljubljani in je bil leta 1957 posvečen v duhovnika. Leta 1959 je po službeni dolžnosti prišel v Vipavo. V času svojega službovanja v Vipavi je končal študij filologije na filozofski fakulteti v Ljubljani. Vsa leta je tako poučeval v vipavskem semenišču latinščino in dijaki se ga spominjajo kot zelo strogega, a tudi pravičnega profesorja. Svoj najlepši del življenja je preživel zadnjih petnajst let, ko je prevajal Sveto pismo. Od leta 1967 je uspešno vodil župnijo v Podragi.

Prof. Črnilogar bo z zlatimi črkami zapisan v zgodovino vipavskega planinstva. Ko je leta 1959 po službeni dolžnosti prišel v Vipavo, je bilo v tistem obdobju planinstvo v Vipavi v hudi krizi. Med službo-

vanjem v vipavskem semenišču je večkrat peljal v gore tudi gojence semenišča. Zato so nekateri člani PD Vipava zaprosili za pomoč g. Črnilogarja, da bi prevzel vaje društva. A stvar v takratnem času ni bila tako enostavna – da bi bil duhovnik po poklicu predsednik planinskega društva. Takrat sta tvegala dva močna moža: **dr. Miha Potočnik**, takratni predsednik PZS, in urednik Planinskega vestnika **Tine Orel** s svojo avtoriteto, da sta podprla g. Črnilogarja pri njegovem delu, pa čeprav je bil duhovnik. Tako je duhovnik g. Črnilogar postal edini predsednik planinskega društva v vsej Sloveniji, vendar je imel z vsemi najlepše stike. Za oživetev društva je imel na začetku izredno odmevna planinska predavanja z diapozitivi. Požela so precejšen uspeh in društvo je zazivilo. Prenovljen je bil UO, število članstva se je povečalo, zlasti mladi navdušenci so se dobesedno pognali v hribe.

Poseben sloves je PD Vipava prinesla nova plezalna pot na Gradiško Turo. Rodila se je ideja: ustvariti pravo plezalno, drzno smer doma, tako da plezalec izpod trte stopi naravnost v steno. Z alpinistom **Tonetom Sazonovom (Tončem)** sta nekajkrat preplezala stene nad Gradiščem in končno določila smer. Zamisel in ureditev plezalne poti na Gr. Turo so delo g. Črnilogarja in vseh, ki so pri tem projektu sodelovali. Furlanova plezalna pot na Gradiško Turo je bila planincem izročena v uporabo 15. junija 1969.

Za svoje delo v planinstvu je prof. Črnilogar prejel srebrni častni znak PZS.

Ko se bomo podali na Nanos po Furlanovi plezalni poti, bomo hodili po njegovih stopinjah, saj je vanjo kot navdušen planinec vložil veliko mero svojega prostega časa in truda.

Kjerkoli je bil g. Črnilogar, koderkoli je hodil, je za seboj pušal izredno sled najlepših človeških lastnosti – dobrote in ljubezni. Zato so v nas vipavskih planincih njegove sledi tako močno vtisnjene, da bo z nami živel še naprej.

Leon Kodre

Po Škofjeloškem in Polhograjskem hribovju

Glavni urednik je v zadnji številki Planinskega vestnika pisal o tem, da se ves čas pojavljajo le ena in ista planinska društva in njihove akcije, ker je pač že tako, da objavljajo tisti, ki imajo med svojimi člani koga, ki o tem piše. Da je to res, čutim sama, ker dostikrat pišem o izletih Planinskega društva Radovljica. A kaj morem, če organizirajo tako prijetne izlete, da je o njih kratkoma treba pisati. Prepričana sem tudi, da je zmotno mišljenje, da je pravo planinstvo samo vzpon na Triglav ali plezarija na kakšne druge tisočake. Pravi planinec lahko zadovoljstvo in planinsko potešnost najde tudi v mnogo nižjih gričih. Zato je tudi o takih izletih treba pisati.

Radovljiški planinci so 24. aprila letos organizirali pohod po delu Škofjeloškega in Polhograjskega pogorja. Vodnika sta bila **Alojz Mohorič** in **Franci Erman**.

Avtobus nas je odložil v dolini Hrastnice nekaj kilometrov iz Škofje Loke. Nad potokom se v enakomernih strminah vzdigujejo gozdnata pobočja do položnejših slemen. Skozi Hrastnico je nekdaj držala tovorna pot čez preval pri Selu na polhograjsko stran v dolino Male Božne. Po dolini je le tu in tam nekaj ozkega sveta za travnik in njivico, hišo ali mlin.

Hriboviti svet nad Hrastnico zavzema naselje Sv. Barbara, ki ga sestavljajo samotne kmetije. Središče naselja je cerkev sv. Barbare, skrita na prisojni polici, ki smo jo gledali le od daleč. V 16. in 17. stoletju je po loškem hribovju mrgolelo bogato poslikanih cerkvá in cerkvic in skoraj vsaka od tistih, ki so se ohranile, je danes kulturnoumetniški spomenik.

Povzpeli smo se po markirani stezi na sleme, ki spremlja Hrastnico na levi in se začinja s Planino. Mimo njenega vrha se skozi gozd hitro dvigne na sleme. Sredi senožeti stoji vrh griča stara cerkva. Prekrasen razgled: čeprav ni bilo zelo jasno, so se presenetljivo natančno kazali glavni vrhovi Loškega

pogorja – Lubnik in Blegoševa skupina, na drugi strani Polhograjski hribovi, v ozadju Kamniške Alpe. Po južnem delu slemena so raztresene samotne kmetije naselja Sv. Ožbolt. Na skromnih njivicah uspevajo krompir, rž, ječmen in oves in nekaj krmnih rastlin.

Polhograjsko hribovje leži v porečju Gradašnice. Vzpetine so zaradi sestave tal nižje in bolj kopaste. Pravi jo, da ima hribovje ime Dolomiti zato, ker so višji deli zgrajeni iz dolomita. Po dnu dolin so raztreseni zaselki in samotne kmetije. Slikovito sleme z vrhovi Jetrbenom, Toščem in Grmado je prepreženo z belimi potmi kot iz ljudske pesmice.

Ustavili smo se v Črnem vrhu nad Polhovim Gradcem. Središče kraja sestavlja skupina hiš ob cesti pod hribovom s cerkvico sv. Lenarta (861 m). Cerkev je bila na novo zgrajena leta 1895 tam, kjer je prej stala starejša cerkev, ki jo je uničil potres.

Okrepčali smo se v kmečkem turizmu pri Koširju. Od tam naprej smo se vzpeli po gozdni cesti in po označeni stezi na Pasjo ravan, ki je s 1030 metri najvišji vrh Dolomitov. Vrh je prirezan, na njem je plato, kjer bi lahko igrali celo nogomet. Pasja ravan je preprežena in vsa izvotljena z bunkerji in podzemnimi rovi. Je tudi nekakšna meja med Škofjeloškim in Polhograjskim pogorjem.

Razgled nese na vse strani, od Lubnika se vrstijo Stari in Mladi vrh, Koprivnik in Blegoš. Nadvse lepi kraji, a nekdo je vzdihnil: »Nadvse naporno življenje!«. To potrjujejo tudi statistični podatki. Delež kmečkega prebivalstva v teh krajih je bil namreč leta 1961 40,5 odstotka, trideset let pozneje samo še 11,5 odstotka, danes pa je prav gotovo še nekoliko manjši. V teh hribovskih naseljih prevladujejo samotne kmetije, vendar je čistih kmetij, kjer bi bili vsi zaposleni v kmetijstvu, le okoli četrtnina, pa še od teh jih je veliko z ostarelim prebivalstvom. Na večini teh kmetij je vsaj en družinski član zaposlen zunaj kmetijstva v dolinskih naseljih.

Na robu grebena pod Pasjo ravnijo je kapelica in spomenik poljanski

vstaji, ki spominja na težke borbe partizanov z Nemci na tem območju. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje je nasploh znano iz NOB, saj so v teh krajih potekale mnoge usodne borbe. Tod teče tudi slovenska transverzalna Pot kurirjev in vezistov NOB.

Pod Pasjo ravnijo nas je ujel dež, najprej prav pohleven, nato pa vedno močnejši in nas je trdovratno spremljal vse mimo Sivke do Zadobja. Tam se je sonce ponovno pokazalo ter nas prijazno posušilo in ogrelo. Kljub samotnosti in oddaljenosti teh krajev smo marsikje videli nove gradnje nadpovprečno velikih hiš.

Po planotastem svetu so med dolinama potokov Male vode in Velike Božne raztreseni zaselki z zanimivimi imeni, kot so npr. Kolobocija ali Pustota. Skoznje smo prišli do vzpetine z božjepotno cerkvijo sv. Andreja. Cerkev in zaselki vsenaokrog spadajo pod Planino nad Horjulom. Prav tako tudi Suhi dol, kamor smo se po makadamski cesti spustili in se v kmetiji odprtih vrat oddejali. Tam nas je tudi čakal šofer za avtobusom in nas v poznem popoldnevu odpeljal po cesti ob potoku Brebovščica proti Gorenji vasi. Peljali smo se mimo zdaj že zaprtega rudnika Žirovski vrh.

Po Poljanski dolini smo odbrzeli v Škofjo Loko in skozi Kranj nazaj domov. Šofer je ob koncu ugotovil, da nas je gričevje kar malce preveč utrudilo, saj so začete pesmi, ki se na voznjnih navadno prepevajo ob takih planinskih izletih, kar zamrle. Navsezadnje je bilo za nami skoraj sedem ur hoje po soncu in tudi dežju. To pa tudi ni mačji kašelj! A kljub utrujenosti, ki se je zalezala v mišice, smo bili zadovoljni. Obiskali smo del naše deželice, ki je hkrati tako blizu in tako daleč. Kljub bližini mest so tam doline tako mirne, gozdovi in grape so tako zelene in spokojne, svet se zdi tak, kot naj bi res bil – blag in urejen. Še nebo se smehlja z jasno modrino.

ln na srečo je v letošnjem programu še nekaj takih izletov. Zato se oproščam že vnaprej, če boste v Planinskem vestniku spet brali o Planinskem društvu Radovljica!

Občni zbor PD Kum

Letošnji občni zbor PD Kum je bil 15. maja v planinskem domu na Kumu. Udeležilo se ga je 84 članov. Za prijeten uvod v delo zbora je nastopil Mladinski pevski zbor Trbovlje. Poročilu predsednika so sledila poročila delujočih odsekov, manjkalo je poročilo mladinskega odseka, ki nikakor ne more zaživeti in mu bo potrebno nameniti posebno skrb in pozornost.

Mnogo je bilo postorjenega v planinski postojanki: prenova talnih in stenskih oblog v gostinskih prostorih in nabava novega inventarja – stolov, miz in klopi. Opleskani so bili spodnji prostori in obnovljeno toplovodno ogrevanje.

Markacustom so največ težav povzročali gozdarji, ki po poročilu odseka za varstvo narave neodgovorno ravnaajo z gozdovi. Obnoviti je bilo potrebno pot iz Zidanega mostu skozi Škratovo dolino in iz Renk do vrha Kuma.

Varstveniki ugotavljajo, da imamo planinci kaj malo vpliva na dejavnike, ki siromašajo planinsko naravo; med primarnimi vplivi je onesnaženost zraka z žveplovim

dioksidom, čeprav ta v zadnjem obdobju ne presega 20 odstotkov dopustnih koncentracij.

Pri nadaljnjem delovanju si bomo prizadevali za popis divjih odlagališč, ki so na območju občine v zaščitenem Kumskem krajinskem parku. Skušali bomo spoznavati in zaščititi floro in favno v Kumskem pogorju.

V klubu planinskih vodnikov je bilo najbolj aktivnih devet od skupno dvajsetih registriranih vodnikov. Ti se redno izpopolnjujejo in imajo potrjeno registracijo. Skupaj z izletniškim odsekom smo solidno izvedli že 17. tradicionalni novoletni pohod na Kum, ki se ga je udeležilo 1500 pohodnikov.

Izletniški odsek je uresničil 19 od 25 načrtovanih izletov. Bili so večinoma enodnevni, večdnevni ne navdušijo več. Pri izletih je del stroškov sofinanciralo društvo. Uspešna je bila devetdnevna odprava v Dolomite in Zillertalske Alpe.

Propagandni odsek je solidno in pravočasno obveščal društvene člane o načrtovanih izletih in aktivnostih društva, ki bo naslednje leto praznovalo 50-letnico delovanja.

V poročilu blagajnika je vredno omeniti, da so se sredstva za delovanje planinskega društva s strani občine Trbovlje v letu 1999 celo povečala, kar ni naključje. V ostalih društvih Zasavskega meddruštvenega odbora tega ni zaslediti.

V razpravi in med pozdravi gostov oziroma predstavnikov planinskih društev je bila kar nekaj kritik deležna PZS in njen neodgovoren odnos do sredogorja.

Ob zaključku občnega zbora je podpredsednik PZS **Adi Vidmajer** podelil dva zlata, dva srebrna in sedem bronastih častnih znakov PZS. Društvo je izkazalo priznanje najbolj delovnim članom in osmim podelilo društvena priznanja za njihovo delo. Na področju zasavskega MDO sta prejela srebrni častni znak dva člana, en član pa je bil nagrajen z zlatim znakom.

Občni zbor je izvolil nov upravni odbor, katerega člani so **Milan Žnidaršič, Janez Brinar, Stanislav Golob, Olga Plevnik, Franc**

Plevnik, Alojz Hriberšek, Janez Vresk, Marjeta Bricl, Vlasta Medvešek Crnkovič, Tina Plevnik, Viktor Marolt, Drago Hribar in Albin Hauptman. Za predsednika je bil za naslednje dveletno obdobje izvoljen Milan Žnidaršič.

Albin Hauptman

50 let PD Velenje

V Kulturnem domu v Velenju so 8. aprila obeležili polstoletnico delovanja Planinskega društva Velenje, ki je bilo ustanovljeno 1949. leta, sedaj pa šteje kar 1370 članov. Več sekcij in odborov v vseh krajih Šaleške doline in v Šmartnem ob Paki uspešno nadaljuje tradicije prvih članov, prav tako pa so združeni zagotovili lep glasbeno kulturni program ob slovesnosti. Privedite se je udeležil tudi prvi predsednik PD Velenje **Franc Antlejš**.

Slavnostni govornik **Andrej Brvar**, predsednik Planinske zveze Slovenije, je poudaril pomen skrbnega gospodarjenja tega društva s planinskimi postojankami in planinskimi potmi, varovanja okolja ter še zlasti za podjetno urejanje in vzdrževanje planinskega doma na Paškem Kozjaku. Zbranim sta spregovorila še predsednik Planinskega društva Velenje **Jože Melanšek** in predsednik Meddruštvenega odbora planinskih društev Savinjske doline **Martin Aubrecht**. Oba sta omenjala pomen organiziranosti planinske dejavnosti in društev ter ohranjanje pogojev za delovanje, torej planinarjenje, varnost v planinah in gorah ter druženje.

Planinsko društvo Velenje bo v letošnjem letu obeležilo tudi 25-letnico Šaleške planinske poti, izdali bodo brošuro »50 let PD Velenje«, sredi poletja pa bodo praznovali še 45-letnico Planinskega doma na Paškem Kozjaku.

Ob zaključku glasbeno kulturne prireditve so mnogim članom podelili pisna priznanja ter častne znake Planinske zveze Slovenije.

Razstava fotografij, nagrajenih risb in spisov učencev OŠ »50 let PD Velenje« v preddverju Kulturnega doma v Velenju je bila odprta še nekaj časa po praznovanju.

Prisojnik

SLAVICA ŠTIRN

Macesni in rušje, nad njimi razdrapane stene, okvir deklince — ajdovske.

Pred mano skalovje, obrito z valovi svetlobe, rojene iz teme.

Pod goro veličastna praznina. Kličje višina.

Planinci PD Velenje, ki ob letošnjem polstoletnem jubileju še posebno zvesto planinarijo, so ob praznovanju pripravili že 26. trimski pohod na Paški Kozjak, njihov domači vrh, kjer imajo svojo planinsko postojanko. Ob sobotnem kislem in deževnem vremenu se jih je zbralo z dežniki in pelerinami več kot petdeset. Iz Šaleka so prehodili skoraj pet ur dolgo pot mimo Gonžarja in Jurka, kjer so v izkaznico šaleške transverzale dobili kontrolne žige, do trinajste ure pa so se zbrali vsi v Planinskem domu na Paškem Kozjaku, kjer so si lahko oddahnili v prijetni družbi še vsaj petdeset drugih planincev – eni so prispeli celo iz Murske Sobote. Oskrbnica koč je imela v loncu kaj za pod zob, vreme pa se je vsaj toliko razkldilo, da je bila vrnitev v dolino prijaznejša.

Jože Miklavc

30 let PD Vransko

29. maja letos je bila na Vranskem pristrčna proslava ob 30-letnici Planinskega društva Vransko. Na izredno domiselni sceni je bil kulturni program, v katerem so med drugim najmlajši obujali spomine na izlete. Zvrstili so se govorniki, med njimi **Adi Vidmajer**, podpredsednik PZS, in **Martin Aubrecht**, predsednik Savinjskega MDO, ki je društvu izročil priznanje za opravljeno delo. Osrednji govor je imel predsednik društva **Anton Sitar**, k jubileju je članom PD Vransko čestital župan občine Vransko **Franc Sušnik**, ki se je članom zahvalil za pomoč pri »odpiranju« Črete dolini in pri vsakoletni proslavi v spomin na prvo frontalno bitko, ki je bila leta 1941 na Čreti. Predstavniki sosednjih društev so čestitali ob jubileju. **Franc Punčuhu**, ki je društvu brezplačno odstopil zemljo, na kateri stoji dom in ki vseskozi podpira društvo, so izročili diplomu častnega člana, nekateri so dobili priznanje društva, drugi častne znake PZS.

Na proslavi so predstavili brošuro, ki so jo izdali ob jubileju. Je zelo bogata s slikami, škoda je le, da je slabo lektorirana. – V brošuri je

med drugim zapisano, da so bili Vranšani pred II. svetovno vojno usmerjeni proti Menini in da so po vojni pričeli odkrivati Dobrovlje. Škoda je, da niso objavili dokumenta iz leta 1933, iz katerega je razvidno, da **Jože Lavrič**, zaupnik SP SPD za Vransko, prosi Posojilnico na Vranskem za pomoč pri markiranju planinskih poti. Piše, da bo markiral planinska pota v vranskem okolišju, znano pa je, da je bilo njegovo delo obrnjeno proti Menini.

Iz brošure se vidi ogromno delo, ki so ga opravili Vranšani. V uvodniku, ki ga je napisal **Adi Vidmajer**, je avtor poudaril skrb Vranšanov za planinska pota, predvsem za Savinjsko planinsko pot.

Župan **Franc Sušnik** je poudaril, da je PD Vransko-Tabor, kot se je PD imenovalo na začetku, popestrilo družbeno in družabno življenje na Vranskem. Poudaril je zasluge planincev pri odkrivanju Črete in Dobrovelj, pri izgradnji ceste od Ropasije do Črete in pri napeljavi telefona ter skrb planincev, da bi območje Vranskega, Črete in Dobrovelj obiskalo čimveč ljudi.

Sledi podroben opis dela v teh 30 letih. Prikazano je ogromno prostovoljno delo, tudi pri izgradnji koč; samo leta 1971 so opravili 1248 udarniških ur, tega leta pa je društvo štel 127 članov! Prvi so bili, ki so na območju Spodnje Savinjske doline organizirali orientacijska tekmovanja. Iz brošure izvemo, kako delajo z mladino in kako so ponosni na prapor, ki so ga na Čreti razvili leta 1986. Tudi tedaj je bilo poudarjeno, da so pota lepo markirana. Škoda, da **Adi Vidmajer** ni zapisal, kako se je vedno jezil na Vranšane: kot strokovni sodelavec Telesnokulturne skupnosti je potreboval poročila o delu društev, Vranšani pa niso pošiljali poročil, raje so markirali. **Adi** je njihovo delo poznal, ni pa imel dokumentov, da bi ta dela finančno podprl.

Objavljen je seznam odlikovancev in seznam članstva, **Božo Jordan** pa je opisal planinska pota na tem območju. Marsikateri dogodek je dokumentiran z bogatimi slikovnimi gradivom.

Po proslavi je bila zakuska in čisto po naključju so bili skupaj predstavniki planinskih društev iz nekdanje skupne in sedaj razdeljene občine. Splošna ugotovitev je bila, da imata največ posluha za planinstvo župana Žalca in Vranskega, malo manjši posluh ima županja Tabora, slabši ali nikakršen posluh za planinstvo je v občini Braslovče. Žal sta manjkala predstavnika Polzele in Prebolca.

Franc Ježovnik

Izlet na Goteniški Snežnik

Planinci PD Polje pri Ljubljani smo se 24. aprila z avtobusom in dvema vodnikoma, Primožem in Damjanom, odpravili na planinski izlet na Goteniški Snežnik na jugu Slovenije. Že ob pol osmih zjutraj smo v Golenici izstopili iz avtobusa in stopili na slabše označeno gozdno pot.

Komaj smo dobro začeli hoditi, so se prvi ustavili in nam kazali, naj utihnemo. Pred nami je medvedka s tremi črnimi mladički prečkala našo pot. Ko so nas opazili, sta dva medvedka kar hitro stekla v breg, tretji pa je zaostal in medvedka je morala iti ponj, vendar nas je samo pogledala in se odpravila za mladičema.

Vendar je bilo to šele prvo vznemirjenje v naravi. Kukavica se je začela oglašati, pa ne ena sama, čeprav je bilo drevje še golo. Pot se je precej strmo nadaljevala na drugo stran grebena, po njej smo stopali med visokimi gladkimi bukvami. Ponekod je bil lep razgled na prostrane globeli in na skalovje zanimivih oblik. Teloh je bil v zadnjem razcvetu, opazovali smo navaden in Blagajev volčin, trobentice, torilnice, tevje in vetrnice, na vrhu pa je bilo vse polno velikih zvončkov. Marsikje so bile zelene odeje čemaža.

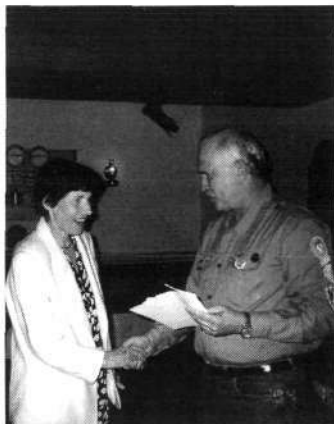
Na vrhu je med velikimi kamni ležal žig, razmočen od dežja, zapis višine pa je bil odščipnjen kar za tisoč metrov. Vendar smo z nadmorske višine 1289 metrov gledali globoko v doline.

Sestopali smo na drugo stran med ozkimi prehodi mimo skal in med že dolgo podrtimi drevesi ter prišli na

široko gozdno cesto, kjer so na križišču obnavljali neko poslopje. Po dveh urah hoje navzgor in navzdol smo prišli na asfaltirano cesto, kjer smo posedli po hladnih in počakali na avtobus. Vmesni postaji do doma sta bili še Kočevska Reka, kjer smo imeli naročeno kosilo in kjer smo si ogledali kraj in bližnjo okolico, in Grčarice.

Ta dan je 47 planincev iz Polja prehodilo del manj prehojene Slovenije in spoznalo nekaj skrivnosti njene narave. Preživeli smo v vsakem pogledu nadvse sončen dan.

Ana Voglitz

S podelitve priznanj v Sostrem

Prvi občni zbor

Že tradicionalno podeljevanje diplom in spominskih značk pohodnikom, ki jim je v preteklem letu uspelo prehoditi »Pot slovenskih legend« ali »Poštarsko jamsko pot«, ki ju vzdržuje Planinsko-jamarski odsek z etnološko sekcijo pri Planinskem društvu Pošte in Telekomu Ljubljana, je bilo letošnjega 15. maja v Pizzeriji Kovač v Sostrem pri Ljubljani prvič združeno z občnim zborom odseka. Dejavnost odseka je namreč tako pestra in obsežna, da se je bilo treba v širšem krogu nujno dogovoriti o njegovem nadaljnjem delu, saj bi bilo nemogoče, da bi člani odseka razpravljali o svoji problematiki in načrtih na občnem zboru matičnega planinskega društva.

Žal je treba zapisati, da se je zbora udeležilo razmeroma malo članov, saj niso prišli niti vsi tisti, ki so si prislužili diplome in spominske značke. Najpomembnejši akterji ter člani ožjega odsekovega upravnega odbora pa so bili navzoči in predvsem je bilo razveseljivo, da sta prišla tudi predstavnika obeh jamarskih društev, Jamarskega kluba Železničar ter Jamarskega društva Karlovica iz Cerknice, s katerima odsek že dlje uspešno sodeluje.

Z največjimi problemi se odsek srečuje prav v jamarski dejavnosti. Nima ustreznih jamskih in planinskih vodnikov – edini registrirani planinski vodnik je namreč načelnik odseka – jamarski izleti pa so zara-

di pomanjkanja ustrezne opreme in izkušenih jamarjev večinoma vodeni v lažje dostopne neturistične jame, predvsem po pohodniški »Poštarski jamski poti«, ki pa jo je težko vzdrževati; večina kontrolnih žigov je uničenih ali razpadlih.

Nekaj pa se je v preteklem letu le premaknilo. Trije člani odseka so poleg načelnika postali člani v jamarskem društvu. Nimajo pa še dovolj izkušenj, zato nikakor še ne morejo samostojno voditi pohodov. Na minulem občnem zboru sta predstavnika obeh jamarskih društev ponudila še tesnejše sodelovanje. Po sklepih, sprejetih na občnem zboru, bodo tako v prihodnje imeli tudi nejamarski znatno večje možnosti, da obišejo tudi težavnejše neturistične kraške jame, saj bodo odseku priskočili na pomoč izkušeni člani obeh jamarskih društev tako z vodniki kakor tudi z jamarsko varovalno opremo. Primerje takšnih pohodov je z barvnimi diapozitivi ponazoril predsednik Jamarskega društva Karlovica **Jože Stražisar**.

Pomembna točka dnevnega reda in razprav je bila tudi prenova »Poštarske jamske poti«. Vsi navzoči so si bili edini, da ta nadvse zanimiva in poučna pohodna jamarska pot nikakor ne sme razpasti in da je nujno vsaj pred nekatere jame vzidati kakovostne jeklene kontrolne žige. Odsek upa, da jim bo pri tem finančno pomagalo matično planinsko društvo, tudi zato, ker sta obe transverzali oziroma

pohodni poti registrirani pri matičnem planinskem društvu in ne pri odseku.

V zadnjem času se odsek zaradi obolelosti načelnika srečuje še s problemom vodenja planinskih izletov. Edini »izprašani« vodnik je namreč načelnik, po zakonu pa mora biti tudi na lažjih planinskih pohodih – če ni seveda preveč udeležencev – vsaj en planinski vodnik. Tako so v razpravi sprejeli sklep, da bi bilo nujno k sodelovanju pridobiti vsaj še enega planinskega vodnika oziroma začasno organizirati interne izlete manjših skupin, ki bi se jih pohodniki udeležili na lastno odgovornost. Pomagati pa bodo morali tudi izkušenejši planinci.

Na koncu občnega zbora so slavnostno podelili diplome in značke »Poštarske jamske poti« in »Poti slovenskih legend«. Prvo so v preteklem letu prehodili le trije pohodniki, vendar je **František Novotny** prejel že tretjo – srebrno značko. Več je bilo uspešnih pohodnikov po »Poti slovenskih legend«, ki jo je lani prehodilo 11 planincev in planink, že tretjič **Milan Meden** iz Maribora, 84-letna **Vida Pliberšek** iz Ljubljane pa drugič. Po sklepu ožjega odsekovega upravnega odbora je posebno priznanje, Diplomlo s srebrnim častnim znakom, za vzorno vzdrževanje kontrolne točke v Sostrem prejel **Anton Svetek**.

Dobitniki priznanj »Pot slovenskih legend« so letos **Ante Starčević**, **Željko Starčević**, **Aleksander Oblak**, **Milan Meden**, **Marija Gradišnik**, **Drago Simončič**, **Viktor Čebela**, **Nino Caruso**, **Vida Pliberšek**, **Marica Arhar** in **Janez Arhar**.

Dobitniki priznanj »Poštarska jamska pot pa so **Milan Meden**, **Franci Erzin** in **František Novotny**.

Rado Radešček

Dobro ohranjene planinske čevlje Planika – številka 39 zastonj oddam.

Kličite na telefon: 0609 / 64 33 78. Venčeslav Thaler <unithal@siol.net>

Beti

BETI priznana proizvajalka tekstilnih izdelkov z več kot 40 let zaupanja vredno tradicijo, vam je pripravila spodnje perilo **BETI THERM**, ki ima naslednje lastnosti:

- zadržuje telesno temperaturo in varuje pred mrazom,
- je antibakterijsko,
- ima mehak otip in se prilagaja telesu,
- je prijetno in udobno za nošenje,
- je pralno obstojno (preprosto vzdrževanje),
- se hitro suši,
- **OHRANJA ZDRAVJE.**

BETI THERM, perilo z že preizkušenimi lastnostmi, **priporočamo pri delu na polju, v gozdu, vinogradu** in tudi pri vsakdanjem nošenju. Zlasti nepogrešljive so spodnje majice in pulji v beli, marelični, temno zeleni in temno modri barvi.

POIZKUSITE, ZADOVOLJNI BOSTE!

Perilo **BETI THERM** pošiljamo po povzetju. **Cene so od 2.695 SIT naprej za majico s kratkimi rokavi, pa od 4.262 SIT naprej za puli z dolgimi rokavi.**

Beti therm polipropilensko pletivo zadržuje telesno temperaturo in prenaša vlago navzven.

Beti therm 100% bombaž pospeši prenos vlage.

BETI MODNA OBLAČILA d.o.o.

Tovarniška 2

8330 Metlika

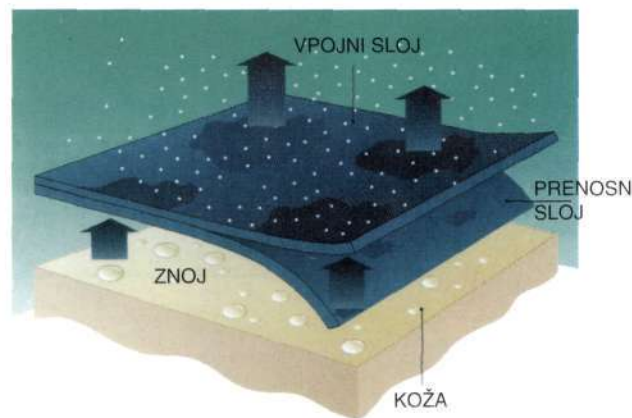
Prodajna služba:

tel.: 068/638-175, 638-144

fax: 068/638-190

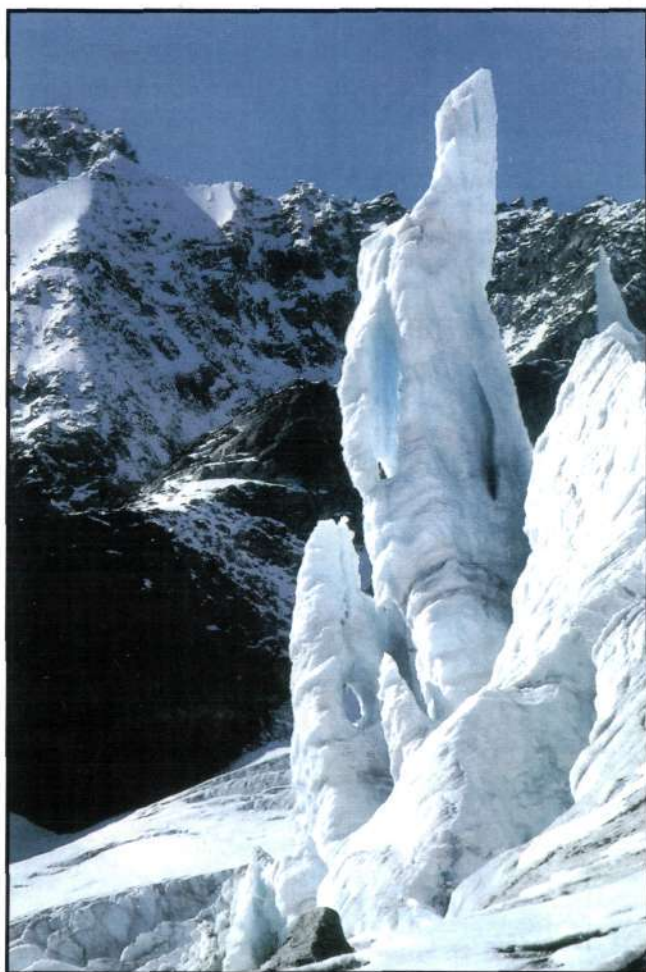
Industrijska prodajalna:

tel.: 068/638-170

BETI THERM®

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126